

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра іноземних мов

ЛАТИНСЬКА МОВА

та основи медичної термінології

Навчальний посібник

Одеса – 2020

Нетребчук Л.М., Самойленко Т.О., Копіца Є.П., Толкачова Н.Д.
Латинська мова та медична термінологія: Навчальний посібник –
Одеса : ОНМедУ, 2020. – 192 с.

Навчальний посібник тематично складається з трьох розділів: «Анатомічна термінологія», «Клінічна термінологія» та «Фармацевтична термінологія». Граматика латинської мови подана в обсязі, необхідному для грамотного використання медичної термінології на практиці.

©Л.М.Нетребчук, Т.О.Самойленко,
Є.П.Копіца, Н.Д.Толкачова, 2020

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник відповідає чинній програмі з латинської мови для студентів спеціальності 222 «Медицина» та спеціальності 221 «Стоматологія» з урахуванням сучасних вимог відповідно до дескрипторів Національної рамки кваліфікацій у «Матриці компетентностей».

Вивчення латинської мови у вищому медичному навчальному закладі має практичну спрямованість. Це термінологічний курс, мета якого – вироблення навичок грамотного використання медичної термінології у практичній діяльності майбутніми медичними фахівцями. Граматика латинської мови вивчається у мінімальному обсязі, необхідному для досягнення поставленої мети.

Посібник тематично складається з трьох розділів: «Анатомічна термінологія», «Клінічна термінологія» та «Фармацевтична термінологія». Навчальний матеріал розділено на тематичні блоки, які складаються з теоретичного матеріалу, контрольних питань, системи вправ для формування вмінь і навичок та лексичного мінімуму. Навчальний посібник містить латинсько-український та українсько-латинський словники, список літератури. У додатках подано клятву Гіппократа, крилаті вислови та гімн студентів “Gaudeamus” з перекладом на українську мову.

Зміст

Вступ	7
Розділ І. Анатомічна термінологія	
<i>Тематичний блок 1</i>	
Тема 1. Латинський алфавіт. Вимова голосних і приголосних. Дифтонги та диграфи. Буквосполучення	10
Тема 2. Довгота та короткість голосних. Наголос. Особливості наголосу у словах грецького походження	15
Тема 3. Іменник. Граматичні категорії іменника. Словникова форма. Визначення основи та роду. Відміни іменників. Структура анатомо-гістологічних термінів. Види означень. Неузгоджене означення.....	18
Тема 4. Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Дві групи прикметників. Відмінювання прикметників. Алгоритм узгодження прикметника з іменником.....	24
Тема 5. Морфологічна і синтаксична структура дво- і багатослівного анатомічного терміна з різними типами означень.....	28
Тема 6. Ступені порівняння прикметників. Прикметники вищого ступеню. Ступені порівняння, утворені від різних основ. Неповні ступені порівняння. Відмінювання прикметників у вищому ступені. Узгодження прикметників вищого ступеню з іменниками.....	30
Тема 7. Найвищий ступінь прикметників. Узгодження прикметників найвищого ступеня з іменниками.	34
Тема 8. Іменники I-II відмін. Систематизація вивчення тематичного блоку 1.....	38
<i>Тематичний блок 2</i>	
Тема 9. Jusjurandum. Іменники III відміни. Типи відмінювання іменників III відміни. Характерні ознаки іменників чоловічого роду. Винятки з правила про рід. Назви м'язів.....	41
Тема 10. Іменники III відміни жіночого роду. Винятки з правила про рід. Суфікси іменників жіночого роду.....	45
Тема 11. Іменники III відміни середнього роду. Винятки з правила про рід. Узгодження прикметників з іменниками середнього роду.....	48
Тема 12. Вивчення іменників IV-V відміни. Систематизація вивчення тематичного блоку 2	51
<i>Тематичний блок 3</i>	
Тема 13. Називний відмінок множини іменників та прикметників.....	54
Тема 14. Родовий відмінок множини іменників та прикметників.....	58
Тема 15. Називний та родовий відмінки множини іменників та прикметників III відміни.....	59
Тема 16. Переклад анатомічних термінів в однині та множині. Систематизація вивчення тематичного блоку 3.....	62

Розділ II. Клінічна термінологія

Тематичний блок 4

Тема 17. Афоризми. Терміноутворення. Суфіксація. Частотні латинські та грецькі суфікси іменників і прикметників.....	66
Тема 18. Структура клінічних термінів. Греко-латинські дублетні позначення органів, частин тіла.....	72
Тема 19. Греко-латинські дублетні позначення органів, тканин; терміноелементи, що означають патологічні відхилення органів, види оперативних втручань. Суфікси-osis, -iasis, -ismus, -itis, -oma в клінічній термінології.....	76
Тема 20. Утворення клінічних термінів за допомогою префіксів. Частотні грецько-латинські префікси.....	81
Тема 21. Греко-латинські дублетні позначення органів, частин тіла, тканини, секретів, статі, віку.....	85
Тема 22. Терміноелементи, які означають різні фізичні якості, відношення та інші ознаки.....	91
Тема 23. Сталі вирази, що вживаються в клінічній термінології. Зразки оформлення діагнозів.....	94
Тема 24. Переклад діагнозів основних розділів медицини: терапія, хірургія, нервові хвороби та інші.....	98
Тема 25. Систематизація вивчення тематичного блоку 4.....	100

Розділ III. Фармацевтична термінологія

Тематичний блок 5

Тема 26. Gaudeamus. Номенклатура лікарських засобів. Лікарські форми. Структура фармацевтичного терміна.....	102
Тема 27. Дієслово. Граматичні категорії. Наказовий та умовний спосіб. Основні рецептурні формулювання. Дієслово “fio, fieri”.....	108
Тема 28. Знахідний та орудний відмінки. Прийменник. Прийменники у стандартних рецептурних виразах	114
Тема 29. Структура рецепта. Правила оформлення латинської частини рецепта. Вживання Accusativus при виписуванні таблеток, супозиторій та плівок.....	117
Тема 30. Назви хімічних елементів, оксидів, кислот.	124
Тема 31. Назви солей.....	129
Тема 32. Найважливіші рецептурні скорочення. Виписування рецептів. Скорочення в рецептах.....	135
Тема 33. Систематизація вивчення тематичного блоку 5.....	142
Тема 34. Підготовка до диф. заліку. Узагальнення вивчення медичної термінології.....	143

Матеріал для самостійного вивчення:

Тема 1. Дійсний спосіб дієслова (indicativus). Дієслово «esse». Переклад речень.....	145
Тема 2. Прислівники, які вживаються в медичній практиці та рецептурі. Латинські займенники та числівники.....	147
<i>Додаток 1.</i> Таблиця закінчень іменників та прикметників у називному і родовому відмінках однини та множини.....	151
<i>Додаток 2.</i> Таблиця відмінкових закінчень I-V відмін.....	152
<i>Додаток 3.</i> Клятва Гіппократа - <i>Jusjurandum</i>	153
<i>Додаток 4.</i> Студентський гімн - <i>Gaudeamus</i>	155
<i>Додаток 5.</i> Афоризми – крилаті латинські вислови.....	156
ЛАТИНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК.....	160
УКРАЇНСЬКО-ЛАТИНСЬКИЙ СЛОВНИК.....	180
Список літератури.....	191

ВСТУП

Латинська мова належить до індоєвропейської групи мов. Названа на честь невеликої провінції Лацій, розташованої у центральній частині Італії. Найдавніші пам'ятки про латинську мову належать до VI ст. до н.е. Літературна латинська мова формується у III ст. до н.е. у період стрімкого росту могутності Риму. Це дало сильний поштовх до пишного розквіту літератури і мови римлян, архітектури, скульптури та багатьох наук.

На класичний період припадає діяльність видатних поетів і прозаїків, які створили латинську літературну мову. Найвизначнішими представниками класичного «золотого» періоду латини є Марк Туллій Цицерон (106 – 43 р. до н.е.), Гай Юлій Цезар (100 – 44 р. до н.е.), Квінт Горацій Флакк (65 – 8 р. до н.е.) та ін. Вони створили загальноприйнятий канон прозаїчної та поетичної мови.

Жива латинська мова функціонувала до часів занепаду Римської імперії. Внаслідок діалектного поділу виникли дочірні романські мови, а саме португальська, іспанська, французька, італійська (найближча до латинської мови), румунська, молдавська та ін.

Особливого значення в історії латинської літературної мови набула епоха Відродження (XIV – XVI ст.), представники якої прагнули якомога точніше відновити мовні й стилістичні форми літератури античного Риму. До XVIII ст. латинська мова залишалась мовою дипломатії, політології, важливим засобом міжнародного культурного і наукового спілкування. Іншої літературної мови у середні віки не було.

Латинською мовою було складено важливі політичні документи. Латинською мовою писали свої твори голландський філософ Спіноза (XVII ст.), англійський учений І. Ньютон (XVII – XVIII ст.), польський астроном М.Коперник (XV – XVI ст.), французький фізик, філолог, фізіолог Р. Декард (XVII ст.), гуманіст епохи Відродження, англійський філософ Френсіс Бекон (XVI – XVII ст.), філософ і поет Григорій Сковорода (XVIII – XIX ст.). Відомий хірург М.І. Пирогов написав свою докторську дисертацію і захищав її латинською мовою, латиною він також написав свій класичний твір з топографічної анатомії і оперативної хірургії. Вчені різних країн продовжували писати латинською мовою свої наукові праці до XIX ст. Богдан Хмельницький листувався з іноземцями латинською мовою, Іван Мазепа писав листи шведському королю Карлу XII винятково латинською мовою.

Латинська та старогрецька мови були обов'язковими і чи не основними дисциплінами в навчальних закладах багатьох країн світу.

Латинська мова не втратила свого значення й сьогодні. Лексичними запозиченнями чи словотворчими елементами з грецької та латинської мов рясніє кожна мова, в тому числі й українська: календар, конспект, професор, доцент, асистент, лекція, лаборант, аудиторія, гербарій, операція, лектор, література, семінар, екзамен, консиліум, конверсія та ін. У наші дні грецька і латинська мови є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці

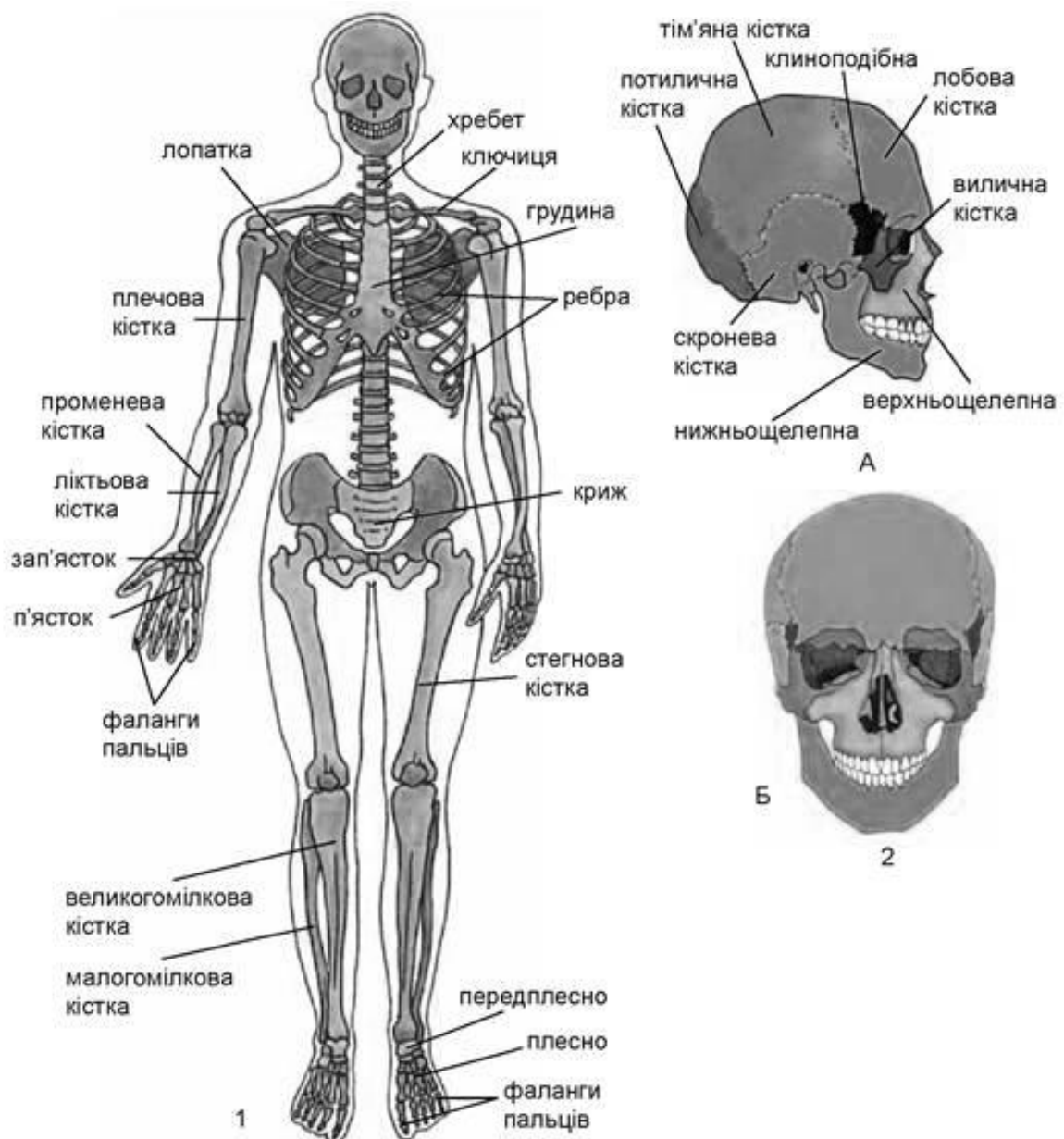
терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен препарат має міжнародну латинську назву.

Таким чином, можна стверджувати, що медична освіта неможлива без знання основ розгалуженої термінології, яка продовжує свій подальший розвиток. Латинська мова, як і старогрецька, продовжують жити і розвиватись у назвах термінів, насамперед медичних.

Під час вивчення грецько-латинських назв не можна обійти культурознавчі аспекти. Мудрість античних народів, спостережливість, аналіз життєвого досвіду втілені у безмежній фразеологічній скарбниці – висловах відомих людей і безіменних авторів. Доречний латинський вислів, загальномовний чи професійний, прикрасить мову, виступ, твір, зробить його образним, переконливим, а сам автор виявить ерудицію, загальну і фахову освіченість. Саме тут доречно навести вислів видатного римського оратора і письменника Цицерона: «*Non tam praeclarum est scire Latine, quam turpe est nescire*», що означає «Не так почесно знати латину, як ганебно не знати її».

Розділ I

АНАТОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

**Тема 1: Латинський алфавіт. Вимова голосних і приголосних.
Дифтонги та диграфи. Буквосполучення**

У латинському алфавіті є 25 букв:

<i>Друк</i>	<i>Назва</i>	<i>Вимова</i>
A, a	а	а atrium (атріум - передсердя)
B, b	бе	б bilis (біліс - жовч)
C, c	це	ц cellula (целюля-клітина) к caput (капут - голова)
D, d	де	д derma (дерма - шкіра)
E, e	е	е pes (пес - нога)
F, f	еф	ф fovea (фовеа – ямка)
G, g	ге	г gaster (гастер - шлунок)
H, h	га	г (гортанне) habitus (габітус- вигляд)
I, i	і	і intestinum (інтестіnum - кишка)
J, j	йот	й major (майор - великий)
K, k	ка	к Kalium (каліум - калій)
L, l	ель	ль labium (лябіум - губа)
M, m	ем	м mamma (мамма - молочна залоза)
N, n	ен	н nasus (назус - ніс)
O, o	о	о oculus (окулюс - око)
P, p	пе	п palatum (палятум - піднебіння)
Q, q	ку	к aqua (аква - вода)
R, r	ер	р ramus (рамус - гілка)
S, s	ес	с sinister (сіністер - лівий) з necrosis (некрозис - змертвіння)
T, t	те	т tibia (тібіа – велика гомілка)
U, u	у	у uvula (увуля - язичок)
V, v	ве	в valetudo (валетудо - здоров`я)
X, x	ікс	кс radix (радікс - корінь) кз exitus (екзітус - кінець)
Y, y	іпсилон, ігрек	і tympanicus (тімпанікус - барабанний)
Z, z	зета	з zygotia (зігома - вилиця) ц Zincum (цинкум - цинк)

Звуки у латинській мові розподіляються на

голосні: а, е, о, у, і, у

приголосні: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z.

Вимова голосних звуків		
<i>Буква</i>	<i>Вимова</i>	<i>Приклад</i>
А	[a]	axis (аксіс) - 2-й шийний хребець
Е	[e]	vertebra (вертебра) - хребець
О	[o]	os (ос) - кістка

U	[y]	tumor (тумор) - пухлина
I	[i] [й] у середині слова між голосними, на початку слова перед голосною	tinctura (тінктура) - настоянка ieiunum (єюнум) - порожниста кишка maior (майор) - великий
Y	[i] у словах грецького походження	tympanum (тімпанум) - барабан
Вимова приголосних звуків:		
C	[ц] перед голосними e, i, y, ae, oe [к] у всіх інших випадках: - перед a, o, u; - перед приголосними; - в кінці слова.	cellula (целюля) - клітина cito (ціто) - швидко caecum (цекум) - сліпа кишка caput (капут) - голова collum (колюм) - шия clavicula (клявікуля) - ключиця lact (ляк) - молоко
H	як українське [г] (наприклад, у слові «гай»)	homo (гомо) - людина haematoma (гематома) - кров`яна пухлина
K	[к] у словах нелатинського походження	Kalium (калій) - калій
L	[ль] вимовляється м`яко	lumbalis (люмбаліс) - поперековий
S	[с] [з] - між голосними, а також між голосними та t, n	sal (саль) - сіль basis (базіс) - основа organismus (організмус) - організм
X	[кс] [кз] між голосними	cortex (кортекс) - кора exitus (екзітус) - кінець
Z	[з] у словах грецького походження [ц] у латинізованих словах	zygoma (зіґома) - вилиця Zincum (цинкум) - цинк

Буквосполучення

<i>Буквосполучення</i>	<i>Вимова</i>	<i>Приклад</i>
Qu	[кв]	squama (сквама) - луска
Ngu	[нгв] перед голосними [нгу] перед приголосними	unguentum (унгвентум) - мазь angulus (ангулюс) - кут
Ti	[ці] перед голосними [ті] перед приголосними, а також перед голосними після s, x	operatio (операціо) - операція tibia (тібіа) - велика гомілка ostium (остіум) - отвір, вічко

Дифтонги

Сполучення двох голосних в одному складі називається дифтонгом.

Буквосполучення	Вимова	Приклад
ae	[e]	diæta (дієта) - дієта
oe	[e]	oedema (едема) - набряк
eu	[eʏ] (у коротке, звук проміжний між [y] і [v])	pneumonia (пнеу ^в монія) - запалення легень
au	[aʏ] (у коротке)	trauma (трау ^в ма) – травма

Якщо над *e* ставиться розподільний знак [¨] (наприклад, аё, оё), то таке сполучення голосних не є дифтонгом, і кожна голосна вимовляється окремо: diploë [діпльое] – диплое, губчатка (губчата речовина плоских кісток черепа).

Диграфи

Сполучення двох приголосних називається диграфом.

Буквосполучення	Вимова	Приклад
ch	[x]	concha (конха) – раковина
ph	[f]	pharynx (фарінкс) - глотка
rh	[p]	Rheum (реум) – ревень
th	[t]	therapia (терапія) - лікування

Завдання для самоконтролю:

- Звук «e» передається голосним... та дифтонгом...
- Голосна «i» може вимовлятися як... або...
- Звук «f» у латинській мові може позначатися як... або буквосполученням...
- Сполучення «ngu» перед голосними вимовляється як...
- Приголосна «s» між голосними вимовляється як...
- Сполучення «ti» перед голосною вимовляється як...

✍ ВПРАВИ

1. Прочитайте слова:

Ala - крило, arteria - артерія, lamina - пластинка, abdomen - живіт, fovea - ямка, fibula - малогомілкова кістка, femur - стегно, regio - область, inferior - нижній, gingiva - ясна, ulna – ліктьова кістка, hepar – печінка, corpus - тіло, occiput - потилиця.

2. Прочитайте, поясніть вимову звука «c»:

Caput - голова, cerebrum - головний мозок, caecum - сліпа кишка, cavum - порожнина, cellula - клітина, lac - молоко, cranium - череп, collum - шия,

canalis - канал, capitulum- голівка, costa - ребро, arcus - дуга, cystis – сечовий міхур, bucca - щока, skeleton (skeleton) - скелет, соссух - куприк, columna - стовп, cervicalis - шийний.

3. Поясніть вимову «i»:

Inferior - нижній, index - вказівний палець, incisura - вирізка, junctura - сполучення, jugularis - яремний, internus - внутрішній, intestinum - кишка, major - великий, facies - поверхня.

4. Прочитайте слова, зверніть увагу на вимову «s», «ss»:

Sapiens - мудрий, spongiosus - губчастий, dens - зуб, organismus - організм, fossa - ямка, fissura - щілина, basis - основа, mucosus - слизовий, oculus - око, nasus - ніс, osseus - кістковий, ossiculum - кісточка, sclerosis - склероз.

5. Прочитайте слова, зверніть увагу на вимову «x», «z»:

Mixtura - мікстура, cortex - кора, extractum - витяжка, zygomaticus - виличний, axis - ость, externus - зовнішній, maxillaris - верхньощелепний, index - вказівний палець, larynx - гортань, dexter - правий, radix - корінь, maxilla - верхня щелепа, zygoma - вилиця, zoologia - зоологія.

6. Прочитайте слова, зверніть увагу на вимову дифтонгів:

Aegrotus - хворий, costae - ребра, oesophagus - стравохід, auris - вухо, pleura - плевра, aer - повітря, uropoeticus - сечоутворюючий, oedema - набряк, Eucalyptus - евкалипт, paediatr - педіатр, Aloë - алое, pneumonia - запалення легень, neurosis - невроз.

7. Поясніть вимову «qu», «ngu»:

Squama - луска, liquor - рідина, quartus - четверть, quadratus - квадратний, lingua - язик, unguis - ніготь, sanguis - кров, lingula - язичок, sanguifer - кровоносний, quinque - п'ять.

8. Прочитайте, поясніть вимову «ti»:

Substantia - речовина, mixtio - змішування, ostium - отвір, function - функція, tibia - велика гомілка, operatio - операція, adductio - приведення, abductio - відведення, periodontium - окістя, supinatio - повертання долоні вгору, articulatio - суглоб, eminentia - узвиштя, distantia - дистанція, spatium - простір, masticatio - жування.

9. Прочитайте:

Nucha, thyroideus, thorax, oesophagus, synchondrosis, encephalon, sanguis, injectio, schizophrenia, neuritis, aqua, sphincter, lymphaticus, linea nuchae superior, tuberculum pharyngeum, fossa hypophysialis, labyrinthus ethmoidalis, kyphosis, hemispherium, sectiones hypothalami, splanchnologia, bronchus, ductus choledochus, os scaphoideum, phalanges, symphysis, isthmus, truncus brachicephalicus, arteria ophthalmica, vena saphena, nodus lymphaticus, ductus thoracicus, spinothalamicus, rhinencephalon, pars sympathica, cavum subarachnoidale, os ischii, incisura ischiadica major, aquaeductus mesencephali.

10. Напишіть терміни латинськими буквами:

Зразок : аер - аёр

Діета (*дифтонг*), діспное (*грецьк.*), евкаліпту (*грецьк.*), плевра, ос, фіброза, квантус, сангвіс, артікуляціо, мукозус, максілля, кауда, дентес, тензор, ріненцефальон (*грецьк.*), ваза, діафрагмацікус (*грецьк.*), субкутанеус, квадріцепс, апекс, коміссура, плекеус, скелетон, ос коксе, капітулюм, диспепсія (*грецьк.*), нервус, акустікус, целля.

Лексичний мінімум

Іменники:

Прикметники:

atlas	атлант, 1шийний хребець	dexter	правий
axis	вісь, 2-й шийний (осьовий) хребець	distalis	дистальний
caput	голова	dorsalis	спинний
cerebrum	мозок	externus	зовнішній
collum	шия	horizontalis	горизонтальний
columna	стовп	internus	внутрішній
corpus	тіло	lateralis	боковий
cranium	череп	major	великий
dorsum	спина	medialis	присередній, медіальний
encephalon	головний мозок	medianus	серединний
homo	людина	medius	середній
os	кістка	minor	малий
skeleton (skeleton)	скелет	profundus	глибокий
substantia	речовина	proximalis	проксимальний (ближчий до тулуба)
thorax	грудна клітка	sinister	лівий
truncus	стовп	superficialis	поверхневий
vertebra	хребець	ventralis	черевний, вентральний, передній

Scientia potentia est. - Знання – сила.

Френсис Бекон (1561 – 1626) –
англійський філософ, історик, політик,
засновник емпіризму.

Тема 2: Довгота та короткість голосних. Наголос. Особливості наголосу у словах грецького походження

Наголос у латинській мові залежить від довготи і короткості складу. У слові стільки складів, скільки в ньому голосних. Склади у латинській мові рахуються з кінця слова. Голосні можуть бути довгими або короткими за природою і за положенням. Дифтонги ж за природою завжди довгі.

У словниках та підручниках вказується тільки довгота або короткість голосної за природою. Довгота виражається знаком (¯) над голосною, короткість – знаком (ˇ).

У двоскладових словах наголошується другий склад від кінця слова: *textus* - тканина, *arcus* – дуга, *apex* – верхівка.

Наголос у багатоскладових словах ставиться на другий від кінця склад, якщо він довгий, і на третій, якщо другий – короткий.

Голосний є довгим:

- Якщо це дифтонг: *diaeta* – дієта
- Якщо після голосного йдуть два або більше приголосних:
Ligamentum – зв'язка, *maxilla* – верхня щелепа
- Якщо після голосного йдуть приголосні **x** або **z**: *reflexus* – рефлекс, *Oryza* – рис

Голосний короткий:

- Якщо після голосного йде інший голосний або приголосний **h**: *linea* – лінія, *cranium* – череп, *éxtraho* – витягаю.
- Сполучення **ch**, **ph**, **rh**, **th**, **qu** також не подовжують голосного: *éelhphants* – слон, *réliquium* – залишок.
- Якщо після голосного йде буквосполучення **b**, **c**, **d**, **g**, **p**, **t** з буквами **l**, **r**
vértebra – хребець, *palpebra* – повіка.

Довгота та короткість деяких суфіксів, які найчастіше вживаються в медичній термінології:

Довгі суфікси:

-āl-, -ār-, -āt-, -īn-, -ōs-, -ūr-, -ūt-

Наприклад: *costalis, ulnaris, digitatus, medicina, squamosus, sutura, dilutus*

Короткі суфікси:

-bīl-, -īc-, -ōl-, -ūl-

Наприклад: *sanabilis, gastricus, maleolus, ventriculus*

Зверніть увагу! (NB! – Nota bene!) Існують слова, у яких неможливо за допомогою правил визначити довготу чи короткість голосної. Це випадки, коли після голосної стоїть один приголосний (не h, x, z та не суфікси), щоб визначити наголос в цих словах потрібно звернутися до словника.

Наведеним правилам не завжди підпорядковуються слова іншомовного походження (найчастіше грецького). У латинізованих грецьких словах на **-ia** наголошується другий склад від кінця, тоді як «і» виникло з «іа»: *cryotherapia*, *pharmacía*. В деяких випадках (в словах, що мають кінцеві терміноелементи *-logia*, *-phobia*, а також в слові *anatomia*) наголошується третій склад від кінця: *hystologia*, *arachnophobia*.

Завдання для самоконтролю:

- Наголос у латинській мові падає на...
- Голосна перед збігом двох приголосних є...
- Голосна перед «x» або «z» завжди...
- Голосна перед голосною...

ВПРАВИ

1. Прочитати двоскладові слова:

Costa, apex, arcus, bursa, bulbus, cauda, barba, cavum, minor, cornu, situs, ramus, collum, manus, sternum, atlas, sella, thorax, major, rectum, plica, plexus, homo, rete, nervus, gyrus, pelvis, tuber, apex, crista, radix, dorsum, basis, sulcus.

2. Позначити знаком довготи або короткості передостанній склад і вказати місце наголосу:

Medulla ossium, membrum inferius, epigastrium, substantia compacta, ligamentum, processus transversus, corpus maxillae, ductus choledochus, facies poplitea, quadruplex, palpebra superior, periosteum, sublingualis, choledochus, papillae, cerebrum, ostium, instrumentum, complexus, platysma, aqueductus, gangraena.

3. Враховуючи довготу чи короткість суфіксів, поставити наголос:

Junctura, praeparatum, ventriculus, arteriola, capitulum, scapula, saggitalis, fractura, foveola, dilutus, spongiosus, tuberculum, tuberalis, glandularis, solubilis, lobatus, vegetabilis, cuticula, trochlearis, venula, mamilla, frenulum.

4. Визначити місце наголосу, якщо необхідно – звернутись до словника прочитати:

Alae vomeris, gingiva, trachea, osteologia, myologia, pars superior duodeni, glossopharyngeus, orbita oculi, peroneus, carpeus, matathalamus, minimus, os coccygis, apertura thoracis inferior, nervus trigeminus, labyrinthus ethmoidalis, angulus mastoideus, fovea trochlearis, concha nasalis, lineae transversales, cranium viscerale, nucleus pulposus, ligamentum longitudinale anterius, recessus subpopliteus, septum nasi osseum, foramina nutricia, pediculi arcus vertebrae, ligamentum longitudinale anterius, recessus subpopliteus, ramus hyoideus, pars tibioalcanea, os scaphoideum, arteria stylo mastoidea, processus pterigoidei.

Лексичний мінімум

Іменники

acromion	плечовий відросток	hiātus	розтвір
articulatio	суглоб	humērus	плечова кістка
brachium	плече	incisura	вирізка
canālis	канал	mandibula	нижня щелепа
cingulum	пояс	maxilla	верхня щелепа
clavicula	ключиця	membrum	кінцівка, член тіла
cossyx	куприк	olecrānon	ліктьовий відросток
costa	ребро	periosteum	окістя
dens	зуб	radius	променева кістка
fissura	щілина, (борозна)	scapula	лопатка
forāmen	отвір	tuber	горб
fossa	ямка (видовжена)	tuberculum	горбок
fovea	ямка (круглої форми)	ulna	ліктьова кістка

Прикметники

articularis	суглобовий	jugularis	яремний
clavicularis	ключичний	pharyngēus	глоточний
cossygeus	куприковий	squamosus	лускатий
costalis	ребровий	thoracicus	грудний
dentalis	зубний	transversus	поперечний

Тема 3: Іменник. Граматичні категорії іменника. Словникова форма. Визначення основи та роду. Відміни іменників. Структура анатомо-гістологічних термінів. Види означень. Неузгоджене означення

Анатомічна номенклатура (**Nomina anatomica**) – науково обґрунтований та уніфікований перелік анатомічних термінів, що вживаються у медицині та біології. Вона укладена за системним принципом будови організму людини.

Поява та формування анатомічної номенклатури пов'язані з виникненням та розвитком анатомії. Анатомічні терміни утворювалися протягом тисячоліть на основі грецької та латинської мов.

Сучасна анатомічна номенклатура складається переважно з латинських термінів, але існує чимало термінів грецького походження.

Оновлений список латинських термінів був представлений на IV Міжнародному конгресі анатомів (Париж 1955 р.), який отримав назву Паризької Анатомічної номенклатури (**Parisiana Nomina Anatomica – PNA**). Цей зразок набув широкого визнання. На кожному Федеративному міжнародному конгресі анатомів затверджувалися зміни (Нью-Йорк, 1960 р.; Вісбаден, 1965 р.; Ленінград 1970 р.; Токіо, 1975 р.; Мехіко 1980 р.; Лондон 1985 р.).

У 1989 р. було створено Феддеративний комітет з анатомічної термінології (ФКАТ), який опрацював нову Міжнародну анатомічну номенклатуру. У 1997р. в Сан-Пауло було прийнято та ухвалено нову сучасну спрощену й універсальну анатомічну номенклатуру.

Іменник (Nomen substantivum)

У латинській мові, як і в українській, іменники мають *три роди*:

Genus masculinum (m) – чоловічий рід

Genus femininum (f) – жіночий рід

Genus neutrum (n) – середній рід

Латинські іменники відмінюються за числами і відмінками. Категорія числа в латинській мові поділяється на *однину і множину*:

Numerus singularis (sing.) – однина

Numerus pluralis (pl.) – множина

У латинській мові є *6 відмінків*:

Nominativus (Nom.) – Називний

Genetivus (Gen.) – Родовий

Dativus (Dat.) – Давальний

Accusativus (Acc.) – Знахідний

Ablativus (Abl.) – Орудний

Vocativus (Voc.) – Кличний

Vocativus у медичній термінології не вживається.

У латинській мові є п'ять відмін іменників. У словниках іменник записується у словниковій формі, яка складається з:

- іменника у називному відмінку (Nom.sing.)
- закінчення родового відмінка (Gen.sing.)
- позначення роду.

Наприклад: *herba, ae f* – трава; *folium, i n* – листок; *species, ei f* – збір.

Закінчення Gen.sing. визначає відміну іменника, а закінчення Nom.sing. визначає його граматичний рід.

Особливу увагу слід приділити словниковій формі іменників III відміни. Більшість з них має усічену основу, яка проявляється у родовому відмінку. У зв'язку з цим, усічена форма однини записується разом із частиною основи. Наприклад: *carbo, onis m*; *nitras, atis m*; *liquor, oris m*.

Gen.sing. не тільки визначає відміну; відкинувши його відмінкове закінчення, визначаємо основу іменника:

Іменник	Значення	Основа
<i>costa, ae f</i>	ребро	cost-
<i>septum, i n</i>	перегородка	sep -
<i>nervus, i m</i>	нерв	nerv-
<i>apex, apicis m</i>	верхівка	apic-
<i>processus, us m</i>	відросток	process-
<i>cornu, us n</i>	ріг	corn-
<i>facies, ei f</i>	поверхня	faci-

Таблиця відмінкових закінчень іменників I-V відмін

Відміна	Nom. sing.	Gen. sing.	Приклад
I	-a	-ae	<i>costa, ae f</i>
II	-us,- er (m) -um,- on (n)	-i	<i>musculus, i m</i> <i>cerebrum, i n</i>
III	різні закінчення (m, f, n)	-is	<i>canalis, is m</i> <i>pars, partis f</i> <i>foramen, inis n</i>
IV	-us (m) -u (n)	-us	<i>ductus, us m</i> <i>cornu, us n</i>
V	-es (f)	-ei	<i>facies, ei f</i>

N.B. Відміна іменника визначається за закінченням родового відмінка однини.

До кожної відміни належать іменники певного роду:

- іменники із закінченням в Nom.sing. **-a** відносяться до жіночого роду (*costa, ae f, vertebra, ae f*).
- більшість іменників із закінченням в Nom.sing. **-us** відносяться до чоловічого роду (*angulus, i m, sulcus, i m, ramus, i m, ductus, us m*) – це іменники

II і IV відмін, але слова з таким закінченням можуть бути і жіночого, і середнього роду.

Іменники чоловічого роду IV відм. на- us (їх слід запам'ятати, щоб не плутати з іменниками II відміни):

ductus, us m - протока	hiatus, us m - розтвір
processus, us m - відросток	plexus, us m - сплетення
meatus, us m - прохід	tractus, us m - шлях
sinus, us m - синус, пазуха	textus, us m - тканина
arcus, us m - дуга	recessus, us m - закуток, карман

Іменники середнього роду III відм. на -us (їх також слід запам'ятати у словниковій формі):

corpus, ōris n - тіло	tempus, ōris n - 1. скроня 2. час
crus, cruris n - гомілка, ніжка	viscus, ěris n - нутроці
pectus, ōris n - груди	

- іменники із закінченням в Nom.sing. **-um, -on, -en, -u** відносяться до середнього роду (sternum, i n; cerebrum, i n; acromion, i n; foramen, inis n; cornu, us n).

Отже, запам'ятайте наступні закінчення та відповідний рід:

<i>Nominativus</i>	<i>Genetivus</i>	<i>Рід</i>
-a	-ae	f
-um	-i	n
-on	-i	
-en	-inis	
-u	-us	
-us	-i	m
	-us	
	-oris, -eris, -uris	n
	-utis, -udis	f

Структура анатомо-гістологічних термінів. Типи означень. Неузгоджене означення

За своєю структурою анатомічні терміни поділяються на одно-, дво-, та багатослівні.

Однослівні терміни:

- прості – виражені одним простим словом, наприклад: *cranium, i n* – череп, *costa, ae f* – ребро;

- складні – утворені сполученням основ, наприклад: *humer-o-ulnaris* – плечоліктьовий.

Двослівні терміни:

- терміни складаються з іменника та означення (узгодженого або неузгодженого, яке його конкретизує. Означення завжди стоїть після означуваного слова. Наприклад: *musculus colli* - м'яз шиї, *concha nasalis* - носова раковина.

Багатослівні терміни:

- терміни складаються з іменника (або іменників) та декілька означень, серед яких спочатку ставиться найважливіше з них. Наприклад: *facies articularis ossis temporalis* – суглобова поверхня скроневої кістки, *septum nasi osseum* – кісткова перегородка носа.

Неузгоджене означення

Значна частина анатомічних термінів складається з двох або кількох іменників. За такої конструкції складного терміна означуване слово – **іменник у називному відмінку однини чи множини** ставиться на першому місці. **Означенням** є другий та наступні іменники **у родовому відмінку однини чи множини**. Така конструкція називається **неузгодженим означенням**.

Наприклад: *fovea dentis* – ямка зуба або зубна ямка, *articulatio capitis costae* – суглоб головки ребра.

Завдання для самоконтролю:

- Словникова форма іменника складається з...
 - Скільки відмін іменників у латинській мові?...
 - Як визначається відміна латинського іменника?...
 - Як визначається рід латинського іменника?...
 - Як визначається основа латинського іменника?...
-
- Означення бувають узгодженими та ...
 - У якому відмінку повинно бути неузгоджене означення? ...
 - Головний іменник завжди знаходиться на ... місці у ... відмінку

ВПРАВИ

1. Написати у словниковій формі, визначити відміну іменників:

Зразок: *corpus, oris n* – III відм.

Гребінь, артерія, борозна, ключиця, край, язик, крило, коліно, щілина, поверхня, бугор, кут, кістка, пазуха, лабіринт, сплетіння, відросток, пластинка, зуб, верхівка, шов, суглоб, ніс, око, рука, нога, протока, м'яз, шия, ребро, ямка, стовп, скелет, канал, голова, тіло, риг, променева кістка, нерв, перегородка, прохід, тканина, горбок, череп, гілка, пластинка, лінія, артерія, хрящ, грудина.

2. Дописати словникову форму іменників:

Зразок: *ramus, i m*

Ramus, corpus, plica, atrium, plexus, bronchus, glandula, scapula, os, circulus, papilla, vertebra, nervus, sinus, ventriculus, arteria, gyrus, ganglion, septum, radius, vena, labium, arcus, digitus, processus, pediculus, truncus, sulcus, dens, foramen, crista, facies, musculus, intestinum, tuber, caput, collum, incisura, cerebrum, encephalon, angulus, cornu, collum, fossa, pediculus, apertura, skeleton.

3. Визначити відміну й основу іменників:

Fibula, ae f; pharynx, ngis f; regio, onis f; thorax, acis m; scapula, ae f; musculus, i m; foramen, inis n; angulus, i m; genu, us n; femur, oris n; tendo, inis m; labium, i n; caries, ei f; radix, icis f; tumor, oris m; cementum, i n; cavitas, atis f; processus, us m; cor, cordis n; lobus, i m cornu, us n; capitulum, i n; clavicula, ae f.

4. Дописати повну форму Gen.sing.:

Зразок: orbita - orbitae

Humerus, superficies, massa, axis, manus, femur, porus, hiatus, ganglion, palatum, systema, genu, substantia, mandibula, ligamentum, ostium, sella, species, chorda, maxilla, angulus, bulbus, acetabulum, digitus, patella, truncus, acromion, trochlea, vestibulum, membrana, uvula, olecranon, nodus, dorsum, sutura, crus, jugum.

5. Вкажіть відмінок кожного іменника і перекладіть терміни українською мовою:

Зразок: corpus (Nom. sing.) vertebrae (Gen.sing.) – тіло хребця.

Manubrium sterni, apex ossis sacri, os sacri, sulcus sinus, ala cristae, aqueductus vestibuli, radix arcus vertebrae, cavitas cranii, crista galli, ligamentum capitis costae.

6. Перекласти українською мовою:

Collum radii, caput humeri, fossa olecrani, os digiti, sulcus sinus, os coxae, truncus encephali, fossa acetabuli, basis patellae, vagina musculi, bulbus aortae, limen nasi, arteria genus, musculus uvulae, os cranii, arcus costae, sinus maxillae, foramen mandibulae, crista conchae, chorda tympani, aqueductus vestibuli, bulbus oculi, membrana sterni, skeleton membri, sulcus sinus, fossa glandulae, corpus tibiae, canalis nervi, ligamentum patellae, angulus sterni, substantia dentini, cornu pulpaе, dorsum nasi, corpus cerebelli, radix linguae, ala cristae galli, orbita oculi.

7. Перекласти терміни латинською мовою:

Головка променевої кістки, кут грудини, тіло ребра, гребінь шийки ребра, шов черепа, півкуля мозку, борозна пазухи, дуга аорти, головка нижньої щелепи, тіло язика, порожнина коронки, горбок зуба, м'яз шиї, основа черепа, кут хребця, артерія лопатки, перегородка носа, гребінь головки ребра, вирізка лопатки, горбок ребра, відросток хребця, пластинка дуги хребця, поверхня горбка хребця, зв'язка горбка ребра, основа надколінка, порожнина носа, хід носа, спинка сідла, капсула вузла, бугор верхньої щелепи, рукоятка грудини, головка плечової кістки, гілка нерва, ямка ліктьового відростку, порожнина барабану, нерв головного мозку, волокно цемента, м'яз піднебіння, тіло залози, верхівка носа, лист сосочка, перегородка язика.

Лексичний мінімум:

Іменники I відміни:

ala, ae f	крило	orbita, ae f	очна ямка
aorta, ae f	аорта	papilla, ae f	сосочок
arteria, ae f	артерія	patella, ae f	наколінок
bucca, ae f	щока	raphe, es f	шов (м'яких тканин)
concha, ae f	раковина	protuberantia, ae f	виступ
costa, ae f	ребро	scapula, ae f	лопатка
crista, ae f	гребінь	spina, ae f	ость
gingiva, ae f	ясна	sutura, ae f	шов
lamina, ae f	пластинка	vena, ae f	вена
lingua, ae f	1.язик, 2.мова	vertebra, ae f	хребець
lingula, ae f	язичок		
mandibula, ae f	нижня щелепа		
maxilla, ae f	верхня щелепа		

Іменники II відміни:

alveolus, i m	альвеола	labium, i n	губа
angulus, i m	кут	ligamentum, i n	зв'язка
brachium, i n	плече	manubrium, i n	рукоятка
calcaneus, i m	п'яткова кістка	musculus, i m	м'яз
cavum, i n	порожнина	radius, i m	променева кістка
cranium, i n	череп	septum, i n	перегородка
digitus, i m	палець	sternum, i n	грудина
frenulum, i n	вездечка	sulcus, i m	борозна
jugum, i n	узвишся	tympanum, i n	барабан
humerus, i m	плечова кістка		

Іменники III відміни:

corpus, ōris n	тіло	crus, cruris n	ніжка
forāmen, īnis n	отвір	thorax, ācis m	грудна клітка
os, ossis n	кістка	basis, is f	основа

Іменники IV відміни:

arcus, us m	дуга	meatus, us m	хід, прохід
cornu, us n	ріг	processus, us m	відросток
ductus, us m	протока	sinus, us m	синус, пазуха
genu, us n	коліно	textus, us m	тканина

Іменник V відміни:

facies, ei f поверхня, обличчя

Тема 4: Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Дві групи прикметників. Відмінювання прикметників. Алгоритм узгодження прикметника з іменником

У латинській мові прикметники поділяються щодо відмінювання на дві групи: 1-а група – прикметники I-II відмін; 2-а група – прикметники III відміни. Прикметники першої групи мають такі ж закінчення, як іменники I-II відмін.

Родові закінчення прикметників 1-ої групи:

<i>Masculinum</i>	<i>Femininum</i>	<i>Neutrum</i>
longus	longa	longum
dexter	dextra	dextrum

Словникова форма прикметників першої групи подається у Nom.sing. повністю на чоловічий рід, а далі закінчення жіночого та середнього родів: *longus, a, um* – довгий *dexter, tra, trum* – правий.

Усі прикметники 2-ої групи поділяються на три підгрупи:

1. Прикметники з трьома закінченнями (-er, -is, -e) майже не зустрічаються в анатомо-гістологічній номенклатурі.
2. Прикметники з двома закінченнями (-is, -e) найчастіше вживаються в анатомічній номенклатурі.
3. Прикметники з одним спільним для трьох родів закінченням (-s або -x).

Родові закінчення прикметників 2-ої групи:

<i>Masculinum</i>	<i>Femininum</i>	<i>Neutrum</i>
silvester	silvestris	silvestre
alaris	alaris	alare
recens	recens	recens
simplex	simplex	simplex

Словникова форма прикметників другої групи подається у Nom.sing. повністю на чоловічий рід, а далі закінчення жіночого та середнього родів. Прикметники з одним закінченням записуються у словнику в **Nom.** і **Gen. sing.:** *silvester, tris, tre* – лісовий; *alaris, e* – крильний; *recens, ntis* – свіжий; *simplex, icis* – простий.

Основу прикметників знаходять шляхом відкидання закінчення від форми жіночого роду: *dextra* (dextr-), *libera* (liber-). Основа прикметників з одним закінченням визначається за формою **Gen.sing.**, відкидаючи закінчення **-is:** *recens, recentis* (recent-).

Відмінювання прикметників 1-ої групи :

	m	f	n
Nom.sing.	<i>longus, dexter</i>	<i>longa, dextra</i>	<i>longum, dextrum</i>
Gen.sing.	<i>longi, dextri</i>	<i>longae, dextrae</i>	<i>longi, dextri</i>

Відмінювання прикметників 2-ої групи:

	Nom.sing.	Gen.sing.
m	acer, brevis, simplex	acris, brevis, simplicis
f	acris, brevis, simplex	acris, brevis, simplicis
n	acre, breve, simplex	acris, brevis, simplicis

Узгодження прикметників з іменниками

Прикметник завжди узгоджується з іменником у роді числі та відмінку, тобто виступає у ролі узгодженого означення. У латинській мові на першому місці ставиться іменник, а за ним прикметник (означення).

Зразок узгодження: *широка зв'язка*

Структура терміна: іменник + прикметник

Словникова форма: іменник - *ligamentum, i n* ; прикметник - *latus, a, um*

Рід іменника - *neutrum*

Необхідна форма прикметника: *latum*

Nom. sing: *ligamentum latum.*

Завдання для самоконтролю:

- Словникова форма прикметника складається з ...
- За якими відмінами буде відмінюватися прикметник із закінченням -us, -a, -um ...
- Прикметники на -is, -e належать до ... групи
- Прикметник узгоджується з іменником за...

ВПРАВИ

1. Утворити форму жіночого роду від прикметників:

Зразок: *longus – longa*

medianus, thoracicus, spongiosus, parietalis, ruber, ovalis, transversus, spinosus, sinister.

2. Утворити форму середнього роду від прикметників:

Зразок: *thoracicus – thoracicum*

longus, costarius, palatinus, sphenoidalis; frontalis, nutricius, dexter, cerebrealis, spinalis, osseus.

3. Узгодити прикметник з іменником, перекласти українською мовою:

Зразок: *ligamentum alare* - крилоподібна св'язка

vertebra thoracic ...
corpus thoracic ...
sinus petros ...
os palatin ...
lamina horizontal ...
os ethmoidal ...
lamina orbital ...
os sacr...
basis sacr ...
facies articular ...
meatus acustic ...
tuberculum occipital ...

4. Перекласти латинською мовою, узгоджуючи прикметник з іменником:

Зразок: *sulcus (m) transversus*

поперечний (борозна, лінія, зв'язка)
хребцевий (канал, вирізка, отвір)
соскоподібний (відросток, частина, порожнина)
венозний (заслінка, сплетення, пазуха)
піднебінний (відросток, кістка, борозна)
суглобовий (м'яз, поверхня, горбок)
лобний (кут, шов, горб)
черевний (аорта, порожнина, ділянка)
центральний (артерія, борозна, судина)
зубний (вена, цемент, альвеола)

5. Перекласти терміни латинською мовою:

Овальний отвір, грудна фасція, внутрішня капсула, остистий отвір, тім'яна частина, лицева вена, середня скронева артерія, кам'яниста гілка, поперечний піднебінний шов, глоточне сплетення, глибокий шийний лімфатичний вузол, серединний гребінь, зовнішній кут, широка зв'язка, тверде піднебіння, зуб мудрості, барабанна щілина, різцевий отвір, суглобова поверхня, нижня носова раковина, міжзубний простір, слуховий прохід, губна залоза, під'язикова кістка, потиличний нерв, нижньощелепна щілина, хребцева вирізка, суглобовий відросток, медіальна пластинка, крижовий гребінь, внутрішній потиличний виступ, кісткове піднебіння, бічна поверхня, альвеолярна дуга, поперечний відросток, порожниста вена, решітчаста пластинка, яремна вирізка, лицевий нерв, слизова оболонка, клиноподібна пазуха, правий шлуночок, зубна гілка, ліва кінцівка, середня борозна, шийний хребець, коса лінія, лобний шов, легенева борозна, стегновий канал, крильна складка, бічна зв'язка, щічна ділянка, язикова залоза, скронева ямка, черевна порожнина, ниркова пазуха, мозкова поверхня.

6. Утворити *Gen.sing.* від термінів завдання №4:

Зразок: *sulcus transversus* – *sulci transversi*

Лексичний мінімум

Прикметники I групи

dexter, tra, trum	правий
obliquus, a, um	косий
osseus, a, um	кістковий
palatinus, a, um	піднебінний
pterygoideus, a, um	крилоподібний
rectus, a, um	прямий
sinister, tra, trum	лівий
thoracicus, a, um	грудний
thyreoideus, a, um	щитоподібний
transversus, a, um	поперечний
zygomaticus, a, um	виличний
albus, a, um	білий
liber, era, erum	вільний
acer, cra, crum	гострий
niger, gra, grum	чорний
durus, a, um	твердий
massetericus, a, um	жувальний

Прикметники II групи

alaris, e	криловий
cerebralis, e	мозковий
cervicalis, e	шийний
ethmoidalis, e	решітчастий
frontalis, e	лобний
mandibularis, e	нижньощелепний
maxillaris, e	верхньощелепний
nasalis, e	носовий
occipitalis, e	потиличний
sphenoidalis, e	клиноподібний
temporalis, e	скроневиий
vertebralis, e	хребцевий
orbitalis, e	орбітальний
dentalis, e	зубний
alveolaris, e	альвеолярний
buccalis, e	щічний
jugularis, e	яремний

Тема 5: Морфологічна і синтаксична структура дво- і багатослівного анатомічного терміна з різними типами означень

Структура термінів:

<i>Морфологічна структура</i>	<i>Синтаксична структура</i>
<i>Однослівний термін:</i> хребець – vertebra (іменник)	
<i>Двослівний термін:</i> грудний хребець- vertebra thoracica (іменник +прикметник) дуга хребця - arcus vertebrae (імен. Nom.sing + імен. Gen.sing)	vertebra thoracica голове слово - vertebra узгоджене означення- thoracica arcus vertebrae голове слово - arcus неузгодж. означення - vertebrae
<i>Трислівний термін:</i> серединний крижовий гребінь - crista sacralis mediana (імен. Nom.sing + прикм. Nom.sing + прикм. Nom.sing)	crista sacralis mediana голове слово - crista узгоджене означення - sacralis узгоджене означення - mediana
<i>Трислівний термін:</i> отвір верхівки зуба - foramen apicis dentis (імен.Nom.sing+імен.Gen.sing+імен. Gen.sing) кісткова перегородка носа - septum nasi osseum (імен.Nom.sing.+імен.Gen.sing.+прикм.Nom.sing.)	foramen apicis dentis голове слово - foramen неузгоджене означення - apicis неузгоджене означення – dentis septum nasi osseum голове слово - septum неузгоджене означення - nasi узгоджене означення - osseum
<i>Багатослівний термін:</i> суглобова поверхня горбка ребра facies articularis tuberculi costae (імен.Nom.sing+прикм.Nom.sing+імен. Gen.sing+імен. Gen.sing)	facies articularis tuberculi costae голове слово - facies узгоджене означення- articularis неузгодж.означення - tuberculi неузгоджене означення - costae

📌 **ВПРАВИ**

1. Перекласти терміни українською мовою:

Canalis nervi facialis

Musculus longus cervicis

Ligamentum metacarpeum transversum profundum

Fovea costalis processus transversi

Foramen apicis dentis

Bursa subtendinea muscoli longi dorsi

Spina angularis alae magnae ossis occipitalis
 Apex ossis sacri
 Facies articularis capitis costae
 Arcus tendineus fasciae pelvis
 Vena intercostalis dextra
 Plexus venosus vertebralis externus

2. Перекласти терміни латинською мовою, пояснити спосіб їх утворення:

Зовнішній потиличний гребінь
 Суглобова поверхня горбка ребра
 Внутрішня поверхня кам'янистої частини
 Овальна ямка широкої фасції стегна
 Решітчаста пластинка решітчастої кістки
 Борозна середньої скроневої артерії
 Поперечний остистий суглобовий відросток
 Внутрішнє сонне венозне сплетення
 Поверхнева долонна венозна дуга
 Вертлюгова сумка сідничного м'яза
 Кровоносна судина внутрішнього проходу
 Права легенева артерія
 Пластинка крилоподібного відростка
 Волокниста оболонка очного яблука
 Реберна ямка поперечного відростка
 Яремна вирізка потиличної кістки
 Слизова оболонка жовчного міхура
 Глибока скронева артерія

3. Перекласти латинські назви кісток, утворити Gen.sing.:

Os parietale, os temporale, maxilla, os frontale, os occipitale, humerus, ulna, os coxae, os lacrimale, os hyoideum, os zygomaticum, os sacrum, os nasale, os sphenoidale, os ethmoidale, os trapezium, os breve, mandibula, os capitatum, calcaneus, patella, os palatinum, os coccygis, os hamatum, os naviculare, radius.

Лексичний мінімум

clavicula, ae f	ключиця	truncus, i m	стовбур, тулуб
fascia, ae f	фасція	nodus, i m	вузол
fibula, ae f	малогомілкова кістка	lobus, i m	доля
squama, ae f	луска	tuberculum, i n	горбок
tonsilla, ae f	мигдалик	angulus, i m	кут
tibia, ae f	велика гомілка	palatum, i n	піднебіння
incisura, ae f	вирізка	nasus, i m	ніс
sutura, ae f	шов	vestibulum, i n	присінок
concha, ae f	раковина	organon, i n	орган
capsula, ae f	капсула	porus, i m	пора, отвір

Тема 6: Ступені порівняння прикметників. Прикметники вищого ступеню. Ступені порівняння, утворені від різних основ.
Неповні ступені порівняння.
Відмінювання прикметників у вищому ступені.
Узгодження прикметників вищого ступеню з іменниками

Як і в українській, так і в латинській мові, якісні прикметники утворюють ступені порівняння. У латинській мові є три ступені порівняння прикметників:

Позитивний ступінь - **gradus positivus**

Вищий ступінь - **gradus comparativus**

Найвищий ступінь - **gradus superlativus**.

Gradus comparativus утворюється за допомогою суфікса **-ior** для чоловічого і жіночого роду та суфікса **-ius** для середнього роду, які додаються до основи прикметника звичайного. Прикметники вищого ступеня відмінюються за зразком іменників III відміни приголосного типу.

Утворення вищого ступеня (gradus comparativus):

Основа позитивного ступеня	+ суфікс - ior (m, f)
	+ суфікс - ius (n)

<i>Positivus</i>	<i>Comparativus</i>
longus, a, um (довгий)	long + ior = longior (m,f) - (довший, а) long + ius = longius (n) - (довше)
ruber, bra, brum (червоний)	rubr + ior = rubrior (m, f) (червоніший, а) rubr + ius = rubrius (n) (червоніше)

Вищий ступінь прикметників зі значенням «великий», «малий», «верхній», «нижній», «передній», «задній»

Позитивний і вищий ступені прикметників «великий», «малий» утворюються від різних основ:

<i>Positivus</i>		<i>Comparativus</i>
magnus, a, um	великий	major, jus
parvus, a, um	малий	minor, us

Прикметники зі значенням «верхній», «нижній», «передній», «задній» в латинській мові не мають форми позитивного ступеня. Тому вони перекладаються українською мовою позитивним ступенем:

m, f	n	
superior	superius	верхній
inferior	inferius	нижній
anterior	anterius	передній
posterior	posterius	задній

Незалежно від ступеня порівняння, прикметники узгоджуються з іменниками будь-якої відміни у роді, числі та відмінку. Наприклад: передня дуга - **arcus anterior** ; передній горб - **tuber anterius**

Прикметники вищого ступеня відмінюються за III відміною, у Gen. sing. вони мають закінчення -IS:

Наприклад:

Nominativus sing. *Genetivus sing.*

major (m)

major (f) majoris

majus (n)

posterior (m)

posterior (f) posterioris

posterius (n)

Основа прикметника у вищому ступені визначається за формою родового відмінка, вона однакова для всіх родів і збігається з формою Nom.sing. чоловічого і жіночого роду:

	(m, f)	(n)
<i>Nom.sing.</i>	major	majus
<i>Gen.sing.</i>	majoris	majoris
<i>Основа</i>	major-	major-

Завдання для самоконтролю:

- вищий ступінь прикметника у формі чоловічого і жіночого роду утворюється за допомогою суфікса ...
- вищий ступінь прикметника у формі середнього роду утворюється за допомогою суфікса ...
- прикметники вищого ступеня відмінюються за ... відміною

ВПРАВИ

1. Узгодити прикметники з іменниками:

Зразок: верхній (губа) - labium superius

Верхній (відросток, вирізка, отвір); задній (дуга, поверхня, зв'язка); великий (борозна, крило, головка); передній (горбок, гребінь, отвір); нижній (пазуха, частина, ость); малий (ямка, горбок, ніжка).

2. Перекласти українською мовою:

Spina nasalis anterior; linea temporalis superior; fossa cranii anterior; foramen ischiadicum minus; ligamentum transversum scapulae superius; facies posterior partis petrosae; musculus rectus capitis posterior minor; ductus sublingualis major et minor; incisura ischiadica minor; tuberculum anterius et posterius; arteria thoracica superior; arcus dentalis inferior.

3. Перекласти терміни латинською мовою:

Великий піднебінний канал; нижня носова раковина; малий кам'янистий нерв; передній слезовий гребінь; нижній щитоподібний горбок; задня довга зв'язка; нижня гортанна артерія; велика піднебінна борозна; верхня поперечна зв'язка; передня медіальна поверхня; великий піднебінний отвір; верхній шийний ганглії; великий кам'янистий нерв; задній решітчастий отвір.

4. Утворити форму *Gen.sing.*:

Зразок: *nervus petrosus minor - nervi petrosi minoris*

Processus superior, foramen superius, arcus posterior, facies posterior, ligamentum posterius, sulcus major, ala major, caput majus, cornu minus, labium inferius.

5. Утворити форми називного і родового відмінків однини:

Зразок: нижній різцевий зуб - *dens incisivus inferior - dentis incisivi inferioris*

Мала сіднична вирізка, задня вилична лінія, нижній суглобовий відросток, передній куприковий отвір, передня шкірна гілка, передня язикова залоза, велика під'язикова протока, нижня губа, верхній задній альвеолярний отвір, малий виличний м'яз, велика жувальна фасція, нижній піднебінний отвір.

6. Перекласти латинською мовою:

А. борозна нижнього кам'янистого синуса

гребінь великого горбка

відросток нижньої носової раковини

потилична поверхня великого крила

верхній суглобовий відросток поперекового хребця

отвір нижньої порожнистої вени

В. скелет верхньої кінцівки

передня доля мозочка

дно сечового міхура

верхня задня сіднична ость

мале крило клиноподібної кістки

розтвір каналу малого кам'янистого нерва

С. нижня поверхня язика

вуздечка верхньої губи

нижня зубна дуга

верхньощелепний відросток нижньої носової раковини

піднебінна поверхня горизонтальної пластинки

верхній довгий м'яз язика

! Лексичний мінімум

Прикметники 1 групи

cavus, a, um	порожнистий
laryngeus, a, um	гортанний
pharyngeus, a, um	горловий
magnus, a, um	великий
parvus, a, um	маленький
profundus, a, um	глибокий
cutaneus, a, um	шкірний
ischiadicus, a, um	сідничний
latus, a, um	широкий
longus, a, um	довгий
mastoideus, a, um	соскоподібний
squamosus, a, um	лускоподібний
trapezoideus, a, um	трапецієподібний
palatinus, a, um	піднебінний
petrosus, a, um	кам'янистий

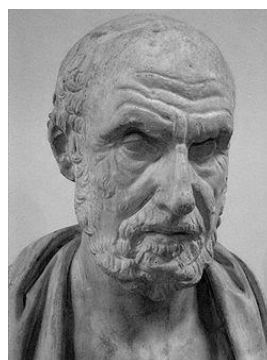
Прикметники 2 групи

auricularis, e	вушний
dorsalis, e	спинний
facialis, e	лицевий
muscularis, e	м'язовий
parietalis, e	тім'яний
ventralis, e	вентральний
lacrimalis, e	сльозовий
lingualis, e	язиковий
dentalis, e	зубний
lumbalis, e	поперековий
cervicalis, e	шийний
auricularis, e	вушний
gingivalis, e	ясенний
labialis, e	губний
brevis, e	короткий

Прикметники вищого ступеня

anterior, ius	передній	inferior, ius	нижній
posterior, ius	задній	major, jus	великий
superior, ius	верхній	minor, us	малий

Vita brevis, ars longa, occasio praeceps, experimentum periculosum, iudicium difficile. – Життя коротке, мистецтво вічне, подія швидка, досвід оманливий, а судження – важке.

Гіппократ (близько 460 року до н. е. – між 377 і 356 роками до н. е.) – славетний давньогрецький лікар. Увійшов в історію як «батько медицини».

Тема 7: Найвищий ступінь прикметників. Узгодження прикметників найвищого ступеня з іменниками

1. Найвищий ступінь (**Gradus superlativus**) утворюється від основи позитивного ступеня додаванням суфікса **-issim-** і родових закінчень: **-us** (m), **-a** (f), **-um** (n).

<i>Positivus</i>	<i>основа</i>	<i>Superlativus</i>
longus, a, um	long-	longissimus, a, um
gravis, e	grav-	gravissimus, a, um
simplex, icis	simplic-	simplicissimus, a, um

2. Найвищий ступінь прикметників на **-er** утворюється додаванням суфікса **-rim-** і родових закінчень **-us** (m), **-a** (f), **-um** (n) до форми називного відмінка прикметника позитивного ступеня чоловічого роду:

<i>Positivus (Nom. sing. m)</i>	<i>Superlativus</i>
ruber	ruberrimus, a, um
saluber	saluberrimus, a, um

Деякі прикметники утворюють ступені порівняння від різних основ. Їх необхідно запам'ятати:

<i>Positivus</i>	<i>Comparativus</i>	<i>Superlativus</i>
magnus, a, um	major, jus	maximus, a, um
parvus, a, um	minor, us	minimus, a, um
-	superior, ius	supremus, a, um

Прикметники найвищого ступеня узгоджуються згідно загального правила узгодження – за родом, числом та відмінком. Наприклад: найдовший м'яз – **musculus (m) longissimus**; найдовша лінія - **linea (f) longissima**.

Відмінюються прикметники у найвищому ступеню так само, як прикметники першої групи:

Nom. sing. longissimus (m) longissima (f) longissimum (n)
Gen. sing. longissimi longissimae longissimi

Субстантивация (перехід прикметників в іменники)

Серед прикметників виділяється значна група слів, які без пояснювального іменника набули предметного значення, субстантивувались і, отже, перейшли в розряд іменників. Зокрема, в анатомічній термінології у значенні іменників середнього роду виступають прикметники, за змістом пов'язані з іменником **intestinum, i n** кишка: **caecum, i n** – сліпа кишка; **rectum, i n** – пряма кишка; **duodenum, i n** – дванадцятипала кишка; **ileum, i n** – клубова кишка; **jejunum, i n** - порожниста кишка; **colon, i n** – ободова кишка.

NB! Лише назва тонкої та товстої кишки подається двома словами: **intestinum crassum** – товста кишка, **intestinum tenue** – тонка кишка.

ВПРАВИ

1. Утворити вищий і найвищий ступені порівняння:

Зразок: *longus, a, um - longior, ius; longissimus, a, um*

magnus, a, um

parvus, a, um

ruber, bra, brum

latus, a, um

brevis, e

levis, e

profundus, a, um

purus, a, um

niger, gra, grum

amarus, a, um

ruber, bra, brum

2. Перекласти українською мовою, визначити ступінь порівняння прикметників:

Зразок: *musculus brevior*- більш короткий м'яз (*comparativus*)

Musculus longissimus capitis

Digitus minimus

Foramen ethmoidale anterius

Incisura vertebralis superior

Linea nuchae suprema

Glandula maxima

3. Перекласти латинською мовою:

Найширший м'яз спини

Сумка найширшого м'яза спини

Найвища вийна лінія

Найбільший сідничний м'яз

Найдовший м'яз грудної клітки

Найвища носова раковина

Найменший сідничний м'яз

Найдовший м'яз шиї

Найменший палець

Короткий м'яз найменшого пальця

Найменший косий м'яз

4. Перекласти терміни українською мовою:

Musculus teres minor, musculus pronator teres, bursa musculi teretis majoris, ligamentum teres acetabuli, articulatio simplex, musculus biceps femoris, substantia duplex, substantia triplex, caput longum musculi tricipitis brachii, caput breve musculi bicipitis brachii, crus simplex canalis lateralis, lamina muscularis mucosae oesophagi, musculus bronchooesophageus, bulbus duodeni, spatium retroperitoneale, incisura ligamenti teretis hepatis, glandula parathyroidea, plica transversalis recti,

tunica serosa vesicae felleae, corpus ossis hyoidei, vena cerebri magna, arcus palatoglossus, tunica mucosa tracheae, cavum peritonei, flexura duodenalis, papilla duodeni major, ramus nervi hypoglossi, labium uteri anterius, musculus digiti minimi brevis, musculus retrococcygeus, valvula semilunaris dextra, bursa subtendinea musculi bicipitis femoris inferior.

Nervus oculomotorius, plexus lumbosacralis, ganglion pterygopalatinum, sutura zygomaticomaxillaris, nervus nasociliaris, ductus nasolacrimalis, sutura sphenoparietalis, fissura retrosquamosa, musculus sternothyroideus, sinus sphenoparietalis, sulcus parietooccipitalis, nucleus salivatorius nervi glossopharyngei, arteria gastroduodenalis, plexus cervicobrachialis, ligamentum sacrococcygeum dorsale profundum.

Лексичний мінімум

Іменники 1 відміни

mucosa, ae f	слизова оболонка
conjunctiva, ae f	сполучна оболонка
flexura, ae f	згин
tunica, ae f	оболонка
urethra, ae f	сечівник
corona, ae f	корона

Іменники 2 відміни

colon, i n	ободова кишка
duodenum, i n	дванадцятипала кишка
ileum, i n	клубова кишка
intestinum, i n	кишка
oesophagus, i m	стравохід
rectum, i n	пряма кишка
uterus, i m	матка
jejunum, i n	порожня кишка
perineum, i n	промежина

Прикметники 1 групи:

hyoideus, a, um	під`язиковий (кістка)
hypoglossus, a, um	під`язиковий (нерв)
iliacus, a, um	клубовий
maximus, a, um	найбільший
minimus, a, um	найменший
mucosus, a, um	слизовий
submucosus, a, um	підслизовий
supremus, a, um	найвищий
sacrococcygeus, a, um	крижово-куприковий
stylohyoideus, a, um	шилопід`язиковий
stylopharyngeus, a, um	шилогорловий

caninus, a, um
deciduus, a, um
geniohyoideus, a, um
incisivus, a, um
serotinus, a, um
suprahyoideus, a, um
thyrohyoideus, a, um

собачий, кликовий
випадний, молочний (зуб)
підборідно-під'язиковий
різцевий
запізнілий, пізній (зуб)
надпід'язиковий
щитопід'язиковий

Прикметники 2 групи:

intestinalis, e кишковий
simplex, icis
teres, etis
vaginalis, e
tenuis, e
biceps, itis
triceps, itis
quadriceps, itis
molaris, e
premolaris, e
gravis, e
recens, ntis

кишковий
простий
круглий
піхвовий
тонкий
двоголовий
триголовий
чотириголовий
молярний, великий кореневий (зуб)
премолярний, малий кореневий (зуб)
тяжкий, важкий
свіжий

Imperare sibi maximum imperium est.
Володіти собою — найвища влада.

Сенека (4 до н. е. – 65) – римський філософ-стоїк, поет і державний діяч

Тема 8: Іменники I-II відмін. Систематизація вивчення тематичного блоку 1

До першої відміни належать іменники жіночого роду, які в Nom.sing. мають закінчення **-a**, а в Gen.sing. **-ae**.

Наприклад: *crista, ae f* – гребінь

capsula, ae f – капсула

До першої відміни відноситься також невелика кількість слів жіночого роду грецького походження: *raphe, es f* – шов; *chole, es f* – жовч.

Зразок відмінювання іменників 1 відміни:

Відмінок	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
Nom.	capsula	capsulae
Gen.	capsulae	capsularum
Dat.	capsulae	capsulis
Acc.	capsulam	capsulas
Abl.	capsula	capsulis

До другої відміни належать іменники чоловічого роду на **-us**, **-er** і середнього роду на **-um**, **-on**, які в Gen.sing. закінчуються на **-i**.

Зразок відмінювання іменників чоловічого та середнього роду 2 відміни:

Відмінок	<i>Singularis</i>		<i>Pluralis</i>	
	m	n	m	n
Nom.	sulcus	membrum	sulci	membra
Gen.	sulci	membri	sulcorum	membrorum
Dat.	sulco	membro	sulcis	membris
Acc.	sulcum	membrum	sulcos	membra
Abl.	sulco	membro	sulcis	membris

✍ ВПРАВИ

1. Провідмінити іменники за всіма відмінками однини та множини:
tunica, ae f ; colon ,i n ; rectum, i n; truncus ,i m

2. Визначити відміну іменників:

Зразок: *chorda, ae f* - I відміна

eminentia, ae f ; genu, us n ; ganglion, i n ; recessus, us m ; pectus, oris n ; canalis, is m ; superficies, ei f ; aditus, us m ; tuberositas, atis f ; stratum, i n ; foramen, inis n ; ramus, i m ; processus, us m ; fissura, ae f ; organon, i n ; margo, inis m ; cornu, us n ; os, ossis n.

3. Написати словникову форму іменників:

Зразок: *orbita- orbita, ae f*

Periosteum, colon, junctura, dens, plexus, bursa, encephalon, genu, ostium, caput, lobus, os, foramen, pars, arteria, tuber, ligamentum, sinus, paries, facies.

5. Написати словникову форму прикметників:

Зразок: *anatomicus* - *anatomicus, a, um*;

duplex - *duplex, icis*

cavus, spinalis, transversus, molare, canina, gastricus, palatinum, communis, simplex, superficialis, major, superior, minus, inferior

6. Перекласти, узгодивши прикметники з іменниками:

Зразок: *хребець (шийний, грудний)* – *vertebra cervicalis, vertebra thoracica*

хребець (крижовий, куприковий)

кістка (лобова, вилична)

відросток (поперечний, суглобовий)

отвір (круглий, хребцевий)

піднебіння (тверде, м'яке)

ямка (середня, черепна)

7. Перекласти, узгодивши прикметники вищого ступеня з іменниками:

Зразок: *великий (вертлюг)* - *trochanter major*

великий (крило, горбок)

нижній (синус, отвір)

малий (нерв, тіло)

передній (пластинка, зв'язка)

верхній (хід, раковина)

задній (зв'язка, частина)

8. Утворити форму *Gen. sing.*:

Зразок: *processus superior*- *processus superioris*

Os breve, caput longum, vena magna, glandula sublingualis, ductus major, cornu majus, lamina muscularis, bronchus lobaris superior, valvula seminularis dextra, plica transversalis recta, spina iliaca anterior, glandula simplex.

9. Перекласти терміни латинською мовою :

Тім'яна кістка, лускатий край тім'яної кістки, грудний хребець, тіло грудного хребця, лобова кістка, виличний відросток лобової кістки, піднебінна кістка, горизонтальна пластинка піднебінної кістки, кам'янистий синус, борозна кам'янистого синуса, міжкістковий простір, широка зв'язка матки, дно шлунку, правий шлуночок, верхній шийний нервовий вузол, верхня носова раковина, вуздечка нижньої губи, латеральна поверхня виличної кістки, слизова частина губи рота, верхнє ікло, горбок нижнього різця.

10. Перекласти анатомічні терміни українською мовою:

Foramen palatinum minus

Linea nuchae superior

Tuber maxillae

Arteria interossea communis

Sulcus sinus petrosi inferioris
Facies maxillaris
Facies temporalis alae majoris
Facies temporalis alae majoris ossis sphenoidalis
Hiatus canalis nervi petrosi minoris
Pars lateralis ossis occipitalis
Meatus nasi inferior
Fovea articularis processus articularis superioris
Basis cranii externa

Тема 9: Іменники III відміни. Типи відмінювання іменників III відміни. Характерні ознаки іменників чоловічого роду. Винятки з правила про рід. Назви м'язів

Особливості іменників III відміни:

1. До III відміни відносяться іменники всіх родів, які мають закінчення у Gen.sing. -is.
2. У Nom.sing. вони мають різні закінчення.
3. У більшості іменників основи в Nom. та Gen.sing. не однакові:

Nom.	pes	rad-ix	dens
Gen.	<u>ped-is</u>	<u>radic-is</u>	<u>dent-is</u>
4. Іменники III відміни залежно від однакової чи неоднакової кількості складів у Nom. та Gen. sing. поділяються на *рівноскладові* та *нерівноскладові*:

<i>Nom.</i>	<i>Gen.</i>	<i>Nom.</i>	<i>Gen.</i>
canalis	canalis	apex	apicis
rete	retis	pars	partis

5. Основа визначається з форми Gen.sing. відокремленням закінчення -is. До цієї основи додаються при відмінюванні інші закінчення.

Іменники III відміни чоловічого роду

Ознакою чоловічого роду є характерні закінчення у Nom.sing. відповідним закінченням основи у Gen.sing.

<i>Закінчення у Nom.sing.</i>	<i>Закінчення у Gen.sing. + частина основи</i>	<i>Приклади</i>
-or	-oris	liquor – liquoris
-os	-oris	flos – floris
-o	-onis	pulmo – pulmonis
	-inis	homo – hominis
-er	-ris	venter – ventris
-er	-eris	trochanter – trochanteris
-ex	-icis	apex – apicis
-es	-edis	pes – pedis
	-etis	paries – parietis

NB! Винятки з правила про рід:

- os, oris n – рот
- os, ossis n – кістка
- cor, cordis n – серце
- tuber, eris n – горб

gaster, tris f – шлунок

mater, tris f – мати, мозкова оболонка (pia mater – м'яка мозкова оболонка
dura mater – тверда мозкова оболонка)

Назви м'язів за їхніми функціями

Латинські назви м'язів за їх функціями складаються з двох іменників: перше слово – musculus, друге – іменник III відміни чоловічого роду з суфіксом -or, або -er. Число та відмінок цих двох іменників завжди однакові.

Наприклад:

<i>Nominativus</i>	<i>Genetivus</i>
musculus supinator	musculi supinatoris
musculus sphincter	musculi sphincteris

Треба завжди пам'ятати, що в латинському багатослівному терміні іменники, що залежать від назв м'язів за їх функціями (на що направлена дія м'яза), завжди мають родовий відмінок.

Наприклад :

Musculus levator *scapulae* – м'яз, який підіймає лопатку
Musculus constrictor *pharyngis* – м'яз-констриктор глотки

Запам'ятайте назви м'язів за їх функціями:

- m. abductor – м'яз відвідний (відвідник)
- m. adductor – м'яз привідний (привідник)
- m. buccinator – м'яз щоки
- m. constrictor – констриктор (стискач)
- m. depressor – м'яз-опускач
- m. levator – м'яз-підіймач
- m. masseter – м'яз жувальний
- m. rotator – ротатор, м'яз-обертач
- m. tensor – м'яз-натягувач
- m. corrugator – м'яз-зморщувач
- m. cremaster – м'яз-підіймач яєчка
- m. dilatator – м'яз-розширювач
- m. extensor – м'яз-розгинач
- m. flexor – м'яз-згинач
- m. pronator – пронатор, м'яз, який обертає долоню вниз
- m. supinator – супінатор, м'яз, який обертає долоню вгору
- m. sphincter – сфінктер (стискач, звужувач)

ВПРАВИ

1. Назвіть лише іменники чоловічого роду у словниковій формі:

Зразок: *pulmo, onis m*

Hepar, tumor, stapes, radix, carbo, articulatio, os, gaster, pes, homo, auris, cor, paries, apex, cavitas, gaster, cartilago, tuber, liquor, ars, pronator, iris, cutis, masseter.

2. Утворіть *Gen. sing* іменників та визначте основу :

Зразок: *pulmo - pulmonis* (основа: *pulmon-*)

Carbo, sapo, flos, humor, doctor, tuber, sphincter, paries, apex, liquor, levator, buccinator, pollex, venter, gaster.

3. Узгодити прикметники з іменниками та поставити у родовий відмінок:

Зразок: *paries (anterior) - paries anterior*

parietis anterioris

paries (mastoideus, jugularis)

tuber (ischiadicus, frontalis)

pes (calcaneus, planus)

trochanter (major, minor)

venter (posterior, frontalis)

humor (vitreus, aquosus)

liquor (cerebrospinalis, flavus)

pulmo (dexter, sinister)

mater (pius, durus)

cor (adiposus, sanus)

4. Перекласти усно, назвати рід іменників III відміни

Зразок: *apex (m) cordis (n) – верхівка серця*

Apex nasi, apex linguae, angulus oris, liquor cerebrospinalis, paries labyrinthicus, liquor pericardii, flos ruber, flos albus, homo sapiens, homo sanus, cor sanum, gaster sana, cortex cerebelli, ala vomeris, cortex cerebri.

5. Перекласти на латинську мову:

Кора мозочка, кора великого мозку, великий та малий вертлюг, права та ліва легеня, під'язикова кістка, м'яка мозкова оболонка, лобний горб, передсердя, борозна леміша, медіальна поверхня легені, серцева вирізка легені, яремна стінка барабанної порожнини, клиноподібна кістка, перетинчаста борозна носової кістки, вирізка верхівки серця, малий ріг під'язикової кістки, решітчаста борозна носової кістки.

6. Перекласти назви м'язів, звернути увагу на граматичні конструкції латинських та українських термінів:

Зразок: *musculus tensor fasciae latae – м'яз, натягач широкої фасції*

Musculus levator prostatae (scapulae, palpebrae superioris), musculus rotator cervicis (thoracis), musculus constrictor pharyngis medius (superior), musculus extensor indicis, musculus flexor pollicis longus, musculus sphincter pupillae (pylori, urethrae, ductus choledochi), musculus abductor digiti minimi (pollicis, hallucis), musculus tensor veli palatini, musculus dilatator pupillae.

7. Перекласти назви м'язів на латинську мову:

А. м'яз-натягач барабанної перетинки; нижній констриктор глотки; м'яз-обертач ший; м'яз-опускач нижньої губи; м'яз-підіймач щитоподібної залози.

В. довгий м'яз-відвідник великого пальця кисті; м'яз-привідник великого пальця ступні; сфінктер сечового міхура; м'яз-підіймач лопатки.
С. м'яз-опускач кута рота; м'яз-розгинач хребта; м'яз-підіймач верхньої повіки; м'яз щоки.

Лексичний мінімум:

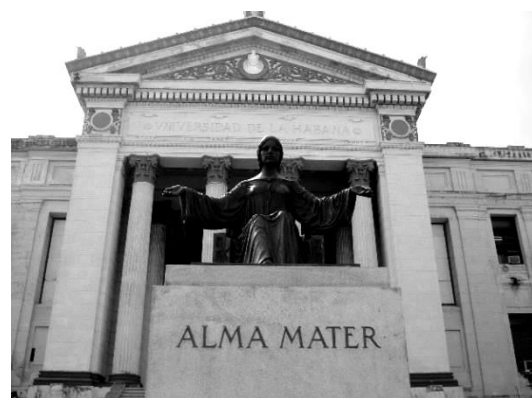
apex, ĩcis m – верхівка
cortex, ĩcis m – кора, коркова речовина
flos, floris m – квітка
homo, ĩnis m – людина
liquor, ōris m – рідина (спино-мозкова)
paries, ětis m – стінка
pulmo, ōnis m – легеня
venter, ntris m – живіт, черевко, шлуночок
vertex, ĩcis m – тім'я, вершина
vomer, ěris m – леміш
index, ĩcis m – вказівний палець
humor, ōris m – волога, рідина
pes, pedis m – стопа
pollex, ĩcis m – великий палець кисті
stapes, ědis m – стремінце (слухова кісточка)
urēter, ēris m – сечовід

Винятки з правила про рід:

os, oris n – рот
os, ossis n – кістка
cor, cordis n – серце
tuber, ěris n – горб

gaster, tris f – шлунок
mater, tris f – мати, мозкова оболонка (pia mater – м'яка мозкова оболонка
dura mater – тверда мозкова оболонка)

Alma mater — «мати-годувальниця»
(використ. у знач. «вища школа, що дала духовну їжу студенту»)

Тема 10: Іменники III відміни жіночого роду. Винятки з правила про рід. Суфікси іменників жіночого роду

Ознаками жіночого роду є характерні закінчення в Nom.sing.:

<i>Закінчення у Nom.sing.</i>	<i>Закінчення у Gen.sing.+частина основи</i>	<i>Приклади</i>
-as	-atis	cavitas – cavitatis
-es	-is	pubes – pubis
-is	-is -tis -dis	cutis – cutis carotis – carotidis iris – iridis
-us	-utis -udis	salus – salutis incus – incudis
-ns	-ntis	mens – mentis
-rs	-rtis	ars – artis
-ax	-acis	pax – pacis
-ix	-icis	cervix – cervicis
-ux	-ucis	hallux – hallucis
-nx	-ngis	meninx – meningis
-lx	-lcis	calx – calcis
-do	-dinis	valetudo – valetudinis
-go	-ginis	cartilago – cartilaginis
-io	-ionis	regio – regionis

За допомогою суфікса -іо, приєданого до основи дієслова, утворюються іменники з ознакою дії, функції, процесу, наприклад, назви функцій, які виконують м'язи:

supinatio – обертання долоні вгору,

pronatio – обертання долоні вниз

flexio – згинання

Назви хірургічних операцій – це іменники із закінченням -іо:
amputatio pedis, resectio pulmonis.

ВПРАВИ

1. Утворити Gen.sing., визначити основу та перекласти :

Приклад: dilatatio-dilatationis-розширення (основа- dilatation-)

Tuberositas, sanitas, extremitas, ars, pars, lens, thorax, appendix, cervix, radix, larynx, meninx, margo, articulatio, regio, iris, parotis, carotis, pelvis, auris, basis, frons, impressio, pyramis, pars, sanguis, canalis.

2. Узгодити прикметники з іменниками. Кожен термін поставити у родовий відмінок однини, перекласти:

Зразок: порожнина (власна) - *cavitas propria – cavitatis propriae*

А. горбистість (крилоподібна, жувальна), вухо (середнє, внутрішнє), частина (кам'яниста, медіальна, верхня, права), хрящ (реберний, великий), суглоб (складний, простий), канал (піднебінний, хребцевий), зуб (різцевий, моляр), судина (лімфатична, кровоносна)

Б. фаланга (середня, дистальна), область (передня, стегнова), кінець (верхній, грудинний), втиснення (серцеве, шлункове), ось (внутрішня, зорова), край (передній, вільний)

3. Перекласти, надати словникову форму кожного слова:

Labyrinthus ouseus auris internae, caput pancreatis, vas capillare, regio thoracis posterior, pars thoracica aortae, pelvis major et minor, vas lymphaticum superficiale, sanguis venosus et arteriosus, canalis palatinus major, margo inferior pulmonis sinistri, pars optica retinae, margo lateralis pedis, cutis frontis, vestibulum laryngis, dens incisivus superior, margo linguae, pars libera gingivae.

4. Перекласти на латинську мову:

Тверда мозкова оболонка головного мозку, канал великого кам'янистого нерва, кут рота, плечовий суглоб, барабанна порожнина середнього вуха, верхня апертура таза, коса частина горла (глотки), хрящ перегородки носа, вестибулярна поверхня зуба, медіальний верхній різець, пряма частина гортані, правий край матки, передня ділянка коліна, жувальна горбистість.

Лексичний мінімум

Іменники жіночого роду III відміни:

appendix, īcis f – апендикс, відросток червоподібний

a. carōtis, tīdis f – сонна артерія

articulātiō, ōnis f – суглоб

auris, is f – вухо

basis, is f – основа

cavitas, ātis f – порожнина, западина

cervix, īcis f – шия, шийка

cutis, is f – шкіра

frons, frontis f – лоб

gl. parōtis, tīdis f – навколоушна залоза

meninx, ngis f – мозкова оболонка

pars, partis f – частина

radix, īcis f – коріння

pelvis, is f – таз
 pelvis renālis – миска (таз) ниркова
 pyrāmis, ĩdis f – піраміда
 regio, ōnis f – ділянка
 synchondrōsis, is f – синхондроз (хрящове з'єднання)
 symphŷsis, is f – симфіз (хрящове з'єднання кісток, в якому є щілиноподібна порожнина)
 tuberositas, ātis f – горбистість
 bilis, is f – жовч
 extremitas, ātis f – кінець (довгих органів)
 impressio, ōnis f – втиснення
 iris, ĩdis f – райдужна оболонка
 lens, lentis f – кришталик
 phalanx, ngis f – фаланга
 pubes, is f – лобок

Винятки з правила про рід іменників III відміни

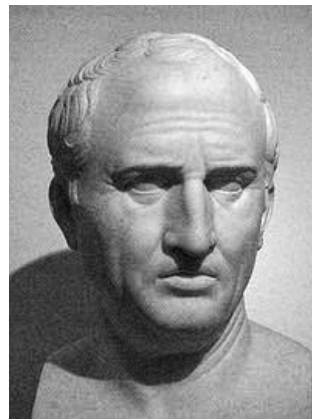
Іменники чоловічого роду:

axis, is m – вісь; другий шийний хребець	соссух, угis m – куприк (або os соссугис)
canālis, is m – канал	fornix, ĩcis m – склепіння
dens, dentis m – зуб	larynx, ngis m – гортань
margo, ĩnis m – край	pharynx, ngis m – глотка, горло
sanguis, ĩnis m – кров	thorax, ācis m – грудна клітка
tendo, ĩnis m – сухожилок	

Іменники середнього роду:

pancreas, ātis n – підшлункова залоза
 vas, vasis n – судина

Homo est mundi pars. – Людина це частина світу.

Марк Тўллій Цицерон (106 до н. е. – 43 до н. е.) – давньоримський політичний діяч, оратор та філософ.

Тема 11: Іменники III відміни середнього роду. Винятки з правила про рід. Узгодження прикметників з іменниками середнього роду

Іменники III відміни середнього роду

Іменники III відміни середнього роду мають у Nom. sing. такі закінчення:

<i>Nom. sing.</i>	<i>Gen. sing.</i>	<i>Приклад</i>	<i>Основа</i>
-en	-inis	nomen – nominis	nomin-
-us	-ōris -ēris -ūris	corpus – corporis genus – generis crus – cruris	corpor- gener- crur-
-ur	-ōris	femur – femoris	femor-
-ma	-ātis	derma – dermatis	dermat-
-e	-is	rete – retis	ret-
-al	-alis	animal – animalis	animal-
-ut	-ītis	caput – capitis	capit-
-ar	-āris	pulvinar – pulvinaris	pulvinar-

Необхідно розрізнити латинські іменники на **-e** середнього роду III відміни та іменники грецького походження на **-e** жіночого роду I відміни, які у родовому відмінку мають закінчення **-es**.

Порівняйте:

Латинські	Грецькі
rete, is n – сітка	raphe, es f – шов Aloë, ës f – алое

Також необхідно розрізнити грецькі іменники середнього роду III відміни на **-ma** та латинські іменники жіночого роду I відміни на **-m(a)**.

Порівняйте:

Грецькі	Латинські
stroma, ātis n – строма systema, ātis n – система	squama, ae f – луска

Винятки:

Іменники чоловічого роду :

ren, renis m – нирка;

lien, is m або splen, is m – селезінка.

ВПРАВИ

1. Написати словникову форму слів та поставити їх у родовий відмінок однини (*Gen. sing.*), визначити основу:

Зразок: голова – caput, itis n

Gen. sing. – capitis основа – capit-

Печінка, тіло, система, скроня, отвір, нирка, потилиця, вилиця.

2. Узгодити прикметники з іменниками та поставити у *Gen. sing.*:

Зразок: голівка латеральна – caput (*n*) laterale

Gen. sing. – capitis lateralis

голівка (латеральна, глибока, коса, поперечна, довга, коротка); клубок (сонний, куприковий, аортальний); ніжка (перетинчаста, кісткова, проста, латеральна, загальна, права, ліва); отвір (великий, яремний, різцевий, круглий, овальний); система (нервова, лімфатична), нирка (права, ліва, рухома); тіло (склоподібне, жирове), сітка (долонна, суглобова), печінка (рухома, ущільнена).

3. Перекласти терміни на українську мову.

Зразок: systema centrale – центральна система

systema nervosum, foramen palatinum majus, glomus pulmonale, musculus capitis longus, hepar mobile, ren accessorius, cortex renis, ren sinister, systema lymphaticum, caput superius musculi pterygoidei, crus membranaceum simplex; systema cardiovasculare, corpus ciliare, systema musculare, pars thoracica diaphragmatis, rete venosum, ligamentum teres hepatis, corpus adiposum orbitae, lobus hepatis sinister, crus anterius capsulae internae, foramen mentale, corpus mandibulae, crus mediale cartilaginis alaris majoris.

4. Перекласти терміни на латинську мову:

Зразок: рухома селезінка – lien (*m*) mobilis

Словникова форма: селезінка (іменник) – lien, is m

рухомий (прикметник) – mobilis, e

ліва частина печінки, ворота печінки, венозна сітка, строма ганглію, сонний клубок, великий потиличний отвір, порожнина живота, рухома нирка, печеристе тіло, додаткова селезінка, венозна система, отвір порожнистої вени.

Лексичний мінімум

Іменники середнього роду III відміни:

abdomen, ĩnis n – живіт
caput, ĩtis n – голова; голівка
corpus, ōris n – тіло
tegmen, ĩnis n – покрівля
crus, cruris n – гомілка; ніжка
diaphragma, ātis n – діафрагма
femur, ōris n – стегно
foramen, ĩnis n – отвір
hepar, ātis n – печінка
nomen, ĩnis n – ім'я, назва
occiput, ĩtis n – потилиця
pectus, ōris n – грудина
stroma, ātis n – строма (основа, кістяк) – опорна структура органу
tempus, ōris n – 1. скроня; 2. час
zygoma, ātis n – вилиця
chiasma, ātis n – перехрестя
glomus, ěris n – клубок
systema, ātis n – система
viscus, ěris n (частіше – у множині) внутрішній орган, нутроці

Винятки

Іменники чоловічого роду:

ren, renis m – нирка
lien, is m або splen, is m – селезінка

Mens sana in corpore sano. -

«У здоровому тілі – здоровий дух».

Вислови Децима Юнія Ювенала, бл. 61 – бл. 127 (Сатира X, строка 356). Фраза вирвана із контексту. Повністю вона звучить так: Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano – Треба молити богів, щоб дух здоровий був у тілі здоровому. Ця фраза Ювенала стала популярною після того, як її повторили англійський філософ Джон Локк та французький письменник-просвітник Жан Жак Руссо.

Тема 12: Вивчення іменників IV-V відміни.
Систематизація вивчення тематичного блоку 2

Іменники IV відміни

До IV відміни відносяться іменники чоловічого роду із закінченням у Nom. sing. **-us** та іменники середнього роду із закінченням **-u**. У родовому відмінку (Gen. sing.) вони закінчуються на **-us**.

Наприклад: **processus, us m** – відросток

cornu, us n – ріг

Винятки: до жіночого роду відносяться іменники:

manus, us f – рука, кисть

Quercus, us f – дуб (назви дерев та кущів на **-us** є іменниками жіночого роду).

Іменники V відміни

До V відміни відносяться іменники жіночого роду із закінченням у Nom. sing. **-es**, у родовому відмінку (Gen. sing.) вони закінчуються на **-ei**.

Наприклад: **facies, ei f** – поверхня, лице; **dies, ei f** – день.

Систематизація вивчення тематичного блоку 2
Таблиця родових закінчень іменників III відміни.

<i>Pið</i>	masculinum	femininum	neutrum
<i>Nom. sing.</i>	-o, -or, -os -er, -es, -ex (-es -нерівноскладові)	-do, -go, -io, -as, -us, -s (після приголосних), -x (крім -ex), -is, -es (рівноскладові)	-en, -ur, -us, -ma, -c, -l, -t -e, -al, -ar
<i>Приклад</i>	pulmo , onis m – легень humor , oris m – волога flos , oris m – квітка vomer , eris m – леміш pes , pedis m – стопа, нога cortex , icis m – кора	valetudo , inis f – здоров'я cartilago , inis f – хрящ functio , onis f – функція cavitas , atis f – порожнина salus , utis f – здоров'я pars , partis f – частина phalanx , ngis f – фаланга cutis , is f – шкіра pubes , is f – лобок	foramen , inis n – отвір femur , oris n – стегно corpus , oris n – тіло systema , atis n – система lac , lactis n – молоко mel , mellis n – мед occiput , itis n – потилиця rete , is n – сітка animal , alis n – тварина
<i>Винятки</i>	os , oris n - рот os , ossis n - кістка cor , cordis n - серце tuber , eris n - горб gaster , tris f - шлунок mater , tris f - мати, мозкова оболонка	axis , is m – вісь; другий шийний хребець canalis , is m – канал dens , dentis m – зуб margo , inis m – край sanguis , inis m – кров tendo , inis m - сухожилок соссух , ygis m – куприк fornix , icis m – склепіння larynx , ngis m – гортань	ren , renis m – нирка lien , is m або splen , is m – селезінка

		pharynx, ngis m – глотка thorax, acis m – грудна клітка pancreas, atis n – підшлункова залоза vas, vasis n - судина	
--	--	---	--

ВПРАВИ

1. Узгодити прикметники з іменниками та поставити терміни у *Gen, sing.:*

Приклад :

Nom. sing. – pars (*f*) anterior, sinistra

Gen. sing. – partis anterioris, sinistrae

pars (anterior, sinister)

canalis (opticus, lacrimalis)

mater (durus, arachnoideus)

corpus (cavernosus, adiposus)

systema (centralis, urinarius)

sanguis (arteriosus, placentalis)

2. Перекласти терміни на латинську мову. Поставити у *Gen. sing. :*

Приклад :

Nom. sing. – os (*n*) zygomaticum

Gen. sing. – ossis zygomatici

1. вилична кістка
2. м'яз-привідник великого пальця руки
3. печінкове втиснення
4. вільний край
5. додаткова підшлункова залоза
6. жирове серце
7. щитоподібний край
8. венозна кров
9. вершина правої легені
10. гілка правої ніжки

3. *Перевести анатомічні терміни на українську мову :*

1. musculus obliquus externus abdominalis
2. basis cranii externa
3. musculus sphincter vesicae urinariae
4. margo inferior pulmonis sinistri
5. vas lymphaticum superficiale

Лексичний мінімум

Іменники IV відміни

abscessus, us m – абсцес, нарив
arcus, us m – дуга, склепіння
ductus, us m – протока
hiatus, us m – розтвір
meatus, us m – прохід
plexus, us m – сплетіння

processus, us m – відросток
recessus, us m – кишенья, закуток
sensus, us m – почуття
sinus, us m – пазуха, синус
textus, us m – тканина

cornu, us n – ріг
genu, us n – коліно

manus, us f – рука, кисть (виняток)

Іменники V відміни

facies, ei f – поверхня, лице
superficies, ei f – поверхня
dies, ei f – день

Carpe diem (буквально – «лови день») – крилатий вираз, який означає «живи теперішнім», «лови момент». Уперше ця фраза зустрічається в «Оді до Левконої» (зб. Оди, I.11) Горация.

**Тема 13: Називний відмінок множини
(Nominativus pluralis) іменників та прикметників**

Для формування Nominativus pluralis іменників необхідно:

1. Взяти іменник у словниковій формі.
2. Визначити відміну.
3. Визначити його практичну основу
4. Приєднати до основи закінчення Nominativus pluralis, використовуючи таблицю відмінкових закінчень:

<i>Відміна</i>	<i>Рід</i>		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
I		-ae	
II	-i		-a
III	-es		-a -ia (іменники на-e, -al, -ar)
IV	-us		-ua
V		-es	

Наприклад:

<i>Словникова форма</i>	<i>Відміна</i>	<i>Основа</i>	<i>Nominativus pluralis</i>
costa, ae f	I	cost-	costae (ребра)
musculus, i m	II	muscul-	musculi (м'язи)
ligamentum, i n	II	ligament-	ligamenta (зв'язки)
dens, dentis m	III	dent-	dentes (зуби)
pars, partis f	III	part-	partes (частини)
foramen, inis n	III	foramin-	foramina (отвори)
processus, us m	IV	process-	processus (відростки)
genu, us n	IV	gen-	genua (коліна)
facies, ei f	V	faci-	facies (поверхні)

Для формування Nominativus pluralis прикметників необхідно :

1. Взяти прикметник у словниковій формі.
2. Визначити групу (або ступінь порівняння).
3. Визначити відміну та рід.
4. Визначити основу.
5. Приєднати до основи закінчення Nominativus pluralis, використовуючи

таблицю відмінкових закінчень:

Рід	1 група (I, II відміна) і найвищий ступінь	2 група (III відміна)	Ступіть порівняння (III відміна)
m	-i	-es	-(ior)es
f	-ae		
n	-a	-ia	-(ior)a

Наприклад:

<i>Nominativus singularis</i>	Група	Відміна	Рід	Основа	<i>Nominativus pluralis</i>
transversus	1	II	m	transvers-	transvers i
transversa	1	I	f	transvers-	transvers ae
transversum	1	II	n	transvers-	transvers a
frontalis	2	III	m, f	frontal-	frontal es
frontale	2	III	n	frontal-	frontal ia
simplex	2	III	m, f	simplic-	simplic es
simplex	2	III	n	simplic-	simplic ia
superior	Ступінь порівняння	III	m, f	superior-	superior es
superius	Ступінь порівняння	III	n	superior-	superior a

ВПРАВИ

1. Визначити відміну та утворити *Nom. pl.* іменників використовуючи таблицю:

Зразок: *facies, ei f – V відміна Nom. pl. – facies*

species, ei f; os, ossis n; sectio, onis f; septum, i n; sinus, us m; crus, cruris n; articulatio, onis f; cellula, ae f; radix, icis f; recessus, us m; vena, ae f.

2. Перекласти терміни:

Зразок: зуби – **dentes** (зуби – форма наз.відм. множини. Словникова форма: **dens, dentis m – III відміна, основа – dent-, Nom. pl. – dentes**).

протоки, волокна, краї, вилиці, кінцівки, ямки, тіла, хрящі, шви, простори, нерви, брови, хребці, залози, борозни, пальці, листя, частини, легені.

3. Перекласти терміни та поставити у *Nom. pl.* .:

Зразок: мале крило – *ala minor* *Nom. pl.* – ***alae minores***

Малий горбок, найменша вена, суглобова поверхня, решітчастий отвір, ікло, лімфатична судина, верхній різець.

4. Перекласти терміни на українську мову:

Зразок: *nodi lymphatici capitis et cervicis* – лімфатичні вузли голови та шиї

A. *Incisurae cartilaginis, calyces renales majores, plexus venosi vertebrales interni (anterior et posterior), partes orbitales ossis frontalis, ganglia renalia; tempora; sectiones medullae spinalis.*

B. *Plicae transversae recti, rami substantiae nigrae, venae cerebri inferiores, nodi iliaci communes, organa urinaria, musculi rotatores cervicis.*

C. *Processus pterygoidei ossis sphenoidalis, tubercula mentalia; conchae nasales superior et inferior; dentes premolares et molares; glandulae buccales.*

5. Перекласти терміни на латинську мову:

Зразок: надниркові залози – ***glandulae suprarenales***

1. Хрящі носу, краї лопатки, синуси твердої мозкової оболонки, хребцеві суглоби, нижні шийні серцеві гілки, нижні вени великого мозку, малі під'язикові протоки, шлункові ямочки, додаткові носові хребці, верхні моляри, великі та малі роги, листки мозочку, артерії серця, молярні залози.

2. Печінкові протоки, нервові тканини, пальці правої кисті, живильні канали, суглобові капсули, тазові крижові отвори, поперечні волокна мосту, спинномозкові нерви, міжфалангові суглоби стопи, шлуночки гортані, тазові отвори, м'язи спини, власні шлункові залози, лімфатичні стовбури.

Лексичний мінімум

A

alveolus, i m – альвеола
ampulla, ae f – ампула
apertura, ae f – апертура (отвір)
cavernosus, a, um – кавернозний
(печеристий)
cellula, ae f – клітина
communis, e – загальний
corticalis, e – корковий
facialis, e – лицевий
fibra, ae f – волокно
fibrosus, a, um – фіброзний
волокнистий
folium, i n – лист
genitalis, e – генітальний
gingiva, ae f – ясна
glandula, ae f – залоза
hepaticus, a, um – печінковий
lumbalis, e – поперековий
lymphaticus, a, um – лімфатичний
manus, us f – рука, кисть
medulla oblongata (ae) – мозок
довгастий
nucleus, i m – ядро
nutricius, a, um – живильний
pectoralis, e – грудний
pelvinus, a, um – тазовий
proprius, a, um – власний

retinaculum, i n – утримувач
spatium, i n – простір
spinalis, e – спинномозковий
superficialis, e – поверхневий
pulmonalis, e – легеневий
ramus, i m – гілка
retina, ae f – сітківка

B.

gluteus, a, um – сідничний
gyrus, i m – звивина
metacarpus, i m – п'ясть
metatarsus, i m – плюсна
palpebra, ae f – повіка
plica, ae f – складка
radialis, e – променевий
subcutaneus, a, um – підшкірний
ulnaris, e – ліктювий

C

cilium, i n – війка
ciliaris, e – війковий
labialis, e – губний
papilla, ae f – сосочок
supercilium, i n – брови

*Domus propria domus optima –
свій дім – найкращий дім*

Тема 14: Родовий відмінок множини іменників та прикметників

Для формування Genetivus pluralis іменників та прикметників необхідно:

1. Узяти іменники або прикметники у словниковій формі.
2. Визначити відміну.
3. Визначити основу.
4. Додати до основи закінчення Genetivus pluralis використовуючи таблицю відмінкових закінчень (окрім III відміни)

Відміна	Закінчення Gen. pl.
I	-arum
II	-orum
IV	-uum
V	-erum

Приклад:

Словникова форма	Відміна	Основа	Закінчення	Genetivus pluralis
costa, ae f	I	cost-	-arum	costarum
musculus, i m	II	muscul-	-orum	musculorum
ligamentum, i n	II	ligament-	-orum	ligamentorum
processus, us m	IV	process-	-uum	processuum
genu, us n	IV	gen-	-uum	genuum
facies, ei f	V	faci-	-erum	facierum
transversus	II	transvers-	-orum	transversorum
transversa	I	transvers-	-arum	transversarum
transversum	II	transvers-	-orum	transversorum

ВПРАВИ

1. Написати словникову форму та поставити у Gen. pl.:

Приклад: кінцівка – membrum, i n (II відміна) Gen. pl.: **membrorum**

Вузол, залоза, пазуха, поверхня, зв'язка, артерія, сплетення, передсердя, ясна, губа.
Кут, рог, борозна, щока, нервовий вузол, присінок.

2. Перекласти терміни на латинську мову, утворити Nom. pl. і Gen. pl.:

Приклад: конусоподібний сосочок – papilla conica (I відміна)

Nom. pl. – **papillae conicae**

Gen. pl. - **papillarum conicarum**

випинчастий відросток, піднебінна борозна, найменша вена, зоровий нерв, печеристе сплетення, різцевий м'яз, поперекова піднебінна складка, нервовий вузол (ганглій), глоткова гілка, піднебінна ость, крилоподібний відросток, порожниста вена, додаткова зв'язка.

Тема 15: Називний та родовий відмінки множини іменників та прикметників III відміни

У III відміні закінчення **-um** у Gen. pl. мають:

1. Нерівноскладові іменники усіх трьох родів, основа яких закінчується на один приголосний:

tendinum (m)

regionum (f)

foraminum (n)

2. Прикметники вищого ступеня порівняння всіх трьох родів:

superiorum (m, f, n)

majorum (m, f, n)

У III відміні закінчення **-ium** у Gen. pl. мають:

1. Іменники з основою на 2 приголосні:

dentium (m)

partium (f)

ossium (n)

2. Рівноскладові іменники на **-es, -is** (мають однакову кількість складів у Nom. sing. і Gen. sing.):

basis, is f – basium

3. Іменники середнього роду на **-e, -al, -ar**:

rete, is n – retium

4. Прикметники 2-ої групи всіх родів:

brevium (m, f, n)

frontalium (m, f, n)

Виняток:

vas, vasis n – судина (III відміна, але у множині має закінчення II відміни)

Gen. pl. – vasorum

ВПРАВИ

1. Утворити Gen. pl.:

Приклад: pes, pedis m – III від. (закінчується на -es, але нерівноскладовий)

основа – ped- Gen. pl. – **pedum**

Stapes, edis m; articulatio, onis f; unguis, is m; cervix, icis f; canalis, is m; radix, icis f; thenar, aris n; dens, dentis m; tempus, oris n; meninx, ngis f; os, ossis n; tendo, inis m; foramen, inis n; rete, is n; pulmo, onis m; tuberositas, atis f, basis, is f; paries, etis m.

Anterior, ius; molaris, e; minor, us; orbitalis, e; major, jus; frontalis, e.

2. Перекласти на латинську мову терміни та утворити Nom. pl. і Gen. pl.:

Приклад: – шийний хребець – vertebra thoracica

Nom. pl. – **vertebrae thoracicae**

Gen. pl. – **vertebrarum thoracicarum**

велике крило, латеральна поверхня, ікло, лобна пазуха, легенева вена, нижній премоляр, під'язикова складка.

3. Перекласти на українську мову терміни:

Зразок: Tunica serosa oesophagi – серозна оболонка стравоходу

A. Tunica serosa oesophagi, foramen magnum, fornix pharyngis, ductus hepaticus sinister, articulatio simplex, articulatio composita, impressio cardiaca hepatis, juncturae ossium, retinaculum musculorum extensorum inferius, pelvis renalis, juncturae pelvis.

B. Ductus hepaticus communis, musculus sphincter ductus pancreatici, septum corporum cavernosorum, ductus biliferi interlobares, vaginae tendinum et bursae, vasa vasorum, vasa nervorum, vaginae fibrosae digitorum manus.

C. Nervus musculi tensoris veli palatini, hiatus canalis nervi petrosi minoris, apex radiceis dentis, tractus spinalis nervi trigemini, commissura labiorum, pars libera gingivae, arcus dentalis maxillaris, musculus levator veli palatini; dentes decidui.

4. Перекласти на латинську мову терміни:

Приклад: довгі м'язи-підіймачі ребер – **musculi levatores costarum longi**

Червоний та жовтий кістковий мозок, судини судин, отвори легеневих вен лівого передсердя, зв'язки сухожилків, перегородки фронтальних пазух, медіальна поверхня різців, нерв судин, язикова поверхня молярів, передній та задній горбок шийних хребців, ганглії симпатичних сплетінь.

Лексичний мінімум:

I відміна

commissura, ae f – спайка
glandula suprarenalis – надниркова залоза
medulla, ae f – мозок, мозкова речовина
m. ossium – кістковий мозок
m. spinalis – спинний мозок
trachea, ae f – трахея
vesica, ae f – міхур
valvula, ae f – заслінка, клапан
vesica fellea (*seu* vesica biliaris) – жовчний міхур
vesica urinaria – сечовий міхур

II відміна

atrium, i n – передсердя
bronchus, i m – бронх
lumbus, i m – попереk
nodulus, i m – вузлик
stratum, i n – шар
thalamus, i m – таламус, зоровий горб
thymus, i m – вилючкова залоза, тимус

Прикметники 1 групи:

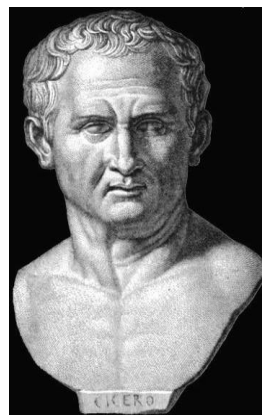
arteriosus, a, um – артеріальний
cardiacus, a, um – серцевий
pyloricus, a, um – пілоричний,
sanguineus, a, um – кровоносний
spurius, a, um – несправжній

Прикметники 2 групи

_biliaris, e – жовчний
cerebellaris, e – мозочковий
semilunaris, e – півмісяцевий

O tempora! O mores! — «*О часу! О звичай!*»

Цей вираз застосовують для констатації падіння моралі, осуду цілого покоління, зазвичай, з відтінком іронії. Це найвідоміший вираз Цицерона.

Марк Тулій Цицерон (лат. *Marcus Tullius Cicerō*; 106 до н. е. – 43 до н. е.) – давньоримський політик та філософ, величний оратор Давнього Риму.

Тема 16: Переклад анатомічних термінів в однині та множині Систематизація тематичного блоку 3

Repetitio est mater studiorum —
«Повторення – мати навчання»

Зведена таблиця закінчень Nom. і Gen. іменників I–V відмін

Causus	I відміна		II відміна		III відміна			IV відміна		V відміна
	Fem.	Masc.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Neutr.	Fem.	
<i>Singularis</i>										
Nom.	-a	-us, -er	-um, -on	-o, -or, -os, -er, -es, -ex	-do, -go, -io, -as, -is, -es, -us, -s, -x	-en, -ur, -e, -al, -ar, -us, -ma, -t, -c, -l	-us	-u	-es	
Gen.	-ae	-i			-is		-us		-ēi	
<i>Pluralis</i>										
Nom.	-ae	-i	-a	-es	-a(ia)	-us	-ua	-es		
Gen.	-ārum	-ōrum		-um (ium)		-uum		-ērum		

Закінчення прикметників

1 група і прикметники найвищого ступеня

Словникова форма - **longus, a, um** Основа – long-
dexter, tra, trum Основа – dextr-

Рід	Nom. sing.	Gen. sing.	Nom. pl.	Gen. pl.
<i>m</i>	-us, -er	-i	-i	-orum
<i>f</i>	-a	-ae	-ae	-arum
<i>n</i>	-um	-i	-a	-orum

2 група

Словникова форма - **temporalis, e** Основа – temporal-
simplex, icis (Nom.sing.- simplex (m, f, n)
Gen. sing. - simplicis)
Основа – simplic-

Рід	Nom.sing.	Gen. sing.	Nom. pl.	Gen. pl.
<i>m, f</i>	-is	-is	-es	-ium
<i>n</i>	-e		-ia	

Прикметники вищого ступеня порівняння

Словникова форма	Основа	Рід	Nom. sing.	Gen. sing	Nom. pl.	Gen. pl.
major, jus	major-	<i>m, f</i>	major	majoris	majores	majorum
		<i>n</i>	majus		majora	
superior, ius	superior-	<i>m, f</i>	superior	superioris	superiores	superiorum
		<i>n</i>	superius		superiora	

ВПРАВИ

1. Перекласти на латинську мову терміни;

Приклад: легені – **pulmones** (Nom. pl.)
pulmo, onis m (III відміна)

а) краї, ребра, зуби, хрящі, ніжки, протоки, поверхні, роги, борозни, частини, сумки, суглоби.

Приклад: судини судин – **vasa vasorum**

б) додаткові носові хрящі, ядра черепних нервів, червоний кістковий мозок, хрящ слухової труби, з'єднання клітин, м'язи-розгиначі хребців, синуси твердої мозкової оболонки, загальна печінкова протока, м'яз-опускач кута рота, частки печінки, м'язи живота, сплетення спинномозкових нервів, зовнішня основа черепа, медіальна поверхня різців, верхня зв'язка раковини,

найширший м'яз спини, поперекові нерви, синус порожнистих вен правого передсердя, клубові сплетення.

2.Перекласти на українську мову:

Зразок: organa oculi accesoria – додаткові органи очей

facies anterior et posterior dentium premolarium et molarium, vaginae tendinum digitorum pedis, ganglia thoracica, foramina palatina minora, arteriae ciliares posteriores longae, spina nasalis posterior, crista tuberculi minoris, arteriae renum, venae pulmonales dextrae, spina iliaca anterior superior, plexus cavernosi concharum, rami alveolares superiores anteriores.

Sapienti sat — латинський крилатий вислів, який означає «розумному достатньо» або «для того, хто розуміє – достатньо»

Тит Макцій Плавт,
у творі якого уперше зустрічається
фраза *Sapienti sat*.

Розділ II

КЛІНІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Тема 17: Терміноутворення. Суфіксація. Частотні латинські та грецькі суфікси іменників і прикметників

Деякі загальні поняття словотворення.

У складі слова виділяють у лінійній послідовності мінімальні, неподільні значущі частини: префікс, корінь, суфікс і закінчення (флексія). Всі ці мінімальні значущі частини слова називаються морфемами. Ядро значення міститься у корені. Частина слова без закінчення називається основою. Префікси і суфікси – це *словотворчі афікси*, за допомогою яких утворюються нові слова – похідні. Членування слова на морфемі називається морфемним аналізом або аналізом за складом. Морфемний аналіз показує, з яких мінімальних одиниць складається слово. Таким чином, виділяється *твірна основа*. При додаванні до твірної основи афіксів утворюється більш складна за складом *похідна основа*. Переважна більшість медичних термінів – похідні слова, що виникли природним шляхом в давньогрецькій і латинській мовах або створені штучно з морфем і твірних основ цих мов.

Будь-яка частина похідного слова, яка регулярно повторюється в термінах зі встановленим значенням, називається терміноелементом (ТЕ). Членування на ТЕ не завжди збігається з морфемним поділом, так як деякі ТЕ можуть складатися з комплексу морфем.

Способи словотворення

Основні способи словотворення: афіксальні, безафіксний, основоскладання, словоскладання, абревіація та комбінації зазначених способів. До афіксальних способів відносяться способи утворення шляхом приєднання словотворчих афіксів (префіксів, суфіксів) до твірної основи.

Слово з однією твірною основою називається простим. Складне слово утворюється шляхом основоскладання чи словоскладання. Так само існують змішані способи словотвору.

Суфіксація

Суфіксацією називається приєднання суфікса до твірної основи. Суфікси мають важливу класифікуючу функцію. Завдяки їм слова співвідносяться з відповідними класами і набувають відповідного значення. В якості твірної використовуються основи різних частин мови – іменників, прикметників, дієслів.

Приєднання суфікса, який починається з приголосного, до кореню слова найчастіше відбувається за допомогою з'єднувального голосного -і-, як правило, в латинських словах, і -о- – в словах грецького походження. Під час утворення прикметників суфікс приєднується до основи іменника (ми її визначаємо у формі родового відмінка – частина без закінчення). Зазвичай, твірна основа і суфікс належать до однієї мови – або до латинської, або до грецької. Однак, у термінології є чимало гібридних слів, особливо серед прикметників.

Суфікси іменників

Демінутиви – іменники із загальним значенням «**зменшуваності**»:

<i>Суфікси</i>	<i>Твірна основа іменника</i>	<i>Приклади похідних іменників</i>
-ul- (us, a, um)	glob-us куля ven-a вена fren-um вузда	glob-ul-us кулька ven-ul-a венула fren-ul-um вуздечка
-cul- (us, a, um)	canal-is канал aur-is вухо gen-u коліно	canal-i-cul-us каналець aur-i-cul-a вушко gen-i-cul-um колінце
-ol- (us, a, um)	bronch-us бронх are-a коло, ділянка	bronchi-ol-us бронхіола are-ol-a кільце
-ell- (us, a, um)	lam-in-a пластина cerebr-um головний МОЗОК	lam-ell-a пластинка cereb-ell-um мозочок
-ill- (us, a, um)	mamm-a молочна залоза	mamm-ill-a грудний сосок

Похідні іменники мають такий самий рід, як і іменники, від яких вони утворилися.

Суфікс **-ul-** найчастіше використовується у іменників I, II, IV, V відмін.

Суфікс **-cul-** найчастіше використовується у іменників III відміни.

Суфікс **-ol-** використовується у іменників, основа яких закінчується на голосний або h.

Суфікс **-ell-** / **-ill-** використовується, якщо іменник вже має зменшуване значення.

Суфікс **-ell-** / **-ill-** використовується, якщо в корені іменника є приголосні r, l, m, n.

2. Іменники із загальним значенням «**дія, процес**»:

<i>Суфікс</i>	<i>Твірна дієслівна основа</i>	<i>Приклади похідних іменників</i>
-io (-tio, -sio, -xio)	flex-um згинати transsudat-um потіти	flex-io згинання transsudat-io трансудація

3. Іменники із загальним словотворчим значенням «**предмет (орган, інструмент, прилад), яким проводиться дія**», «**особа, яка діє**»:

<i>Суфікс</i>	<i>Твірна дієслівна основа</i>	<i>Приклади похідних іменників</i>
-or (-tor, -sor, -xor)	flex-um згинати curat-um піклуватися extract-um витягувати, вилучати	m. flex-or м.-згинач curat-or хто піклується, куратор extract-or екстрактор (інструмент)

4. Іменники із загальним словотворчим значенням «результат дії»:

<i>Суфікс</i>	<i>Твірна дієслівна основа</i>	<i>Приклади похідних іменників</i>
-ura (-tura, -sura, -xura)	incis-um вирізати flex-um згинати	incis-ura вирізка flex-ura згин

Суфікси прикметників

1. Прикметники із загальним словотворчим значенням «що характеризується або багатий ознакою, на яку вказує твірна основа»:

<i>Суфікс</i>	<i>Твірна основа іменника</i>	<i>Приклади похідних іменників</i>
-os- (us, a, um)	squam-a луска fibr-a волокно infect-іо інфекція	squam-os-us лускатий fibr-os-us волокнистий infecti-os-us інфекційний

2. Прикметники із загальним словотворчим значенням «який належить або відноситься до того, що названо твірною основою»:

<i>Суфікс</i>	<i>Твірна основа іменника</i>	<i>Приклади похідних іменників</i>
-al- (is, e) або -ar- (is, e)	coron-a вінець, коронка clavicul-a ключиця	coron-al-is вінцевий, коронарний clavicul-ar-is ключичний
-іс- (us, a, um) (грецьк.)	thorax, acis грудна клітка zygoma, atis вилиця gaster, tris шлунок	thorac-ic-us грудний zygomat-ic-us виличний gastr-ic-us шлунковий
-ē- (us, a, um) (грецьк.)	pharynx, ngis глотка oesophag-us стравохід	pharyng-e-us глотковий oesophag-e-us стравохідний
-in- (us, a, um)	palat-um піднебіння uter-us матка pelv-is таз	palat- in-us піднебінний uter-in-us матковий pelv-in-us тазовий

3. Прикметники із загальним словотворчим значенням «схожий на те, що названо основою»:

<i>Суфікс</i>	<i>Твірна основа іменника</i>	<i>Приклади похідних іменників</i>
-ide- (us, a, um) (грецьк.)	rhomб-os ромб delta - дельта	rhombo-ide-us ромбоподібний delto-ide-us дельтоподібний
-form- (is, e)	crux, crucis хрест	cruci-form-is хрестоподібний

4. Прикметники із загальним словотворчим значенням «носій того, що названо основою»:

<i>Суфікс</i>	<i>Твірна основа іменника</i>	<i>Приклади похідних іменників</i>
-fer- (a, um) або -fer (us)	semen, inis насіння sudor, oris піт	semin-i-fer насіннєвий sudor-i -fer потовий
-phor- (us, a, um) (грецьк.)	oov яйце	oo-phor-us яєчник (яйценосний)

5. Прикметники із загальним словотворчим значенням:

- 1) «породжує, викликає те, що названо основою»;
- 2) «породжуваний, що викликається, зумовлений тим, що названо основою»:

<i>Суфікс</i>	<i>Твірна основа іменника</i>	<i>Приклади похідних іменників</i>
-gen- (us, a, um) (грецьк.)	cancer рак ruon гній enteron кишка	cancero-gen-us канцерогенний, викликає рак ruo-gen-us піогенний, викликає нагноєння entero-gen-us ентерогенний, зумовлений захворюванням кишківника

ВПРАВИ

1. Назвіть словникову форму слів, виділіть суфікси, перекладіть українською мовою:

cuticula, tuberculum, mammilla, frenulum, glomerulum, glomerulosus, ossiculum, ventriculus, corpusculum, lingula, lingualis, radicula, ventralis, dorsalis, tympanicus, caninus, meningeus, membranosus, cardiogenus, spongiosus, femoralis, geniculum, maxillaris, mandibularis, mucosa, serosa, granulosus, alveolaris, gluteus, cossygeus.

2. Утворіть прикметники із загальним словотворчим значенням «схожий на»:
меч (грецьк. xiphos), шило (грецьк. stylos), клин (грецьк. sphen), трапецію (грецьк. trapezion), павутину (грецьк. arachne), щит (грецьк. thyreos), крило (грецьк. pteryg), сосок (грецьк. mastos), клин (лат. cuneus), гриб (лат. fungus), веретено (лат. fusum), черв'яка, хробака (лат. vermis).

3. Утворіть прикметники із загальним словотворчим значенням «багатий чимось»:

волокнами (волокнистий), слизом (слизовий), печерами (печеристий), гангліями, клубочками, зернятками (зернистий), судинами (судинний), горбками (горбистий).

4. Утворіть прикметники із загальним словотворчим значенням «що відноситься до»:

грудної клітки, барабана, діафрагми, сонної артерії, шлунка, лімфи, таламуса, сечовода.

5. Утворіть іменники з суфіксом *-io* від дієслівної основи і перекладіть їх:

resectum вирізати, відсікати; exstirpatum виривати з коренем, викорінювати; sectum різати, розсікати; punctum колоти; extractum витягувати; extensum розтягувати; obturatum закупорювати; occlusum замикати, закривати; luxatum зміщувати; transfusum переливати; commotum струшувати; compressum стискати; infectum заражати; mutatum змінювати; injectum вкидати; perforatum пробурити, проколоти.

6. Утворіть іменники з суфіксом *-or* від дієслівної основи і перекладіть їх:

constrictum стискати; depressum опускає; injectum вкидати; supinatum перевертати; erectum випрямляти; monitum попереджати, наглядати, спостерігати; excavatum видовбувати; acceptum приймати; receptum отримувати; ordinatum упорядковувати.

7. Утворіть іменники з суфіксом *-ura* від дієслівної основи і перекладіть їх:

junctum з'єднувати, strictum стискати, curvatum викривляти, fissum розщеплювати, commissum з'єднувати, sutum шити, fractum ламати.

8. Перекладіть клінічні терміни, поясніть значення суфіксів:

perforatio appendicis, abscessus chronicus, abscessus hepatis ascaridosus, glaucoma juvenile, polypus mucosus simplex, polypus fibrosus, eruptio medicamentosa, ulcus gangraenosum, cysta dentalis radicularis, cysta bronchogena, cancer pulmonis, morbus infectiosus, ileus paralyticus, pneumonia crouposa, colica gastrica, icterus hepatogenus, hernia cerebri occipitalis, eczema squamosum, contractura vesicae urinariae, inflammatio serosa.

9. Перекладіть клінічні терміни, поясніть значення суфіксів:

печінкова кома, діабетична кома, лімфогенна кіста ший, поперечний перелом, дифузний абсцес, варикозна виразка, хронічна виразка, стегова грижа, діафрагмальна грижа, грижа білої лінії, гострий карієс зуба, гостра дуоденальна непрохідність, оклюзія грудної протоки, оклюзія сонної артерії, оклюзія матки, обтурація легені, травматична перфорація ока, струс головного мозку, резекція шлунка, екстирпація матки, фаціальний спазм, бронхіальний спазм, мозочковий парез, інфекційна жовтяниця, дитячий мозковий параліч, психічна травма, печінкова колька, ниркова колька, діабетична гангрена, стареча гангрена, гостра хвороба.

Лексичний мінімум

Клінічні терміни – прості слова

abscessus, us m - абсцес, гнійник	morbus, i m - хвороба
cancer, cri m - рак	oedema, ātis n - набряк
caries, ei f - карієс	paralysis, is f (грецьк.) - параліч
colica, ae f (грецьк.) - колька	paralyticus, a, um - паралітичний
coma, ātis n - кома, несвідомий стан	paresis, is f (грецьк.) - парез, неповний параліч
comatosus, a, um - коматозний	pneumonia, ae f (грецьк.) - пневмонія, запалення легенів
cysta, ae f (грецьк.) - кіста	spasmus, i m (грецьк.) - спазм, судома
cystosus, a, um - кістозний	spasticus, a, um - судомний
diabetes, ae f (грецьк.) - діабет	trauma, ātis n (грецьк.) - травма
diabeticus, a, um - діабетичний	traumaticus, a, um - травматичний
eczema, ātis n (грецьк.) - екзема, лишай	ulcus, ōris n - виразка
fractura, ae f - перелом	ulcerosus, a, um - виразковий
gangraena, ae f (грецьк.) - гангрена	varix, icis m, f - венозний вузол
gangraenosus, a, um - гангренозний	varicosus, a, um - варикозний
glaucoma, ātis n (грецьк.) - глаукома	volvulus, i m - заворот кишок
hernia, ae f - грижа	
hernialis, e - грижовий	acutus, a, um - гострий
icterus, i m (грецьк.) - жовтяниця	benignus, a, um - доброякісний
ileus, i m (грецьк.) - кишкова непрохідність	diffusus, a, um - поширений
infectio, onis f - інфекція	infantilis, e - дитячий
infectiosus, a, um - інфекційний	juvenilis, e - юнацький
inflammatio, ōnis f - запалення	malignus, a, um - злоякісний
	senilis, e - старечий

Тема 18: Структура клінічних термінів. Греко-латинські дублетні позначення органів, частин тіла

Поняття «клінічна термінологія» охоплює великий комплекс назв нормальних і патологічних станів, симптомів і проявів хвороб, порушення фізіологічних функцій, структурних змін органів і тканин, методів лікування і профілактики, інструментарію, фахівців. Клінічна термінологія базується на термінології патологічної анатомії та фізіології.

Структурні типи клінічних термінів різні:

1. Немотивовані прості слова:

а) прості непохідні слова латинського або грецького походження, наприклад: *ulcus, eris n* (лат.) – виразка, *eczema, ātis n* (грецьк.) – екзема, лишай;

б) прості похідні – префіксальні і афіксальні.

2. Складні похідні терміни, що утворюються шляхом сполучення двох чи кількох коренів (основ – терміноелементів (ТЕ)) слів грецького походження за допомогою голосного -о- або без нього. Наприклад, *nephr-o-ptosis* – опускання нирки (нирок); *tachy-cardia* – збільшена частота серцевих скорочень. При утворенні клінічних термінів використовуються, як правило, основи іменників грецького, рідше латинського або латинського і грецького походження, які знаходять шляхом відкидання закінчення від родового відмінка однини, наприклад, *hepar, hepatis* – печінка (основа *hepat-*). Однак бувають випадки, коли при утворенні клінічних термінів вживається не справжня основа грецького іменника, а так звана основа називного відмінка.

Деякі ТЕ можуть бути і початковими, і кінцевими (*megalo-* і *-megalia*, *gnatho-* і *-ganthia*). Інші можуть займати тільки перше місце (*lapar-*, *brady-*) або тільки кінцеве (*-renia*, *-lepsia*).

У той же час слід звертати увагу на те, що як в залежності від займаного місця, так і від конкретного значення іншого компонента можуть виникати деякі відтінки, які впливають на загальний зміст слова. Наприклад, *haemo-*, *haemato-*, *-aemia* мають значення «що відноситься до крові», але елемент *-aemia*, якому передуює назва речовини, вказує на кров як середовище, в якому виявлено речовину в патологічній концентрації.

3. Двослівні та багатослівні клінічні терміни за своєю структурою подібні до анатоמו-гістологічних, і так само, як і вони, утворюються згідно з правилами латинської граматики.

Отже, щоб краще розуміти значення медичних термінів, правильно і усвідомлено користуватися ними, треба знати принципи їх утворення, паралельно з латинськими словами вивчати їх грецькі еквіваленти, а також кінцеві терміноелементи.

Таблиця 1

Греко-латинські дублети позначення органів, частин тіла

<i>Грецькі ТЕ</i>	<i>Латинські слова</i>	<i>Значення</i>
kephalo-, cephalo-, -cephalia	caput, itis n	голова
somato-, -soma	corpus, oris n	тіло
osteo-	os, ossis n	кістка
acro-, -acria	membrum, i n	кінцівка
stetho-	pectus, oris n thorax, acis m	груди грудна клітка
spondylo-	vertebra, ae f	хребець
cardio-, -cardium	cor, cordis n ostium cardiacum	серце, кардіальний отвір
arthro-	articulatio, onis f	суглоб
stomato-	os, oris n	рот
glosso-, - glossia	lingua, ae f	язик
rhino-	nasus, i m	ніс
odonto-, -odontia	dens, dentis m	зуб
cheiro-, chiro-, -cheiria, -chiria	manus, us f	рука
podo-, -podia	pes, pedis m	стопа, нога
gon-	genu, us n	коліно
r(h)achi-	columna vertebralis	хребет
cheilo-, -cheilia	labium, i n	губа
urano-	palatum, i n	піднебіння (тверде)
ulo-	gingiva, ae f	ясна
melo-	bucca, ae f	щока
gnatho-, -gnathia	maxilla, ae f	щелепа верхня
-genia	mandibula, ae f mentum, i n	щелепа нижня підборіддя

Таблиця 2

Грецькі ТЕ, що позначають вчення, науку, метод діагностичного обстеження, лікування, страждання, захворювання

<i>Грецькі ТЕ</i>	<i>Значення</i>
-logia	наука, розділ наукової дисципліни, вчення
logo-	порушення мовлення
-scopia	інструментальний огляд, обстеження, дослідження
-metria, -metr-	вимірювання
-graphia	процес записування, запис сигналів чи роботи органа; рентгенографія
-gramma	рентгенівський знімок, зображення
-therapia	лікування (нехірургічне)
noso-	хвороба
patho-, -pathía -páthia	страждання, захворювання, настрій
alg-, -algia, -algesia -odynia	больове відчуття, біль

 ВПРАВИ

1. Зробіть аналіз структури клінічних термінів, поясніть їхнє значення:

Наприклад: osteologia (osteo – кістка, logia – наука) – наука, що вивчає кістки. Osteologia, osteoarthropathia, somatologia, somatoscopia, acroalgia, spondylodynia, arthropathia, stomatologia, pathologia, stethometria, cardiographia, hormonotherapia, vasoconstrictio, nosologia, brachialgia, logopathia, spondylographia, rhinologia, periosteum, osteogenus, hepatogenus, glossalgia, odontalgia, pancreatodynia, ileocecalis, ileocolicus, ileofemoralis, lymphonodus, thyreopathicus, thyroglossus, ischiococcygeus, thyreogenus, podalgia, acheiria, chirosocopia, gonalgia, apodia, chirosasmus, macropodia, brachiocephalicus,

cheilodynia, ulodynia, gnathodynia, genioglossus, geniohyoideus, meloplastica, gnathoplastica.

2. Поясніть значення слів:

Акропатія, артрографія, соматичний, езофагодія, гастралгія, патогенний, гепатологія, стетоскоп, анальгін, кардіальний, кардіоваскулярний, риноскоп, подометрія, краніометрія, глоссоспазм, дуоденографія, акропигментація, патологія, логопед, біологія, гастроентерологія, фізіотерапія (*physi- природа*), бронхоскопія, стоматолог.

3. Утворіть терміни з наступним значенням:

Наприклад: огляд ясен: (ясна – *ulo-*, огляд – *scoria*) – *uloscoria*.

Біль у хребті, зумовлений захворюванням серця (серцевого походження), зумовлений захворюванням печінки (печінкового походження), лікування зубів, біль у грудній клітці, вимірювання голови, огляд рота, огляд (стінок) носа, рентгенологічне дослідження головного мозку, захворювання кінцівок, захворювання зубів, захворювання головного мозку, зубний біль, захворювання носа, захворювання суглобів, захворювання серця.

Тема 19: Греко-латинські дублетні позначення органів, тканин; терміоеlementи, які позначають патологічні відхилення органів, види оперативних втручань. Суфікси -osis, -iasis, -ismus, -itis, -oma в клінічній термінології

Суфікси -osis, -iasis, -ismus, -itis, -oma в клінічній термінології

1. Суфікси -osis, -iasis:

- «процес або його результат названий основою»,
наприклад: *stenosis* – стеноз, звуження (процес і його результат);
sclerosis – склероз, ущільнення, затвердіння (процес і результат).
- «патологічний процес, дегенеративне захворювання, хронічний хворобливий стан». В такому випадку мотивуюча основа має значення:
 - а) тканина, орган, частина тіла, система організму, уражені хворобою:
fibrosis – фіброзне переродження,
nephrosis – дегенеративне захворювання ниркових каналців,
neurosis – функціональне захворювання нервової системи,
psychosis – хворобливий розлад психіки;
 - б) речовина, що викликає захворювання:
toxicosis – захворювання, що викликається наявністю отруйних речовин;
 - в) збудник захворювання, інфекції:
ascaridosis – глистове захворювання, що викликається аскаридами,
mucosis – грибкове ураження, захворювання.

NB! Якщо мотивуюча основа має значення кров'яного тільця або пухлини, то слово набуває значення «збільшення кількості, множинність того, що названо основою», наприклад: *leucocytosis* – збільшення кількості лейкоцитів в периферичній крові; *haemangiomas* – велика кількість гемангіом (пухлин з тканини кровоносних судин)

Такі іменники є іменниками III відміни, жіночого роду і в родовому відмінку однини закінчуються також на -osis.

2. Суфікс -ismus – «явище, властивість, факт, відзначений ознакою, названою основою», наприклад *infantismus* – патологічний стан, що характеризується затримкою психічного або фізичного розвитку зі збереженням рис, властивих дитячому або підлітковому віку.

3. Суфікс -itis використовується в назвах запальних процесів, запалень, наприклад:

gastritis – запалення слизової оболонки шлунка,
nephritis – запалення нирок.

Такі іменники є іменниками III відміни, жіночого роду і в родовому відмінку однини закінчуються на -itidis: bronchitis, bronchitidis.

4. Суфікс -oma використовується для утворення назв пухлин, основа означає тканину, з якої формується пухлина. Наприклад:
fibroma – доброякісна пухлина зі сполучної волокнистої тканини,

osteoma – доброякісна пухлина з кісткової тканини.

Утворені іменники відносяться до III відміни, середнього роду, в родовому відмінку однини закінчуються на -atis: *osteoma*, *osteomatis*.

Злоякісні пухлини деяких тканин мають традиційні назви, основи яких не містять вказівки на тканину, наприклад: *carcinoma* – рак, ракова пухлина, *sarcoma* – м'ясистий нарост, пухлина.

ВПРАВИ

1. Від основ іменників утворіть терміни, що означають запалення цих органів:

Наприклад: pancreas, atis, основа: pancreat-, запалення підшлункової залози – pancreatitis
gaster, ventriculus, larynx, appendix, pharynx.

2. Від наступних основ утворіть терміни, що позначають пухлини:

Наприклад: nephr- + oma - nephroma
neur-, lip-, angio-, osteo-.

3. А) Утворіть назви запальних захворювань, процесів наступної локалізації:

Наприклад: підшлункової залози – pancreas, atis, основа: pancreat-, запалення підшлункової залози – pancreatitis

рота, язика, шлунка, прямої кишки, сечоводу, нирок, селезінки, сечівника, сечового міхура, жовчного міхура, головного мозку, гортані, оболонок головного мозку, трахеї, мигдалин, суглоба, матки, хребта, плеври, жовчних проток, підшлункової залози.

Б) Утворіть назву пухлин, що розвиваються з тканин:

Наприклад: жирової тканини - lip- + oma - lipoma

хряща, кістки, м'язової тканини, печінки, лімфоїдної тканини (лімфи), зуба, епітелію, ендотелію.

Греко-латинські дублетні позначення органів і тканин

Таблиця 3

<i>Грецькі ТЕ</i>	<i>Латинські слова</i>	<i>Значення</i>
splanchno-	viscera	внутрішні органи (нутрощі)
gastro-, -gastria	ventriculus, i m	шлунок
entero-	intestinum, i n intestinum tenue	кишка, кишківник тонка кишка
laparo-	abdomen, inis n venter, ntris m	живіт, черев
procto-	rectum, i n anus, i m	пряма кишка задній прохід
pneumo-, -pneumono-	pulmo, onis m	легеня
nepbro-	ren, renis m	нирка
spleno-	lien, enis m	селезінка
pyelo-	pelvis renalis	ниркова миска
cysto-	vesica, ae f vesical urinaria	пузир, міхур сечовий
cholecysto-	vesical fellea (biliaris)	жовчний міхур
choleodocho-	ductus choledochus	загальна жовчна протока
metro-, -metra, -metrium; hystero-	uterus, i m	матка
omphalo-	umbilicus, i m funiculus umbilicalis	пупок пуповина
typhlo-	caecum, i n	сліпа кишка
cholangio-	ductus biliferi	жовчні протоки
dacryocysto-	saccus lacrimalis	слізний міхур
colpo-	vagina, ae f	піхва
oophoro-	ovarium, i n	яєчник
oo-	ovum, i n	яйце
salpingo-	tuba uterina tuba auditiva	маткова труба слухова труба
trachelo-	cervix, icis f (uteri)	шийка матки
orchi-, orchidi-, -orchidia, -orchia	testis, is m	чоловіча статев залоза, яєчко

**Терміноелементи, що означають патологічні відхилення органів,
види оперативних втручань**

Таблиця 4

<i>Грецькі ТЕ</i>	<i>Значення</i>
-iatria, -iater	лікування, лікування великих груп хворих; лікар
-ectasia, -ectasis	розтягування, розширення, ектазія порожнистого органу
-ptosis	опускання, зміщення органу донизу
steno-, -stenosis	вузький, тісний, звуження, стеноз
sclero-, -sclerosis	1. твердий, ущільнений, ущільнення, склероз, затвердіння. 2. що відноситься до склери (білкової оболонки ока)
-malacia	ненормальна м'якість, розм'якшення.
-lysis, -lyt	1. розчинення, руйнування, розплавлення, розсмоктування. 2. хірургічна операція звільнення органу – розсічення зрощень, спайок, рубців.
-plastica	відновлювальна пластична хірургічна операція, пластика
-tomia	хірургічна операція розтину органу, тканини
tomo-	пошарово (в рентгенографії)
-ectomy	хірургічна операція видалення органу або тканини, ектомія
-stomia	хірургічна операція накладення штучного отвору (стоми), свища або анастомозу (сполучення, зв'язки) між органами
-pexia	хірургічна операція прикріплення внутрішнього органу, фіксація
-rhaphia	хірургічна операція накладення шва
-schisis	розщеплення органу
-rhexis	розрив, руйнування органу, розрив кровоносної судини, крихкість
-desis	хірургічна операція по створенню нерухомості органу, частини тіла
-euryasis	прийом розширення органу
-eurynter	інструмент для розширення органу
-clasia	хірургічна операція по руйнуванню частини тіла, органу
-centesis	прокол, пункція
-privus	зумовлений видаленням органу

ВПРАВИ

1. Виокремити ТЕ і пояснить їхнє значення (усно):

Наприклад: acidosis (acidum – кислота) - захворювання, викликане наявністю кислоти (-osis – захворювання, викликане наявністю речовини, названого основою)

Coniosis (konia – пил), pneumoconiosis, ascaridosis, mycosis (mykos – гриб), fibrosis (розростання сполучної волокнистої тканини), osteofibrosis, tuberculosis, lymphologia, lymphocytus, lymphocytosis, lymphocytoma, mercurialismus (хронічне отруєння ртуттю), prostatismus, arthrosis, arthritis, nephrosis, hepatosis (дистрофічні зміни), hepatitis, cholangitis, spondylitis, amoebiasis, pyelitis, helminthosis, myocardiosclerosis, myocardiofibrosis, myositis, myoma, myoblastoma, rhinitis, thrombocytus, thrombocytosis, omphalitis, typhlitis, oophoritis, dacryocystitis, cervicitis, salpingitis, orhitis, gonarthrosis, diverticulitis (diverticulum – дивертикул, випинання стінки порожнистого органу), sigmoiditis, thyreoiditis, gigantismus, ureteritis, cheilitis, gingivitis seu ulitis, parodontitis, pulpitis, meloschisis, meloplastica, uranoplastica, genioglossus, odontoma, cheiloghathouranoschisis, sinusitis.

2. Виокремити ТЕ і пояснить їхнє значення:

Наприклад: splanchnologia - splanchno- внутрішні органи, -logia – наука; наука про внутрішні органи.

Gastroenterologia, intestinoplastica, ileocoloplastica, gastrectasia, laparotomia, laparothoracotomia, bronchoectasis, vagotomia, spondylotomia, enteroptosis, proctospasmus, hydrotherapia, pneumonopexia, stenocardia, ileosigmoidostomia, pylorostenosis, choledochoplastica, phthisiatria (phthisis - сухоти, туберкульоз), choledochostomia, colostoma, colostomia, acropapralysis, choledochogastrostomia, splenoptosis, hysteroscopia, tomographia, nephrotomographia, nephrostomia, splenitis, hepaticoduodenostomia, splenorrhaphia, chondromalacia, splanchnoptosis, osteomalacia, metroplastica, pancreatotomia, pancreatocholangiorentgenographia, thoracolaparotomia, thoracogastroschisis.

3. Утворить терміни з заданим значенням:

Наприклад : біль у хребті: хребет – rhachi- ; біль – -algia ; rhachialgia.

Фіксація нирки, опускання нирки, видалення матки, розтин живота, створення зовнішнього отвору на нирці, розтин (паренхіми) нирки, фіксація ободової кишки, розтин ободової кишки, створення отвору на ободовій кишці, зубна пухлина, спазм товстої кишки, видалення передміхурової залози, фіксація селезінки, біль у прямій кишці, фіксація прямої кишки; розм'якшення: кістки, хряща, головного мозку; пластична операція на гортані, розширення легенів, травма зуба, ускладнений карієс; запалення: піхви, сигмовидної кишки; розтин пупка, запалення слізного мішка, розширення слізного мішка, рентгенографія маткових труб, запалення маткових труб і яєчника, створення оперативним шляхом отвору в матковій трубі, руйнування кістки, інструмент для розширення прямої кишки, розщеплення хребта.

Тема 20: Утворення клінічних термінів за допомогою префіксів. Частотні грецько-латинські префікси.

Префіксація

Префіксація, тобто приєднання префіксальної морфеми (префікса) до кореня, не змінює його значення, а лише додає до цього значення деякий компонент, який вказує на локалізацію (вище, нижче), напрям (наближення, віддалення), перебіг у часі (до, після), на відсутність або заперечення чого-небудь.

Префікси утворилися від прийменників, тому їхні прямі значення збігаються зі значеннями прийменників. У деяких префіксів на фоні основного значення розвинулись і вторинні значення. Саме вторинні значення часто використовуються в термінах, яких позначають порушення функцій організму. Як правило, латинські префікси приєднуються до латинських слів, а грецькі – до грецьких. Однак трапляються й винятки, так звані гібриди, в такому випадку грецькі префікси приєднуються до латинських коренів і навпаки.

Частотні грецькі і латинські префікси

Таблиця 5

<i>Латинський префікс</i>	<i>Грецький префікс</i>	<i>Значення</i>	<i>Приклад</i>
ad- (ac-, af-, al- ap-, as-, at-)	-	наближення, приєднання, додавання (при-)	adductio - приведення, afferens – той, що приносить, assistens - асистент (стоїть поруч)
ab - (abs-, a-)	apo- (ap -, aph-)	віддалення (від-)	aboralis - аборальний (віддалений від рота), apophysis - відросток
intra- (intro-)	endo- (ento-)	усередині	intraabdominalis - внутрішньочеревний, endoscopia - метод дослідження каналів і частин тіла, entoderma - внутрішній листок тришарового зародка
extra- (extero-)	ecto- (exo-)	зовні, за чим-небудь	extrauterinus - запліднений, ectoderma - зовнішній листок тришарового зародка
infra-, sub-	hypo- (hyp-)	під чим-небудь, нижче, знизу	infrascapularis - підлопатковий, subacromialis - знаходиться під акроміоном hypogastrium – підчерев'я
supra-, super-	hyper-, epi -	над чим-небудь, зверху, над	suprascapularis - надлопатковий, epigastrium – надчерев'я, epiglottis - надгортанник
ante-, prae-,	pro-	перед чим-небудь,	antebrachium - передпліччя, prolapsus - випадання

		попереду, перш, (перед-)	органу, pronephros - передникра
post-	<i>meta-</i> (<i>met-</i>)*	позаду, після <i>*перехід з одного стану, місця в інший</i>	postnatalis - післяпологовий, metathalamus - частина мозку позаду зорового бугра metabolismus – обмін речовин
inter-	<i>meso-</i> *, <i>dia-</i>	положення між чим-небудь, посередині, середній, проміжний <i>*брижа внутрішньочеревних органів</i>	intermuscularis - міжм'язовий, mesoderma - середній зародковий листок, diencerphalon - проміжний мозок mesoduodenum – брижа дванадцятипалої кишки
circum -	<i>peri-</i> *, <i>para-</i> *	навколо, з усіх боків, біля <i>peri-</i> – зовнішня оболонка <i>para-</i> – тканини, клітковина навколо, біля органа <i>para-</i> – відхилення від норми	circumflexus – огиначальний, paranasalis – біля носовий, periosteum – окістя (зовнішня оболонка кістки), parabronchitis – запалення тканин навколо бронхів, parageusia – зміна смакових відчуттів
trans- per-	<i>dia-</i>	через що-небудь (пере-, пре-) крізь що-небудь, посилення значення дії (про-)	transthoracalis - проходить через грудну клітку, transfusio - переливання крові, diarrhea - протікати через, пронос pertubatio - продування маткових труб, pertussis – кашлюк (коклюш, сильний кашель)
retro-	-	розташування за чим-небудь, напрямом назад	retro-nasalis - позаносовий retrognathia - зсув верхньої щелепи назад
re-	-	поновлення, повторність; протидія	respiratio – дихання, reanimatio – повернення до життя, refluxus – зворотний потік
con-	<i>syn</i> -	спільно з чим-небудь, зв'язок, з'єднання, взаємодія	conjunctura – сполучна оболонка ока, commisura – з'єднання, спайка; symbiosis – спільне існування двох організмів, systole – скорочення мускулатури серця

contra-	anti-	протилежне становище, стан, дія	contralateralis – знаходиться на протилежному боці, antidotum – протиотрута
-	ana-	напрямок дії знизу вгору; відновлення дії; стан, протилежний значенню основи	anacrota – висхідна частина пульсової хвилі, anamnesis – з'ясування обставин, які передували захворюванню, anatoxinum – токсин, що втратив свою токсичність
-	cata-	напрямок дії зверху вниз; посилення значення дії	catacrota – спадна частина пульсової хвилі, catamnesis – історія стану хворого після лікування
in-, im-, (il-, ir-)	en-	в, всередині, рух всередину	impressio - вдавнення, embolia - закупорка кровоносної судини, encephalon – головний мозок
ex-, e- (ef-)	es-	з, зовні	efferens – спрямований з чого-небудь, ectopia – вроджене зміщення органу
in- (im-, il-, ir-)	a-, an-	відсутність, негативні ознаки	insufficiencia – недостатність, impotentia – безсилля, apathia – емоційна байдужість, analgesia – усунення почуття болю
-	dys -	розлад функції, утруднення, порушення	dystonia – порушення тону, dysuria – порушення сечовипускання
-	eu -	нормальна функція	eurhythmia – правильний ритм, eupnoe – рівне дихання
dis- (dif-, di-)	dia -	поділ, розчленування	disseminatio – розсіювання diagnosis – розпізнавання, висновок про характер і суть захворювання
de-, des-, se-	-	відділення, видалення, усунення того, що названо основою	desinfectio – знезараження, degeneratio – виродження, secretio – виділення

ВПРАВИ

1. Перекладіть терміни на українську мову, підкресліть префікси:

Наприклад: ante - natalis – передпологовий.

1. Infraorbitalis, supraclavicularis, infratrochlearis, interclavicularis, interosseous, intralobularis, intramuscularis, parasternalis, episternalis, suprasternalis, subcorticalis, subduralis, epitympanicus, endocervicalis, applicatio (applico – прикладати), postnatalis, intranatalis, mesoduodenum, interalveolaris, subcutaneus, extrapulmonalis, extrapyramidalis, extramuralis (murus – стінка), paravesicalis, submandibularis, retrobuccalis, premolaris, subpleuralis, abductio.

2. Aggravatio (gravis – важкий) – ускладнення (хвороби), exhumatio (gumus – земля) - викопування трупа, adaptatio (aptus – здатний, зручний), readaptatio, decompensatio, desactivatio, synphalangia, absorptio (sorbeo – поглинати, вбирати), adsorptio, reabilitatio (habilitas – здатність, придатність), praemorbidus (morbus – хвороба), exstirpatio (stirps – нижня частина стовбура з корінням) – викорінення, повне видалення органу; dementia (mens, mentis – думка, розум) – втрата розуму; diastole – ритмічне розширення порожнини серця, systole - ритмічне скорочення серця, diathermia (thermos – тепло) – прогрівання тканин; invasio (vado – прямувати), dilatatio (dilato – розширювати); deseminatio (semino – сіяти), differentialis – той, що відрізняється, endemia (demos – область, країна, народ) – постійне наявність в даній місцевості захворюваності людей певної хвороби;

3. Empyema (pyon – гній) – скупчення гною в природній порожнині; praesenilis (senex, senis – старий), prolongatus – подовжений, metanephros – вторинна нирка, secretum (secerno – відокремлювати), metaplasia (plasis – формування) стійке перетворення одного типу тканини в інший, metathalamus, hypothalamus, epithalamus, epitympanum, ectopia (topos – місце), dystopia, revactinatio, reinfectio, regeneratio, degeneratio.

2. Перекладіть прикметники на латинську мову:

Наприклад: міжм'язовий – (між – inter-, м'язовий – muscularis = intermuscularis).

Піднижньощелепний, підпотиличний, під'язиковий (нерв), під'язиковий (протока), міжсуглобовий, міжреберний, за грудинний, зовнішньочеревний, внутрішньом'язовий, міжлопатковий, надкраєвий, передпліччя, внутрішньоклітинний, підскроневий, міжхребцевий, заочеревинний, залотковий, внутрішньокапсулярний, наднирковий.

Тема 21: Греко-латинські дублетні позначення органів, частин тіла, тканини, секретів, статі, віку

Таблиця 6

<i>Грецькі TE</i>	<i>Латинські слова</i>	<i>Значення</i>
haemo-, haemato-, -aemia	sanguis, inis m	кров
histo-, histio-	textus, us m	тканина
myo-, -mysium	musculus, i m	м'яз, м'язовий
cyto-, -cytus	cellula, ae f	клітина
chondro-	cartilago, inis f	хрящ, хрящовий
-cele	hernia, ae f	грижа, здуття
neuro-, neuro-	nervus, i m	нерв, нервова система
adeno-	1. glandula, ae f 2. nodus lymphaticus (lymphonodus)	1. заліза, залозистий епітелій 2. лімфовузол, аденоїди
angio-	vas, vasis n vasculum, i n	судина (переважно кровоносна)
blasto-, -blastus	germen, inis n	зачаток; бласт – зародкова клітина або рання ембріональна стадія
phlebo-	vena, ae f	вена
teno-	tendo, inis m	сухожилля
dermo-, dermato-, -derma	cutis, is f	шкіра
uro-, -uresis, -uria	urina, ae f urinarius, a, um	сеча сечовий
chole-, -cholia	fel, fellis n; bilis, is f	жовч; жовчний
chylo-, -chylia	lymph, ae f	що відноситься до лімфи, шлунковий сік
pyo-	pus, puris n	гній
hidro-	sudor, oris m	піт
hydro-	aqua, ae f	1. вода; 2. рідина; в поєднанні з назвами органу або хвороби

		– скупчення рідини в органі
toxо-, toxico-, тоxi-	venenum, i n	отрута, отруйний, токсичний
litho-, -lithiasis	calculus, i m	наявність конкрементів, каменю, згустків
onco-	tumor, oris m	1. пухлина 2. обсяг
carcino-	cancer, cri m	рак, ракова пухлина
myelo-, -myelia	medulla spinalis medulla ossium	спинний мозок або кістковий мозок
masto-	mamma, ae f	жіночі груди, молочна залоза
oto-, -otia	auris, is f	вухо
ophthalmo-, ophthalmia	oculus, i m	око
sphygmo-, -sphygmia	pulsus, us m	пульс
gyno-, gynaeco-	femina, ae f femininus, a um	жінка, жіночий
andro-, -andria	mas, maris m masculus, a, um vir, i m	чоловік, чоловічий
paedio-, paedo-	infans, ntis m, f puer, eri m	дитина, дитя, дитячий
-paedia		методи лікування
gery-, gero-, geronto-	senex, senis m senilis, e	старий, старечий
topo-	locus, i m	місце
pharmaco-	medicamentum, i n	ліки
tricho-, -trichia	capillus, i m	волосся
onycho-, -onychia	unguis, is m	ніготь
dacryo-	lacrima, ae f	сльоза
sialo-, -sialia	saliva, ae f	слина, слинний
copro-	faeces, ium f (pl.) stercus, oris n	кал

galacto-	lac, lactis n	молоко, молочний
lipo-	adeps, ipis m	жир, жирний, жировий
-op-, -opt-, optico-, -opia, -opsia	visus, us m visio, onis f зір, здатність зору	зір, зорове сприйняття, зоровий
phaco-, -phakia	lens, lentis f сочевиця	кришталік
blepharo-	palpebra, ae f	повіка
kerato-	cornea, ae f	рогівка, зроговіння
phono-, -phonia	vox, vocis f sonus, i m	звук, голос

ТЕ, що позначають функціональні і патологічні стани

Таблиця 7

<i>Грецькі ТЕ</i>	<i>Значення</i>
bio-	життя, життєві процеси
pnoe-, -pnoea	дихання
geno-, -genesis, -genesia, -genia	народження, породження, походження, розвиток, генез
aesthesio-, -aesthesia	відчуття, чутливість
astheno-	слабкість, ослаблення, астенія
spiro-	що відноситься до дихання, дихальний
pneumo-, pneumato-	повітря; газ, що знаходиться в органі
aëro-	повітря, повітряний
-kinesia, kinemato-, kinemo-, kineto-	рух
- crin-, -crinia	виділення, секреція
-penia	недостатня кількість; зменшення кількості, головним чином кров'яних тілець
-cytosis	збільшення кількості клітин порівняно з нормою
-rhoea	течія, витікання секрету або рідини

-rhagia	кровотеча з будь-якого органа
-stasis	застій, зупинка, стаз
tono-, -tonia	напруга, тонус
-plasia	утворення, розвиток тканини, клітин, органів
-tensio	тиск
-tropho-, -trophia	що відноситься до харчування, від кровопостачання органів і тканин
oxy-, -oxia	1. окислений 2. відноситься до кисню
phago-, -phagia	1. процес їжі, ковтання 2. поглинання
philo-, -philia	любов, схильність до чого-небудь
phobo-, -phobia	страх, хвороблива відраза до чого-небудь
tropo-, -tropia	напрямок, спрямованість, діючий на що-небудь
psycho-, -psychia	душевні властивості, психіка
-plegia	удар, параліч
aetio-	причини хвороби
athero-	відкладення жиру, жироподібних речовин, наприклад на стінці артерій
morpho-, -morphia	вид, форма, будова чого-небудь
ergo-, -ergia, -urgia	1. робота, дія; 2. діяльність; 3. реактивність
dynamo-, -dynamia	сила
-gnosis, -gnosia	1. знання, наука; 2. здатність пізнавати, знати
-po(i)esis, -po(i)et-	вироблення чогось (крові, сечі)
-mnesia	пам'ять
-phreno, -phrenia	розум, психічним властивості людини
phrenico-	що відноситься до діафрагми

Початковий ТЕ пнеумо-, що поєднується з назвою органу, позначає наявність повітря в цьому органі. Якщо в терміні є опорний ТЕ -graphia, то

пнеумо- означає введення газу в орган з метою контрастної рентгенографії. Легеня зазвичай позначається основою pneumon-, вкрай рідко -pneum-.

Початковий ТЕ хаемо- або haemato-, що поєднується з назвою органу, позначає крововилив в його порожнину. При цьому назва органу, як правило, вживається у називному відмінку без суфікса (haematonephros). Аналогічно утворюються терміни, що вказують на накопичення рідини або гною в порожнині органу (hydrometra – наявність рідини в матці).

ВПРАВИ

1. Поясніть значення ТЕ і/або твірних основ, приведіть до них латинські або грецькі дублетні відповідники:

Наприклад: *миома* ; *ми-* – м'яз, *-ома* – суфікс, що має значення «пухлина»; *м'язова пухлина*.

1. Haemolysis, haemotherapia, haemostasis, empyema, haemangioma, haemangiomatosis, haemarthrosis, haematologia, haematoma (скупчення крові в тканинах), haematonephrosis, azotaemia, cholaemia, uraemia, haematuria, urohaematoma, urethritis, ureteritis, vasoresectio, vasotomia, ectopia, vasoconstrictio, миома, myoblastus, thymocytus, myoblastoma, perimysium, endomysium, acrohidrosis.

2. Neurosis, neuritis, neuroma, neurolysis, angioneurosis, adenotomia, lymphadenitis, lymphangiitis, hyperaemia, lymphadenoma, hidradenitis, lymphangiadenographia, anhidrosis, aesthesiologia, phlebosclerosis, dermatosis, chiluria, dermographia, pyaemia, gastrorrhagia, odontorrhagia, oncogenesis.

3. Angiectasia, phlebectasia, anaesthesia, hypaesthesia, phlebosclerosis, erythroblastus, ovocytus, dermatosis, mesoderma, periderma, dermatitis, sphymographia, ureterolysis, pneumolysis, pneumomalacia, lithotomia, lithiasis, cholelithiasis, urolithiasis, broncholitus, broncholithiasis, dysfunctio, chylothrax, chyluria, chylocele.

4. Pyodermia, pyaemia, pyorrhoea, pyothorax, pyuria, pyometra, dyscrinia, secretio, endocrinologia, haemorrhagia, gastrorrhagia, odontorrhagia, oncogenesis, oncogramma (об'єм).

5. Synostosis, myelopathia, aplasia, hyperplasia, dysplasia, metaplasia, myelodysplasia, mesoduodenum, myelosis, osteomyelitis, mastoptosis, hydrocephalia, otoneurologia, otitis, ophthalmologia, cholekinesis, gynaecologia, paediatra, logopaedia, chondrocytus, haemocyti, gerontologia, hydrophilia, hydrophobia, geriatria.

6. Арноє, гипорноє, pneumocephalia, tenorrhaphia, pneumographia, respiratio, inspiratio, pneumarthrosis, sphymogramma, atrophia, dystrophia, hypertrophia, hypotrophia, hypoxia, haemophilia, ophthalmorheographia, synergia, asynergia, hypergia, chirurgia, tenodesis, atrichia, anonychia, cardioplegia.

2. Утворіть назви запалень:

Наприклад: запалення шлунка; шлунок – *gastr-*, запалення – *-itis*; *gastritis*.

Молочної залози, підшлункової залози, зовнішньої оболонки вен, внутрішньої оболонки вен, шкіри, сечоводу, вен, лімфовузлів, бронхів, жовчного міхура, мозкових оболонок, мозку, вуха, повіки, гортані і трахеї, зовнішньої оболонки серця, внутрішньої оболонки серця, сечового міхура, нирок.

3. Утворіть латинською мовою терміни з заданим значенням:

Наприклад: наука про захворювання системи крові (кров – *haemato-*, наука – *-logia*; *haematologia*)

Пухлина з тканини потових залоз; пухлина з тканини виличкової залози; наявність в сечі гемоглобіну, вміст в крові (складових частин) жовчі, пухлина з жирової тканини, ускладнене ковтання, накопичення гною і крові у (порожнині) перикарді, наявність гною в черевній порожнині, м'язова слабкість, наука про кров, патологія клітин, грибкове захворювання шкіри, розлад розвитку, брижа тонкої кишки, розлад зору, запалення лімфатичних судин, підвищення кількості лімфоцитів, застій жовчі, застій лімфи, утруднене сечовиділення, затримка (циркуляції) крові, розлад руху, руйнування клітин, маткова кровотеча, руйнування тканин, розлад живлення, відсутність чутливості, порушення чутливості, спазм судин, зниження тиску, накопичення повітря і крові в перикарді, зменшене (ослаблене) дихання.

4. Перекладіть:

Наприклад: *хронічний тонзиліт* (іменник – *tonsillitis, itidis f, прикметник – chronicus, a, um*) *tonsillitis chronica*.

Абсцес ретровезикальний, новоутворення ниркової миски, дерматози, туберкульозний тонзиліт, сенильний психоз, інфекційний мононуклеоз, рак шлунка, ренальна анурія, серцево-легенева недостатність, флеботромбоз лівої гомілки, гострий гематогенний остеомієліт, атеросклероз мозкових артерій.

Тема 22: Терміноелементи, які означають різні фізичні якості, відношення та інші ознаки

Таблиця 8

<i>Грецькі ТЕ</i>	<i>Значення</i>
auto-	1. сам, той же самий, свій, власний; 2. автоматичний
allo-	інший, змінений, незвичайний
hetero-	один з двох, інший, різний; відповідає укр. різно-
homeo-, homo-	подібний, однаковий, тотожний
iso-	рівний, однаковий (розмір)
aniso-	нерівний, неоднаковий (розмір)
neo-	новий, молодий; новостворений
tele-, teleo-, telo-	1. віддалений (в просторі і в часі) 2. закінчення, завершення
pseudo-	помилковий, несправжній
ortho-	1. прямиий, вертикально спрямований; 2. правильний, рівний
xero-	сухий
cryo-	холод, низька температура, замерзання
thermo-, -thermia	теплий; що відноситься до температури
pyr-, pyro-, pyreto-	жар; гарячка
macro-	великий
micro-	малий, маленький
megalo-, -megalia	великий, збільшений
oligo-	малий, незначний, недостатній
poly-	велика кількість; не один, а декілька
pan-, panto-	все, весь
brachy-	короткий, укорочений
brady-	повільний, уповільнений

tachy-, tacho-	швидкий, частий
chromo-, chromato-, -chromia	1. колір, забарвлення; 2. відноситься до хрому
leuco-	1. білий; 2. відноситься до лейкоцитів
erythro-	1. червоний; 2. відноситься до еритроцитів
cyano-	1. темно-синій, синюшний; 2. відноситься до синильної кислоти
melano-	1. темний, чорний; 2. містить меланін
glyco-, gluco-	солодкий, наявність цукру, глюкоза
rachy-	щільний, ущільнений, твердий
lepto-	щось тонке, слабке; ніжний
dolicho-	довгий, подовжений
bary-, baro-	1. важкий, вага; 2. атмосферний тиск
bathy-, batho-	глибокий, глибина
platy-	плаский, широкий
hemi- (грец.), semi- (лат.)	напів-, половинний; односторонній
chloro-	1. зелений; 2. містить хлор
xantho-	жовтий
polio-	1. сірий; 2. відноситься до сірої речовини головного мозку
nesro-	омертвіння; що відноситься до трупа

Початкові ТЕ auto-, allo-, xeno- в поєднанні з вільними опорними компонентами -plastica (пластика) і -transplantatio (пересадка) мають таке значення; auto- – використання тканин або органів в межах того ж самого організму; allo- – використання тканин або органів від іншої людини; xeno- – використання тканин або органів тварин.

ВПРАВИ

1. Виокремити ТЕ, пояснити значення слова:

Наприклад: доліхоколон – dolichocolon (dolico- – подовжений; -colon – ободова кишка) надзвичайно велика довжина ободової кишки.

Пахіменікс, лептоменікс, доліхоцефалія, гетероморфоз, некротомія, алергія, лактогенез, гіпермнезія, геміплегія, поліомієліт, поліоенцефаломієліт, геміглоссит, брахігнатія, ксерохейлія, хейлоррагія, ретрогенія, прогенія, ретрогнатія, прогнатія.

2. Прочитати, виокремити ТЕ, пояснити значення слова:

Наприклад: xerodermia (xero- – сухий, -dermia – шкіра) сухість шкіри.

Xenotransplantatio, xerophilus, telepathia, orthopaedia, pseudostenosis, orthopnoë, cryoretinopexia, cryothalamotomia, thermoplegia, brachyphalangia, sclerodermia, necrobiosis (зворотний процес фізіологічного відмирання тканини на відміну від некрозу), melanodermia, leucodermia, hyperglykaemia, glucosuria, melanoma, melanomatosis, cyanodermia, cyanosis, cyanuria, dyschromatopsia, chromatophorus, acroanaesthesia.

3. Утворіть латинські терміни з наступним значенням:

Наприклад: видалення молочної залози (mast - – молочна залоза, -ectomy – видалення) mastectomy

Наука про старіння, біль у ділянці молочної залози, заковтування повітря, знижений вміст інсуліну в крові, зниження вмісту калію в крові, запалення всіх артерій, розлад сечовипускання, односторонній парез, порушення чутливості, підвищена чутливість, порушення дихання (задишка), розлад живлення, підвищений тиск, малий розмір селезінки, збільшення печінки, сухість губ, розширення сліпої кишки, знижений вміст кисню в крові, прискорення серцевих скорочень, недостатній вміст еритроцитів в крові, рентгенологічне обстеження жовчного міхура, огляд сечового міхура, опущення матки, маткова кровотеча, повне видалення матки, незначне виділення сечі, надлишкове виділення сечі, підвищений вміст лейкоцитів в крові, малий розмір нижньої щелепи, малий розмір верхньої щелепи.

Тема 23: Сталі вирази, що вживаються в клінічній термінології.

Зразки оформлення діагнозів.

Діагноз (від грецького διάγνωσις – розпізнавання) це медичний висновок про стан здоров'я людини, про виявлене захворювання або причину смерті, сформульований в термінах, передбачених прийнятими класифікаціями та відображеними в номенклатурі хвороб та причин смерті. Діагноз може бути: синдромологічним, нозологічним; попереднім або заключним; клінічним, патологоанатомічним та іншим.

Головним принципом формулювання діагнозу є наявність у ньому трьох рубрик: основне (основні) захворювання, ускладнення основного захворювання, супутні захворювання.

Клінічний діагноз має бути:

- *нозологічним* – містити назву певного захворювання згідно з номенклатурою МКХ-10;
- *етіологічним* – відображати конкретну причину розвитку цієї нозологічної форми;
- *патогенетичним* – відображати особливості патогенезу цього захворювання та його ускладнень;
- *морфологічним* – відображати морфологічну сутність і органну локалізацію основних патологічних процесів, особливості перебігу захворювання, поширеність ураження, за наявності – патогістологічну характеристику процесу;
- *функціональним* – відображати ступінь порушення функції ураженої системи, яка досить часто пов'язана з кількісною характеристикою функціональної недостатності.

Що таке МКХ-10?

Десятий перегляд (версія 2007 р.) Міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я (відомий як **ICD-10** або **МКХ-10**). Це коди, які розробляються Всесвітньою організацією охорони здоров'я і знаходяться в публічній власності. 20 травня 2019 ВООЗ видала МКХ 11-го перегляду, що набере чинності після узгодження з усіма країнами ВООЗ.

Зразок № 1 оформлення діагнозу:

Клінічний діагноз:

Бактеріальний ендокардит III ступеня активності, недостатність клапана аорти.

Ускладнення: недостатність кровообігу II-Б ступеня, інфаркт селезінки.

Endocarditis bacterialis gradus tertii activatis, insufficientia valvulae aortae.

Complicationes: insufficientia circulationis sanguinis gradus secundi-B, infarctus lienis.

Патологоанатомічний діагноз:

Основне захворювання: Гепатоцелюлярна карцинома на фоні цирозу печінки.

Ускладнення: паренхіматозна дистрофія печінки, нирок і міокарда. Спленомегалія. Венозне повнокрів'я внутрішніх органів. Набряк легень.

Супутні захворювання: атеросклероз аорти, коронарних судин серця, емфізема легень.

Причина смерті: важка печінково-ниркова недостатність.

Morbus principalis: Hepatocarcinoma cellular in phono cirrhosis hepatis.

Complicationes: dystrophia parenchimatosa hepatis, renum et myocardii.

Splenomegalia. Hyperaemia passiva viscerum. Oedema pulmonum.

Morbi concomitantes: atherosclerosis aortae, coronarosclerosis, emphysema pulmonum.

Causa mortis: insufficientia hepato-renalіs gravis.

ЛАТИНЬ У КЛІНІЧНОМУ ЗАСТОСУВАННІ

I

активність	activitas, atis f
блокада	bloccada, ae f
важкість	gravitas, atis f
важкість середня	gravitas media (gravitatis mediae)
відкритий, а, е	apertus, a, um
вогнище, осередок	focus, i m
виражений, а, е	observans
деформація	deformatio, onis f
дифузний, а, е	diffusus, a, um
загострення	exacerbatio, onis f
загострення помірне	exacerbatio moderata
закритий, а, е	obturatus, a, um
кровообіг	circulatio sanguinis
одужання	reconvalescentia, ae, f
одужуючий, а, е	reconvalescens
ознака	symptoma, atis n
ознака хвороби	signum morbi
ознака головна	symptoma cardinale
пароксизм (сильний напад)	paroxysmus, i m
перебіг	decursus, us m
перебіг тривалий	decursus lentescens
перебіг легкий	decursus levis
перебіг повільно (швидко) прогресуючий	decursus lente (cito) progrediens
перебіг гострий	decursus acutus
перебіг рецидивуючий	decursus recidivus
перебіг тяжкий	decursus gravis
перебіг хронічний	decursus chronicus
переважаючий, а, е	dominants, dominantis
побічний, а, е	secundarius, a, um
порушення	laesio, onis, f

порушення кровообігу
причина
прогресуючий
ремісія
рецидив
рецидивуючий, а, е
розвиток хвороби
розлад
спостереження
спостереження клінічне (хворого)
стадія I
стадія II
стадія III
стадія кінцева (термінальна)
ступінь
ступінь I
ступінь II
ступінь III
ступінь IV
ускладнення
фаза
фаза активна
фаза неактивна
у активній фазі
у фазі загострення
на фоні
функція порушена
явища залишкові

відомості про хворобу
відомості про життя хворого
діагноз ймовірний
діагноз диференціальний
життєвий показник
загострення хвороби
зовнішній вигляд хворого
летальний наслідок
медикаментозне захворювання
незвичайний випадок
повне відновлення
прогноз найкращий
прогноз найгірший
прогноз сумнівний
прогноз добрий
спосіб життя
стан (дійсний) хворого
тяжко хворий

laesio circulationis sanguinis
causa, ae f
progrediens, tis
remissio, onis f
recidivum, i n
recidivus, a, um
decursus morbi
perturbatio, onis f
observatio, onis f
observatio clinica
stadium primum
stadium secundum
stadium tertium
stadium terminale
gradus, us m
gradus primus
gradus secundus
gradus tertius
gradus quartus
complicatio, onis f
phasis, is f
phasis activa
phasis anactiva
in phasi activa
in phasi exacerbationis
in phono
functio laesa
effectus residuals

II

anamnesis morbi
anamnesis vitae
diagnosis probabilis
diagnosis differentialis
indicatio vitalis
exacerbatio morbi
habitus aegroti
exitus letalis
morbus medicamentosus
casus extraordinarius
restitutio integra
prognosis optima
prognosis pessima
prognosis dubia
prognosis bona
modus vivendi
status praesens aegroti
aeger difficilis

ВПРАВИ

1. Назвіть греко-латинські дублетні позначення наступних анатомо-гістологічних утворень:

Наприклад: легеня – pulmo, onis m; pneumo-

М'яз, голова, нерв, судина, вена, селезінка, рот, кістка, хрящ, кістковий мозок, спинний мозок, тканина, клітина, залоза, лімфатичний вузол, суглоб, шлунок, тонка кишка, пряма кишка, живіт, хребець, серце, око, вухо, ніс, зуб, нирка, молочна залоза, матка.

2. Утворити терміни та пояснити їхнє значення:

Наприклад: arthralgia – біль у суглобі

cephal-, encephal-, ot-, gloss-, my-, neur-, nephr-, cyst-cardi-, gastr-, rhin-, lumb-, odont-	+ <u>-algia</u>
--	------------------------

cysto-, adeno-, thoraco-, laparo-, phlebo-, cholecysto-, tonsillo-, tracheo-, spondylo-, osteo-, gastroentero-, oesophago-	+ <u>-tomia</u>
--	------------------------

<u>dys-</u> +	-bacteriosis, -aesthesia, -genesia, -plasia, -topia, -ostosis, -uria, -hidrosis, -kinesia, -chromia, -crinia, -menorrhoea (men – місяць), -morphopsia, -pepsia (pepsis – травлення), -pное, -proteinaemia
----------------------	---

3. Виокремити ТЕ, пояснити значення слів:

anhidrosis (an- – відсутність, hidro- – піт, -osis – процес) відсутність потовиділення.

Haematomyelia, splanchnomegalia, cholangioenterostomia, pneumothorax, anhidrosis, hypaesthesia, erythrocytus, erythrocytosis, erythrophobia, bradypnoë, tachypnoë, hemipapereis, osteoarthritis, osteogenesis, lymphadenitis, lymphangiitis, lymphangioma, lymphadenographia, glycolysis, lymphoma, lymphomatosis, lymphopenia, lymphorrhoea.

4. Утворити терміни з заданим значенням:

Наприклад: зшивання нерва (нерв – neuro-, зшивання – - graphia) neurographia.

Грижа мозкових оболонок, півканал, вивільнення нерва (від рубців), зшивання нерва, нервове захворювання, розтин нерва, множинне запалення (периферичних) нервів, множинне запалення суглобів, запалення декількох (багатьох груп) лімфатичних вузлів.

5. Перекласти:

Наприклад: вегетативний невроз (neurosis, osis f; vegetativus, a, um) – neurosis vegetativa.

Хронічний пієлонефрит у фазі загострення, хронічна лімфатична анемія, гострий інфекційний гепатит, легенево-серцева недостатність III ступеня, недостатність клапанів аорти, гострий мієліт, геморагічний інсульт.

Тема 24: Переклад діагнозів основних розділів медицини: терапія, хірургія, нервові хвороби та інші

Зразок оформлення клінічного діагнозу:

Крупозна пневмонія верхньої частки лівої легені.

Ускладнення: лівосторонній серозний плеврит, гостра серцево-судинна недостатність.

Pneumonia cruposa lobi superioris pulmonis sinistri.

Complicationes: pleuritis serosa sinistrolateralis, insufficientia cardiovascularis.

ВПРАВИ

1. Розберіть терміни за складом, поясніть значення терміноелементів:

A. bronchitis, tracheobronchitis, broncholithus, pleuritis, pneumonia, bronchopneumonia, pneumosclerosis, bronchogenus, dystrophia, cardiosclerosis, myocarditis, pericarditis, cardiorrhesis, arhythmia, atherosclerosis, tachysystolia, arthralgia, arthritis, arthropathia, arthrosis, polyarthritis, gastritis, duodenitis, colitis, cholecystitis, hepatitis, cholangitis, pancreatitis, oesophagitis, oesophagodynia, oesophagospasmus, haemorrhagia, dyskinesia, gastrorrhagia, gastroptosis, gastralgia, gastrectasia, gastrocele, gastroduodenitis, cholelithiasis, hepatalgia, hepatomegalia, enterorrhagia, splachnoptosis,

Б. nephritis, nephrolithiasis, nephrolithotomia, nephroma, nephropathia, nephropexia, nephrosclerosis, urethritis, urethrocystitis, uretheritis, uremia, anaemia, thrombocytopenia, leukaemia, erythrocytolysis, leucopenia, leucosis, lymphoma, haemophilia, thyreoiditis, parathyreoiditis, hypothyreosis, hyperthyreosis, lipomatosis, paramnesia, schizophrenia, dementia, oligophrenia, psychiatria, psychotherapia, psychosomaticus.

2. Перекладіть на латинську мову:

дистонія міокарду гостра, гострий трансмуральний інфаркт міокарда, недостатність серцево-судинна, гостре прущення мозкового кровообігу, венозна гіперемія, поліартрит ліктьового суглобу, геморагічний васкуліт, інфекційний артрит, дифузний бронхіт, абсцес легені, бронхіальна астма, атрофічний гастрит, загострення хронічного дуоденіту, гостра шлунково-кишкова кровотеча, атрофічний цироз печінки, холецистит рецидивуючий, тяжка печінкова недостатність, гострий гломерулонефрит, некроз нирки, хронічна лімфатична анемія, діабетична кома.

3. Перекладіть латинською мовою наступні діагнози:

1. Бактеріальний ендокардит III ступеня активності, недостатність клапана аорти.

Ускладнення: недостатність кровообігу II ступеня, інфаркт селезінки.

2. Інфекційно-токсичний дифтерійний міокардит.

Ускладнення: гостра серцево-судинна недостатність.

3. Хронічна постгеморагічна анемія.

Ускладнення: дистрофія міокарда, недостатність кровообігу I-го ступеня.

4. Хронічна пневмонія II ступеня, часто рецидивуючий перебіг, у фазі загострення.

Ускладнення: пневмосклероз нижньої частки правої легені; легенево-серцева недостатність II ступеня.

5. Гострий інфекційний гепатит (хвороба Боткіна), тяжкий перебіг.

Ускладнення: гостра дистрофія печінки, печінкова кома.

Тема 25: Систематизація вивчення тематичного блоку 4

I. Поясніть значення префіксів та суфіксів, загальне значення термінів:

1. spondylitis
2. mesovarium
3. retrognathia
4. antebrachium
5. paravesicalis

II. Напишіть латинською мовою терміноелементи, що означають:

1. інструментальне обстеження
2. кровотеча з органа
3. видалення органа
4. лікування

III. Запишіть дані терміни латинською мовою (у латинській транскрипції), виокремте терміноелементи, поясніть значення слів:

1. кардіорексис
2. гнатоластика
3. ендокардит
4. пневмоторакс
5. бронхогенний

IV. Утворіть на латинській мові терміни зі значенням:

1. грибкове захворювання шкіри
2. біль у м'язах
3. розрив судини
4. розширення вен
5. підвищена чутливість
6. збільшення печінки
7. токсини у крові

V. Запишіть греко-латинські дублети зі значенням:

1. око
2. ніс
3. легеня
4. нирка

Розділ III

ФАРМАЦЕВТИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Тема 26: Номенклатура лікарських засобів.

Лікарські форми.

Структура фармацевтичного терміну

Номенклатура лікарських засобів

Фармацевтична термінологія – це комплекс, що складається з термінологій ряду спеціальних дисциплін, об'єднаних під загальною назвою «фармація» (грец. *pharmakeia створення і використання ліків*), які вивчають дослідження, виробництво, використання лікарських засобів рослинного, мінерального, тваринного і синтетичного походження.

Центральне місце в цьому комплексі займає номенклатура лікарських засобів – сукупність найменувань лікарських речовин та препаратів, офіційно дозволених для вживання.

Генеральні фармацевтичні терміни:

1. **Лікарський (лікувальний) засіб** – речовина або суміш речовин, дозволена уповноваженим на те органом відповідної країни в установленому порядку для вживання з метою лікування, попередження або діагностики захворювання.

2. **Лікарська речовина** – лік. засіб, що являє собою індивідуальну хімічну сполуку або біологічну речовину.

3. **Лікарська рослинна сировина** – рослинна сировина, дозволена для медичного використання.

4. **Лікарська форма** – зручний для вживання стан, що надається лік. засобу або лік. рослинній сировині, при якому досягається необхідний лікувальний ефект.

5. **Лікарський препарат** – лік. засіб у вигляді певної лікарської форми.

6. **Діюча речовина** – компонент(и) лік. засобів, що має(ють) терапевтичний, профілактичний або діагностичний вплив.

7. **Комбіновані лікарські засоби** – лік. засоби, що містять в одній лік. формі більше однієї діючої речовини у фіксованих дозах.

Багато хімічних сполук, які використовуються в якості лікарських речовин, зберігають і в цій своїй функції ті ж назви, які було їм надано в хімічній номенклатурі (оксид цинку, саліцилова кислота, хлорид натрію тощо). Проте більшість з них представлено не під *науковими, систематичними* назвами, а під *тривіальними* найменуваннями (короткі, прості за будовою назви, зручні для використання як у професіональному спілкуванні, так і звичайному). Тривіальні назви лікарських засобів утворюються за допомогою аббревіації, суфіксації та основокладання.

Наприклад:

Dimexidum димексид – тривіальна назва (аббревіатура)

Диметилсульфоксид – наукова, систематична назва.

Загальні вимоги, що пред'являються до назв лікарських засобів:

Усі латинські найменування лікарських речовин є іменниками II відміни середнього роду. Українська назва відрізняється від латинської тільки транскрипцією і відсутністю закінчення *-um*, напр.: *Amidopyrinum* *амідопірін*, *Sulfadimethoxinum* *сульфадиметоксин*, *Validolum* *валідол*. Тривіальні назви комбінованих лікарських засобів, що є додатками до назви лікарської форми, - також іменники II відміни сер. р., напр, *tabuletae* «*Haemostimulinum*» *таблетки „Гемостимулін“*.

Фірмові назви імпортованих препаратів слід умовно латинізувати, тобто підставляти замість останньої голосної або додавати до кінцевої приголосної закінчення *-um*, напр.: замість *Mexase* *мексаза* — *Mexas-um*, замість *Lasix* *лазикс* — *Lasix-um* і т. д. Винятки допустимі тільки для назв, що закінчуються на *-a* *No-spra*. Вони читаються і розглядаються аналогічно до іменників I відміни.

Частотні відрізки в тривіальних назвах лікарських засобів

Необхідно бути дуже уважними під час написання найменувань лікарських засобів. Для того, щоб уникнути помилок у подальшій діяльності необхідно запам'ятати частотні відрізки (фармтерміноелементи) у тривіальних найменуваннях.

1. Частотні відрізки, що несуть інформацію анатомічного, фізіологічного та терапевтичного характеру

Латинська	Українська	Значення
-cor-, -card-	-кор-, -кард-	серцевий, кардіотонічний, коронаророзширюючий
-vas-, -angi-	-ваз-, -ангі-	судинорозширюючий, спазмолітик
-sept-	-септ-	знезаражуючий, антисептик
-dol-, -alg-	-дол-, -ал(ь)г-	болезаспокійливий, анальгетик
-pres(s)-, -ten(s)-	-прес-, -тен(с)-	гіпотензивний
-sed-	-сед-	заспокійливий, седативний
-pyr-	-пір-	жарознижуючий, антипіретик
-aesthes-	-естез-	знеболювальний, анестетик
-test-, -vir-, -andr-	-тест-, -вір-, -андр-	андрогенний, препарат чоловічих статевих гормонів
-thyr-	-тір-	засіб, що впливає на функцію щитовидної залози
-myco-	-міко-	протигрибковий
-chol-	-хол-	жовчогінний
-cid- (лат. occidere вбивати)	-цид-	антимікробний, протипаразитарний

1. Частотні відрізки, що несуть інформацію фармакологічного характеру

Латинська	Українська	Значення
-sulfa-	-сульфа-	антимікробні сульфаніламідні
-cillin-	-цилін-	антибіотики-пеніциліни
-mycin-	-міцин-	антимікробні антибіотики, продуковані штамми гриба <i>Streptomyces</i> та ін.
-cyclin-	-циклін-	антибіотики – похідні тетрацикліну
-barb-	-барб-	барбітурати – снодійні, похідні барбітурової кислоти
-cain-	-каїн-	місцевознеболювальні (місцеві анестетики)
-cort-	-корт-	кортикостероїди – гормони кори надниркової залози та їх синтетичні аналоги
-oestr -	-естр-	естрогенні – препарати жіночих статевих гормонів та їх синтетичні аналоги
-andr-, -ster-	-андр-, -стер-	андрогенні стероїди – препарати чоловічих статевих гормонів та їх синтетичні аналоги
-vir-	-вір-	отрута; препарати отруйних виділень тварин; протівірусні препарати

Назви препаратів, що містять позначення лікарської форми

1. Якщо лікарська форма (див. лексичний мінімум), що надається лікарському засобу або рослинній сировині, позначена в назві препарату, то ця назва починається з її позначення. Потім називається лікарський засіб або сировина. Найменування лікарської речовини або рослини ставиться в родовому відмінку однини і пишеться з прописної букви.

Напр.:

Tabulettae Analgini таблетки анальгін

Tinctura Valerianae настоянка валеріани

Незалежно від способу перекладу на українську мову (іменником або прикметником), латинські найменування лікарських речовин або рослин, як правило, є іменниками і виконують функцію неузгодженого означення.

Напр.:

Латинська назва препарату	Українська назва препарату
<i>Unguentum Streptocidi</i>	<i>мазь стрептоцидова</i>
<i>Sirupus Althaeae</i>	<i>сироп алтейний</i>
<i>Oleum Helianthi</i>	<i>олія соняшникова</i>

2. Назва комбінованого лікарського засобу, супроводжуючи позначення лікарської форми, є іменником у називному відмінку, що пишеться в лапках як неузгоджений додаток до найменування лікарської форми.

Напр.:

Tabulettae «Biseptolum» таблетки „Бісептол”

Unguentum «Calendula» мазь „Календула”

3. Узгоджені означення, що характеризують лікарську форму, займають останнє місце в назвах препаратів.

Напр.:

Solutio Iodi spirituosa *розчин йоду спиртовий*

Tabulettae Tetracyclini obductae *таблетки тетрацикліну, покриті оболонкою*

Extractum Crataegi fluidum *екстракт глоду рідкий*

4. У назвах настоїв і відварів між позначеннями лікарської форми та рослини стоїть в род. відмінку найменування виду сировини (листя, трава, коріння і т.д.).

Напр.:

Infusum florum Chamomillae *настій квіток ромашки*

Decoctum corticis Quercus *відвар кори дуба*

ВПРАВИ

1. Прочитайте назви лікарських засобів і препаратів, перекладіть; виділіть частотні відрізки (TE), суфікси; поясніть їхнє значення:

Morphinum, Mycosolon, Erythromycinum, Aëvitum, Mycoseptinum, Chlorophthalmum, Sulfazinum, Pyocidum, Norsulfazolum, Novocainum, Haemodesum, Quadevitum, Synoestrolum, Gentamycinum, Synthomycinum, Phenobarbitalum, Mycoheptinum, Myelosanum, Glycerinum, Glucosum, Anaesthesinum, Hydrocortisonum.

2. Напишіть у латинській транскрипції назви лікарських засобів:

Стрептоцид, гепарин, панкреатин, лідаза, гідролізін, диклоксацилін, дикаїн, корвалол, інсулін, нітрогліцерин, валідол, папаверин, тетрациклін, пеніцилін, хінін, амідопірин, кардіовален, ораза.

3. Прочитайте, перекладіть, поясніть граматичну структуру назв препаратів:

1. Solutio Proserini, tinctura Valerianae, tabulettae Octoestrolis, tabulettae Pantocrini, granula «Flacarbinum», species pectorales, solutio Mentholi oleosa, Streptocidum solubile, solutio Streptocidi solubilis.

2. Suspensio «Cindolum», suppositoria vaginalia «Osarbonum», tabulettae Mycoheptini obductae, unguentum Tetracyclini ophthalmicum, linimentum «Sanitas», tabulettae «Cholenzymum», flores Calendulae, solutio Glucosi, dragee «Aevitum», species amarae.

3. Extractum placentae, radix Velerianae, sirupus Althaeae, solutio Dicaini, cortex Frangulae, emplastrum Plumbi compositum, tabulettae Barbamyli, extractum Leonuri fluidum, suppositoria «Anaesthesolum», infusum foliorum Melissaе, fructus Crataegi, chole conservata medicata.

4. Перекладіть:

1. Розчини, емульсії, олія, настої та відвари, свічки, складні порошки, насіння, квітки, коріння, біле кореневище, біла кора, краплі, драже аміназину, вазелінова олія, таблетки фурадоніну, квітки ромашки, мазь «Дермазин».

2. Свічки «Анестезол», анісова олія, розчин новокаїну, драже «Квадевіт», екстракт глоду, лінімент стрептоциду, синтоміцинова емульсія, квітки арніки, настій квіток арніки, настоянка конвалії, листя кропиви.

3. Еритроміцинова мазь, олійний розчин фолікуліну, спиртовий розчин йоду, аерозоль «Камфомен», фурагін розчинний, заспокійливий збір, таблетки амідопірину, таблетки екстракту валеріани, покриті оболонкою; трава конвалії.

Лексичний мінімум

Короткі відомості про лікарські форми

aerosolum, i n аерозоль	лік. ф., є дисперсною системою, яка утворюється за допомогою спеціальної упаковки
granulum, i n гранула	тверда лік. ф. у вигляді крупинки, зернятка
gutta, ae f крапля	призначена для внутрішнього або зовнішнього використання у вигляді крапель
unguentum, i n мазь	м'яка лік. ф., має в'язку консистенцію, призначена для зовнішнього використання
linimentum, i n лінімент	мазь рідка
pasta, ae f паста	мазь із вмістом порошкоподібних речовин більше 20 – 25 %
emplastrum, i n пластр	лік. ф. у вигляді пластичної маси, що розм'якшується при температурі тіла і прилипає до шкіри; призначена для зовнішнього використання
suppositorium, i n супозиторій свічка	лік. ф., тверда при кімнатній температурі, розплавляється або розчиняється при температурі тіла; вводиться в порожнини тіла. Якщо супозиторій призначається для введення в піхву, то його називають <i>suppositorium vaginale</i>
pulvis, ěris m порошок	лік. ф., призначена для внутрішнього, зовнішнього або ін'єкційного (після розчинення у відповідному розчиннику) використання
tabuletta, ae f таблетка	дозована лік. ф., що отримується шляхом пресуванням лік. речовин або суміші лік. і допоміжних речовин; призначена для внутрішнього, зовнішнього або ін'єкційного (після розчинення у відповідному розчиннику) використання
tabuletta obducta таблетка, покрита оболонкою	таблетка з оболонкою, призначеною для локалізації місця дії, смаку, зберігання, поліпшення зовнішнього вигляду
dragee (фр.) драже (незмін.)	тверда дозована лік. ф., що отримується шляхом напластовування лік. засобів і допоміжних речовин на гранули
solutio, ōnis f розчин	лік. ф., що отримується шляхом розчинення однієї або декількох лік. речовин; призначена для ін'єкційного внутрішнього або зовнішнього використання
suspensio, ōnis f суспензія	рідка лік. ф., є дисперсною системою, в якій

	тверда речовина зважена в рідині; призначена для внутрішнього, зовнішнього або ін'єкційного використання
emulsum, i n емульсія	рідка лік. ф., є дисперсною системою, що складається з взаємно нерозчинних рідин; призначена для внутрішнього, зовнішнього або ін'єкційного використання
pilula, ae f пілюля	тверда дозована лік. ф. у вигляді кульки (вага 0,1—0,5), що містить лік. засоби і допоміжні речовини
tinctura, ae f настоянка	лік. ф., є спиртовим, спирто-ефірним, спирто-водним прозорим видобутком з лік. рослинної сировини; призначена для внутрішнього або зовнішнього використання
infusum, i n настій	лік. ф., є водним видобутком з лік. рослинної сировини; призначена для внутрішнього або зовнішнього використання
decoctum, i n відвар	настій, що відрізняється режимом екстракції
sirupus, i m (medicinalis) сироп (лікарський)	рідка лік. ф., призначена для внутрішнього використання
species, ēi f (звичайно у множині species, ērum) збір (лікарський)	суміш декількох видів подрібненого або цільного лік. сировини для приготування настоїв і відварів
capsula, ae f капсула c. gelatinosa к. желатинова c. amylacea seu oblata к. крохмальна або облатка	дозована лік. ф., є поміщеним в оболонку (з желатину, з крохмалю або з іншого біополімеру) лік. засобом; призначена для внутрішнього використання
membranula ophthalmica seu lamella ophthalmica очна плівка	лік. ф. у вигляді полімерної плівки, яка замінює очні краплі
extractum, i n екстракт	лік. ф., що являє собою концентрований видобуток з лік. рослинної сировини, призначена для внутрішнього або зовнішнього використання

Назви органів (частин рослин):

bacca, ae f ягода	gemma, ae f брунька
cortex, ĩcis m кора	herba, ae f трава
flos, floris m квітка	radix, ĩcis f коріння
folium, i n лист	rhizoma, ātis n кореневище
fructus, us m плід	semen, ĩnis n сім'я, насіння

Тема 27: Дієслово. Граматичні категорії. Наказовий та умовний спосіб. Основні рецептурні формулювання. Дієслово “fio, fieri”

Дієслово. Граматичні категорії

Латинські дієслова так само, як і в українській мові змінюються за особами, числом, часами та способами.

У латинській мові дієслова мають такі граматичні категорії:

- три особи (**personae**);
- два числа: **numerus singularis** (однина);
numerus pluralis (множина);
- шість часів (у медичних закладах освіти вивчають лише теперішній час – **praesens**);

три способи (modus): **indicativus** – дійсний;

imperativus – наказовий;

conjunctivus – умовний;

неозначену форму дієслова – **infinitivus**;

два стани (**genera**): **activum** – активний;

passivum – пасивний;

чотири дієвідміни (**conjugationes**).

Визначення дієвідміни

Залежно від кінцевого звуку основи дієслова поділяються на 4 дієвідміни:

I дієвідміна	II дієвідміна	III дієвідміна	IV дієвідміна
-ā	-ē	<i>приголосний звук</i> або -i	-ī

Словникова форма дієслів

У навчальних словниках словникова форма дієслів містить:

- 1) повну форму першої особи однини теперішнього часу дійсного способу активного стану, яка має закінчення -o.
- 2) закінчення інфінітиву -re разом з попередньою голосною, тобто три останніх букви інфінітиву.
- 3) в кінці словникової форми цифрою позначається дієвідміна.

Наприклад:

signo, āre 1 – позначати

habeo, ēre 2 – мати

addo, ěre 3 – додавати

diluo, ěre 3 – розводити

audio, ĩre 4 – слухати

У II і III дієвідміні голосний -e- відрізняється не лише довготою:

у II дієвідміні він відноситься до основи,

а в III дієвідміні – не відноситься ні до основи, ні до закінчення, а є єднальним.

Тому основа практично визначається з неозначеної форми дієслова, шляхом відкидання від неї закінчення

-re у дієслів I, II та IV дієвідмін

і -ere у дієслів III дієвідміни.

Утворення інфінітиву та визначення основи дієслів I – IV дієвідмін

Словникова форма	Дієвідміна	Інфінітив	Необхідно відкинути	Основа
do, dāre	I	dāre	re	da-
habeo, ēre	II	habēre	re	habe-
addo, ěre	III	adděre	ěre	add-
diluo, ěre	III	diluěre	ěre	dilu-
finio, ĩre	IV	finĭre	re	fini-

Наказовий спосіб (Imperativus)

Наказовий спосіб у латинській мові, як і в українській, вживається у 2-й особі однини та множини. В рецептурі використовується лише форма однини.

Утворення наказового способу в однині:

дієслів I, II та IV дієвідмін збігається з основою,

а у дієслів III дієвідміни до основи необхідно додати -e.

(Або для всіх дієслів від інфінітиву відкинути -re, те що залишиться – форма наказового способу в однині).

Утворення наказового способу у множині:

у дієслів I, II та IV дієвідмін до основи необхідно додати закінчення -te,

а у дієслів III дієвідміни до основи необхідно додати -ite (Додаток 2).

Утворення наказового способу

Словникова форма	Основа	Imperativus singularis	Imperativus pluralis
signo, āre 1	signā-	signa – познач	signāte – позначте
misceo, ēre 2	miscē-	miscē – змішай	miscēte – змішайте
recipio, ěre 3	recip-	recīpe – візьми	recipīte – візьміть
audio, ĩre 4	audī-	audi – слухай	audīte – слухайте

Умовний спосіб (Conjunctivus)

Conjunctivus у латинській мові відповідає умовному способу в українській, але виконує значно більше функцій. Він виражає дію, яка не відбувалась і не відбувається в даний момент, але могла або може відбутися за певних умов. Кон'юнктив служить для вираження волевиявлення (наказ, але у ввічливій формі) бажання тощо. На українську мову форми кон'юнктиву перекладаються наступним чином:

- 1) дієсловом зі словом **н е х а й**;
- 2) неозначеною формою дієслова.

Наприклад:

Нехай буде змішано! або Змішати!

Нехай буде видано! або Видати!

Кон'юнктив утворюється шляхом зміни основи:

у I дієвідміні -а змінюється на -е,

в II, III і IV – до основи додається -а

Утворення умовного способу

Значення дієслова	Словникова форма	Основа	Змінена основа
позначати	signo, āre 1	signā-	signe-
змішувати	misceo, ēre 2	miscē-	miscea-
повторювати	repĕto, ĕre 3	repĕt-	repĕta-
слухати	audio, īre 4	audī-	audia-

До зміненої основи додаються особові закінчення дієслів (3-тя особа).

Стан	Singularis	Pluralis
Activum	<u>-t</u>	<u>-nt</u>
Passivum	<u>-tur</u>	<u>-ntur</u>

Наприклад:

signo, āre 1 – позначати

signa- → signe-

signe-t – нехай він позначить, позначити!

signe-tur – нехай буде позначено, позначити!

signe-nt – нехай вони позначать, позначити!

signe-ntur – нехай будуть позначені, позначити!

Стандартні рецептурні формулювання з дієсловами

Imperativus	Conjunctivus
<u>Recipe</u> : Візьми. <u>Da. Signa</u> . Видай. Познач.	- <u>Detur. Signetur</u> . Нехай буде видано, позначено. Видати. Позначити.
<u>Misce. Da. Signa</u> . Змішай. Видай. Познач.	<u>Misceatur. Detur. Signetur</u> . Нехай буде змішано, видано, позначено. Змішати! Видати! Позначити!
<u>Sterilisa!</u> Простерилізуй!	<u>Sterilisetur!</u> Нехай буде простерилізовано! Простерилізувати!
<u>Repete</u> . Повтори.	<u>Repetatur</u> . Нехай буде повторено. Повторити!
<u>Da tales doses</u> . Видай такі дози	<u>Dentur tales doses</u> . Нехай будуть видані такі дози. Видати такі дози.

Зверніть увагу:

одиничне дієслово Detur завжди стоїть в однині (бо мається на увазі підмет *remedium* – ліки),

а у формулюванні Dentur tales doses дієслово стоїть у множині, бо підмет (дози) стоїть у формі множини.

Дієслово „fio, fieri”

У рецептурних формулюваннях використовуються лише дві форми дієслова „fio, fieri” *утворюватись*:

fiat – 3-тя особа однини

fiant – 3-тя особа множини

У формулюваннях може використовуватись сполучник *ut* – *щоб*, але звичайно в рецепті він не пишеться.

Модель рецептурного формулювання з дієсловом „fio, fieri”:

Misce, (ut) fiat + назва лікарської форми в Nom. sing.

Misce, (ut) fiant + назва лікарської форми в Nom. pl.

Наприклад:

Misce, fiat pulvis. Змішай нехай утвориться порошок.

Misce, fiat suppositorium. Змішай нехай утвориться свічка.

Misce, (ut) fiant suppositoria. Змішай нехай утворяться свічки.

Misce, (ut) fiant species. Змішай нехай утвориться збір.

Зверніть увагу на те, що *species, erum f* у значенні «збір» вживається тільки в множині.

ВПРАВИ

1. У нижчеподаних дієсловах визначте основу і вкажіть їх належність до певної дієвідміни:

dividēre, signāre, diluēre, habēre, solvēre, nutrīre, praescribēre, docēre.

2. Від наведених вище дієслів утворіть наказовий спосіб однини і множини.

3. Утворіть форми умовного способу від дієслів:

signo, āre 1 – позначати

habeo, ēre 2 – мати

addo, ěre 3 – додавати

diluo, ěre 3 – розводити

audio, ĩre 4 – слухати

4. Перекладіть терміни на латинську мову:

Відвар плодів шипшини, свічки «Анестезол», трава конвалії, тетрациклінова мазь, олія м'яти перцевої, настоянка валеріани, розчин новокаїну, таблетки сульфадимезину, настій листя м'яти, густий екстракт валеріани, насіння льону.

5. *Перекладіть речення на латинську мову:*

1. Візьми настою листя евкаліпту 20 мл. Видай. Познач.
2. Візьми розчину дибазолу 5 мл. Простерилізуй! Видай! Познач!
3. Змішай, нехай утвориться мазь.
4. Візьми настоянки конвалії 10 мл і настоянки валеріани 20 мл. Змішати!
Видати! Позначити!
5. Видай 10 мл розчину адреналіну.
6. Візьми настою листя евкаліпта 200 мл. Видай. Познач.
7. Візьми ксероформу 1,2 і рицинової олії 20 мл. Змішай, нехай утвориться лінімент.

Лексичний мінімум:

Дієслова:

addo, ěre 3 додавати
audio, ĩre 4 слухати
curo, āre 1 лікувати
diluo, ěre 3 розводити
do, dare 1 давати, видавати
finio, ĩre 4 закінчувати
misceo, ěre 2 змішувати
recipio, ěre 3 брати
repĕto, ěre 3 повторювати
salveo, ěre 2 бути здоровим (використовується у привітанні)
signo, āre 1 означати
sterilĭso, āre 1 стерилізувати
valeo, ěre 2 бути здоровим, бути сильним

Назви лікарських рослин:

Convallaria, ae f конвалія
Chamomilla, ae f ромашка
Eucalyptus, i f евкаліпт
Linum, i n льон
Mentha (ae f) piperita (us, a, um) м'ята перцева
Rosa, ae f шипшина
Salvia, ae f шавлія
Valeriana, ae f валеріана

Назви лікарських засобів:

Amidopyrinum, i n амідопірин
Dibazolum, i n дибазол
Ichthyolum, i n іхтіол
Norsulfazolum, i n норсульфазол
Novocainum, i n новокаїн
Oleum (i n) Ricini (us, i m) рицинова олія (олія рицини, касторове масло)
(Gen. sing. - Olei Ricini)

Oleum Terebinthinae – скипидар, масло живиці

Solutio Ammonii (um, in) caustici (us, a, um) нашатирний спирт (розчин аміаку)

Sulfadimezinum, i n сульфадимезин

Synthomycinum, i n синтоміцин

Xeroformium, i n ксероформ

Інші слова:

rectificatus, a, um очищений (у поєднанні з oleum Terebinthinae)

siccus, a, um сухий

spiritus, us m спирт

spirituosus, a, um спиртовий

spissus, a, um густий

succus, i m сік

**Тема 28: Знахідний та орудний відмінки. Прийменник.
Прийменники у стандартних рецептурних виразах.**

Знахідний відмінок (Accusativus)

A c c u s a t i v u s – це відмінок прямого додатку, відповідає на питання *кого? що?*

Середній рід. Усі іменники та прикметники середнього роду незалежно від відміни мають наступні закінчення в Accusativus:

1. Acc. sing. = Nom. sing.

Наприклад: *semen dulce, suppositorium vaginale.*

2. Acc. pl. = Nom. pl., незалежно від відміни, завжди -a (-ia)

Наприклад: *semina dulcia, suppositoria vaginalia.*

Чоловічий та жіночий роди. Іменники та прикметники чоловічого та жіночого родів:

в Acc. sing. мають спільний кінцевий елемент **-m**,

в Acc. pl. мають спільний кінцевий елемент **-s**, яким передують відповідні голосні залежно від відміни.

Закінчення знахідного відмінку

Число Відміна	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
I	-am	-as
II	-um	-os
III	-em (-im)	-es
IV	-um	-us
V	-em	-es

NB! Закінчення **-im** в Acc. sing. мають грецькі іменники, які закінчуються на **-sis** типу *dosis, is f* і деякі латинські іменники: *tussis, is f; pertussis, is f; febris, is f; pelvis, is f.*

Орудний відмінок (Ablativus)

A b l a t i v u s – це орудний відмінок, відповідає на питання *ким? чим?*
У латинській мові він виконує інколи функції інших відмінків.

Закінчення орудного відмінку

Число Відміна	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
I	-a	-is
II	-o	-is
III	-e (-i)	-ibus
IV	-u	-ibus
V	-e	-ebus

NB! Закінчення **-i** в Abl. sing. мають 1) іменники, які закінчуються на **-e, -al, -ar**; 2) прикметники 2 групи; 3) грецькі іменники, які є рівноскладовими і закінчуються на **-sis** типу *dosis, is f* та деякі латинські іменники: *tussis, is f; pertussis, is f; febris, is f; pelvis, is f*.

Прийменники

Латинські прийменники використовуються лише з двома відмінками: із знахідним та орудним. Зверніть увагу, що управління прийменників у латинській мові не збігається з українською. Тому необхідно запам'ятати, у якому відмінку необхідно ставити слово, яке залежить від прийменника.

Прийменники, які вимагають знахідного відмінка:

ad – до, для, при, в (у)	ad 20,0 – до 20,0 ad usum internum – для внутрішнього використання ad hypertoniam – при гіпертонії ad vitrum nigrum – у темній склянці
ante – перед	ante cenam – перед обідом
contra – проти	contra tussim – проти кашлю
per – через	per os – через рот, перорально per inhalationem – через інгаляцію, інгаляційно
post – після	post mortem – після смерті, помертньо

Прийменники, які вимагають орудного відмінка:

cum – з	cum extracto – з екстрактом cum Novocaino – з новокаїном
de – про	de uso – про вживання
e, ex – з (із)	e baccis – з ягід ex aqua – з води
pro – для	pro injectionibus – для ін'єкцій
sine – без	sine aqua – без води

Прийменники, які управляють знахідним і орудним відмінками:

Прийменники **in** – в, на і **sub** – під управляють двома відмінками залежно від поставленого запитання. Питання *куди? у що?* вимагають знахідного відмінка, а питання *де? у чому?* – орудного відмінка. Порівняйте:

in – в, на	in vitrum (Acc.) – у склянку (<i>куди?</i>) in vitro (Abl.) – у склянці (<i>де?</i>)
sub – під	sub linguam (Acc.) – під язик (<i>куди?</i>) sub lingua (Abl.) – під язиком (<i>де?</i>)

ВПРАВИ

1. *Поставте слова у знахідному та орудному відмінках:*

Свічка, паста, розчин, збір, настоянка, відвар, порошок, таблетка, корінь, сім'я, крапля, капсула, кора, екстракт.

2. *Провідмініайте:*

Tabuletta obducta, extractum fluidum, pulvis compositus, sirupus simplex.

3. *Перекладіть:*

У воді, таблетки проти кашлю, рицинова олія у чистому вигляді, для зовнішнього використання, таблетки «Мікройод» з фенобарбіталом, розчин іхтіолу у гліцерині, порошок ампіциліну для суспензій, рицинова олія в капсулах, розчин дибазолу для ін'єкцій, свічки з іхтіолом, ефір для наркозу, у темній склянці, анальгін у таблетках, піоцид в ампулах, настоянка конвалії з настоянкою валеріани, для внутрішнього застосування.

Лексичний мінімум

Найуживаніші рецептурні формулювання та професійні вирази з прийменниками

ex tempore	за вимогою, екстемпорально
in ampullis	в ампулах
in capsulis	в капсулах
in oblatiis	в облатках
in spritz-tubulis	в шприц-тюбиках
in tabulettis	в таблетках
in tabulettis obductis	в таблетках, покритих оболонкою
in vitro	у пробірці, у лабораторних умовах
in vitro nigro	у темній склянці
in vivo	на живому організмі
per inhalationem	через інгаляцію
per os	через рот, перорально
per rectum	через пряму кишку
per se	у чистому вигляді
pro auctore (pro me)	для автора (для мене) – у рецепті пишеться замість прізвища лікаря, якщо він прописує рецепт для себе
pro die	на день, добова доза
pro dosi	на один прийом, разова доза
pro infantibus	для дітей
pro inhalatione	для інгаляції
pro injectionibus	для ін'єкцій
pro narcosi	для наркозу
pro rentgeno	для рентгену

Тема 29: Структура рецепта. Правила оформлення латинської частини рецепта. Вживання Accusativus при виписуванні таблеток, супозиторіїв та плівок

Структура рецепта.

Рецепт (від лат. *rescriptum* – взяте) – письмовий припис лікаря, фельдшера чи акушера, згідно з яким аптека виготовляє і видає вказані ліки, а хворий приймає їх за вказаним у цьому документі способом і дозами.

Рецепти виписуються на спеціальних бланках за встановленою формою, чітко та розбірливо, виправлення не допускаються.

Склад ліків, позначення форм ліків і звернення лікаря до фармацевта про виготовлення і видачу ліків пишуться латинською мовою.

Рецепт складається з наступних частин:

1. **Inscriptio** (*напис*) – штамп лікувального закладу (*адреса, номер телефону лікувального закладу*) і його шифр.
2. **Datum** – дата виписування рецепта.
3. **Nomen aegroti** – прізвище та ініціали хворого.
4. **Aetas aegroti** – вік хворого.
5. **Nomen medici** – прізвище та ініціали лікаря.
6. **Praescriptio** – складається з двох частин:
 - Invocatio** – звернення лікаря до фармацевта, виражене словом *Recipe* (*Rp.:*) – візьми!
 - Designatio materialiarum** – перелік лікарських речовин (складників) та їхня доза
7. **Subscriptio** – вказівки фармацевту латинською мовою про спосіб виготовлення ліків, їхню форму, дози та форму упаковки.
8. **Signatura** – позначення. Це вказівки хворому про дозу на один прийом, частоту приймання ліків, час і спосіб їх вживання. Ці вказівки пишуться державною мовою або такою, яку розуміє хворий.
9. **Nomen et sigillum personale medici** – особистий підпис та печатка лікаря.

Додаткові написи в рецептах

Якщо ліки необхідно придбати в аптеці терміново, то лікар у верхній частині рецептурного бланка зазначає:

«**Cito!**» - швидко!

«**Statim!**» - негайно!

Якщо за одним рецептом потрібно і можна придбати ліки повторно, то у верхній частині рецептурного бланка зазначається:

«**Bis repetatur!**» - повторити двічі

«**Repete bis!**» - повтори двічі.

— символ рецепта

Схема розміщення частин рецепта:

inscriptio →	Назва закладу (штамп закладу)	Код закладу по ЗКУД Код закладу по ЗКПО	<table border="1"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>												
	<i>Мед. документація. Ф-1</i>														
	РЕЦЕПТ (дорослий, дитячий – непотрібно закреслити)														
datum →	«__» _____ 20__ р.														
nomen aegroti →	Прізвище, ініціали хворого _____														
aetas aegroti →	Вік хворого _____														
nomen medici →	Прізвище, ініціали лікаря _____														
praescriptio	invocatio	→ Rp: <i>Tincturae Convallariae</i>													
	designatio matariarum	→ <i>Tincturae Valerianae ana 10 ml</i> → <i>Extracti Crataegi fluidi 5 ml</i> → <i>Mentholi 0, 05</i>													
subscriptio signatura	→ <i>Misceatur. Detur.</i>														
	→ <i>Signetur: По 15 крапель 3 рази в день</i>														
nomen et sigillum personale medici	М. П. Підпис і особиста печатка лікаря (розбірливо)														
Рецепт дійсний протягом 10 днів, 2 місяців (непотрібно закреслити)															

Граматична структура рецепта

Латинська частина рецепта починається дієсловом *Recipe* - візьми, яке після себе потребує прямого додатка. Найчастіше прямим додатком у рецепті є кількість речовин. Назви лікарських засобів по відношенню до кількості є неузгодженим означенням, тому пишуться у родовому відмінку.

Напр.: Візьми: Настоянки валеріани 15,0
 Чого? (Gen.) *скільки? (Acc.)*
 Видай
 Познач: По 15-20 крапель 3 рази на день

Recipe: Tincturae Valerianae 15,0
Da.
Signa: По 15-20 крапель 3 рази на день

При написанні латинських назв лікарських засобів потрібно керуватись такими правилами:

1. Назву кожного лікарського засобу пишуть з нового рядка, з великої літери.
2. Кількість твердих та сипких речовин вказується у рецепті в грамах чи частинах грама. При цьому користуються десятковою системою, а слово «грам» опускається.
3. Рідкі лікарські засоби виписуються в мілілітрах (ml). Ліки можуть бути дозовані в біологічних одиницях дії (ОД), кількість яких позначається в тисячах, мільйонах.
4. При виписуванні рідкого лікарського препарату в кількості менше 1 мл, він дозується в краплях і записується у знахідному відмінку однини (*guttam*) або множини (*guttas*), а число крапель позначається римськими цифрами (ставиться після крапель).

Напр.: Recipe: Olei Menthae piperitae guttas X

5. Якщо декілька ліків виписуються в однаковій кількості, то доза вказується зі словом **ana** (*āā*) – порівну після останнього з перелічених засобів.

Напр.: Recipe: Amidopyrini
 Analginī ana 0,25
 Da tales doses numero 12 in tabulettis
 Signa: По 1 таблетці при головних болях

Вживання знахідного відмінка при прописуванні таблеток і свічок

Існують різні підходи до утворення назв таблеток і супозиторіїв:

1. Лікарським препаратам, що мають комбінований склад (тобто, складаються із ряду інгредієнтів), надається умовна, тривіальна, зазвичай, складноскорочена назва, розміщена в лапках, наприклад – *tabulettae "Codterpinum"* таблетки «Кодтерпин»; *suppositoria "Neo-Anusolum"* свічки «Нео-Анузол». Тривіальна назва таблеток або свічок стоїть у називному

відмінку однини і є додатком. Доза, як правило, не вказується, оскільки вона є стандартною.

2. Якщо ж таблетки складаються із однієї діючої лікарської форми, вона називається в родовому відмінку і вказується доза, наприклад *Tabulettae Cordigiti 0,0008* – таблетки кордигіту 0,0008.

3. Якщо свічки складаються із однієї лікарської речовини, то її назва приєднується до назви лікарської форми за допомогою прийменника **cum** і ставиться в орудному відмінку; потім вказується доза, напр. *Suppositoria cum Cordigito 0,0012* – свічки з кордигітом 0,0012.

При прописуванні в рецептах таблеток і свічок скороченим способом слід запам'ятати, що назва лікарської форми ставиться у знахідному відмінку множини. Наприклад, *tabulettas (obductas); suppositoria (vaginalia)*.

Граматично вона залежить від слова “Recipe”, а не від дози.

Recipe: *Tabulettas “Theraphyllum” numero 10*

Detur. Signetur: По одній таблетці вранці і ввечері

Recipe: *Tabulettas “Adonis-brom” obductas numero 25*

Detur. Signetur: По одній таблетці 3 рази на день

Recipe: *Suppositoria cum Ichthyolo 0,2 numero 10*

Detur. Signetur: По одній свічці на ніч

Recipe: *Suppositoria vaginalia cum Synthomycino 0,25 numero 10*

Detur. Signetur: По одній супозиторії на ніч

Recipe: *Suppositoria “Anaesthesolum” numero 12*

Detur. Signetur: По 1 свічці на ніч

Так само виписуються і очні плівки, а назва лікарської речовини вводиться за допомогою прийменника і ставиться в аблятиві.

Напр.:

Recipe: *Lamellas ophthalmicas cum Neomycini suflate numero 30*

Detur. Signetur:

ВПРАВИ

1. Провідмініайте словосполучення:

Species amarae, sirupus simplex, semen dulce.

2. Перекладіть:

Розчин дибазолу для ін'єкцій, кореневища з коренями валеріани, свічки з димедролом для дітей, таблетки проти кашлю, розчин фурациліну для зовнішнього вживання, розчин дипрофіліну в ампулах, розчин димедролу в шприц-тубах, рицинова олія в капсулах, рицинова олія у чистому вигляді, ефір

для наркозу, валідол в таблетках, ”Аевіт” у капсулах, таблетки амідопіріну і фенацетину по 0,25, порошок ампіциліну для суспензій.

3. *Допишіть закінчення:*

Recipe: Suppositori...cum Ichthyol...numero 10

Recipe: Tabulett...extract...Valerian... 0, 02 obduct...numero 50

Recipe: Spirit...aethylic...95% - 20 ml

Aqu...pro injection...10 ml

Recipe: Pulver...cum Oxytetracyclin...pro suspension...30, 0

4. *Замініть українські слова латинськими:*

Recipe: Tabulettas (проти кашлю) numero 12

Recipe: Tabulettas Furacilini 0, 02 (для зовнішнього вживання) numero 10

Recipe: Suppositoria (з екстрактом) Belladonnae 0,015 numero 6

Recipe: Aetheris (для наркозу) 100 ml

Da (в темній склянці)

Recipe: Solutionis Diprophyllini 10% - 5 ml

Da tales doses numero 6 (в ампулах).

5. *Перекладіть рецепти:*

1. Візьми: Екстракту валеріани 0,3

Настоянки глоду 0,15

Настоянки ревеню

Барбіталу-натрію 0,2

Етилового спирту 20 мл

Дистильованої води до 200 мл

Змішати. Видати.

Позначити: По 1 чайній ложці 3 рази на день

2. Візьми: Вазелінової олії 100 мл

М'ятної олії II краплі

Змішай. Видай.

Познач:

3. Візьми: Настоянки глоду 25 мл

Видати.

Позначити:

4. Візьми: Емульсії рицинової олії 180,0

Цукрового сиропу до 200,0
Змішай. Видай.
Познач:

5. Візьми: Таблетки «Аспаркам» числом 10
Видай.
Познач:
6. Візьми: Таблетку фурациліну 0,02
Видай такі дози числом 10
Познач:
7. Візьми: Мономіцину 0,25
Видай такі дози числом 50 в таблетках
Познач:
8. Візьми: Свічки «Анузол» числом 6
Видати.
Позначити:
9. Візьми: Настоянки конвалії
Настоянки валеріани по 10 мл
Розчину нітрогліцерину 1 % – 1 мл
Валідолу 2 мл
Нехай буде змішано, видано, позначено:
10. Візьми: Очні плівки з флореналем числом 30
Видай.
Познач:
11. Візьми: Свічки з димедролом 0,02 числом 10
Видай.
Познач:
12. Візьми: Розчину супрастину 2% 1 мл
Видай такі дози числом 6 в ампулах
Познач:

Лексичний мінімум

Назви лікарських рослин

Belladonna, ae f	беладона, красавка
Crataegus, i f	глід
Frangula, ae f	крушина
Rheum, i n	ревінь
Urtica, ae f	кропива

Назви лікарських речовин

Aether, eris m	ефір
Barbitalum-natrium, i n	барбітал-натрій
Cacao (невідм.)	какао
Cordigitum, i n	кордигіт
Dimedrolum, i n	димедрол
Diprophyllinum, i n	дипрофілін
Euphyllinum, i n	еуфілін
Furacilinum, i n	фурацилін
Mentholum, i n	ментол
Nitroglycerinum, i n	нітрогліцерин
Phenacetinum, i n	фенацетин
Saccharum, i n	цукор
Tetracyclinum, i n	тетрациклін
Validolum, i n	валідол

Інші слова

aethylicus, a, um	етиловий
aqua, ae f	вода
destillatus, a, um	дистильований
fluidus, a, um	рідкий
obductus, a, um	покритий оболонкою
oleosus, a, um	олійний, масляний
quantum satis	скільки потрібно
spiritus, us m	спирт

Тема 30: Назви хімічних елементів, окислів, кислот.

Хімічна номенклатура на латинській мові

Назви хімічних елементів

Усі назви хімічних елементів – це іменники середнього роду II відміни.
Виняток становлять: Sulfur, ūris n – сірка; Phosphorus, i m – фосфор.
Назви хімічних елементів пишуться з великої літери.

Назви найважливіших хімічних елементів.

Хімічний символ	Латинська назва	Українська назва
Al	Aluminium, i n	алюміній
Ag	Argentum, i n	срібло
As	Arsenicum, i n	миш'як
Au	Aurum, i n	золото
Ba	Barium, i n	барій
Bi	Bismuthum, i n	вісмут
B	Borum, i n	бор
Br	Bromum, i n	бром
Ca	Calcium, i n	кальцій
C	Carboneum, i n	вуглець
Cl	Chlorum, i n	хлор
Cu	Cuprum, i n	мідь
Fe	Ferrum, i n	залізо
F	Fluorum, i n	фтор
I	Iodum, i n	йод
H	Hydrogenium, i n	водень
N	Nitrogenium, i n	азот
O	Oxygenium, i n	кисень
Hg	Hydrargyrum, i n	ртуть
K	Kalium, i n	калій
Li	Lithium, i n	літій
Mg	Magnesium, i n seu Magnium, i n	магній
Mn	Manganum, i n	марганець
Na	Natrium, i n	натрій
P	Phosphorus, i m	фосфор
Pb	Plumbum, i n	свинець
Si	Silicium, i n	кремній
S	Sulfur, ūris n	сірка
Tl	Thallium, i n	талій
Zn	Zincum, i n	цинк

Деякі елементи в іноземних виданнях мають інші латинські назви:

Na – Sodium, i n

K – Potassium, i n

Hg – Mercurium, i n

Sb – Antimonium, i n

Назви кислот

Латинські назви кислот складаються з іменника *acidum, i n* і узгодженого з ним прикметника 1 групи, який утворюється шляхом приєднання відповідного суфікса до основи назви кислотоутворюючого елемента.

1. Суфікс **-ic** – вказує на вищий ступінь окислення. В українській номенклатурі йому відповідають кінцеві елементи: -єв(а), -ов(а), -н(а).

Наприклад: *acidum nitricum* (nitr + icum) – азотна кислота;

acidum arsenicum (arsenic + icum) – миш'якова кислота.

2. Суфікс **-os** – вказує на нижчий ступінь окислення. В українській номенклатурі йому відповідає кінцевий елемент – ист(а).

Наприклад: *acidum nitrosum* – азотиста кислота.

acidum arsenicosum – миш'яковиста кислота.

3. Прикметники в назвах безкисневих кислот утворюються за допомогою префікса **hydro-**, основи назви кислотоутворюючого елемента і суфікса **-ic(um)**. В українській номенклатурі назви таких кислот закінчуються на -воднева.

Наприклад: *acidum hydrosulfuricum* (hydro + Sulfur + icum) - сірководнева кислота.

Назви оксидів

Назви оксидів складаються з назви хімічного елемента в родовому відмінку (неузгоджене означення) та групової назви оксиду в називному відмінку. Відрізок oxy- вказує на присутність кисню, а префікси уточнюють структуру з'єднання.

oxydum, i n	оксид
peroxydum, i n	пероксид
hydroxydum, i n	гідроксид

Приклади назв оксидів

Plumbi oxydum – свинцю оксид

Hydrogenii peroxydum – водню пероксид

У номенклатурі лікарських засобів назви закисів складаються з назви хімічного елемента і узгодженого з ним прикметника *oxydulatus, a, um* - закисний. Обидва слова відмінюються за відмінками.

Наприклад: *Nom. Nitrogenium oxydulatum*

Gen. Nitrogenii oxydulati

ВПРАВИ

1. Утворіть назви оксидів із наступними елементами:
ртуть, магній, мідь, цинк.

2. *Напишіть латинські назви кислот, утворені від поданих слів:*

acētum, ī n – оцет; carbo, ōnis m – вугілля;

Sulfur, ūris n – сірка; lac, lactis n – молоко.

3. *Перекладіть рецепти:*

1. Recipe: Acidi acetylsalicylici 0,24

Phenacetini 0,18

Coffeini 0,003

Cacao 0,015

Acidi citrici 0,02

Da tales doses numero 6 in tabulettis

Signa:

2. Recipe: Aquae Plumbi 50,0

Acidi borici 2,0

Aquae purificatae 50,0

Misce. Da.

Signa:

3. Recipe: Tabulettas acidi nicotini 0,005 numero 50

Da.

Signa:

4. Recipe: Solutionis Nitroglycerini spirituosae 1% - 5 ml

Da.

Signa:

5. Recipe: Acidi folici 0,0001

Sacchari 0,3

Misce, fiat pulvis

Dentur tales doses numero 50

Signetur:

6. Recipe: Tabulettas acidi arsenicosi anhydrici obductas numero 12

Da.

Signa:

7. Recipe: Ichthyoli

Zinci oxydi

Amyli Tritici ana 12,5

Vaselini ad 50,0

Misce, fiat pasta

Da.

Signa:

4. *Перекладіть рецепти:*

1. Візьми: Таблетки ацетилсаліцилової кислоти 0,25 числом 50
Видай.
Познач: По 1 таблетці 3 рази на день
2. Візьми: Кислоти бензойної 0,6
Кислоти саліцилової 0,3
Вазеліну 10,0
Змішай, нехай утвориться мазь
Видай.
Познач: Для змазування уражених ділянок шкіри
3. Візьми: Драже аскорбінової кислоти 0,05 числом 50
Видай.
Познач: По 2 драже на день.
4. Візьми: Саліцилової кислоти 5,0
Цинку оксиду 25,0
Тальку 50,0
Змішай, нехай утвориться порошок
Нехай буде видано
Нехай буде позначено: Для присипки.
5. Візьми: Ацетилсаліцилової кислоти
Фенацетину по 0,25
Кофеїну 0,05
Видай такі дози числом 12 в таблетках
Познач: По 1 таблетці при головному болю
6. Візьми: Жовтого оксиду ртуті 0,6
Іхтіолу 0,8
Цинкової мазі 20,0
Змішай, нехай утвориться мазь
Нехай буде видано.
Нехай буде позначено: Наносити на уражені ділянки шкіри
7. Візьми: Саліцилової кислоти 1,0
Цинку оксиду
Пшеничного крохмалю по 12,5
Вазеліну до 50,0
Змішай, нехай утвориться паста
Видай.
Познач: Наносити на уражені ділянки шкіри (Паста Лассара)

5. Перекладіть латинською мовою:

Олія м'яти перцевої, лист шавлії, трава конвалії, настоянка валеріани, олія евкаліпта, екстракт красавки, паста фурациліну, свічки з кордигітом, мазь тетрацикліну, лінімент синтоміцину, піхвові свічки з новокаїном, порошок кореня ревеню, настій листя кропиви, ефір для наркозу, настоянка глоду, відвар кори крушини, кордіамін для ін'єкцій в шприц-тюбиках, піоцид в ампулах, слиз насіння льону, етиловий спирт, розчин ерготалу для ін'єкцій.

Лексичний мінімум

Назви кислот

acidum aceticum	оцтова кислота
ac. acetylsalicylicum	ацетилсаліцилова кислота
ac. arsenicum	миш'якова кислота
ac. arsenicosum	миш'яковиста кислота
ac. ascorbinicum	аскорбінова кислота
ac. benzoicum	бензойна кислота
ac. boricum	борна кислота
ac. carbonicum	вугільна кислота
ac. citricum	лимонна кислота
ac. folicum	фолієва кислота
ac. formicum	мурашина кислота
ac. hydrochloricum	хлороводнева (соляна) кислота
ac. hydrosulfuricum	сірководнева кислота
ac. lacticum	молочна кислота
ac. nicotinicum	нікотинова кислота
ac. nitricum	азотна кислота
ac. nitrosum	азотиста кислота
ac. oxalicum	щавлева кислота
ac. phosphoricum	фосфорна кислота
ac. salicylicum	саліцилова кислота
ac. sulfuricum	сірчана кислота
ac. sulfurosum	сірчиста кислота
ac. tartaricum	винна (виннокам'яна) кислота

Назви лікарських засобів

Amylum Triticum	пшеничний крохмаль
Coffeinum, i n	кофеїн
Hydrocortisonum, i n	гідрокортизон
Oleum Persicorum (olei Persicorum)	персикова олія
Oxacillinum, i n	оксацилін
Sulfacylum, i n	сульфацил
Talcum, i n	тальк
Vaselinum, i n	вазелін

Інші слова:

albus, a, um	білий
concentratus, a, um	концентрований
depuratus, a, um	очищений
dilutus, a, um	розведений
flavus, a, um	жовтий

Тема 31: Назви солей

Назви солей

Назви солей складаються із двох іменників: найменування катіона, що ставиться на першому місці в родовому відмінку і є неузгодженим означенням, а на другому – назва аніона в називному відмінку.

Аналогічно утворюються і назви деяких ефірів.

Наприклад:

Calcii glycerophosphas – гліцерофосфат кальцію;

Adrenalini hydrochloridum – гідрохлорид адреналіну;

Methylis sacylas – метилсаліцилат (ефір).

Назви аніонів солей утворюються шляхом приєднання до повної чи спрощеної основи назви утворюючої кислоти відповідного суфікса: **-as, -is, -id(um)**.

Найменування аніонів солей кисневмісних кислот – це іменники чоловічого роду приголосного типу III відміни, а безкисневих кислот – іменники середнього роду II відміни. Назви аніонів основних солей утворюються з префіксом *sub-* у назві аніона: *Bismuthi subnitras* – вісмуту основний нітрат, вісмуту субнітрат. Назви аніонів кислих солей утворюються з префіксом *hydro-* у назві аніона: *Platyphyllini hydrotartras* – платифіліну гідротартрат.

Назви аніонів

Український суфікс	Латинський суфікс	Родовий відмінок	Рід	Відміна
-ат	-as	-atis	m	III (приголосний тип)
-іт (-ит)	-is	-itis	m	III (приголосний тип)
-ид	-id(um)	-idi	m	II

sulfas, atis m – сульфат

sulfis, itis m – сульфіт

sulfidum, i n – сульфід

Приклади назв солей

I

Magnesii sulfas

сульфат магнію

Cupri citras

цитрат міді

Codeini phosphas

фосфат кодеїну

Natrii hydrocarbonas

гідрокарбонат натрію

Bismuthi subnitras

основний нітрат вісмуту

II

Natrii nitris

нітрит натрію

Kalii arsenis

арсеніт калію

III

Hydrargyri cyanidum

ціанід ртуті

Cocaini hydrochloridum

гідрохлорид кокаїну

Назви кислотних і вуглеводневих радикалів

Назви кислотних і вуглеводневих радикалів утворюються за допомогою суфікса – *yl* і закінчення – *ium*, які приєднуються до кореня назви відповідного вуглеводню чи кислоти:

метил – methylium

етил – aethylium

Назви складних ефірів

Латинські назви складних ефірів складаються з двох слів та утворюються так само, як і назви солей, в той час як в українській мові ці сполуки зазначаються одним словом.

Наприклад : *Methylii salicylas* – метилсаліцилат;

Amylii nitris – амільнітри

ВПРАВИ

1. *Перекладіть латинською мовою лікарські засоби. Поставте в родовий відмінок однини:*

Йодид калію, лактат заліза, цитрат міді, ацетат гідрокортизону, гідрохлорид адреналіну, нітрат стрихніну, гліцерофосфат кальцію, гідротартрат платифіліну, основний нітрат вісмуту, фосфат олеандоміцину, гідрохлорид папаверину, ацетат калію, метиландростендіол.

2. *Перекладіть:*

Основний нітрат вісмуту з екстрактом красавки; мазь цитрату міді; розчин арсенату натрію для ін'єкцій; таблетки метіоніну, покриті оболонкою; етинілестрадіол; фосфат кодеїну в таблетках; розчин нітрату натрію в ампулах; гранули гліцерофосфату; олійний розчин пропіонату медротестрону; гідроцитрат натрію для ін'єкцій; таблетки лактату кальцію і гліцерофосфату кальцію; таблетки феніліну; таблетки оротату калію для дітей; розчин метацину.

3. *Перекладіть рецепти усно українською мовою:*

1. Recipe: *Natrii tetraboratis* 5,0

Glycerini 20,0

Aquae purificatae 25 ml

Misce. Da.

Signa:

2. Recipe: *Solutionis Retinoli acetatis oleosae* 3,44% - 10 ml

Da. Signa:

3. Recipe: *Bismuthi subnitratris* 5,0

Zinci oxydi

Talci ana 25,0

Misce, fiat pulvis

Da.
Signa:

4. Recipe: Aethylmorphini hydrochloridi 0,1
Vaselini 10,0
Misce, fiat pasta
Da.
Signa:

5. Recipe: Solutionis Thiamini bromidi 3% - 1 ml
Dentur tales doses numero 10 in ampullis
Signetur:

6. Recipe: Natrii bromidi 10,0
Barbitali-natrii 3,0
Calcii lactatis 6,0
Codeini phosphatis 0,2
Aquae purificatae 200,0
Misce. Da.
Signa:

7. Recipe: Stibii-natrii tartratis 1,0
Glucosi 5,0
Solutionis Natrii chloridi isotonicae 100 ml
Misceatur. Sterilisetur!
Detur.
Signetur:

8. Recipe: Methylii salicylatis
Xeroformii ana 10,0
Olei Hyoscyami 30,0
Misce. Da.
Signa:

9. Recipe: Polymyxini sulfatis 500000 OD
Solutionis Dimedroli 0,5% - 20,0
Suspensionis Hydrocortisoni acetatis 2,5% - 5,0
Misce. Da.
Signa:

10. Recipe: Mentholi 0,2
Bismuthi subnitratis 0,6
Antipyrini 0,5
Solutionis Adrenalini hydrochloridi 0,1% guttas XV
Vaselini
Lanolini ana 10,0

Misce, fiat unguentum

Da.

Signa:

11. Recipe: Natrii chloridi 4,75
Kalii chloridi 1,5
Natrii acetatis 2,6
Natrii hydrocarbonatis 1,0
Aquae pro injectionibus ad 100 ml
Misceatur. Sterilisetur!
Detur.
Signetur:

4. Перекладіть рецепти письмово латинською мовою:

1. Візьми: Морфіну гідроброміду 0,125
Води для ін'єкцій 5,0
Змішай. Простерилізуй!
Видай.
Познач:
2. Візьми: Вініліну 5,0
Срібла нітрату 0,5
Вазеліну до 50,0
Змішай, нехай утвориться мазь
Видай.
Познач:
3. Візьми: Вісмуту галату основного 5,0
Видай.
Познач:
4. Візьми: Левоміцетину стеарату 0,5
Видай такі дози числом 10 в таблетках
Познач:
5. Візьми: Натрію нітрату 2,0
Води очищеної 200,0
Змішай. Видай.
Познач:
6. Візьми: Лимонної кислоти 35,0
Натрію цитрату 25,0
Води очищеної 200,0
Змішай. Видай.
Познач:

7. Візьми: Настою кореня алтеї 3,0 - 100 мл
Нашатирно-ганусових крапель 1,0
Натрію гідрокарбонату
Натрію бензоату по 1,0
Простого сиропу 10,0
Змішай. Видай.
Познач:
8. Візьми: Розчину натрію тетраборату 20% у гліцерині 30 мл
Видай.
Познач:
9. Візьми: Стрептоциду
Норсульфазолу по 1,05
Бензилпеніциліну-натрію 25000 ОД
Ефедрину гідрохлориду 0,05
Змішай, нехай утвориться порошок
Видай такі дози числом 6
Познач:
10. Візьми: Мазі ртуті амідохлориду 10% - 10,0
Видай.
Познач:
11. Візьми: Суспензії гідрокортизону ацетату 0,5% - 5,0
Видай.
Познач:
12. Візьми: Сульфацилу-натрію 6,0
Води очищеної
Олії вазелінової по 2,0
Ланоліну 4,0
Вазеліну для очей 6,0
Змішай, нехай утвориться мазь
Видай.
Познач:
13. Візьми: Платифіліну гідротартрату 0,003
Натрію броміду 0,15
Кофеїну-бензоату натрію 0,05
Змішай, нехай утвориться порошок
Видай такі дози числом 12
Познач:
14. Візьми: Амлінітриту 5,0
Видай у темній склянці

Познач:

15. Візьми: Складного лініменту метилсаліцилату 50,0

Видай.

Познач:

Лексичний мінімум

Назви лікарських засобів

Aethylmorphinum, i n	етилморфін
Atropinum, i n	атропін
Barbamylum, i n	барбаміл
Benzylpenicillinum, i n	бензилпеніцилін
Camphora, ae f	камфора
Chloroformium, i n	хлороформ
Codeinum, i n	кодеїн
Coffeinum - natrii benzoas (Coffeini - natrii benzoatis)	кофеїн- бензоат натрію
Ephedrinum, i n	ефедрин
Glucosum, i n	глюкоза
Lincomycinum, i n	лінкоміцин
Liquor Ammonii anisatus (Liquoris Ammonii anisati)	нашатирно-ганусові краплі
Methylis salicylas (Methylis salicylatis)	метилсаліцилат
Morphinum, i n	морфін
Oleandomycinum, i n	олеандоміцин
oleum Helianthi	олія соняшникова
oleum Olivarum	олія оливкова
Phenobarbitalum, i n	фенобарбітал
Phenoxymethylpenicillinum, i n	феноксиметилпеніцилін
Phenylii salicylas, (Phenylii salicylatis)	фенілсаліцилат
Pilocarpinum, i n	пілокарпін
Platyphyllinum, i n	платифілін
Rutinum, i n	рутин
Streptocidum, i n	стрептоцид
Strychninum, i n	стрихнін
Synoesstrolum, i n	синестрол
Theophyllum, i n	теофілін
Thiaminum, i n	тіамін
Vinylinum, i n	вінілін

Інші слова

glycerophosphas, atis m	гліцерофосфат
hydrotartras, atis m	гідротартрат
isotonicus, a, um	ізотонічний
thiosulfas, atis m	тіосульфат

Тема 32: Найважливіші рецептурні скорочення.
Виписування рецептів. Скорочення в рецептах.

Скорочення в рецептах

При випишуванні рецептів лікарі широко використовують скорочення окремих слів та цілих фраз. Існують певні правила скорочень:

- Можна скорочено записувати в рецептах назви лікарських форм та галенових препаратів, назви органів рослин, рецептурні вирази.
- Скорочення закінчують звичайно приголосним; якщо поруч стоять декілька приголосних, то скорочення закінчують останнім.
- Не допускаються скорочення позначень близьких за назвою інгредієнтів.
- Деякі рецептурні вирази в частині рецепта Prescriptio можуть скорочуватися максимально, коли від слова залишається тільки одна буква (D.t.d.).

Найважливіші рецептурні скорочення.

<i>Скорочення</i>	<i>Повне написання</i>	<i>Переклад</i>
āā	ana	по, порівну
ac., acid.	acidum	кислота
ad us. ext.	ad usum externum	для зовнішнього застосування
ad us. int.	ad usum internum	для внутрішнього застосування
aq.	aqua	вода
aq. dest.	aqua destillata	вода дистильована
comp., cps., cpt.	compositus	складний
concentr.	concentratus	концентрований
cort.	cortex	кора
D.	Da. Detur. Dentur.	Видай. Нехай буде видано. Нехай будуть видані. Видати.
dec., dct.	decoctum	відвар
dep.	depuratus	очищений
dil.	dilutus	розведений
D.t.d.	Da (Dentur) tales doses	Видай (Нехай будуть видані. Видати.) такі дози
empl.	emplastrum	пластир
emuls.	emulsum	емульсія
extr.	extractum	екстракт
f.	fiat, fiant	нехай утвориться, нехай утворяться
fl.	flos	квітка
fluid.	fluidus	рідкий
fol.	folium	листок
fr.	fructus	плід
gel.	gelatinosus	желатиновий
gran.	granulum	гранула
gtt., gtts.	guttam, guttas	крапля, краплі

h., hb. in ampull. in caps. inf. in obl. in tabl. in vitr. nigr. linim. liq. M.	herba in ampullis in capsulis infusum in oblatis in tabulettis in vitro nigro linimentum liquor Misce. Misceatur.	трава в ампулах в капсулах настій в облатках у таблетках у чорній склянці лінімент рідина Змішай. Нехай буде змішано. Змішати.
mucil. N. obd. ol. past. praec., pct., ppt. pro inject. pulv. q.s. r., rad. Rp.: rectif. rhiz. S. sem. simpl. sir. sol. spec. spir. Steril.	mucilago numero obductus oleum pasta praecipitatus pro injectionibus pulvis quantum satis radix Recipe rectificatus rhizoma Signa. Signetur. semen simplex sirupus solutio species spiritus Sterilisa! Sterilisetur!	слиз число покритий оболонкою олія паста осаджений для ін'єкцій порошок скільки потрібно корінь Візьми очищений кореневище Познач. Нехай буде позначено. насіння простий сироп розчин збір спирт Простерилізуй! Стерилізувати! Нехай буде простерилізовано!
supp. supp. vagin. susp. tab. t-ra, tinct. ung.	suppositorium suppositorium vaginale suspensio tabuletta tinctura unguentum	свічка свічка піхвова суспензія таблетка настоянка мазь

ВПРАВИ

1. *Запишіть скорочено назви лікарських форм, органів рослин:*

Solutio, pulvis, species, suppositorium, sirupus, radix, folium, mixtura, infusum, aqua, oleum, tictura, gutta, tabuletta, decoctum, suspension, rhizoma, extractum.

2. *Перекладіть українською мовою рецептурні фрази, запишіть їх скорочено:*

Misceatur. Detur. Signetur.

Sterilisetur.

Recipe.

Dentur tales doses.

Misce, fiant species.

Da in charta cerata.

Divide in partes aequales numero 6.

3. *Запишіть без скорочень:*

a) sol., aa., ol., aq., hb., ac., empl., t-rae, gtt., ung., amyl., in tab.

б) D.t.d. № 6,

In vitr. nigr.

M.D.S.

M., f. spec.

Ol. Menthae piper. gtts. V.

Ung. Dibiomycini ophthalm. 5,0

Inf. rhiz. cum rad. Valerianae 10,0- 100ml

Liq. Ammonii anis. 20,0

Flor. Calendulae 30,0

4. *Перекладіть рецепти латинською мовою і напишіть їх повністю та скорочено:*

1. Візьми: Хініну гідрохлориду 0,1

Води для ін'єкцій 10 мл

Натрію хлориду скільки треба, щоб утворився
ізотонічний розчин

Простерилізуй!

Видай.

Познач: Для введення внутрішньовенно по 1 мл

2. Візьми: Екстракту красавки 0,015

Новокаїну 0,2

Ксероформу 0,1

Іхтіолу 0,2

Масла какао 3,0

Змішай, щоб утворилась свічка

Видай такі дози числом 20

Познач: По 1 свічці 2 рази на день

- 3.Візьми: Еритроміцину 250 000 ОД
Левоміцетину 1,5
Стрептоциду 2
Змішай, нехай утвориться порошок
Видай.
Познач: Для вдування у вухо
- 4.Візьми: Миш'яковистого ангідриду 0,05
Заліза лактату 0,3
Екстракту та порошку кореня солодки скільки треба,
щоб утворилися пілюлі числом 30
Видай.
Познач: По 2 пілюлі на день
- 5.Візьми: Пластиру свинцевого простого 5,0
Олії соняшкової 10,0
Видай.
Познач: При гострому нежиті
- 6.Візьми: Кислоти бензойної 2,0
Олії рицинової
Ланоліну безводного по 10,0
Змішай, щоб утворилась мазь
Видай.
Познач: Для шкіри
- 7.Візьми: Відвару кореня ревеню із 5.0-180 мл
Магнію сульфату 2,0
Сиропу простого 10 мл
Олії м'яти перцевої III краплі
Змішай. Видай.
Познач: По 1 ст.л. 3 рази на день
- 8.Візьми: Вісмуту нітрату основного 0,3
Кислоти саліцилової 0,15
Цинку оксиду 5,0
Вазеліну 10,0
Змішай, щоб утворилась паста
Видати.
Позначити:
- 9.Візьми: Кодеїну 0,1
Настою трави термопсису 150 мл

Натрію гідрокарбонату 3,0
Нашатирно-ганусових крапель 3 мл
Змішай. Видай.
Познач: По 1 с. л. 3 рази на день

10.Візьми: Настояю кореня алтеї із 3,0- 100 мл
Натрію гідрокарбонату
Натрію бензоату по 2,0
Натрію броміду 1,0
Нашатирно-ганусових крапель
Грудного еліксиру по 2,5 мл
Сиропу простого 20 мл
Змішай. Видай.
Познач: По 1 дес. л. 4 рази на день

11.Візьми: Настояю трави горицвіту весняного із 6.0-180 мл
Розчину калію ацетату 30 мл
Змішай. Видай.
Познач: По 1 с.л. 3 рази на день

12.Візьми: Відвару кори дуба 10,0-200 мл
Кислоти борної 4,0
Змішай. Видай.
Познач: Для полоскання горла

13.Візьми: Амідопірину 0,8
Настояю корневища з коренями валеріани із 10.0- 200 мл
Магнію сульфату 1,0
Натрію броміду 3,0
Настоянки пустирника 6 мл
Змішай. Видай.
Познач: По 1 с. л. 3 рази на день

14.Візьми: Етакридину лактату 0,05
Цукру 0,15
Змішай, нехай утвориться порошок
Видай такі дози числом 6 у желатинових капсулах
Познач: По 1 капсулі 3 рази на день

15.Візьми: Настоянки красавки 5 мл
Кордіаміну
Настоянки пустирника
Настоянки конвалії по 10 мл
Калію броміду 3,0
Валідолу 2,0

Води очищеної 5 мл
Змішай. Видай.
Познач: По 25 крапель 3 рази на день

16.Візьми: Соку алое 100 мл
Видай у темній пляшці
Познач: По 1 ч. л. 3 рази на день

5. *Запишіть рецепти без скорочень, перекладіть українською мовою:*

1.Rp.: Sol. Phenylis salicylatis oleos. 2% - 20,0
Sol. Adrenalini hydrochloridi 0,1% gtt. XX
M.D.S.:

2. Rp.: Ac. nicotinicі 0,05
Riboflavini
Thiamini bromidi
Ac. folici aa 0,03
Glucosi 0,5
M., f. pulv.
D.t.d. № 20
S.:

3.Rp.: Sol. Natrii bromidi 1% - 100 ml
Coffeini-natrii benzoatis 1,0
T-ae Valerianae
Sir. simpl. aa 10,0
M.D.S.:

4. Rp.: Xeroformii
Sulfur. praec.
Ol. Ricini aa 10,0
Vasellini ad 100,0
M.; ut f. ung.
D.S.:

6. *Перекладіть українською мовою, запишіть рецепти скорочено:*

1.Recipe: Tincturae Leonuri 15,0
Tincturae Strychni 5,0
Misceatur. Detur.
Signetur:

2.Recipe: Sulfuris praecipitati
Picis liquidae Betulae ana 1,0
Zinci oxydi
Amyli Tritici ana 2,5
Vasellini 20,0

Misce, fiat unguentum

Da.

Signa:

3.Recipe: Foliorum Menthae
Fructuum Thymi
Fructuum Foeniculi
Florum Chamomillae ana 25,0
Misce, fiant species
Detur.
Signetur:

4.Recipe: Coffeini-natrii benzoatis 0,1
Pulveris foliorum Digitalis 0,05
Sacchari 0,2
Misce, fiat pulvis
Dentur tales doses numero 10
Signetur:

5.Recipe: Infusi herbae Adonidis vernalis 6,0-180,0
Natrii bromidi 6,0
Codeini phosphatis 0,12
Misceatur. Detur.
Signetur:

§ 38. Лексичний мінімум

Glycyrrhiza,ae f	солодка, солодковий корінь
Althaea,ae f	алтея
Adonis vernalis, m, f	(Adonidis vernalis) горицвіт весняний
Aloe,es f	алоє
Digitalis,is f	дигіталіс
Hypericum,i n	звіробій
Millefolium,ii n	деревій
Foeniculum,i n	фенхель
pix, picis f	смола
pix liquida	дъоготь
Betula,ae f	береза
Terebinthina, ae f	живиця, терпентин
Leonurus, i m	пустирник, собача кропива
in charta cerata -	у папері навоскованому

Тема 33: Систематизація вивчення тематичного блоку 5

I. Перекласти терміни на латинську мову, поставити в родовому відмінку: розчин гідроброміду скополаміну, настій кореня алтеї, сульфат калію, хлорид натрію, емульсія нафталану.

II. Перекласти на латинську мову наступні рецепти:

1. Візьми: Атропіну сульфату 0,1
Етилморфіну гідрохлориду 0,3
Розчину борної кислоти 2% - 10 мл
Змішати.
Видати.
Позначити: Очні краплі
2. Візьми: Настоянки конвалії
Настоянки валеріани по 10 мл
Настоянки беладонни 5 мл
Змішай. Видай.
Познач: По 10 крап. 3 р. у день
3. Візьми: Аскорбінової кислоти
Рибофлавіну
Нікотинової кислоти по 0,0025
Тіаміну хлориду 0,002
Глюкози 0,1
Змішай, нехай утвориться порошок
Видай такі дози числом 20
Познач: При гіповітамінозі
4. Візьми: Саліцилової кислоти 1,0
Етилового спирту 95% - 50 мл
Змішати. Видати.
Позначити: Антисептичний засіб
5. Візьми: Ацетилсаліцилової кислоти
Фенацетину по 0,25
Кофеїну 0,05
Видати такі дози числом 10 у таблетках
Позначити: По 1 табл. 3 р. у день
6. Візьми: Настою листя м'яти перцевої 5,0 - 200 мл
Видай.
Познач: По 1 ст. л. 3 р. у день

III. Перекласти вирази із прийменниками: для ін'єкцій, у пробірці, на живому організмі, добова доза, у таблетках, у капсулах, для зовнішнього використання, у темній склянці, перорально (через рот).

Тема 34: Підготовка до диф. заліку. Узагальнення вивчення медичної термінології

1. Перекласти анатомічні терміни на латинську мову:

1. крижовий нервовий вузол
2. хребцева вирізка
3. м'яз, що піднімає віко
4. різцевий отвір
5. права нирка
6. ниркові гілки
7. зовнішня основа
8. перетинкова ніжка
9. лімфатична система
10. перехрестя сухожилць
11. великий криловий хрящ
12. суглоби грудної клітки
13. нижній констриктор глотки
14. ліва частина печінки
15. м'язи верхньої кінцівки
16. коротка латеральна ніжка
17. крижові хребці
18. малий вертлюг
19. суглобова сітка
20. звивини великого мозку

2. Утворити клінічні терміни із заданим значенням:

1. перенесення патологічного матеріалу з одного місця організму в інше
2. процес утворення сечі
3. біль в грудній клітці
4. захворювання шкіри, викликане грибком
5. запалення фіброзної капсули нирки
6. омертвіння тканини
7. розлад зору
8. обумовлений ураженням печінки
9. патологічне звуження аорти
10. бронхіальний спазм
11. утруднення дихання
12. порушення живлення хрящів
13. розтин вени
14. середній зародковий листок
15. запалення середнього вуха
16. лікування сонцем
17. наявність крові в сечі
18. видалення нігтьової пластини

19. біль у ділянці прямої кишки
20. зародкова клітина кістки

3. Перекласти фармацевтичні терміни і рецептурні вирази на латинську мову:

1. гідрохлорид хініну
2. масло какао скільки потрібно, щоб утворилась свічка
3. жовчогінний збір
4. концентрований розчин перекису водню
5. кореневища валеріани
6. кофеїн-бензоат натрію
7. лінімент синтоміцину
8. порошок кореня ревеню
9. екстракт кропиви
10. видай такі дози числом 30
11. сульфат магнію
12. емульсія м'ятної олії
13. пшеничний крохмаль
14. бруньки і листя берези
15. ефір для наркозу
16. лактат кальцію
17. Змішай, щоб утворився збір
18. персикова олія
19. гранули амідопірину
20. таблетки «Цитохром»

Матеріал для самостійного вивчення:

Тема 1: Дійсний спосіб дієслова (indicativus). Дієслово «esse». Переклад речень.

Дійсний спосіб дієслова (indicativus).

Дійсний спосіб виражає дію, яка реально відбувається, відбулася або відбудеться.

Форми дійсного способу утворюються шляхом приєднання особових закінчень до основи дієслова безпосередньо або за допомогою з'єднувальних голосних **-i-**, **-u-** (у дієслів III дієвідміни однини та множини і у дієслів IV дієвідміни 3 особи множини).

Особові закінчення дієслів 3 особи:

Особа	Activum		Passivum	
	Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
3 особа	-(i)t	-(u)nt	-(i)tur	-(u)nt

Приклади утворення форм *PRAESENS activi et passivi*

	Activum		Passivum	
	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
I	da-t він видає	da-nt вони видають	da-tur видається, його видають	da-ntur видаються, їх видають
II	misc-e-t він змішує	misc-e-nt вони змішують	misc-e-tur змішується, його змішують	misc-e-ntur змішуються, їх змішують
III	solv-i-t він розчиняє	solv-u-nt вони розчиняють	solv-i-tur розчиняється, його розчиняють	solv-u-ntur розчиняються їх розчиняють
	dilu-i-t він розводить	dilu-u-nt вони розводять	dilu-i-tur розводиться, його розводять	dilu-u-ntur розводяться, їх розводять
IV	fini-t він закінчує	fini-u-nt вони закінчують	fini-tur закінчується, його закінчують	fini-u-ntur закінчуються, їх закінчують

У латинській мові особові займенники при дієслові звичайно не ставляться. Особа визнається за особовим закінченням дієслова.

Дієслово «esse». Переклад речень.

Латинське дієслово „esse” – «бути» відмінюється і має різні форми у всіх особах однини та множини.

Запам'ятайте форми дієслова в однині та множині теперішнього часу дійсного стану:

Persona	Singularis	Pluralis
1	sum - я є	sumus - ми є
2	es - ти є	estis - ви є
3	est - він є	sunt - вони є

Дієслово «esse» може вживатися в реченнях як самостійний присудок або як дієслівна зв'язка.

Наприклад:

In officina tinctura Convallariae est. – В аптеці є настоянка ковалії.

Mentha planta est. – М'ята – це рослина.

ВПРАВИ

1. Утворіть форми 3 особи однини й множини дійсного способу дієслів, перекладіть їх:

signare, continere, praeparare, repetere, audire.

2. Перекладіть українською мовою:

1. Natura sanat, medicus curat morbos. 2. Scientia est potentia. 3. Viola planta est.
4. Calendula est herba. 5. Sume guttas per horam. 6. Medicus aegrotae guttas contra odontalgiam praescribit. 7. Sume tabulettam sub linguam. 8. Experientia docet.

3. Перекладіть латинською мовою:

1. Фармацевт готує очні краплі.
2. Він видає хворій настоянку валеріани.
3. Хвора приймає краплі настоянки конвалії.
4. Трави змішуються.
5. Кропива – рослина.
6. Віск вживається в медицині.
7. Із трави рослин готують настої та відвари.
8. Мазі видаються у пляшках.

Лексичний мінімум.

contineo, ere 2 - містити в собі

curo, are 1 - лікувати

doceo, ere 2 - вчити, навчати

sano, are 1 - виліковувати, оздоровляти

sumo, ere 3 - приймати всередину

cera, ae f - віск

hora, ae f - година

lagena, ae f - пляшка

pharmaceuta, ae f - фармацевт

planta, ae f - рослина

Viola, ae f - фіалка

Тема 2: Прислівники, які вживаються в медичній практиці та рецептурі. Латинські займенники та числівники

Прислівник

Прислівник – частина мови, яка відноситься до дієслова та виконує в реченні функцію обставини. За способом утворення прислівники бувають двох типів:

Прислівники, утворені від прикметників.

Самостійні прислівники.

Прислівники, утворені від прикметників

Від прикметників I та II відміни прислівники утворюються шляхом приєднання до основи суфікса -e.

Наприклад : asepticus, a, um - asepticе
(асептичний) (асептично)

2. Від прикметників III відміни прислівники утворюються шляхом приєднання до основи суфікса -iter, а від прикметників на -ns суфікса -er.

Наприклад: sterilis, e - steriliter
(стерильний) (стерильно)
recens, ntis - recenter
(свіжий) (свіжо)

3. У значенні прислівників вживаються форми Ablativus sing., Accusativus sing. середнього роду деяких прикметників.

Наприклад : citus, a, um - cito
(швидкий) (швидко)
facilis, e - facile
(легкий) (легко)

Прислівники, які вживаються в медичній практиці та рецептурі.

ana	по, порівну
asepticе	асептично
caute	обережно
cito	швидко, терміново
diu	довго
deinde	потім
exacte	точно
exactissime	дуже точно
facile	легко
frigide	холодно, холодним способом

lente	повільно (за дією)
longe	надзвичайно
minutim	дрібно
modice	середньо
multum	багато
nunc	зараз
optime	найкращим чином
quantum satis	скільки потрібно
raro	рідко
recenter	свіжо
semilente	напівповільно (за дією)
semper	завжди
simpliciter	просто
statim	негайно
steriliter	стерильно
ultralente	дуже повільно (за дією)
utiliter	корисно

Займенник

У латинській мові є такі займенники:

Особові - ego – я, nos – ми, tu – ти, vos – ви

Зворотний- sui – себе

Присвійні - meus, a, um – мій; tuus, a, um – твій; suus, a, um – свій;
noster, tra, trum – наш; vester, tra, trum – ваш

Вказівні – is, ea, id – той; hic, haec, hoc – цей

Відносні – qui, quae, quod – який

Співвідносні - talis, e – такий; qualis, e – який

Заперечні - nemo – ніхто; nihil – ніщо

Питальні - quis? – хто? quid? – що?

Вирази з займенниками , що вживаються у фармації:

Pro me (pro auctore) – для мене (для автора).

Per se – в чистому вигляді, хімічно чистий.

Da (Dentur) tales doses numero ... – Видай (нехай буде видано) такі дози
числом... .

E qua – з якої.

Misce, ut fiat massa pilularum, e qua formentur pilulae numero... – Змішай, щоб
утворилась пілюльна маса, з якої зробити пілюлі числом... .

Числівник

У латинській мові числівники поділяються на кількісні, порядкові, розподільні, числівники-прислівники.

Розподільні числівники: *singuli*, *ae*, *a* – по одному

bini, *ae*, *a* – по два

terni, *ae*, *a* – по три

Числівники-прислівники: *semel* – один раз

bis – двічі

ter – тричі

Кількісні та порядкові числівники

Арабські цифри	Кількісні числівники	Порядкові числівники	Римські цифри
1	<i>unus, a, um</i>	<i>primum, a, um</i>	I
2	<i>duo, duae, duo</i>	<i>secundus, a, um</i>	II
3	<i>tres, tria</i>	<i>tertius, a, um</i>	III
4	<i>quattuor</i>	<i>quartus, a, um</i>	IV
5	<i>quinque</i>	<i>quintus, a, um</i>	V
6	<i>sex</i>	<i>sextus, a, um</i>	VI
7	<i>septem</i>	<i>septimus, a, um</i>	VII
8	<i>octo</i>	<i>octavus, a, um</i>	VIII
9	<i>novem</i>	<i>nonus, a, um</i>	IX
10	<i>decem</i>	<i>decimus, a, um</i>	X
15	<i>quindecim</i>	<i>quindecimus, a, um</i>	XV
18	<i>duodeviginti</i>	<i>duodevicesimus, a, um</i>	XVIII
20	<i>viginti</i>	<i>vicesimus, a, um</i>	XX
100	<i>centum</i>	<i>centesimus, a, um</i>	C
200	<i>ducenti, ae, a</i>	<i>ducesimus, a, um</i>	CC
1000	<i>mille</i>	<i>millesimus, a, um</i>	M

Відмінюються кількісні числівники *unus, a, um* – один, одна, одно;

duo, duae, duo – два;

tres, tria – три;

назви *сотень, тисяч*.

Порядкові та розподільні числівники відмінюються як прикметники I та II відміни. Числівники-прислівники не відмінюються.

Деякі медичні терміни утворені за допомогою **числівників-префіксів**.

Латинські префікси	Грецькі префікси	Значення
<i>un- (uni-)</i>	<i>mono-</i>	одно-
<i>du(o), bi-</i>	<i>di-</i>	дво-, двічі
<i>ter-, tri-</i>	<i>tri-</i>	тричі
<i>quadr (i) -</i>	<i>tetra-</i>	чотири
<i>quinque (i)-</i>	<i>pent-</i>	п'ять
<i>sex (i) –</i>	<i>hex-</i>	шість
<i>septi-</i>	<i>hept-</i>	сім
<i>octo-</i>	<i>octo-</i>	вісім

Наприклад : bicolor- двокольоровий
tricolor- трикольоровий
quadrangulus- чотирикутовий
monobromatus- однобромний

ВПРАВИ

1. Перекладіть українською мовою:

polex seu digitus primus, musculus quadriceps femoris, rete haemocapillare secundarium, papilla secundaria, arthrosis primaria et secundaria, hypertensio secundaria, cholecystitis secundaria, musculus biceps brachii, dicheilia, dignathia.

Перекладіть речення українською мовою:

1. Statim date serum antidiphthericum. 2. In solutionem Glucosi 25% adde aseptice tincturae Strophanthi guttas V. 3. Adde sirupum Glycyrrhyzae quantum satis. 4. Misce pulveres exactissime. 5. Crystalli Aluminis facile in aqua calida solvuntur. 6. Extracta raro per se praescribuntur.

Перекладіть латинською мовою:

Відвар листя евкаліпта часто приписується для інгаляцій.

Видати ліки негайно.

Видай такі дози числом 6.

Додай асептично II краплі настоянки строфанту.

Перекладіть рецепт латинською мовою:

Негайно!

Візьми: Натрію хлориду 5,0

Калію хлориду 0,075

Кальцію хлориду 0,015

Новокаїну 2,5

Очищеної води 1000,0

Додай асептично

Розчину адреналіну гідрохлориду 0,1% – 2,0

Видай.

Познач:

ІМЕННИКИ

Відміна	<i>Pið</i>	<i>Singularis</i>		<i>Pluralis</i>	
		<i>Nom.</i>	<i>Gen.</i>	<i>Nom.</i>	<i>Gen.</i>
I	<i>f</i>	-a	-ae	-ae	-arum
II	<i>m</i>	-us, -er	-i	-i	-orum
	<i>n</i>	-um, -on		-a	
III	<i>m</i>	-o, -os, -or -ex, -er, -es (нерівноскладові)	-is	-es	-um (основа на 1 пригол. -ium (ім. на -e, -al, -ar; рівносклад. на -es, -is; з основою на 2 приголосних)
	<i>f</i>	-s (крім -os, -es нерівноскл. і -us (в Gen. sing. -ris), -x (крім -ex), -do, -go, -io			
	<i>n</i>	-en, -us, -ur, -ma, -ut, -e, -al, -ar		-a -ia (-e, -al, -ar)	
IV	<i>m</i>	-us	-us	-us	-uum
	<i>n</i>	-u		-ua	
V	<i>f</i>	-es	-ei	-es	-erum

ПРИКМЕТНИКИ

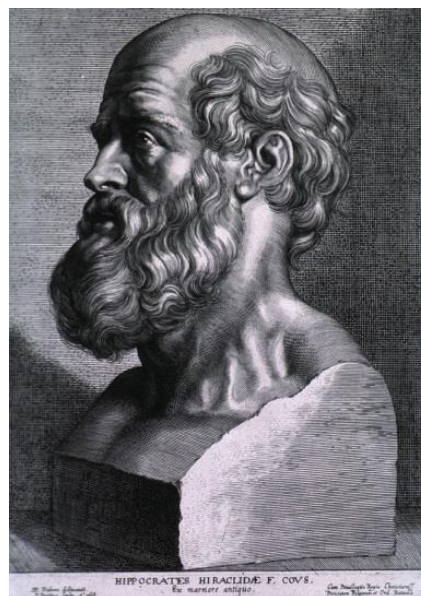
	<i>Pið</i>	<i>Singularis</i>		<i>Pluralis</i>	
		<i>Nom.</i>	<i>Gen.</i>	<i>Nom.</i>	<i>Gen.</i>
I група (і найвищий ступінь порівняння)	<i>m</i>	-us, -er	-i	-i	-orum
	<i>f</i>	-a	-ae	-ae	-arum
	<i>n</i>	-um	-i	-a	-orum
II група	<i>m, f</i>	-is	-is	-es	-ium
	<i>n</i>	-e		-ia	
Вищий ступінь порівняння	<i>m, f</i>	-ior	-(ior)is	-(ior)es	-(ior)um
	<i>n</i>	-ius		-(ior)a	

Таблиця відмінкових закінчень I–V відмін

	I відміна	II відміна		III відміна			IV відміна		V відміна
Casus	Fem.	Masc.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Neutr.	Fem.
Singularis									
Nom.	-a	-us, -er	-um, -on	-o, -or, -os, -er, -es, -ex	-do, -go, -io, -as, -is, -es, -us, -s, -x	-en, -ur, -e, -al, -ar, -us, -ma, -t, -c, -l	-us	-u	-es
Gen.	-ae	-i		-is			-us		-ēi
Dat.	-ae	-o		-i			-ui	-u	-ēi
Acc.	-am	-um		-em (-im)		Acc.=Nom	-um	-u	-em
Abl.	-ā	-o		-e(i)			-u		-e
Pluralis									
Nom.	-ae	-i	-a	-es		-a(ia)	-us	-ua	-es
Gen.	-ārum	-ōrum		-um (ium)			-uum		-ērum
Dat.	-is	-is		-ībus			-ībus		-ēbus
Acc.	-as	-os	-a	-es		-a(ia)	-us	-ua	-es
Abl.	-is	-is		-ībus			-ībus		-ēbus

Клятва Гіппократа – JUSJURANDUM

Клятва Гіппократа – етичне зобов'язання, яке давав лікар у Стародавній Греції після закінчення навчання. Текст даної клятви, що стисло формулює моральні норми поведінки лікаря, приписують «батькові медицини» – Гіппократу. Гіппократ – великий давньогрецький лікар, натураліст, філософ, реформатор античної медицини.

Існує декілька варіантів клятви, її текст переписувався багато разів. Текст оригіналу – на іонійському діалекті старогрецької мови:

«Ὁμνυμι Ἀπόλλωνα ἰητρὸν, καὶ Ἀσκληπιὸν, καὶ Ὑγίαν, καὶ Πανάκειαν, καὶ θεοὺς πάντας τε καὶ πάσας, ἴστορας ποιεύμενος, ἐπιτελέα ποιήσειν κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν ὄρκον τόνδε καὶ ξυγγραφὴν τήνδε. Ἠγήσασθαι μὲν τὸν διδάξαντά με τὴν τέχνην ταύτην ἴσα γενέτησιν ἐμοῖσι, καὶ βίου κοινώσασθαι, καὶ χρεῶν χρηρίζοντι μετάδοσιν ποιήσασθαι, καὶ γένος τὸ ἐξ ωντέου ἀδελφοῖς ἴσον ἐπικρινέειν ἄρρεσι, καὶ διδάξειν τὴν τέχνην ταύτην, ἣν χρηρίζωσι μανθάνειν, ἄνευ μισθοῦ καὶ ξυγγραφῆς, παραγγελίης τε καὶ ἀκροήσιος καὶ τῆς λοιπῆς ἀπάσης μαθήσιος μετάδοσιν ποιήσασθαι υἱοῖσί τε ἐμοῖσι, καὶ τοῖσι τοῦ ἐμὲ διδάξαντος, καὶ μαθηταῖσι συγγεγραμμένοισί τε καὶ ὠρκισμένοις νόμῳ ἰητρικῷ, ἄλλῳ δὲ οὐδενί. Διαιτήμασί τε χρήσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν, ἐπὶ δηλήσει δὲ καὶ ἀδικίῃ εἴρξειν. Οὐ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς θανάσιμον, οὐδὲ ὑφηγήσομαι ξυμβουλίην τοιήνδε. Ὅμοίως δὲ οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω. Ἀγνῶς δὲ καὶ ὁσίως διατηρήσω βίον τὸν ἐμὸν καὶ τέχνην τὴν ἐμὴν. Οὐ τεμέω δὲ οὐδὲ μὴν λιθιῶντας, ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτησιν ἀνδράσι πρήξιος τῆσδε. Ἐς οἰκίας δὲ ὁκόσας ἂν ἐσίω, ἐσελεύσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, ἐκτὸς ἐὼν πάσης ἀδικίης ἐκουσίης καὶ φθορίας, τῆς τε ἄλλης καὶ ἀφροδισίων ἔργων ἐπὶ τε γυναικείων σωματῶν καὶ ἀνδρῶν, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων. Ἄ δ' ἂν ἐν θεραπείῃ ἢ ἴδω, ἢ ἀκούσω, ἢ καὶ ἄνευ θεραπείης κατὰ βίον ἀνθρώπων, ἃ μὴ χρή ποτε ἐκλαλέεσθαι ἔξω, σιγήσομαι, ἄρρητα ἠγεύμενος εἶναι τὰ τοιαῦτα. Ὅρκον μὲν οὖν μοι τόνδε ἐπιτελέα ποιέοντι, καὶ μὴ ξυγχεόντι, εἴη ἐπαύρασθαι καὶ βίου καὶ τέχνης δοξαζομένῳ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐς τὸν αἰεὶ χρόνον. Παραβαίνοντι δὲ καὶ ἐπιорκοῦντι, τάναντία τουτέων».

Текст на латинській мові:

JUSJURANDUM

Per Apollinem medicum et Asclepium, Hygiamque et Panaceam jure jurando, affirmo et deos deasque omnes testor, me quantum viribus et exscripto spondeo plane observaturum. Praeceptor quidem qui me hanc artem edocuit, parentum loco habiturum.

Victus quoque retionem, quantum facultate et judico consequi potero, aegris utilem me praescripturum, eosque ab omni noxia et iniuria vendicatorum, neque cujusquam precibus adductis, alicui medicamentum letale propinabo neque huius rei auctor ero.

Castam et ab omni scelere puram, tum vitam, tum aetatem meam perpetuo praestabo.

Que vero inter curandum, aut etiam medicinam minime faciens, in communi hominum vita, vel videro, vel audivero, quae minime in vulgus efferi oporteat, ea arcana esse ratus, silebo.

Hoc igitur jus jurandum si religiose observavero, ac minime irritum fecero mihi licet cum Summa apud omnes existimatione perpetuo vitam felicem degere et artis liberrimum fructum percipere. Quod si illud violavero et peieravero, contraria mihi constingant.

Hippokrates

Я засвідчую під присягою перед лікарями Аполлоном, Асклепієм, Гігією та Панацеєю, беручи у свідки всіх богів та богинь, і відповідно до моїх здібностей та мого розуміння даю таку клятву:

Цінувати нарівні зі своїми батьками того, хто навчив мене лікарської умілості; жити спільно з учителем, а при потребі – ділитися з ним своїми достатками; його нащадків вважати своїми братами, а вмілість, якою вони захочуть оволодіти, передавати їм безкорисливо і без письмової домовленості; знаннями, усними повчаннями, правилами, інструментами та всім іншим, що передбачено навчанням, ділитися зі своїми синами, синами мого вчителя та учнями, пов'язаними зобов'язаннями і клятвою, даною за законами лікарської професії, але тільки з ними й ні з ким більше; режим своїм хворим приписувати задля їх блага, відповідно до моїх знань і мого розуміння, утримуючись від завдання їм будь-якої шкоди; ніколи не приписувати нікому на його прохання смертельного засобу і не підказувати йому способу здійснення подібного задуму; точно так само не давати жодній жінці пессарію для викликання аборту; зберігати непорочність способу свого життя і власної лікарської майстерності; ніколи не робити розтину у хворого навіть із явними ознаками кам'яної хвороби, а залишати виконання цієї операції практикуючому спеціалістові цієї справи; до якого дому я б не прийшов – я зайду в нього лише задля блага хворого, будучи далеким від розпусних намірів і спокус, особливо – від любовних утіх із жінками й чоловіками, будь вони вільними чи рабами; про що б я не дізнався під час виконання своїх професійних дій або окрім них, що б не побачив і не почув про дії людського життя, які не слід будь-коли розголошувати, я змовчу, вважаючи це таємницею.

Якщо я непохитно виконуватиму все, що засвідчив під присягою, нехай мені буде дано щастя в житті і в лікарській майстерності і слава у всіх людей на всі часи, але коли я зверну із праведної дороги або оскверню дану клятву, нехай моя доля стане для мене протилежною.

GAUDEAMUS.

(Старовина студентська пісня)

Переклад А.О. Содомори

Gaudeamus igitur,
 Juvenes dum sumus!
 Post jucundam juventutem,
 Post molestam senectutem
 Nos habebit humus.(bis)

Ubi sunt, qui ante nos
 In mundo fuere?
 Vadite ad superos,
 Transite an inferos,
 Ubi jam fuere. (bis)

Vita nostra brevis est,
 Brevi finietur;
 Venit mors velociter,
 Rapit nos atrociter,
 Nemini parceretur. (bis)

Vivat, Academia,
 Vivant professores!
 Vivat membrum quodlibet,
 Vivant membra quaelibet!
 Semper sint in flore! (bis)

Vivat omnes virgines,
 Graciles, formosae!
 Vivant et mulieres,
 Tenerae, amabiles,
 Bonaе, laboriosae! (bis)

Vivat et Res publica
 Et qui illam regit!
 Vivat nostra civitas,
 Maecenatum caritas,
 Quae nos hic protegit! (bis)

Pereat tristitia,
 Pereant dolores,
 Pereat diabolus,
 Quivis antiburschius
 Atquae irrisores! (bis)

ВЕСЕЛІМОСЬ!

Гей, повеселімося,
 Поки молодії!
 Мине молодість квітуча,
 Старість нас впов'є, мов туча,
 І земля покриє.

Де ті, що жили колись
 На розлогім світі?
 Треба чи під землю йти,
 Чи на небо злинути,
 Щоби їх зустріти.

Те життя – лиш мить одна,
 Вмить воно й пролине.
 Смерть кістлява – тут як тут,
 Чинить свій над нами суд:
 Всіх – до домовини.

Хай живе науки храм,
 Хай живуть учені!
 Кожен з них нехай живе,
 Процвітає гроно все
 У добрі, натхненні!

Хай живуть дівчата всі –
 Стрункі та ласкаві!
 Хай усі жінки живуть,
 Що любов, тепло несуть,
 Ніжні, в праці жваві!

Хай живе наш край увесь
 І хто править краєм!
 Хай живуть мужі ясні,
 Що з їх ласки, приязні
 Знань тут набуваєм!

Геть, журбо-напаснице,
 Геть от нас, лукавий!
 Геть усяк, хто квапиться
 З нас понасміхатися,
 Заздрить нашій славі!

АФОРИЗМИ – ЛАТИНСЬКІ КРИЛАТІ ВИСЛОВИ

1. Ab imo pectore – Від щирого серця.
2. Ab ovo – З самого початку
3. Abeunt studia in mores – Звичка стає характером.
4. Acta non verba – Діла – не слова!
5. Ad Calendas Graecas – До грецьких календ (відповідає «після дощук в четвер», «коли рак свисне», «на турецький Великдень», «на китайську Паску» та ін.).
6. Ad fontes – до джерел
7. Ad hoc – для цього (випадку)
8. Ad multos annos – на довгі роки
9. Alea iacta est – Гральну кістку кинуто, жереб кинуто (Гай Юлій Цезар).
- 10. Aliis lucens, uxor – Світячи іншим, горю сам. Слова голландського лікаря Ван дер Тульпа. Цей девіз асоціюється з однією з емблем медицини – запаленою свічкою.**
11. Alma mater – «мати-годувальниця» (стосовно університету, у якому навчався).
12. Alter ego – інша сутність, друге «я»
13. Amat victoria curam – Перемога любить старання.
14. Amicus Plato, sed magis amica veritas – Мені дорогий Платон, але істина ще дорожча. правда понад усе (досл.: друг Платон, але більша подруга – істина) (Арістотель)
15. Amicus certus in re incerta cernitur – справжній друг виявляється в біді (Цицерон)
- 16. Amicus humani generis – Друг роду людського (про лікаря) (Транквілл).**
17. Amore, more, ore, re – любов, характер, слова, дії.
18. Amor tussisque non celatur – Любов, як кашель, – не приховаєш.
19. Animus in consulendo liber – У раді дух вільний (Гай Саллюстій) – девіз НАТО
20. Aquila non capit muscas – Орел не полює на мух.
21. Arbor mala, mala mala – Погане дерево – погані плоди (букв. — «яблука»).
22. Argumentum ad temperantiam – звернення до помірності (також – принцип золоті середини або принцип середнього шляху).
23. Ars longa vita brevis est – Мистецтво довге, життя коротке (Гіппократ).
24. Aurea mediocritas – Золота середина (Горацій).
25. Aut cum scuto, aut in scuto – Або зі щитом, або на щиті (побажання, яке говорили спартанцям, що відправлялися у бій. Означає або вернутися із честю, або з честю померти в бою).
26. Aut nunc, aut numquam – Тепер або ніколи.
27. Aut bene, aut nihil – Або добре, або нічого.
28. Ave, Caesar, morituri te salutant або Ave, Imperator, morituri te salutant – Здрастуй, Цезарю (Імператоре), приречені на смерть вітають тебе.
29. Barba crescit, caput nescit – Борода росте, голова порожня (букв. «не розуміє»).
30. Barba non facit philosophum – Борода не робить філософом [людину].
- 31. Bene dignoscitur, bene curatur – Добре (правильно) розпізнається, добре (правильно) лікується.**
- 32. Bona valetudo melior est, quam maximae divitiae – Добре здоров'я краще за будь-яке багатство.**
33. Carpe diem – Лови день, або «carpe diem, quam minimum credula postero» – «лови день, довіряючи якомога менше майбутньому» (Горацій).
34. Citius, altius, fortius – Швидше, вище, сильніше (девіз Олімпійських ігор).
35. Cogito ergo sum – Я мислю, отже я існую (Рене Декарт).
36. Cognosce te ipsum – Пізнай самого себе.
37. Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur – Злагодою малі держави зміцнюються, від розбіжностей найбільші розпадаються (Гай Саллюстій).
38. Consuetudo est altera natura – Звичка – друга натура (Цицерон).

39. *Contra spem spero* – Без надії сподіваюсь.
40. ***Contra vim mortis non est medicamen in hortis*** – Проти сили смерті нема ліків (лікарської рослини) у садах (із "Салернського кодексу здоров'я").
41. *Cujusvis hominis est errare; nullius, nisi insipientis in errore perseverare* – Кожній людині властиво помилятися, але тільки дурневі властиво упиратися в помилці (Цицерон).
42. *Cui bono?* – кому на користь? = в чийх інтересах? (Цицерон).
43. ***Cura te ipsum*** – Зціли самого себе, вилікуй самого себе (букв. «вилікуйся сам, перш ніж лікувати інших»).
44. *Curriculum vitae (CV)* – перебіг життя, резюме.
45. *De gustibus et coloribus (non) est disputandum* – Про смаки і кольори (не) сперечаються.
46. *De jure* – юридично, в принципі.
47. *De facto* – фактично, на практиці.
48. ***Diagnosis bona – curatio bona*** – Добрий (правильний) діагноз – Добре (правильне) лікування.
49. *Dictum sapienti sat est* – Для розумного досить і одного слова.
50. *Dimidium facti, qui coepit, habet* – Початок – половина справи.
51. *Divide et impera* – Розділяй і володарюй.
52. *Dixi* – я сказав.
53. *Docendo discimus* – Навчаючи вчимося.
54. ***Dum aegrotus spirat, medicus sperat*** – Доки хворий дихає, лікар надіється.
55. *Dum spiro spero* – Поки дихаю, сподіваюся.
56. *Dura lex, sed lex* – Суворий закон, але закон.
57. *E pluribus unum* – З багатьох – єдине (Цицерон) – девіз, розміщений на гербі США
58. *Edimus, ut vivamus, non vivimus, ut edamus* – Їмо, щоб жити, а не живемо, щоб їсти.
59. *Errare humanum est, (stultum est in errore perservare)* – Людині властиво помилятися, (дурню – наполягати на помилках).
60. *Est modus in rebus* – Всьому є межа; все має свою міру (Горацій).
61. *Est rerum omnium magister usus* – Досвід всьому вчитель (Цезар).
62. *Et tu, Brute?* – «І ти, Бруте?» – останні слова Цезаря, коли його друг Брут, учасник змови, вдарив імператора кинджалом.
63. *Ex cathedra* – з кафедри, з амвону (тобто – незаперечно, офіційне).
64. *Faber est suae quisque fortunae* – кожен є творцем своєї долі.
65. ***Facilius est morbos evitare, quam eos curare (Hippocrates)*** – Легше хворобам запобігти, ніж їх лікувати.
66. *Feci quod potui, faciant meliora potentes* – Я зробив, що міг, хай інші зроблять краще.
67. *Festina lente* – Поспішай повільно.
68. *Felix, qui potuit rerum cognoscere causas* – Щасливий той, хто зміг пізнати істину речей (Вергілій).
69. *Finis coronat opus* – Кінець вінчає справу (Кінець справі вінець).
70. *Gutta cavat lapidem* – Крапля довбає камінь (Овідій).
71. *Hic locus est, ubi mors gaudet succurrere vitae* – Тут місце, де смерть рада допомогти життю (напис над входом до анатомічного театру Паризького університету).
72. *Homo locum ornat, non hominem locus* – Людина прикрашає місце, а не місце людину.
73. *Homo sum et nihil humani a me alienum puto* – Я людина, і ніщо людське мені не чуже.
74. *Imago animi vultus est* – Обличчя – дзеркало душі (Цицерон).
75. *Imperare sibi, maximum imperium est* – Володіння над собою – найбільше з володінь.
76. ***In ferro salus*** – У залізі (тобто в хірургічному інструменті) спасіння.
77. *In medias res* – Всередину речей, у саму суть справи (Горацій).
78. *In varietate concordia* – Єдність в різноманітті (девіз Європейського Союзу).
79. ***Invia est in medicina via sine lingua Latina*** – Непрохідний в медицині шлях без латинської мови.
80. *in vitro* – в пробірці.
81. *in vivo* – на живому організмі.

82. Labor omnia vincit – Праця все перемагає.
83. Lapsus – Падіння, помилка, ляп.
84. Littera scripta manet – Написане залишається.
85. Litteris et artibus – «Науками й мистецтвом», напис на головному корпусі Львівської політехніки.
86. Lux in Tenebris – Світло в темряві.
87. Magnum opus – Головний твір.
88. Mala herba cito crescit – Погана трава (бур'ян) швидко росте.
- 89. Medice, cura te ipsum – Лікарю, допоможи собі сам.**
- 90. Medicus curat, natura sanat – Лікар лікує, природа зцілює (див. Natura sanat...).**
91. Memento mori – пам'ятай про смерть; пам'ятай, що [доведесться] вмирати.
- 92. Mens sana in corpore sano – У здоровому тілі – здоровий дух.**
- 93. Modicus cibi, medicus sibi – Помірний в їді – лікар сам собі.**
94. Modus vivendi – Спосіб життя.
- 95. Natura sanat, medicus curat morbos – Природа оздоровлює, лікар лікує хвороби (Гіппократ).**
- 96. Ne noceras, si juvare non potes – Не зашкодь, якщо не можеш допомогти (хворому).**
97. Ne quid nimis – Нічого зайвого (Горацій)
98. Nisi mortui vivunt et muti loquuntur – Тут мертві живуть і німі розмовляють (писали при вході у бібліотеку).
99. Nihil novi – Нічого нового.
100. Nil satis nisi optimum – Тільки найкраще достатньо добре.
- 101. Noli nocere – Не зашкодь (хворому).**
102. Non progredi est regredi – Не йти вперед, значить йти назад.
103. Non scholae, sed vitae discimus – Вчимося не для школи, а для життя.
104. Nosce te ipsum – Пізнай самого себе.
105. Nota bene (NB, n.b.) – Зауваж, зверни увагу, візьми на замітку, запам'ятай.
106. Nulla aetas ad discendum sera – Вчитися ніколи не пізно.
107. Nulla est doctrina sine lingua Latina – Немає жодної науки без латини.
108. Nulla regula sine exceptione – Немає правил без винятків.
109. Op. cit. – скорочення від лат. opus citatum або opere citato – Цитована праця, у процитованій праці.
110. Omnia mea mecum porto – Все своє ношу з собою (Цицерон).
- 111. Omnium artium medicina nobilissima est – З усіх наук медицина – найблагородніша (Гіппократ).**
- 112. Optimum medicamentum quies est – Найкращі ліки – спокій (Цельс).**
113. O sancta simplicitas – О, свята простота!
114. O tempora, o mores! – О, часи, о, звичаї!
115. Panem et circenses – Хліба та видовищ (Ювенал).
116. Patriae decori civibus educandis – «Освічені громадяни – окраса Батьківщини», напис на головному корпусі Львівського університету
117. Per aspera ad astra – Через терни до зірок!
118. Per fas et nefas – Усіма дозволеними чи недозволеними засобами.
- 119. Periculum in mora – Небезпека у зволіканні.**
120. Post scriptum (P. S. або P S) – Допис до листа.
121. Praemonitus, praemunitus – Хто попереджений, той озброєний.
- 122. Primum non nocere – Найперше – не зашкодь (букв. «Передовсім, не спричини (хворому) шкоди»).**
123. Primus inter pares – Перший серед рівних.
124. Pro bono – Для публічного добра.
125. Quo Vadis – Куди йдеш?
126. Quod licet Iovi non licet bovi – Те, що дозволено Юпітеру, не дозволено бикові.
127. Radices literarum amarae sunt, fructus dulces – Корені наук гіркі.
128. Repetitio est mater studiorum – Повторення – мати навчання.

129. *Salus populi suprema lex est* – Благо народу – найвищий закон (Цицерон).
130. *Sapienti sat* – Розумному досить.
131. *Saltem te tentavisse* – Принаймні ви спробували.
132. *Scientia potentia est* – Знання – сила (Френсис Бекон).
133. *Scio me nihil scire* – Я знаю, що я нічого не знаю.
134. *Si vis pacem, para bellum* – Якщо хочеш миру, готуйся до війни.
135. *Sic transit gloria mundi* – Так проходить мирська (людська) слава.
136. *Status quo* – Теперішнє становище.
137. *Sub rosa* – У таємниці (букв. під розою).
138. *Suum cuique* – Кожному своє, будь-кому своє, кожному за його заслугами
139. *Tabula rasa* – Чиста дошка.
140. *Terra incognita* – Невідома земля.
141. *Tertium non datur* – Третього не дано.
142. *Ubi concordia, ibi victoria* – Де згода, там і перемога.
- 143. *Ubi pus, ibi incisio* – Де гній, там надріз.**
144. *Unus pro omnibus, omnes pro uno* – Один за всіх і всі за одного. (девіз Швейцарії)
145. *Usus magister est optimus* – Досвід – найкращий учитель. (Цицерон)
146. *Veni vidi vici* – Прийшов, побачив, переміг.
147. *Verba volant, scripta manent* – Слова відлітають, написане залишається.
148. *Veto* – забороняю.
149. *Vivere memento* – Пам'ятай, що живеш.
150. *Vivere militare est* – Жити – значить боротися.

A

a, ab (прийм. з Abl.) – від
abdōmen, ĩnis n – живіт, черево
abdominālis, e – черевний
abdūcens, ntis – відвідний
abductor, ōris m – відвідник, відвідний м'яз
aberrans, ntis – відхильний
abortīcus, a, um – абортивний, зв'язаний з викиднем
abortus, us m – викидень, аборт
abruptus, a, um – відірваний
abscessus, us m – нарив
absolūtus, a, um – цілковитий, повний
accessorius, a, um – додатковий
acer, acris, acre – гострий
acetabūlum, i n – вертлюжна впадина
acētas, ātis m – ацетат
acetylsalicylicus, a, um – ацетилсаліциловий
acidum (-i) arsenicōsum (-i) anhydricum (-i) – миш'яковистий ангідрид
acidum, i n – кислота
acne, es f – акне (невідм.), вугор
acquisītus, a, um – набутий
activātus, a, um – активований
activitas, ātis f – активність
actīvus, a, um – активний
acus, us f – голка
acustīcus, a, um – слуховий
acūte – гостро
acūtus, a, um – гострий
ad (прийм. з Acc.) – до, для, при, в
adamantīnus, a, um – емалевий
addo, ěre 3 – додавати (до чогось)
addūco, ěre 3 – приводити
adductor, ōris m – привідник, привід-ний м'яз
aden, adēnis m – залоза, лімфатичний вузол
adenōma, ātis n аденома – пухлина, що виникає із залозистого епітелію
adeps, adīpis m – жир, сало
adhaesīvus, a, um – липкий
adhibeo, ěre 2 – застосовувати, використовувати
adipocytus, i m – адипоцит
adipositas, ātis f – ожиріння
adipōsus, a, um – жировий
adītus, us m – вхід
adjūvans, ntis – допоміжний
adjūvo, āre 1 – допомагати
adminicūlum, i n – підпора
Adrenalīnum, i n – адреналін
adultus, a, um – дорослий
adversarius, i m – противник
adversus (m) = adversum (n) – проти
aeger, gra, grum – хворий, нездоровий, слабкий
aegre – слабо, ледве

aegritūdo, ĩnis f – захворювання
aegrōta, ae f – хвора
aegrōtus, i m – хворий
aequālis, e – однаковий, рівний
aēr, aēris m – повітря
aērosolum, i n – аерозоль
Aetacridīnum, i n – етакридин
aetas, ātis f – літо, вік
Aether, ěris m – ефір
aethereus, a, um – ефірний
Aethylcysteīnum, i n – етилцистеїн
aethylīcus, a, um – етиловий
Aethylmorphīnum, i n – етилморфін
aetiologia, ae f – етіологія – вчення про причини (захворювання)
affērens, ntis – аферентний, приносний
affixus, a, um – прикріплений, нерухомий
ageusia, ae f – агевзія – відсутність смаку
aggregātus, a, um – зібраний, згрупований
agītans, ntis – дрижачий
agīto, āre 1 – рухати, збовтувати
ago, ěre 3 – приводити в рух, робити, діяти
ala, ae f – крило
alāris, e – криловий
albicans, ntis – білуватий, білястий
albūmen, ĩnis n – білок
albus, a, um – білий
alcoholīcus, a, um – алкогольний
aliēnus, a, um – чужий, сторонній, зайвий
alimentarius, a, um – травний, харчовий
allergēnum, i n – алерген – речовина, яка викликає алергічну реакцію
allergia, ae f – алергія – підвищена чутливість організму щодо повторної дії на нього того чи іншого алергену
allergīcus, a, um – алергічний
almus, a, um – годувальний, живильний
alter, ěra, ěrum – інший, другий, один з двох
alternans, ntis – перемінний
altus, a, um – високий
Alūmen, ĩnis n – галун
alveolāris, e – комірковий
alveolus, i m – комірка, альвеола
alvus, i f – живіт, шлунок
alvus laxa – розвільнений шлунок
amārus, a, um – гіркий
amīca, ae f – подруга
amicitia, ae f – дружба
amicus, i m – друг
Amidopyrīnum, i n – амідопірін
Aminazīnum, i n – аміназин
Aminochinōlum, i n – амінохінол
Ammonium, i n – аміак, амоній
amo, āre 1 – любити
ampulla, ae f – ампула
amputatio, ōnis f – ампутація – відсікання, відтинання
amylaceus, a, um – крохмальний

Amŷlum, i n – крохмаль
ana – по, порівну
Anaesthesĭnum, i n – анестезин
Anaesthesōlum, i n – анестезол
anaesthetĭcus, a, um – знеболюючий, болезаспокійливий
Analgĭnum, i n – анальгін
analŷsis, is f – аналіз, розбір, розкладання на складові частини
anamnēsis, is f – анамнез – згадування (хворого), відомості про початок і розвиток хвороби
anamnēsis morbi – історія хвороби
anaphāsis, is f – анафаза – стадія поділу клітин, яка характеризується розходженням хромосом до полюсів клітини з утворенням фігур, що називаються дочірніми зірками
anastomōsis, is f – анастомоз, сполучення, зв'язання
anatōmia, ae f – анатомія – наука, яка вивчає форму й будову тіла людини і тварини методом розтину і препарування
aneurysma, ātis n – аневризма – розширення просвіту судини або порожнини серця
angĭna, ae f – ангіна, запалення мигдаликів
angĭna pectōris – грудна жаба, стенокардія
angiomotorius, a, um – ангиомоторний
angulāris, e – кутовий
angŭlus, i m – кут
angustus, a, um – вузький
anhepatĭcus, a, um – ангепатичний, позапечінковий
anhydrĭcus, a, um – безводний
animālis, ālis n – тварина
animus, i m – дух, душа, психіка
anisātus, a, um – ганусовий
anorexia, ae f – анорексія – відсутність апетиту
anosmia, ae f – аносмія – відсутність нюху
ansa, ae f – петля
ante (прийм. з Acc.) – перед, до
antebrachium, i n – передпліччя
antecēdens, ntis – попередній
anterior, ius – передній
anterolaterālis, e – передньобічний
anthracĭcus, a, um – сибірковиразковий
anthracōsis, is f – антракоз – відкладання вугільного пилу в органах і тканинах
anthrax, ācis m – сибірка, сибірська виразка
antiasthmaticus, a, um – протиастматичний
antibiotĭcus, a, um – антибіотичний (проти життєдіяльності мікроорганізмів)
antidōtum, i n – протиотрута
antipyretĭcus, a, um – жарознижувальний
antirabĭcus, a, um – протисказний
antirheumatĭca (remedia) – протиревматичні засоби

antiseptĭcus, a, um – антисептичний, протигнильний, знезаражуючий
anulāris, e – кільцевий
aorta, ae f – аорта
aortĭcus, a, um – аортальний
apathĭcus, a, um – апатичний
apertūra, ae f – апертура, отвір
apertus, a, um – відкритий
apex, ĭcis m – верхівка; кінчик
apicālis, e – верхівковий
apis, is f – бджола
aponeurōsis, is f – апоневроз – розтяг сухожилка
apophŷsis, is f – апофіз, приросток
apoplexia, ae f – апоплексія – крововилив у будь-який орган
apparātus, us m – апарат
appendix, ĭcis f – відросток, привісок, додаток
appetĭtus, us m – апетит
aprosopia, ae f – апросопія – відсутність обличчя
aqua, ae f – вода
aqua (-ae f) Plumbi – вода свинцева
aquōsus, a, um – водний
arabĭcus, a, um – арабський
arachne, es f – павук, павутина
arbor, ōris f – дерево
arborescens, ntis – деревоподібний
arcus, us m – дуга, склепіння
argenteus, a, um – срібний
Argentum, i n – срібло
arrhythmia cordis – порушення ритму серцевих скорочень
ars, artis f – мистецтво, наука
arsenicōsus, a, um – миш'яковистий
arteria, ae f – артерія
arteria azygos vagĭnae – непарна артерія піхви
arteriālis, e – артеріальний
arteriōla, ae f – артеріола
arteriōsus, a, um – артеріальний
arteriovenōsus, a, um – артеріо-венозний
articulāris, e – суглобовий; з'єднувальний (*systema articulāre* – система з'єднань)
articulatio, ōnis f – суглоб
artificiālis, e – штучний, неприродний
ascendens, ntis – висхідний
ascĭtes, ae m – асцит, черевна водянка, скупчення транссудату в черевній порожнині
aseptice – асептично (в безгнільних умовах)
asper, ěra, ěrum – жорсткий, горбистий, нерівний
aspersio, ōnis f – присипка
asthma, ātis n – астма, ядуха
astrum, i n – зірка
atlas, ntis m – атлант, перший хребець
atōmus, i f – атом

atopīcus, a, um – атопічний, у незвичному місці
atque – і, а також
atrium, i n – передсердя
atrophīcus, a, um – атрофічний
attente – уважно, пильно
attentus, a, um – уважний
audens, ntis – сміливий, рішучий
audeo, ēre 2 – наважуватися, мати бажання
audio, īre 4 – слухати
auditīvus, a, um – слуховий
auditorius, a, um – слуховий
audītus, us m – слух
auricūla, ae f – вушна раковина
auriculāris, e – вушний, слуховий
auris, is f – вухо
Aurum, i n – золото
auscultatio, ōnis f – вислуховування
ausculto, āre – вислуховувати
aut – або
autopsia, ae f – аутопсія – розтин трупа для встановлення причини смерті
avis, is f – птах
axiālis, e – осьовий, аксіальний
axilla, ae f – пахва
axillāris, e – пахвовий, аксиллярний
axis, is m – вісь, осьовий хребець
axungia, ae f – жир, сало
ázŷgos (грецьк.) – непарний

В

bacca, ae f – ягода
bacillus, i m – паличка, збудник хвороб; паличка (*м'яка лікарська форма*)
bacterialis, e – бактеріальний
bactericīdus, a, um – бактерицидний, вбиваючий бактерії
balneum, i n – ванна
balsānum, i n – бальзам
Barbitalum-natrium, i n – барбітал-натрій
Barium, i n – барій
basālis (basiālis, basilāris), e – основний, базальний
basis, is f – основа
basophilīcus, a, um – базофільний
bene – добре
benignus, a, um – доброякісний
biceps, cipītis – двоголовий
Bicillinum, i n – біцилін
bicipitālis, e – двоголовий
bifurcatio, ōnis f – роздвоєння
bilamināris, e – двопластинчастий
bilaterālis, e – двосторонній, двобічний
biliāris, e – жовчний
bilifer, fēra, fērum – жовчний, жовчоносний
bilis, is f – жовч (*яка виливається з жовчного міхура*)
bilobātus, a, um – двочастковий

binominālis, e – двоіменний
biopsia, ae f – біопсія – прижиттєве видалення шматочка ураженої тканини для мікроскопічного дослідження
bipennātus, a, um – двоперий
bis – двічі, два рази
Bismūthum, i n – вісмут
biventer, tra, trum – двочеревцевий
blephāron, i n (грецьк.) – повіка
bolus, us f – глина
bonus, a, um – добрий
botulismus, i m – ботулізм – важке харчове отруєння
bovīnus, a, um – бичий
brevis, e – короткий
brikētum, i n – брикет
Bromcamphōra, ae f – бромкамфора
bromīdum, i n – бромід
Bromum, i n – бром
bronchiālis, e – бронховий, бронхіальний
bronchus, i m – бронх
bucca, ae f – щока
bulbus, i m – цибулина
bulbus ocūli – очне яблуко
bursa, ae f – сумка
Butyrōlum, i n – бутирол
butyrum, i n – масло (*тверде*)

С

Cacao – какао (*невідм.*)
cadāver, ěris n – труп
caecum, i n – сліпа кишка
caecus, a, um – сліпий
calcar, āris n – шпора, осторога
Calcium, i n – кальцій
calcūlus, i m – камінь, камінчик
caliciformis, e – келихоподібний
calīde – гарячим способом
calīdus, a, um – теплий, гарячий
calix, ĩcis m – чашечка (*нирки*)
callōsus, a, um – мозолистий
calor, ōris m – тепло, жар
calvaria, ae f – склепіння черепа
calyx, ŷcis m – чашечка (*квітки*), келих (*гіст.*)
camēra, ae f – камера
Camphōra, ae f – камфора
canalicūlus, i m – каналець
canālis, is m – канал
cancer, cri m – рак
canīnus, a, um – ікловий (*dens canīnus* – ікло)
canis, is m, f – собака
capillāris, e – капілярний
capitūlum, i n – головочка
capsūla, ae f – капсула
capsulātus, a, um – капсулований
caput, ĩtis n – голова; головка
Carbo, ōnis m – вугілля
carbōnas, ātis m – карбонат

carbuncŭlus, i m – карбункул, група чиряків
carcinōma, ātis n – карцинома – ракова пухлина
cardia, ae f – 1) серце (*грецьк.*); 2) вхід до шлунка
cardiācus, a, um – серцевий
cardiālis, e – серцевий
cardinālis, e – кардинальний, основний
caries, ēi f – костоїда, карієс
carotīcus, a, um – каротидний, сонний
cartilagineus, a, um – хрящовий
cartilāgo, īnis f – хрящ
casus, us m – випадок; відмінок
cataracta, ae f – катаракта – часткове або повне помутніння речовини або капсули кришталика з пониженням гостроти зору аж до повної його втрати
catarrhus, i m – катар, запалення слизової оболонки якогось органа
cauda, ae f – хвіст
caudalis, e – хвостовий, каудальний
caulis, is m – стебло
causa, ae f – причина
caute – обережно
caverna, ae f – каверна, печера
cavernōsus, a, um – кавернозний, печеристий
cavea, ae f – порожнява (*caveae thorācis* – порожняви грудної клітки)
cavitas, ātis f – порожнина, западина
cavum, i n – порожнина (*істор.*)
cavus, a, um – порожнистий, пустий, порожній
cedo, ěre 3 – уступати, занепадати духом
celer, ěris, ěre – швидкий
cellŭla, ae f – клітина, клітинка; комірка
cellulāris, e – клітинний
Celsus (i m) Aulus Cornelius (*кінець I ст. до н.е. – перша половина I ст. н.е.*) – Цельс – римський лікар, учений і письменник
cementum, i n – цемент
cena, ae f – обід
centrālis, e – центральний
centrum, i n – центр
cera, ae f – віск
cerāsum, i n – вишня (*плід*)
cerātus, a, um – навоскований
cerebellāris, e – мозочковий
cerebellum, i n – мозочок
cerebrālis, e – церебральний, стосується великого мозку
cerebrospinālis, e – спинно-мозковий
cerēbrum, i n – великий мозок
cerno, ěre 3 – розрізняти
cervicālis, e – шийний
cervix, īcis f – 1) шия (*нижня частина, карк*); 2) шийка (*матки*)
cetēri, ae, a (Pl.) – інші, решта
charta, ae f – папір (*charta sinapisāta* – *зірчичник*)
chiasma, ātis n – перехрестя
Chininum, i n – хінін
Chinisolum, i n – хінозол
chirurgia, ae f – хірургія – розділ медицини, що займається оперативним лікуванням хвороб
chirurgīcus, a, um – хірургічний
chirurgus, i m – хірург
chlorāli hydras (-ātis m) – хлоралгідрат
chlorīcus, a, um – хлорний
chloridum, i n – хлорид
Chloroformium, i n – хлороформ
chlorōsus, a, um – хлористий
cholagōgus, a, um – жовчогінний
chole, es f – жовч (*грецьк.*)
choledōchus, a, um – який приймає жовч (*ductus choledōchus* – *загальна жовчна протока*)
cholēra, ae f – холера
choroideus, a, um – судинний
chronīcus, a, um – хронічний, затяжний, тривалий
cibus, i m – їжа
cicatrix, īcis f – шрам, рубець
cilia, ōrum n Pl. – вій
ciliāris, e – війковий
cinereus, a, um – сірий
cingulum, i n – пояс
circulatio (-ōnis f) sanguinis – кровообіг
circŭluis sanguinis minor – мале коло кровообігу
circŭlus sanguinis major – велике коло кровообігу
circŭlus, i m – коло
circumcisio, ōnis f – обрізання
circumferentia, ae f – обвід
circumferentiālis, e – обвідний
circumflēxus, a, um – огиначальний
circumscriptus, a, um – обмежений, осумкований
cirrhōsis, is f – цирроз, зморщування
cirrhōticus, a, um – циротичний
citissime – якнайшвидше
cito – швидко
Citramōnum, i n – цитрамон
citus, a, um – швидкий
clausoangulāris, e – закритокутовий
clausus, a, um – закритий
clavicŭla, ae f – ключиця
claviculāris, e – ключичний
clinica, ae f – клініка
clinicālis, e – клінічний
clinoideus, a, um – нахилений
clysma, ātis n – клізма, промивання
coarctatio, ōnis f – звуження кровносної судини (*вроджене*)
coccygeus, a, um – куприковий
coccyx, ygis m – куприк

cochlea, ae f – з́авиток, равлик
cochlear, āris n – ложка
cochleāris, e – завитковий
coctorium, i n – кокторій – приміщення в аптеці, де готують настої і відвари
Codeinum, i n – кодеїн
Coffeinum, i n – кофеїн
Coffeinum(-i)- natrii benzoas (-ātis m) – кофеїн-бензоат натрію
collapsus, us m – колапс – падіння діяльності серця; гостра судинна недостатність
collaterālis, e – обхідний
collēga, ae m – колега, товариш
collicūlus, i m – горбик, горбок
collum, i n – шия, шийка
colon, i n – ободова кишка
color, ōris m – колір, барва
columna, ae f – стовп
columna vertebrālis – хребтовий стовп, хребет
coma, ātis n – кома – повна втрата свідомості
combinātus, a, um – комбінований
combustio, ōnis f – опік
comītans, ntis – супутній
commissūra, ae f – спайка
communīcans, ntis – сполучний
commūnis, e – загальний, спільний, звичайний
compactus, a, um – компактний, щільний
compartimentum, i n – відділ (*анат.*)
compensatio, ōnis f – компенсація, стан цілковитого або часткового заміщення функції пошкоджених систем, органів і тканин організму за рахунок компенсаторних процесів
complētus, a, um – повний
complexus, us m – комплекс
complicātus, a, um – ускладнений
compositus, a, um – складний
concentrātus, a, um – концентрований
concha, ae f – раковина
concido, ěre 3 – різати, нарізати
concisus, a, um – нарізаний
concordia, ae f – згода
concrementum, i n – конкремент (*камінь, пісок*), зщеплення, яке утворюється в тканинах і порожнинах
condūcens, ntis – провідний
condylus, i m – виросток
congelatio, ōnis f – відмороження
congenitus, a, um – вроджений
conjunctivus, a, um – сполучний (*зіст.*)
connectivus, a, um – сполучний
conservātus, a, um – консервований
conspergo, ěre 3 – сипати, посипати
constipatio, ōnis f – закреп, запор
constituens, ntis – формоутворюючий
consto, āre 1 – складатися

consuetūdo, ĩnis f – звичка
contagiōsus, a, um – заразний (*через контакт*)
continuus, a, um – безперервний; суцільний (*зіст.*)
contortus, a, um – покручений
contra (*прийм. з Acc.*) – проти
contractūra, ae f – контрактура – стійке обмеження рухливості суглоба
contusio, ōnis f – контузія – ушкодження тіла внаслідок механічної дії ззовні
convolūtus, a, um – звивистий, згорнутий
coquo, ěre 3 – варити
cor, cordis n – серце
cornea, ae f – рогівка
cornu, us n – ріг, ріжок
cornūtus, a, um – рогатий, ріжковий
corōna, ae f – корона, вінок
coronalis, e – вінцевий
coronarius, a, um – коронарний, вінцевий
coronoideus, a, um – вінцевий
corpus, ōris n – тіло
corpuscūlum, i n – тільце
corrīgens, ntis – виправляючий
cortex, ĩcis m – кора; кіркова речовина
costa, ae f – ребро
costālis, e – ребровий
costoclaviculāris, e – реброво-ключичний
craniālis, e – черепний, краніальний
craniocerebrālis, e – черепно-мозковий
cranium, i n – череп
crassus, a, um – товстий
crena, ae f – щілина
cresco, ěre 3 – рости
cribrōsus, a, um – дірчастий
crista, ae f – гребінь
criticus, a, um – критичний
cruciātus, a, um – хрестоподібний
crus, cruris n – гомілка; ніжка
crystallus, i f – кристал
cuboideus, a, um – кубічний
culmen, ĩnis n – вершина
cum (*прийм. з Abl.*) – з (*кимсь, чимсь*)
Cuprum, i n – мідь
curatio, ōnis f – лікування
curo, āre 1 – лікувати, доглядати
curvatūra, ae f – кривина
cuspis, ĩdis f – вістря
cutaneus, a, um – шкірний
cutis, is f – шкіра
cysticus, a, um – міхуровий
cystis, is f – 1) міхур 2) кіста – порожниста пухлина з рідким або напіврідким вмістом
cytoplasmaticus, a, um – цитоплазматичний
cytus, i m (*грецьк.*) – клітина

D

dartos, on (*грецьк.*) – м'ясистий
de (*прийм. з Abl.*) – про, за

debeo, ēre 2 – бути повинним
Decamevītum, i n – декамевіт
Decamīnum, i n – декамін
declīve, is n – схил
decoctum, i n – відвар
decompensātus, a, um – декомпенсований, невідшкодований
decōrum – пристойно, благородно
decubītus, us m – пролежень
decursus morbi – перебіг хвороби
decursus, us m – перебіг
decussatio, ōnis f – перехрестя
defectus, us m – вада, дефект
defendo, ěre 3 – захищати
defērens, ntis – сім'явиносний
deficientia, ae f – недостатність (ембр.)
deformans, ntis – деформуючий
deformatio, ōnis f – деформація – відхилення від нормальної форми
degeneratio, ōnis f – дегенерація, переродження
delimitātus, a, um – відмежований
delirium, i n – делірій, хворобливе марення
deltoideus, a, um – дельтоподібний
dendritīcus, a, um – деревоподібний, дендритний
dens, ntis m – зуб
dens deciduus – випадний, молочний зуб
densus, a, um – щільний, густий; темний (зіст.)
dentālis, e – зубний
dentātus, a, um – зубчатий
denticulātus, a, um – зубчастий
depressīvus, a, um – депресивний
depurātus, a, um – очищений (для м'яких і твердих речовин)
derma, ātis n (грецьк.) – шкіра
descendens, ntis – низхідний
designātio, ōnis f – позначення
desinfectio, ōnis f – знезаражування, дезинфекція
desquamans, ntis – десквамантний, який (що) лущиться
destillātus, a, um – дистильований
devīto, āre 1 – уникати, обминати
dexter, tra, trum – правий
dextrolaterālis, e – правосторонній
diabētes, ae m – діабет, сечове виснаження
diabetīcus, a, um – діабетичний
diaeta, ae f – дієта, режим харчування
diagnōsis, is f – діагноз – висновок про характер і суть захворювання
diagnostīcus, a, um – діагностичний
diamēter, tri m – діаметр
diaphoretīcus, a, um – потогінний
diaphragma, ātis n – діафрагма – грудочеревна перетинка
diarrhoea, ae f – діарея, пронос

diastōle, es f – діастола - розширення серця
Dibazolūm, i n – дибазол
dico, ěre 3 – говорити
dies, ēi m, f – день
differens, ntis – диферентний, різний, неоднаковий
diffĕro, ěre 3 – відрізнитися
difficīle – важко, нелегко
difficilis, e – важкий (для виконання)
diffūsus, a, um – розлитий
digastrīcus, a, um – двочеревцевий
digestio, ōnis f – травлення
digestorius, a, um – травний
digītus, i m – палець
dignosco, ěre 3 – розпізнавати
dihydroxȳdum, i n – дигідроксид
dilatatio, ōnis f – розширення
diligens, ntis – старанний
diligenter – старанно
dilūtus, a, um – розведений
Dimedrōlum, i n – димедрол
diphtheria, ae f – дифтерія
diphtherīcus, a, um – дифтеріїний
diploë, ěs f – діплоє, губчатка
directus, a, um – прямиий
disciplīna, ae f – наука, порядок, дисципліна
disco, ěre 3 – вчитися, вивчати
discus, i m – диск
dispersus, a, um – розсіяний
disseminātus, a, um – розсіяний
dissimilis, e – неподібний
distālis, e – дальший, кінцевий, дистальний
distinguo, ěre 2 – розрізнити
diu – довго, довготривало
Diurecolīnum, i n – диуреколін
diuretīcus, a, um – сечогінний
Diuretīnum, i n – диуретин
dives, ītis – багатий
divīdo, ěre 3 – ділити, розподіляти
divisio, ōnis f – поділ
divīsus, a, um – поділений, розподілений
do, āre 1 – давати, видавати
doceo, ěre 2 – вчити, навчати
dolor, ōris m – біль, страждання
dolorōsus, a, um – больовий, болючий
domīnaus, ntis – переважаючий
dormio, īre 4 – спати
dorsālis, e – спинний, тильний, дорсальний, спинковий
dorsum, i n – спина, спинка, тил (**dorsum sellae** – спинка сідла, **dorsum manus** – тил кисті)
dosis, is f – доза, певна кількість
dragée (невідм.) – драже
dubius, a, um – сумнівний
duco, ěre 3 – вести
ductūlus, i m – проточка

ductus choledōchus – загальна жовчна протока
ductus, us m – протока, хід
dulcis, e – солодкий
dum – поки
duodēnum, i n – дванадцятипала кишка
duplex, ĩcis – подвійний
durus, a, um – твердий
dysenteria, ae f – дизентерія
dysgeusia, ae f – дисгевзія – розлад смаку
dyshidrotĭcus, a, um – дисгїдротичний, викликаний розладом потовидїлення
dysosmia, ae f – дизосмія – розлад нюху
dyspepsia, ae f – диспепсія – розлад травлення

Е

e, ex (прійм. з Abl.) – з, із
ectopia, ae f – ектопія – вроджене зміщення органа
eczēma, ātis n – екзема – рецидивуючий сверблячий нейроалергічний дерматоз
effectus, us m – ефект, результат дії, наслідки
effērens, ntis – еферентний, виносний
ego – я
elasticus, a, um – еластичний
elementarius, a, um – елементарний
elēphas, ntis m – слон
elĭxir, ĩris n – еліксир
embryon, i n – зародок, плід
embryonĭcus, a, um – зародковий
eminentia, ae f – підвищення
emphysēma, ātis n – емфізема – надмірне скупчення в органах або тканинах повітря, яке потрапило ззовні.
emplastrum, i n – пластир
empyēma, ātis n емпієма – значне скупчення гною в якій-небудь порожнині тіла або в порожнистому органі
emulsum, i n (emulsio, ōnis f) – емульсія
enamēlum, i n – емаль
encephālon, i n (грецьк.) – головний мозок
endocrĭnus, a, um – ендокринний
enēma, ātis n – клізма, промивання
enim – бо, адже
enterosolubĭlis, e – кишковорозчинний
enurēsis, is f – енурез – нетримання сечі нічне
Ephedrĭnum, i n – ефедрин
epicondĭlus, i m – надвиросток
epidemia, ae f – епідемія
epidemĭcus, a, um – епідемічний
epidermis, ĩdis f – надшкір'я
epigastrium, i n – надчерев'я
epiphysiālis, e – наростковий
epiphĭsis, is f – наросток, епіфіз
epithelium, i n – епітелій – клітини поверхневих шарів шкіри і слизових оболонок
erysipēlas, ātis n – бешиха

erythēma, ātis n – еритема – почервоніння шкіри
erythrocytĭcus, a, um – еритроцитарний
erythrocytus, i m – еритроцит – червоне кров'яне тїльце, червонокрївець
Erythromycĭnum, i n – еритроміцин
et – і
ethmoidālis, e – решітчастий
Euphyllĭnum, i n – еуфілін
euthanasia, ae f – евтаназія – легка, безболїсна смерть
exacerbatio, ōnis f – загострення
exacte – старанно, точно
examinātio, ōnis f – досліджування, обстеження
exanthēma, ātis n – екзантема – висип на шкірі
exanthematĭcus, a, um – висипний
excĭtans, ntis – збудливий
exemplar, āris n – зразок, екземпляр
exĭtus, us m – кінець, вихід, відхід
exĭtus letālis – смертельний кінець
exogēnes, is – екзогенний, який виник під впливом зовнішнього чинника
exsiccātus, a, um – висушений
exspectōrans, ntis – відхаркувальний
expiratorius, a, um – видихальний, експіраторний
exstirpatio, ōnis f – екстирпація – цілковите видалення органа хїрургїчним шляхом
exsudatio, ōnis f – запальне випотївання
exsudatum, i n – ексудат, пїт
extendo, ěre 3 – розтягати, намазувати
extensor, ōris m – розгинач (м'яз)
extensus, a, um – намазаний
externus, a, um – зовнішній
extractio, ōnis f – витягання, виривання
extractum, i n – екстракт, витяжка
extraplasmĭcus, a, um – зовнішній (гїсм.)
extrauterĭnus, a, um – позаматковий
extremĭtas, ātis f – кінець

Ф

faciālis, e – лицевий
facies Hippocratĭca – лице Гїппократа – сукупність характерних змін обличчя у хворих в дуже важкому стані, зв'язаним з обезводненням організму
facies, ěi f – 1) поверхня; 2) лице, обличчя
facĭlis, e – легкий (до виконання)
facilius – легше
facio, ěre 3 – робити
factitius, a, um – штучний
fames, is f – голод
familiāris, e – сімейний
fascia, ae f – фасція
fascicŭlus, i m – пучок
febris, is f – гарячка

fel, fellis *n* – жовч (що міститься в жовчному міхурі)
felix, icis – щасливий
femīna, ae *f* – жінка
feminīnus, a, um – жіночий
femorālis, e – стегновий
femur, ōris *n* – стегно, стегнова кістка
fero, ferre **3** – нести
Ferrum, i *n* – залізо
festīno, āre **1** – спішити, поспішати
fetus, us *m* – утробний плід, зародок
fibra, ae *f* – волокно
fibrillāris, e – миготливий
fibrocartilāgo, ĩnis *f* – волокнистий хрящ
fibrōsus, a, um – волокнистий
fibūla, ae *f* – малогомілкова кістка
filtro, āre **1** – фільтрувати
finio, ĩre **4** – закінчувати
finis, is *f* – кінець, межа; мета
fio, fiēri **3** – утворюватися, ставатися
fissūra, ae *f* – щілина
fixus, a, um – прикріплений
flacon, ōnis *f* – флакон
flavus, a, um – жовтий
flexor, ōris *m* – згинач (м'яз)
flexūra, ae *f* – згин
Florenālum, i *n* – флоренал
flos, floris *m* – квітка
fluctuans, ntis – коливний
fluīdus, a, um – рідкий (для екстрактів)
focālis, e – вогнищевий, фокальний
foetor, ōris *m* – поганий запах, сморід
folium, i *n* – листок
folliculāris, e – фолікулярний
fons, ntis *m* – джерело
fonticūlus, i *m* – джерельце
forāmen, ĩnis *n* – отвір
forma, ae *f* – форма
formo, āre **1** – формувати
formūla, ae *f* – формула, форма
fornix, icis *m* – склепіння
fossa, ae *f* – яма; ямка
fractūra, ae *f* – перелом
frequens, ntis – частий
frictio, ōnis *f* – втирання, розтирання
frigide – холодно, холодним способом
frigidus, a, um – холодний
frons, ntis *f* – лоб, чоло
frontālis, e – лобовий
fructus, us *m* – плід, фрукт
functio, ōnis *f* – функція
fundus, i *m* – дно (**fundus gastricus** – дно шлунка)
Furacillinum, i *n* – фурацилін
Furadoninum, i *n* – фурадонін
furuncūlus, i *m* – фурункул, чиряк
fuscus, a, um – темний
fusiformis, e – веретеноподібний

fusus, i *m* – веретено

G

ganglion, i *n* – нервовий вузол, вузол
gangraena, ae *f* – гангрена – вид некрозу, при якому змертвілі тканини або висихають або піддаються гнійному розкладу
gangraenōsus, a, um – гангренозний
gargarisma, ātis *n* – полоскання
gaster, stris *f* (грецьк.) – шлунок
gastricus, a, um – шлунковий
gelatina, ae *f* – желатина
gelatinōsus, a, um – желатиновий
gemma, ae *f* – брунька
gemma dentis – зубна брунька
gemmaļis, e – бруньковий
generālis, e – генеральний, головний; загальний (зісм.)
geniohyoideus, a, um – підборідно-під'язиковий
genu, us *n* – коліно
genus, ěris *n* – рід, вид
germen, ĩnis *n* – зачаток
gigantismus, i *m* – гігантизм, надмірний ріст
gingiva, ae *f* – ясна
glaber, bra, brum – голий, непокритий, гладкий
glandūla, ae *f* – залоза
glandulāris, e – залозевий
glaucoma, ātis *n* – глаукома – хвороба очей, яка характеризується підвищенням внутрішньоочного тиску з розвитком дистрофічних розладів в сітківці і диску зорового нерва, що зумовлює зниження зорових функцій
glenoidālis, e – суглобовий (**cavitas glenoidālis** – суглобова западина)
gliocytus, i *m* – гліоцит – загальна назва клітинних елементів нейроглії
globūlus, i *m* – кулька
glomus, ěris *n* – клубок
glucōnas, ātis *m* – глюконат
Glucōsum, i *n* – глюкоза
glutēalis, e – сідничний
glutēus, a, um – сідничний
Glycerinum, i *n* – гліцерин
gossypium, i *n* – вата, бавовник
gracilis, e – тонкий, нижній
gradus, us *m* – ступінь
Graecus, a, um – грецький
gramma, ātis *n* – грам
granuliformis, e – зерноподібний
granulocytus, i *m* – гранулоцит – лейкоцит, в цитоплазмі якого при забарвленні виявляється зернистість
granūlum, i *n* – гранула, крупинка
gravidā, ae *f* – вагітна
graviditas, ātis *f* – вагітність

gravis, e – важкий, тяжкий
gravitas morbi – тяжкість хвороби
gravitas, ātis f – тяжкість
Griseofulvīnum, i n – гризеофульвін
griseus, a, um – сірий
grosse – грубо, крупно
grossus, a, um – великий, крупний
Gummi arabicum – аравійська камедь
gustus, us m – смак
gutta, ae f – крапля
gyrus, i m – звивина

Н

habeo, ēre 2 – мати, володіти
haema, ātos n (грецьк.) – кров
Haemoglobinum, i n – гемоглобін
haemolyticus, a, um – гемолітичний, пов'язаний з гемолізом або зумовлений ним
haemorrhagicus, a, um – геморагічний, кровоточивий
haemostaticus, a, um – кровоспинний
haemotransfusio, ōnis f (син. **transfusio sanguinis**) – переливання крові
halux, ūcis m – великий палець стопи
helix, icis m – завиток, закруток
hemisphaerium, i n – півкуля
hepar, ātis n – печінка
hepaticus, a, um – печінковий
herba, ae f – трава
hereditarius, a, um – спадковий
hernia, ae f – грижа, кила
heroicus, a, um – сильнодіючий
herpes, ētis m – пухирчастий лишай
heterotopicus, a, um – гетеротопічний, на невластивому місці
hexadactylia, ae f – гексадактилія – наявність шести пальців на руці або нозі
Hexavitum, i n – гексавіт
hiātus, us m – розтвір
hic, haec, hoc – цей, ця, це
hilum, i n – ворота
Hippocrates, is – Гіпократ (*V ст. до н.е.*), засновник античної медицини, знаменитий грецький лікар, т. зв. “батько медицини”
hirūdo, īnis f – п'явка
histologicus, a, um – гістологічний
historia, ae f – історія
homo, īnis m – людина
homogēnes, is – гомогенний, однорідний
homoplastica, ae f = alloplastica, ae f – заміна дефектів або виправлення деформацій з використанням тканин від іншої людини
hora, ae f – година
horizontalis, e – горизонтальний, поземний
hormonalis, e – гормональний
humānus, a, um – людський
humērus, i m – плечова кістка
humidus, a, um – вологий, вогкий

humilis, e – низький
humus, i f – земля, ґрунт
Hydrargyrum, i n – ртуть
hydrocarbōnas, ātis m – гідрокарбонат
hydrocēle, es f – гідроцэле (невідм.) скупчення серозної рідини між вісцеральною і каріетальною пластинками піхвової оболонки яєчка, водянка оболонок яєчка
hydrochloricus, a, um – хлористоводневий, соляний
hydrochloridum, i n – гідрохлорид
Hydrogenium, i n – водень
hydrops, ōpis m – водянка, скупчення трансудату в якій-небудь порожнині тіла
hydroscopicus, a, um – гігроскопічний, який вбирає воду
hydroxĭdum, i n – гідроокис
hygrōma, ātis n – гігрома – осумковане скупчення рідини в тканинах
hymen, ěnis m – дівоча перетинка
hyoideus, a, um – під'язиковий
hypertonicus, a, um – гіпертонічний
hypnoticus, a, um – снотворний
hypochondrium, i n – підребер'я
hypogastrium, i n – підчерев'я
hyponychium, i n – піднігтьова пластинка
hypophŷsis, is f – гіпофіз
hyposulfis, itis m – гіпосульфит
hystĕra, ae f (грецьк.) – матка
hystericus, a, um – істеричний

I

iater, tri m (грецьк.) – лікар
ibi – там
Ichthyolum, i n – іхтіол
ictĕrus, i m – жовтяниця
igĭtur – отже
ignis, is m – вогонь
ileum, i n – клубова кишка
iliācus, a, um – клубовий
ille, illa, illud – той, та, те
immatūrus, a, um – незрілий, недоспілий, передчасний
imminens, ntis – загрожуючий
imminentia, ae f – загроза
imminentia interruptiōnis graviditātis – загроза переривання вагітності
immunis, e – імунний, несприятливий
immunitas, ātis f – імунітет, несприйнятливість організму до інфекційних і неінфекційних агентів та речовин, що мають антигенні властивості
impar, āris – непарний, нерівний
impĕro, āre 1 – наказувати
in (прийм. з **Acc., Abl.**) – в, на, до
inactivus, a, um – неактивний
incarcerātus, a, um – защемлений
incĭdo, ěre 3 – різати, нарізувати

incipiens, ntis – початковий
incisūra, ae f – вирізка
incisīvus, a, um – різцевий
incīsus, a, um – різаний, нарізаний
incognītus, a, um – невідомий
incomplētus, a, um – неповний
incus, ūdis f – коваделко
index, ĩcis m – вказівний палець
indivīsus, a, um – неподілений
induratio, ōnis f – затвердіння
inetrphalangeus, a, um – міжфаланговий
infans, ntis m, f – дитина, немовля
infantilis, e – дитячий, інфантильний, недорозвинений
infantilismus, i m – інфантилізм – відсталість розумового і фізичного розвитку
infarctus, us m – інфаркт – змертвіла частина тканини або органа внаслідок раптового порушення її кровопостачання
infaustus, a, um – несприятливий
infraclaviculāris, e – підключичний
infracavicularis, e – підщільний
infectio, ōnis f – інфекція, зараження
infectiosoallergicus, a, um – інфекційно-алергічний
infectiōsus, a, um – інфекційний, заразливий
inferiolobālis, e – нижньочастковий
infiltratio, ōnis f – інфільтрація – проникнення в тканини і накопичення в них невластивих їм клітинних елементів, рідин і (або) хімічних речовин
inflammatio, ōnis f – запалення
infraclaviculāris, e – підключичний
infracavicularis, e – підщільний
infrahyoideus, a, um – підпід'язиковий
infundibŭlum, i n – лійка
infundo, ěre 3 – наливати
infŭsum, i n – настій
inguinālis, e – пахвинний
inhalatio, ōnis f – інгаляція, вдихання
initium, i n – початок
injectabuletta, ae f – ін'єктабулета, таблетка для ін'єкційних розчинів
injectio, ōnis f – ін'єкція, впорскування, вливання
innātus, ma, um – вроджений
inoperabilis, e – неоперабельний, якого не можна оперувати
insanabilis, e – невиліковний
insipidus, a, um – нецукровий
insolubilis, e – нерозчинний
inspiratorius, a, um – вдихальний
insufficiētia, ae f – недостатність
insultus, us m – інсульт – викликане патологічним процесом гостре порушення кровообігу в головному або спинному мозку з розвитком стійких симптомів ураження центральної нервової системи

inter (прійм. з Acc.) – між, серед
intercostālis, e – міжреберний
interlobulāris, e – міжчастковий
intermedius, a, um – проміжний
intermittens, ntis – переміжний
internus, a, um – внутрішній
interphalangeus, a, um – міжфаланговий
interstitiālis, a – проміжний
intertuberculāris, e – міжгорбковий
intestīnum, i n – кишка
intīma, ae f – внутрішня оболонка судини
intīmus, a, um – найглибший, внутрішній, задушевний
intoxicatio, ōnis f – інтоксикація, отруєння
intramusculāris, e – внутрішньом'язовий
intravenōsus, a, um – внутрішньовенний
invenio, ĩre 4 – знаходити
inversus, a, um – перевернутий, перекручений
investio, ōnis f – оболонка (*зіст.*)
inveterātus, a, um – застарілий, задовнений
iodīdum, i n – йодид
Iodum, i n – йод
ipse, a, um – сам, сама, само
irregulāris, e – атиповий (*os irregulāre* – атипова кістка); нерівномірний; неправильний; неоформлений (*зіст.*)
irrigario, ōnis f – обмивання
ischaemia, ae f – ішемія – зменшене кровопостачання ділянки тіла, органа або тканини внаслідок послаблення або припинення припливу артеріальної крові
ischaemicus, a, um – ішемічний
ischiadīcus, a, um – сідничий
ischias, ādis f – ішіас – попереково-крижовий радикуліт
isocoria, ae f – ізокорія – рівність діаметрів зіниць лівого і правого очей
isotonīcus, a, um – ізотонічний
isthmīcus, a, um – перешийковий

J

jecur, ōris n – печінка (*фарм.*)
junctio, ōnis f – з'єднання (*зіст.*)
junctūra, ae f – з'єднання
juvēnis, e – молодий
juxtaglomerulāris, e – юктагломерулярний

K

Kalium, i n – калій
kefir – кефір
kinorexia, ae f (син. bulimia, ae f) – патологічне, різко посилене відчуття голоду, яке часто супроводжується загальною слабкістю і болями в животі (*досл. "собачий голод, собачий апетит"*)

L

labiālis, e – губний

labium, i n – губа
labor, ōris m – праця, робота
labōro, āre 1 – працювати; страждати, хворіти
labrum, i n – губа; край (*zicm.*)
lac, lactis n – молоко
lacer, ěra, ěrum – рваний
lacerātus, a, um – рваний
lacrima, ae f – сльоза
lacrimālis, e – сльозовий
lactas, ātis m – лактат
lacūna, ae f – затока, лакуна
laesus, a, um – пошкоджений, порушений
lagēna (lagoena), ae f – пляшка, флакон
lamella, ae f – пластинка
lamīna, ae f – пластинка
Lanolinum, i n – ланолін
lapis, ĩdis m – камінь
lapsus, us m – помилка
lapsus calāmi – описка
lapsus linguae – обмовка
laryngeus, a, um – гортанний
larynx, ngis m – гортань
laterālis, e – бічний, латеральний
Latīne – по-латинському, по-латині
latus, a, um – широкий
latus, ěris n – бік
lavo, āre 1 – мити
laxans, ntis – послаблюючий, проносний
laxus, a, um – розвільнений, розслаблений
lego, ěre 3 – збирати; читати
lente – повільно
leontiāsis, is f – леонтіаз, левове лице (*спотворене лице*) при проказі
leporīnus, a, um – заячий
lepus, ōris m – заєць
Lergasōlum, i n – лергазол
letālis, e – летальний, смертельний
leucocytus, i m – лейкоцит, білокрівець
levātor, ōris m – піднімач (*м'яз*)
levis, e – легкий
levissīmus, a, um – дуже легкий, найлегший
lex, legis f – закон
liber, ěra, ěrum – вільний
liběri, ōrum m pl. – діти
lichen, ěnis m – лишай, лишайник
lien, ěnis m – селезінка
ligamentum, i n – зв'язка
limbus, i m – лімб, облямівка, пружок
limītans, ntis – пограничний
limpidus, a, um – світлий, прозорий
linea, ae f – лінія
lingua, ae f – язик; мова
linimentum, i n – рідка мазь, лінімент
linteum, i n – полотно
liquidus, a, um – рідкий
liquor Ammonii anisātus – нашатирно-ганусові краплі
liquor Ammonii caustīci – нашатирний спирт

liquor, ōris m – рідина, розчин лікарської речовини
littěrae, ārum f pl. – науки
livor, ōris m – синяк, синя пляма
livōres mortis – трупні плями червонуватого і темно-синього кольору
lobāris, e – частковий
lobūlus, i m – часточка
lobus, i m – частка
locālis, e – місцевий
localisātus, a, um – розміщений
locātus, a, um – розміщений
locus, i m – місце
longitudinālis, e – поздовжній
longitūdo, ĩnis f – довжина
longus, a, um – довгий
lotio, ōnis f – лосьйон
lucidus, a, um – світлий, прозорий
lumbāgo, ĩnis f – люмбаго, біль в поперековій області
lumbālis, e – поперековий
lumen, ĩnis n – просвіт
luna, ae f – місяць
lunātus, a, um – півмісяцевий
lupus, i m – 1) вовк; 2) вовчанка, туберкульоз шкіри
lusorius, a, um – гральний
luteus, a, um – жовтий
luxatio, ōnis f – вивих
luxātus, a, um – вивихнутий
lymphā, ae f – лімфа – прозора жовтувата рідина, що циркулює в тканинних щілинах і лімфатичних судинах
lymphaticus, a, um – лімфатичний
lymphocytus, i m – лімфоцит

М

macěro, āre 1 – вимочувати
macies, ěi f – схуднення, змарніння
macromelia, ae f – макромелія – над-звичайно довгі кінцівки (*ано-малія розвитку*)
macrosomia, ae f – *див. gigantismus, i m*
macūla, ae f – пляма
maculātus, a, um – плямистий
magis – більше
magister, tri m – вчитель, керівник, наставник
magistra, ae f – вчителька, наставниця
Magnesium, i n – магnezія, магній
magnitūdo, ĩnis f – величина
magnopěre – дуже
magnus, a, um – великий
majālis, e – травневий
major, jus – великий, більший
malaria, ae f – малярія
male – погано
malignus, a, um – злоякісний
malleolāris, e – кісточковий
malleolus, i m – присередня кісточка

malleus, i m – молоточок
malus, a, um – поганий
mamma, ae f – молочна (*грудна*) залоза
mandibŭla, ae f – нижня щелепа
mandibulāris, e – нижньощелеповий
mandŭco, āre 1 – їсти, жувати
maneo, ēre 2 – залишатися
manifestus, a, um – очевидний, явний
manubrium, i n – ручка
manus, us f – кисть, рука
marasmus, i m – маразм – виснаження організму з поступовим згасанням всіх життєвих процесів, атрофією органів і тканин
margo, ĩnis m – край
marĭnus, a, um – морський
mas, maris m – самець, чоловік
masculĭnus, a, um – чоловічий
massa, ae f – маса
mastoideus, a, um – соскоподібний
mater, tris f – мати; мозкова оболонка
materia, ae f – матерія, речовина
matŭrus, a, um – зрілий, спілий
maxilla, ae f – верхня щелепа
maxillāris, e – верхньощелеповий
maxĭme – дуже, найбільше
maxĭmus, a, um – найбільший
meātus, us m – хід
mecum – зі мною
mediālis, e – присередній, медіальний
medicamentum, i n – ліки
medicātrix, ĩcis – цілющий
medicātus, a, um – лікувальний, медичний
medicĭna, ae f – медицина – система наукових знань і практичної діяльності, метою яких є зміцнення і збереження здоров'я, продовження життя людей, попередження і лікування хвороб людей
medicinālis, e – медичний, лікарський, лікувальний
medĭcus, a, um – медичний
medĭcus, i m – лікар
medius, a, um – середній
medulla, ae f – мозок (*кістковий, спинний*)
medulla ossium flava – жовтий кістковий мозок
medulla ossium rubra – червоний кістковий мозок
megalocytus, i m – мегалоцит – без'ядерна клітина, яка виникає при мегалобластичному типі еритропоезу
megas (*грецьк.*) – великий
mel, mellis n – мед
mellĭtus, a, um – цукровий, медовий
membrāna, ae f – мембрана, перетинка
membranaceus, a, um – перетинчастий
membranŭlae pro oculis – плівки для очей
membrum, i n – кінцівка; член тіла
meninx, ngis f – мозкова оболонка

menorrhoea, ae f – менорея
mens, ntis f – розум, думка, мислення
mensis, is m – місяць (*календ.*)
Menthōlum, i n – ментол
mesogastrium, i n – середня частина живота
metastāsis, is f – метастаз – вогнище (*фокус*) пухлинного або запального процесу, що розвинувся внаслідок перенесення патологічного матеріалу (*клітин, мікроорганізмів*) з іншого фокуса в цьому ж організмі
methōdus, i f – метод
Methylĕnum (-i n) coeruleum (-i) – метилен синій
Methylĭ salicŭlas (ātis m) – метилсаліцилат
Methylium, i n – метил
Methyluracilum, i n – метилурацил
meus, a, um – мій, моя, моє
microorganismus, i m – мікроорганізм, мікроб
microtubŭlus, i m – мікротрубочка
migrans, ntis – блукаючий
mille – тисяча
milligramma, ātis n – міліграм
millilitrum, i n (ml) – мілілітр (мл)
minerālis, e – мінеральний
minĭmus, a, um – найменший, дуже малий
minor, us – малий, менший
minŭta, ae f – хвилина
minŭtim – дрібно
misceo, ēre 2 – змішувати
mitōsis, is f – мітоз – основна форма клітинного поділу, суть якої полягає у рівномірному розподілі хромосом між дочірніми клітинами
mitotĭcus, a, um – мітотичний
mitrālis, e – мітральний, стосується мітрального (*двостулкового*) клапана серця
mixtio, ōnis f – суміш
mixtŭra, ae f – мікстура, суміш
mixtus, a, um – змішаний
mobĭlis, e – рухомий, рухливий
modiŭlus, i m – веретено
modus, i m – міра, спосіб
molāris, e (dens) – великий кутній (зуб)
molestus, a, um – тяжкий, докучливий
mollis, e – м'який
molluscum, i n – молюск; м'яке закруглене новоутворення шкіри
monocentricus, a, um – моноцентричний
mons, ntis m – горбок, підвищення
montānus, a, um – гірський
morbĭlli, ōrum m pl. – кір
morbus, i m – хвороба
moribundus, a, um – вмираючий
morior, mortus sum, mori 4 – помирати
Morphĭnum, i n – морфін
mors, mortis f – смерть
morsus, a, um – укушений

morsus, us *m* – укус
mortuus, a, um – померлий, мертвий
mos, moris *m* – звичай
motorius, a, um – руховий
motus, us *m* – рух
moveo, ēre 2 – рухати
mucilāgo, ĩnis *f* – слиз (*лікарська форма*)
mucōsus, a, um – слизовий
multo – набагато, значно
multum – багато
multus, a, um – числений
musca, ae *f* – муха
musculāris, e – м'язовий
musculōsus, a, um – м'язистий
musculus, i *m* – м'яз
mutatio, ōnis *f* – мутація, зміна, переміна
mylohyoideus, a, um – щелепно-під'язиковий
myoelastĭcus, a, um – м'язово-еластичний
myopia, ae *f* – міопія – короткозорість

N

nanismus, i *m* – карликовий ріст
narcōsis, is *f* – наркоз (*син. загальна анестезія, загальне обезболювання*)
nasālis, e – носовий
nascor, natus sum, nasci 1 – народжуватися
nasoguttae, ārum *f, pl.* – краплі для носа
nasus, i *m* – ніс
nates, ium *pl.* – сідниці
Natrium, i *n* – натрій
natūra, ae *f* – природа
naturālis, e – природний
ne (*з conj.*) – щоб не
necessarius, a, um – необхідний
neeros (*грецьк.*) – мертвий
necrotĭcus, a, um – некротичний, змертвілий
nemo – ніхто
Neomycĭnum, i *n* – неоміцин
neonātus, a, um – новонароджений
neoplasma, ātis *n* – неоплазма – новоутворення, пухлина, патологічне розростання тканин, що складаються з якісно змінених клітин
nephros (*грецьк.*) – нирка
nervōsus, a, um – нервовий
nervus, i *m* – нерв
neurofibra, ae *f* – нервове волокно
neuromusculāris, e – нервово-м'язовий, нервово-мускулярний
neuron, i *n* – нейрон
neurotendineus, a, um – нервово-сухожилковий
nictans, ntis – мигальний
niger, gra, grum – чорний
nihil – ніщо
nitras, ātis *m* – нітрат
nitricus, a, um – азотний, азотнокислий
nitris, ĩtis *m* – нітрит

nitrosus, a, um – азотистий
noceo, ēre 2 – шкодити
nocturnus, a, um – нічний
nodulus, i *m* – вузлик
nodus, i *m* – вузол
nomen, ĩnis *n* – ім'я, назва
nomĭno, āre 1 – називати
non – не, ні
noninfectiosoallergĭcus, a, um – неінфекційно-алергічний
nonnullus, a, um – деякий
Norsulfazolum, i *n* – норсульфазол
nosocomium, i *n* (*грец.*) – лікарня, шпиталь
nosocomiālis, e – внутрішньошпитальний
noto, āre 1 – позначати
Novocaĭnum, i *n* – новокаїн
novus, a, um – новий
nucleolus, i *m* – ядерце
nucleus, i *m* – ядро
numĕrus, i *m* – число
nutrio, ĩre 4 – годувати
nutricius, a, um – живильний

O

obductus, a, um – покритий оболонкою
oblāta, ae *f* – облатка
oblĭquus, a, um – косий
oblongātus, a, um – довгастий
observo, āre 1 – оглядати, спостерігати
obstructivus, a, um – обструктивний, закриваючий, який перешкоджає
obturatorius, a, um – затульний
obturātus, a, um – затульний
occipitālis, e – потиличний
occĭput, ĩtis *n* – потилиця
occlūsus, a, um – закритий
Octadĭnum, i *n* – октадин
Octoestrōlum, i *n* – октестрол
oculenta, ōrum *n* – очні мазі
oculista, ae *m, f* – окуліст, очний лікар
oculoguttae, ārum *f* – очні краплі
ocūlus, i *m* – око
oedēma, ātis *n* – набряк
oesophāgus, i *m* – стравохід
officĭna, ae *f* – аптека
officinālis, e – офіційальний, аптечний
oleōsus, a, um – олійний
oleum, i *n* – олія
oleum jecoris Aselli – риба'ячий жир
olfactus, us *m* – нюх
olla, ae *f* – банка
omnis, e – весь, всякий
omohyoideus, a, um – лопатково-під'язиковий
ontogenĕsis, is *f* – онтогенез – сукупність послідовних морфологічних, фізіологічних і біохімічних перетворень організму від його зародження до кінця життя
operatio, ōnis *f* – операція

ophthalmicus, a, um – очний
Opium, i n – опій
opponens, ntis – протиставний
opticus, a, um – зоровий
optime – найкраще, найліпше
optimus, a, um – найліпший, найкращий
ora, ae f – лінія (*анат.*), край (*гіст.*)
orbīta, ae f – очна ямка, орбіта
orbitālis, e – очноямковий
organismus, i m – організм
organum, i n (organon, i n) – орган
oributta, ae f – пероральна таблетка
originālis, e – оригінальний
Orīza, ae f – рис
os, oris n – рот
os, ossis n – кістка
Osarbōnum, i n – осарбон
osseus, a, um – кістковий
ossicūlum, i n – кісточка
ossificatio, ōnis f – окостеніння
ostium, i n – отвір, вічко
otium, i n – дозвілля
otoguttae, ārum f – вушні краплі
ovarium, i n – яєчник
ovarius, a, um – яєчниковий
Oxacyllinum-natrium, i n – оксациліно-натрієва сіль
Oxygenium, i n – кисень
oxydum, i n – окис, оксид

Р

paediāter, tri m – педіатр, дитячий лікар
palatīnus, a, um – піднебінний
palātum, i n – піднебіння
palmaris, e – долонний
palpatio, ōnis f – пальпація, прощупування
palpēbra, ae f – повіка
panaritium, i n – панарицій – гостре гнійне запалення тканин пальця
pancreas, ātis n – підшлункова залоза
pancreatīcus, a, um – панкреатичний, стосовний підшлункової залози
papulopustulōsus, a, um – папульозно-гноячковий
par, paris – рівний, однаковий
paraffinātus, a, um – парафіновий
paralyticus, a, um – паралітичний
paralȳsis, is f – параліч – розлад рухової функції у вигляді повної відсутності довільних рухів внаслідок порушення іннервації відповідних м'язів
paraparēsis, is f – парепарез – парез обох ніг або рук
parātus, a, um – приготований
parenchŷma, ātis n – паренхіма – специфічні клітинні елементи органа, що виконують його основну функцію

parenterālis, e – парентеральний, який є поза травним трактом
parēsis, is f – парез – зменшення сили і (або) амплітуди довільних рухів, зумовлене порушенням іннервації відповідних м'язів
paries, ētis m – стінка
parietalis, e – тим'яний
paro, āre 1 – готувати
paroxysmālis, e – пароксизмальний, який відбувається у формі пароксизмів
paroxysmus, i m – пароксизм – раптове, що переважно повторюється, виникнення або посилення ознак хвороби на відносно короткий проміжок часу
pars, partis f – частина
particūla, ae f – частинка
partim – частково
partus, us m – пологи, роди
parvus, a, um – малий, невеликий
pasta, ae f – паста
pastor, ōris m – пастух
patella, ae f – наколінок
patiens, ntis m, f – пацієнт, терплячий, хворий
pavor, ōris m – страх
pecten, īnis m – гребінь
pectineus, a, um – гребінний
pectinātus, a, um – гребенястий
pectorālis, e – грудний
pectus, ōris n – груди
pedicūlus, i m – ніжка
peduncūlus, i m – ніжка, стебло
pelvīnus, a, um – тазовий
pelvis renālis – ниркова миска
pelvis, is f – 1) таз; 2) миска
penētrans, ntis – проникаючий
penetratio, ōnis f – пенетрація, проникнення
penicillātus, a, um – пеніциліновий
Pentalgīnum, i n – пенталгін
pepsīnum, i n – пепсин
per (прийм. з Acc.) – через, протягом
percussio, ōnis f – перкусія, простукування
perficio, ěre 3 – вдосконалювати
perfōrans, ntis – пронизний, проколюючий, проривний
perforātus, a, um – пронизаний
pericardiācus, a, um – осердний
periculōsus, a, um – небезпечний
perikaryon, i n – навколоядро
periōdus, i f – період
periosteum, i n – окістя
perītus, a, um – досвідчений
permanens, ntis – постійний, перманентний
peroxydum, i n – пероксид, перекис
perpetuus, a, um – постійний
persistens, ntis – персистентний, що повільно атрофується; постійний (*анат.*)
persōna, ae f – особа, персона
pertussis, is f – кашлюк

pes, pedis *m* – нога, стопа; ніжка (*зіст.*)
pessarium, i *n* – песарій (м'яка лікарська форма)
petrōsus, a, um – кам'янистий
phalanx, ngis *f* – фаланга (*пальця*); ряд
pharmaceuta, ae *m, f* – фармацевт
pharmacopōla, ae *m, f* – аптекар
pharyngeus, a, um – горловий
pharynx, ngis *m* – горло, глотка
phasis, is *f* – фаза
Phenacetinum, i *n* – фенацетин
Phenobarbitālum, i *n* – фенобарбітал
Phenōlum, i *n* – фенол
Phenylī salicylas (-ātis) *m* – фенілсаліцилат
philosōphus, i *m* – філософ
phlegmōne, es *f* – флегмона – гостре, чітко не обмежене гнійне запалення клітковини
phosphas, ātis *m* – фосфат
phosphoricus, a, um – фосфорний
Phosphorus, i *m* – фосфор
phren, phrenis *f* – 1) діафрагма; 2) розум, думка
phthisis, is *f* – сухоти, туберкульоз
phylogenēsis, is *f* – філогенез – процес історичного розвитку тієї чи іншої групи організмів
physiologia, ae *f* – фізіологія – медично-біологічна наука, яка вивчає життєдіяльність цілісного організму і його частин – систем, органів, тканин, клітин, - виявляє причини, механізми і закономірності життєдіяльності організму і взаємодію його з нав-кіллям
physiotherapia, ae *f* – фізіотерапія – лікування природними чинниками
Pilocarpinum, i *n* – пілокарпін
pilūla, ae *f* – пілюля
pilus, i *m* – волос
piperītus, a, um – перцевий
pius, a, um – м'який, ніжний
Pix (-cis) *f* **liquīda (-ae)** – дьоготь
pix, picis *f* – смола
planta, ae *f* – рослина; підошва
Plantaglucidum, i *n* – плантаглюцид
plantāris, e – підошвовий
planum, i *n* – площина
planus, a, um – плоский, рівний
plasma, ātis *n* – плазма
plasmicus, a, um – плазматичний
plenus, a, um – повний
plerumque – здебільшого, переважно
plexus, us *m* – сплетення
plica, ae *f* – складка
Plumbum, i *n* – свинець
pneumonia, ae *f* – пневмонія – запальний процес в тканинах легені, який виникає як самостійна хвороба або як прояв чи ускладнення якого-небудь захворювання
polāris, e – полярний

pollex, īcis *m* – великий палець кисті
polycysticus, a, um – полікістозний, багатокістозний
pons, ntis *n* – міст
popūlus, i *m* – народ
porcīnus, a, um – свинячий
porto, āre **1** – носити, нести
portio, ōnis *f* – відділ (*зіст.*); частина, порція
porus, i *m* – отвір, піра
post – 1) після, пізніше; 2) *прийм.* з **Acc.** після, по
posterior, ius – задній
posthaemorrhagicus, a, um – постгеморагічний, що виник після кровотечі
posttraumaticus, a, um – післятравматичний
potentia, ae *f* – сила
praecipitātus, a, um – осаджений
praecipue – переважно
praematūrus, a, um – передчасний
praemolāris, e (*dens*) – малий кутній зуб
praeparātum, i *n* – препарат
praepāro, āre **1** – приготувати
praescribo, ěre **3** – приписувати
praesens, ntis – теперішній
pregnantia, ae *f* – вагітність
preputium, i *n* – передня шкірочка (*чоловічого статевого члена*)
primarius, a, um – первинний
primus, a, um – перший
prius – спочатку, раніше
pro (*прийм.* з **Abl.**) – за, для
processus, us *m* – відросток
professor, ōris *m* – професор
profundus, a, um – глибокий
prognōsis, is *f* – прогноз, передбачення
prognōsis morbi – прогноз хвороби – науково обґрунтоване припущення про подальший перебіг і закінчення хвороби
prohibeo, ěre **2** – забороняти
prolapsus, us *m* – пролапс, випадіння
prominens, ntis – виступний
prominentia, ae *f* – виступ, випуклість, кістковий виступ
promontorium, i *n* – мис
propendens, ntis – відвисний
prophāsis, is *f* – профаза – перша стадія клітинного поділу, під час якого відбувається спіралізація хромосом, розпад каріолеми і ядерець та формування мітотичного апарата
prophēta, ae *m* – пророк
propior, ius – близький
proprius, a, um – власний
prosopalgia, ae *f* – прозопальгія – неврологічний біль обличчя
prosopoplegia, ae *f* – прозопоплєгія – параліч мимічної мускулатури, зумовлений ураженням лицевого нерва
prostāta, ae *f* – простата, передміхурова залоза

protuberantia, ae f – горбистість
proximālis, e – ближчий, проксимальний
proximus, a, um – найближчий
prudenter – розсудливо
prurigo, ĩnis f – сверблячка
pterygoideus, a, um – крилоподібний
pubes, is f – лобок, лобкове волосся
pubicus, a, um – лобковий
puerilis, e – дитячий
puerperālis, e – пуерперальний, післяпологовий, постнатальний
pulmo, ōnis m – легеня
pulmonālis, e – легеневий
pulpa, ae f – пульпа, м'якуш (*зуба*)
pulpāris, e – пульпарний, який стосується пульпи
pulsus, us m – пульс
pulverātus, a, um – порошкоподібний, порошок, в порошок
pulvīnar, āris n – подушка
pulvis, ěris m – порошок
punctātus, a, um – точковий
pupilla, ae f – зіниця
purgans, ntis – очищуючий, проносний
purgātivus, a, um – проносний
purificātus, a, um – очищений (*сто-совно сироваток і вакцин*)
purulentus, a, um – гнійний
purus, a, um – чистий
pus, puris n – гній
puter, tris, tre – гнилий
pylōrus, i m – воротар (*шлунка*)
pyloricus, a, um – воротарний
pyramidalis, e – пірамідний
pyrāmis, ĩdis f – піраміда
pyrōsis, is f – печія, згага

Q

quadrātus, a, um – квадратний
quadriceps, cipītis – чотириголовий
quantum – скільки
quantum satis – скільки треба
quartus, a, um – четвертий
qui, quae, quod – який, яка, яке
quies, ětis f – спокій
quintipāra, ae f – жінка, яка народжувала п'ять разів

R

rabies, ěi f – сказ
radix, ĩcis f – корінь
ramus, i m – гілка
rami perforantes – пронизні гілки
raro – рідко
rarus, a, um – рідкий
recens, ntis – свіжий
recenter – свіжо
receptum, i n – рецепт

recessus, us m – закуток; кишеня (*зіст.*)
recipio, ěre 3 – брати
recrudescens, ntis – повторний
rectālis, e – ректальний, прямокишковий
recte – правильно
rectificātus, a, um – очищений (*skiniđar, cnypm*)
rectum, i n – пряма кишка
rectus, a, um – прямий, правильний
recurrens, ntis – поворотний
reductus, a, um – відновлений
regeneratio, ōnis f – відновлення
regio, ōnis f – ділянка
remedium, i n – лікувальний засіб, засіб
remissio, ōnis f – ремісія – стан перебігу хвороби, що характеризується тимчасовим послабленням або зникненням її ознак
ren, renis m – нирка
renālis, e – нирковий
repetitio, ōnis f – повторення
repěto, ěre 3 – повторяти
res, rei f – справа, річ (*res rudes сировина*)
resectio, ōnis f – резекція, вирізання частини органа
Resorcīnum, i n – резорцин
respiratorius, a, um – дихальний
rete, is n – сітка
retinacūlum, i n – тримач
rhaphe, es f – шов (*між сухожилками і м'язами*); лінія зрощення двох половин органа або частин тіла
rheumaticus, a, um – ревматичний
rheumatismus, i m – ревматизм
rhizōma, ātis n – кореневище
rima, ae f – щілина
risoribletta, ae f – різороблета, під'язикова таблетка
rotundus, a, um – круглий
rubeōla, ae f – краснуха
ruber, bra, brum – червоний
rubor, ōris m – почервоніння
ruptūra, ae f – розрив

S

Saccharīnum, i n – сахарин
sacchārum, i n – цукор
saccus, i m – мішок, кишеня
sacrālis, e – крижовий
saepe – часто
sagittalis, e – стріловий, сагітальний
sal, salis n (m) – сіль
Salep n (невідм.) – салеп
salicylicus, a, um – саліциловий
Salōlum, i n – салол
salūber, bris, bre – цілющий
salus, ūtis f – здоров'я, благо
sanabilis, e – виліковний
sanatio, ōnis f – санація, оздоровлення

sanguifer, fēra, fērum – кровноносний
sanguineus, a, um – кровноносний
sanguis, ĩnis m – кров
sano, āre 1 – оздоровляти
sanus, a, um – здоровий
saphēnus, a, um – підшкірний (*вена*);
 прихований (*нерв*)
sapiens, ntis – мудрий
sapienter – мудро
sapo, ōnis m – мило
Sapo (-ōnis m) viridis (-is) – зелене мило
sapraemia, ae f – гноєкрів'я, гнильне отруєння
 крові
saprogēnus, a, um – сапрогенний, гнильний
sarcoidōsis, is f – саркоїдоз – хронічна хвороба
 неясної етіології, яка хараткеризується
 ураженням лімфатичної системи, внутрішніх
 органів і шкіри
sarcōma, ātis n – саркома – злоякісна
 сполучнотканинна пухлина
scabies, ēi f – короста
scapūla, ae f – лопатка
scapus, i m – стрижень
scarlatinōsus, a, um – скарлатиновий
scatūla, ae f – коробочка
schizophrenia, ae f – шизофренія
scientia, ae f – знання
sclerālis, e – склеральний
sclerōsis, is f – склероз – ущільнення органа
sclopetarius, a, um – вогнепальний
secretorius, a, um – секреторний, видільний
secundarius, a, um – вторинний
secundus, a, um – другий
sedatīvus, a, um – заспокійливий
segmentālis, e – сегментний
segmentum, i n – сегмент, відрізок
semen, ĩnis n – насіння
semicanālis, is m – напівканал
semicirculāris, e – півколовий
seminifer, fēra, fērum – сім'яний, сім'яносний
senex, senis – старий
senilis, e – старечий
sensus, us m – відчуття
sentio, ĩre 4 – відчувати
sepāro, āre 1 – відділяти, відокремлювати
septum, i n – перегородка
series, ēi f – ряд
sero – пізно
serotīnus, a, um – пізній, запізнілий
serōssus, a, um – серозний
serum, i n – сироватка
serus, a, um – пізній
sesamoideus, a, um – сесамоподібний
siccātus, a, um – висушений
siccus, a, um – сухий
sideropenīcus, a, um – залізодефіцитний
sigmoideus, a, um – сигмоподібний
signatūra, ae f – позначення

signo, āre 1 – позначати
silvester, tris, tre – лісовий
simīlis, e – подібний
simplex, ĩcis – простий
sinapisātus, a, um – гірчичний
sincīput, ĩtis n – лоб
sinister, tra, trum – лівий
sinus, us m – пазуха, синус
sirūpus, i m – сироп
sitis, is f – спрага
situs, a, um – розміщений
situs, us m – розміщення, положення
sive – або
skeleton, i n – скелет
sol, solis n(m) – сонце
solubīlis, e – розчинний
solutio, ōnis f – розчин
solutio Ammonii caustīci – нашатирний спирт
solūtus, a, um – розчинений
solvo, ěre 3 – розчиняти
somnifer, fēra, fērum – снотворний
somnus, i m – сон
soror, ōris f – сестра
spasmus, i m – спазм, судорога, корчі
spasticus, a, um – спазматичний, судорожний
species, ēi f – збір; вид
Species fumales – збори для куріння
Species pro balneis – збори для ванн
specificus, a, um – специфічний, своєрідний
sphenoidalis, e – клиноподібний
sphenopetrōsus, a, um – клинока-м'янистий
sphincter, ēris m – замикач (*м'яз*)
spina, ae f – ость
spinālis, e – спинномозковий
spinōsus, a, um – остистий
spinūla, ae f – шипик
spirituōsus, a, um – спиртовий
spiritus, us m – спирт
spissus, a, um – густий
splen, ēnis m – селезінка
spongiōsus, a, um – губчастий
spontaneus, a, um – спонтанний, самовільний
spritz-tubūlus, i m – шприц-тубуля
spurius, a, um – несправжній
squamōsus, a, um – лускатий
stabilis, e – стабільний, сталий
stadium, i n – стадія
stapes, ětis f – стремінце
statim – негайно
status, us m – стан
stenōsis, is f – стеноз – звуження трубчастого
 органа або його зовнішнього отвору
sterilis, e – стерильний
sterilisātus, a, um – стерилізований
sterilīso, āre 1 – стерилізувати
sternocostālis, e – грудиннореберний
stigma, ātis n – приймочка
stratificātus, a, um – багатошаровий

stratum, i n – шар, верства
Streptocidum, i n – стрептоцид
striatūra, ae f – різке звуження просвіту будь-якого трубчастого органа внаслідок патологічних змін його стінки
striātus, a, um – посмугований, смугастий
strobīlus, i m – шишка
stroma, ātis m – строма, основа, кістяк
struma, ae f – зоб, воло
Strychninum, i n – стрихнін
studeo, ěre 3 – старанно вчитися, вивчати
studiōsa, ae f – студентка
studiōsus, i m – студент
studium, i n – навчання
stupor, ōris m – ступор, стан заціпеніння
subacūtus, a, um – підгострий
subclavius, a, um – підключичний
subcutaneus, a, um – підшкірний
subīto – раптово
subītus, a, um – раптовий
sublinguālis, e – під'язиковий
submucōsus, a, um – підслизовий
subscapularis, e – підлопатковий
substantia, ae f – речовина
substituens, ntis – підтримуючий
subtilis, e – дрібний
succurro, ěre 3 – допомагати, сприяти
succus, i m – сік
sudor, ōris m – піт
suillus, a, um – свинячий
sulcus, i m – борозна
sulfas, ātis m – сульфат
sulfis, ītis m – сульфїт
Sulfur, ūris n – сірка
sulfurīcus, a, um – сірчаний
sulfurōsus, a, um – сірчистий
sum, fui, esse – бути
sumo, ěre 3 – приймати
superficiālis, e – поверхневий
superior, ius – верхній
suppositorium, i n – свічка
suppositoria antiseptica biologica – біологічні антисептичні свічки
supra – над, по, вище
suprēmus, a, um – верхній, найвищий
sura, ae f – литка
surditas, ātis f – глухота
suspensio, ōnis f – суспензія, завись
sutūra, ae f – шов (сполучення між кістками)
suus, a, um – свій, своя, своє
symmetrīcus, a, um – симетричний
sympħysis, is f – симфіз – хрящове з'єднання кісток, в якому є щілиноподібна порожнина
symptōma, ātis n – симптом
synapsis, is f – синапс – спеціалізована структура, яка забезпечує передачу нервового імпульсу з нервового волокна на яку-небудь

клітину чи м'язеве волокно, а також з рецепторної клітини на нервово волокно
syncōpe, es f – синкопé (невідм.) – непритомність, зомління
syndrōmum, i n – синдром, комплекс симптомів
synostōsis artificiālis – штучний синостоз, створений за допомогою хірургічної операції
Synthomycinum, i n – синтоміцин
systema, ātis n – система
systōle, es f – систола, скорочення серця

Т

tabletta, ae f – таблетка
tactus, us m – дотик, дотикова чутливість
Talcum, i n – тальк
talīs, e – такий
tapētum, i n – покрив
tarde – пізно
tardus, a, um – повільний
tegmen, ĩnis n – покрівля
tego, ěre 3 – вкривати
tela, ae f – основа (гіст.); прошарок (анат.); тканина, марля (фарм.)
temperāte – помірно
temporālis, e – скроневий
tempus, ōris n – час; скроня (ex tempore – в міру потреби, в потрібний час, без підготовки)
tegmen, ĩnis n – покрівля
tendineus, a, um – сухожилковий
tendo, ĩnis m – сухожилок
tener, ěra, ěrum – ніжний
tenuis, e – тонкий
teres, ětis – круглий
terminālis, e – кінцевий, пограничний
terminatio, ōnis f – закінчення
terminus, i m – термін
tero, ěre 3 – терти, розтирати
terra, ae f – земля, країна
tertiānus, a, um – триденний
tertiarius, a, um – третинний
tertius, a, um – третій
testis, is m – яєчко – чоловіча статева залоза
tetānus, i m – правець, стовбняк
tetrabōras, ātis m – тетраборат
Tetracyclīnum, i n – тетрациклін
tetraparēsis, is f – тетрапарез – парез всіх чотирьох кінцівок
tetraplegia, ae f – тетраплегія – параліч чотирьох кінцівок
Tetrasterōnum, i n – тетрастерон
Tetravitum, i n – тетравіт
textus, us m – тканина (гіст.)
thanatophobia, ae f – танатофобія – страх смерті
Theophyllinum, i n – теофілін
therapia, ae f – терапія, лікування
thoracālis, e – грудний

thoracicus, a, um – грудний
thorax, ācis m – грудна клітка
thrombophlebiticus, a, um –
 тромбофлебітичний
thrombus, i m – тромб, згусток крові
thyroideus, a, um – щитовидний
tibia, ae f – велика гомілка
tibiālis, e – великогомілковий
tinctūra, ae f – настоянка
tonsilla, ae f – мигдалик, мигдалеподібна
 залоза
tonsillāris, e – мигдаликовий
tonus, i m – тонус, напруження
totālis, e – тотальний, весь
tracheālis, e – трахейний
tractus, us m – тракт, шлях
transformatio, ōnis f – трансформація,
 перетворення
transfusio, ōnis f – переливання
transfusio sanguinis = haemotransfusio –
 переливання крові
transplantatio, ōnis f – трансплантація –
 заміна тканин або органів, відсутніх або
 пошкоджених патологічним процесом
 власними тканинами або органами чи
 взятими з іншого організму
transversālis, e – поперечний
transversus, a, um – поперечний
trauma, ātis n – травма, пошкодження
traumaticus, a, um – травматичний
tremor, ōris m – тремор, дрижання, тремтіння
tres, tria – три
triangulāris, e – трикутний
triceps, cipitis – триголовий
tricolor, ōris – триколовий
trigeminālis, e – трійчастий
trigōnum, i n – трикутник
trilobātus, a, um – тричастковий
tripartitus, a, um – трироздільний,
 тричастинний
triplegia, ae f – триплегія – параліч трьох
 кінцівок
triquētrus, a, um – тригранний
tritius, a, um – третій
trochanter, ēris m – вертлюг
trochantericus, a, um – вертлюжний
truncus, i m – тулуб, стовбур
tuba, ae f – труба, канал
tuba auditoria (auditiva) – слухова труба
tubarius, a, um – трубний
tuber, ēris n – горб; бульба (бот.)
tubera Salep – бульби салепу
tuberculōsis, is f – туберкульоз
tuberculōsus, a, um – туберкульозний
tubercūlum, i n – горбок
tuberositas, ātis f – горбистість
tuberōsus, a, um – горбистий
tubūla, ae f – трубочка

tubulōsus, a, um – трубчастий
tubūlus, i m – трубочка, каналець
tumor, ōris m – пухлина
tunīca, ae f – оболонка
turcicus, a, um – турецький
tussis, is f – кашель
tuto – безпечно
tutus, a, um – безпечний
tympanicus, a, um – барабанний
tympanostapedius, a, um – барабанно-
 стремінцевий
typhus, i m – тиф

U

ubi – де
ulcerōsus, a, um – виразковий
ulcus, ēris n – виразка
ulna, ae f – лікоть, ліктьова кістка
ulnāris, e – ліктьовий
ultimus, a, um – останній
umbilicālis, e – пупковий
uncus, i m – гачок
uncinātus, a, um – гачкуватий
unguentum, i n – мазь
unguis, is m – ніготь
unicellāris, e – одноклітинний
uniguttātus, a, um – одноточковий
uniguttulāris, e – однокрапельний
uninucleāris, e – одноядерний
unipennātus, a, um – одноперий
unipolāris, e – однополярний, уніполярний
unus, a, um – один
urēter, ēris m – сечовід
urīna, ae f – сеча
urinārius, a, um – сечовий
uropoēticus, a, um – сечотворний
ustus, a, um – палений
usus, us m – вживання; досвід
ut (спол.) – як, щоб
utērus, i m – матка
uvūla, ae f – язичок

V

vaccinum, i n – вакцина
vado, ēre 3 – іти
vagina, ae f – піхва, вагіна
vaginālis, e – вагінальний, піхвовий
vagus, a, um – блукаючий (нерв)
valeo, ēre 2 – бути здоровим; дієслово, що
 використовують при прощанні
valetūdo, īnis f – здоров'я
validus, a, um – здоровий, міцний
valvūla, ae f – заслінка, клапан
varicella, ae f – вітряна віспа
varicōsis, is f – варикоз – паталогічна зміна
 вен, яка характеризується нерівномірним
 збільшенням їх просвіту з утворенням
 випинання стінки, розвитком вузлоподібної

покрученості судин і функціональної недостатності клапанів з порушенням кровотоку
varicōsus, a, um – варикозний
variōla, ae f – справжня віспа
varius, a, um – різний
varix, ĩcis m – венозний вузол
vas, vasis n – судина
vasculāris, e – судинний
Vaselinum, i n – вазелін
vegetabilis, e – рослинний
vegetativus, a, um – вегетативний
vegetovasculāris, e – вегетативносудинний
vel – або
velociter – швидко, скоро
vena, ae f – вена, жила
venenum, i n – отрута
venetus, a, um – голубий, кольору морської хвилі
venio, ĩre 4 – приходити
venosus, a, um – венозний
venter, ntris m – черевце; черевце, живіт
ventrālis, e – черевний, центральний
ventricōsus, a, um – зерновий
ventriculāris, e – шлуночковий
ventriculus, i m – шлуночок
venūla, ae f – венула
ver, veris n – весна
veritas, ātis f – істина, правда
vermis, is m – черв'як, хробак
vernālis, e – весняний
vero – справді
verruca, ae f – бородавка
vertebra, ae f – хребець
verticālis, e – вертикальний, прямовисний
vertigo, ĩnis f – запаморочення (*голови*)
verto, ěre 3 – перевертати
verus, a, um – справжній
vesica, ae f – міхур
vesica biliāris (fellea) – жовчний міхур
vesica urinaria – сечовий міхур
vesicula, ae f – пухирець
vesiculāris, e – пухирцевий
vesiculōsus, a, um – пухирчастий
vestibulāris, e – присінковий
via, ae f – дорога, шлях
victoria, ae f – перемога
video, ěre 2 – бачити, дивитися
villōsus, a, um – ворсинчастий, ворсистий
villus, i m – ворсинка
vinco, ěre 3 – перемагати
vinculum, i n – вуздечка
vindico, āre 1 – обороняти
vinum, i n – вино
Vinylinum, i n (balsamum Schostakovsky) – вінілін (*бальзам Шостаковського*)
vir, viri m – чоловік, чоловік
virālis, e – вірусний

virgo, ĩnis f – дівчина, дівиця
Viride nitens – брильянтовий, зелений (брильянтова зелень), антисептичний засіб
viride, is n – зелень
viridis, e – зелений
virus, i n – вірус, збудник інфекційного захворювання
vis, -f – сила, міць
viscerālis, e – вісцеральний (*що стосується внутрішніх органів*)
viscerocranium, i n – лицевий череп, вісцеральний череп
viscus, ěris n – нутрощі, внутрішній орган
visus, us m – зір
vita, ae f – життя
vitaminum, i n – вітамін
vitium, i n – вада, порок
vitreus, a, um – скляний, склистий
vitrum, i n – склянка
vivo, ěre 3 – жити
voco, āre 1 – називати
volatilis, e – легкий
volens, ntis – бажаючий, охочий
vomer, ěris m – леміш
vomitus, us m – блювання, блювота
vortex, ĩcis m – вихор
vulgāris, e – звичайний, простий, загальний
vulgus, i n – натовп, юрба
vulnus, ěris n – рана

X

Xeroformium, i n – ксероформ
xerōsis, is f – ксероз – 1) патологічна сухість шкіри, зумовлена гіпосекрецією сальних залоз; 2) ксеродермія
xiphoideus, a, um – мечоподібний

Z

Zincum, i n – цинк
zona, ae f – зона, пояс
zonula, ae f – поясок
zoonōsis, is f – зооноз – загальна назва інфекційних та інвазивних хвороб тварин, якими хворіє і людина
zygomatocomaxillāris, e – вилично-верхньощелеповий
zygomatīcus, a, um – виличний

А

або – aut, seu, sive, vel
абсцес, нарив – abscessus, us *m*
адипоцит – adipocytus, i *n*
адреналін – Adrenalinum, i *n*
аерозоль aërosolum, i *n*
активний activus, a, um
активність – activitas, ātis *f*
активований – activatus, a, um
але – sed
алкогольний – alcoholicus, a, um
алое – Aloë, ës *f*
алюміній – Aluminium, i *n*
аміказол – Amicazolum, i *n*
ампула – ampulla, ae *f*
ампутація – відсікання, відтинання – amputatio, ōnis *f*
анальгін – Analginum, i *n*
анамнез – anamnēsis, is *f*
ангіна – запалення мигдаликів – angīna, ae *f*
ангіомоторний – angiomotorius, a, um
аневризма – розширення просвіту
 кровоносної судини чи порожнини серця –
 aneurysma, ātis *n*
анорексія – відсутність апетиту при
 наявності фізіологічної потреби в їжі –
 anorexia, ae *f*
аортальний – aorticus, a, um
апатичний – apathicus, a, um
апарат – apparātus, us *m*
аптека – officīna, ae *f*; apothēca, ae *f*
аритмія – arrhythmia, ae *f*
артеріальний – arteriōsus, a, um
артеріо-венозний – arteriovenōsus, a, um
артерія arteria, ae *f*
астма (ядуха) – asthma, ātis *n*
асцит – черевна водянка – ascītes, ae *m*
атиповий – irregulāris, e

Б

багато – multum
бактерицидний – bactericīdus, a, um
бактерія – bacterium, i *n*
бальзам – balsāmum, i *n*
банка – olla, ae *f*
барабанний – tympanicus, a, um
барабанно-стремінцевий – tympano-
 stapediū, a, um
бачити – video, ēre 2
безводний – abhydrīcus, a, um
безперервний – continuus, a, um
безперервно – continue
безпечно – tuto
безпухирцевий – nonvesiculāris, e
битий, товчений – contūsus, a, um
білий – albus, a, um

біль – dolor, ōris *m*
бічний – laterālis, e
близнята – gemīni, ōrum *m/pl*
блискавичний (фульмінантний) – ulmīnans,
 ntis
блискучий – splendīdus, a, um; fūlgens, ntis
блукаючий – migrans, ntis
блукаючий нерв – (nervus) vagus, i *m*
блювання, блювота – vomītus, us *m*
борний – borīcus, a, um
борозна – sulcus, i *m*
брати, приймати – recipio, ēre 3
брильянтова зелень – virīde (is *n*) nitens (ntis)
бромід – bromīdum, i *n*
брунька – gemma, ae *f*
будова – structūra, ae *f*
бузина – Sambūcus, i *f*
бурчання у кишках – borborygmus, i *m*
бути – sum, fui, esse

В

в, у – in (з *Acc., Abl.*)
вагінальний (ніхвовий) – vaginālis, e
вагітність – graviditas, ātis *f*; pregnantia, ae *f*
вада, порок – vitium, i *n*
важкий (для виконання) – difficīlis, e
важкий (докучливий) – molestus, a, um
важкий – gravis, e
вазелін – Vaselīnum, i *n*
вакцина – vaccīnum, i *n*
в. (вакцина) вбита – v. mortuum; v.
 inactivatum
ванна – balneum, i *n*
варити – coquo, ēre 3
вата – gossypium, i *n*
вдихальний – inspiratorius, a, um
вдихання, інгаляція – inhalatio, ōnis *f*
велика пілюля – bolus, i *m*
великий – magnus, a, um; major, jus
великогомілкова кістка – tibia, ae *f*
вена – vena, ae *f*
венозний – venōsus, a, um
вертлюг – trochanter, ēris *m*
верхівка – apex, ĩcis *m*
верхній – superior, ius
весняний – vernālis, e
весь, всякий – omnis, e
вживання – usus, us *m*
вживати, застосовувати – adhibeo, ēre 2
вивих – uxatio, ōnis *f*
вивідний – excretorius, a, um
виворіт – inversio, ōnis *f*
вивчати – disco, ēre 3
видавати – do, dāre 1
викидень – abortus, us *m*
вличний – zygomatīcus, a, um
вилікуваний – sanātus, a, um
виліковний – sanābilis, e

вимочувати – macĕro, āre 1
виносний – effĕrens, ntis
випадіння – prolapsus, us *m*
виправляючий – corrĭgens, ntis
виразка – ulcus, ĕris *n*
виразковий – ulcerōsus, a, um
виризання частини органа – resectio, ōnis *f*
вирізка – incisūra, ae *f*
висипний – exanthematĭcus, a, um
вислуховування – auscultatio, ōnis *f*
вислуховувати – ausculto, āre 1
виступ – prominentia, ae *f*
висушений – exsiccātus, a, um
витагання, виривання – extractio, ōnis *f*
витажка, екстракт – extractum, i *n*
від – a, ab (*з Abl.*)
відвар – decoctum, i *n*
відвислий – propendens, ntis
відвідний (м'яз) – abductor, ōris
відвідний (нерв) – abdūcens, ntis
відділ – portio, ōnis *f* (*zicm.*); compartimentum, i *n* (*анат.*)
відірваний – abruptus, a, um
відновлений – reductus, a, um
відросток – processus, us *m*
відхаркувальний – expectōrans, ntis
відчуття – sensus, us *m*
вірус – virus, i *n*
вірусний – virālis, e
віск – cera, ae *f*
вісмут – Bismūthum, i *n*
віспа – variōla, ae *f*
віспа вітряна – varicella, ae *f*
вістря – cuspis, ĭdis *f*
вісь – axis, is *m*
вічко – ostium, i *n*
вказівний палець – index, ĭcis *m*
вкривати, покривати – tego, ĕre 3
власний – proprius, a, um
внутрішній – internus, a, um
внутрішньовенний – intravenōsus, a, um
внутрішньоолікарняний – nosocomiālis, e; intraclinicālis, e
внутрішнього походження – endogĕnus, a, um
внутрішньом'язовий – intramusculāris, e
внутрішньоорганний – intraorganĭcus, a, um
внутрішньослизовий – intramucōsus, a, um
вогкий, вологий – humĭdus, a, um
вогнепальний – sclopetarius, a, um
вогнище – focus, i *m*
вогнищевий – focālis, e
вода – aqua, ae *f*
водень – Hydrogenium, i *n*
водний – aquōsus, a, um
водобоязнь – hydrophobia, ae *f*
водянка – hydrops, ōpis *m*
волоконистий – fibrōsus, a, um

волокно – fibra, ae *f*
воротарний – pylorĭcus, a, um
ворсинка – villus, i *m*
восковий – cerātus, a, um
вроджений – congenĭtus, a, um; innātus, a, um
втиснення – impressio, ōnis *f*
вторинний – secundarius, a, um
вугілля – Carbo, ōnis *m*
вугільний – carbonĭcus, a, um
вуздечка, пов'язка – frenūlum, i *n*; vincūlum, i *n*
вузлик – nodūlus, i *m*
вузловатий – nodōsus, a, um
вузол – nodus, i *m*
вухо – auris, is *f*
вушна раковина – auricūla, ae *f*
вчитель – magister, tri *m*
вчителька – magistra, ae *f*
вчити, навчати – doceo, ĕre 2

Г

галун – Alūmen, ĭnis *n*
гангрена – gangraena, ae *f*
гангренозний – gangraenōsus, a, um
гарячий (теплий) – calĭdus, a, um
гарячка – febris, is *f*
гачкуватий – uncinātus, a, um
гачок – hamūlus, i *m*; uncus, i *m*
гігантизм – gigantismus, i *m*
гідрокарбонат – hydrocarbōnas, ātis *m*
гідроокис – hydroxĭdum, i *n*
гідрохлорид – hydrochlorĭdum, i *n*
гілка – ramus, i *m*
гіпоталамічний – hypothalamĭcus, a, um
гіркий – amārus, a, um
гірський – montānus, a, um
гірчичник – charta sinapisāta
гладкий, непосмугований (zicm.) – nonstriātus, a, um
глаукома – glaucōma, ātis *n*
глибокий – profundus, a, um
глід – Crataegus, i *f*
гліоцит – gliocytus, i *m*
гліцерин – Glycerĭnum, i *n*
гліцерофосфат – glycerophosphas, ātis *m*
глобус – glomus, ĕris *n*
глотка – pharynx, yngis *m*
глюкоза – Glucōsum, i *n*; Glycōsa, ae *f*
гнилість зубів, карієс – caries, ĕi, *f*
гній – pus, puris *n*
гнійний – purulentus, a, um
година – hora, ae *f*
голова, головка – caput, ĭtis *n*
головка мала – capitūlum, i *n*
головний мозок – encephalon, i *n*
голод – fames, is *f*
голосний – vocālis, e
голінка, ніжка – crus, cruris *n*

гомівка велика – tibia, ae *f*
гомівка мала – fibūla, ae *f*
гонадотрофічний – gonadotrophĭcus, a, um
горб – tuber, ěris *n*
горбистість – tuberōsĭtas, ātis *f*
горбок – tuberculum, i *n*
горизонтальний, поземний – horizontālis, e
горіх – nux, nucis *f*
горохоподібний – pisiformis, e
гортанний – laryngeus, a, um
гортань – larynx, ngis *m*
гострий – acūtus, a, um; acer, cris, cre
готувати – paro, āre 1; praeparo, āre 1
грам – gramma, ātis *n*
гранула – granulūm, i *n*
гребінь – crista, ae *f*; pecten, ĩnis *m*
грижа, кила – hernia, ae *f*; cele, es *f*
грип – grippus, i *m*
грипозний – grippōsus, a, um
гроноподібний – racemōsus, a, um
грубий, крупний – grossus, a, um
груди – pectus, ōris *n*
грудинний – sternālis, e
грудинноробровий – sternocostālis, e
грудна клітка – thorax, ācis *m*
грудний – thoracĭcus, a, um; pectorālis, e
грудний збір – species pectorāles
груднина – sternum, i *n*
губа – labium, i *n*; labrum, i *n*
губчастий – spongiōsus, a, um
густий – spissus, a, um

Г

гроноподібний – racemōsus, a, um

Д

дальній, кінцевий – distālis, e
давати, видавати – do, āre 1
два – duo, duae, duo
дванадцятипала кишка – duodēnum, i *n*
двічі, два рази – bis
двоголовий – biceps, cipĭtis
двопластинчастий – bilamināris, e
двочеревцевий – digastrĭcus, a, um; biventer,
tra, trum
декамевіт – Decamevĭtum, i *n*
декаметоксин – Decametoxĭnum, i *n*
делірій – хворобливе марення – delirium, i *n*
дельтоподібний – deltoideus, a, um
день – dies, ěi *m(f)*
дерево – arbor, ōris *f*
деякий – nonnullus, a, um
джерело – fons, ntis *m*
дипразин – Diprazĭnum, i *n*
дистальний – distālis, e
дистильований – destillātus, a, um
дитина, немовля – infans, ntis *m, f*
дитячий – puerĭlis, e

дихальний – respiratorius, a, um
діабет – сечове виснаження – diabētes, ae *m*
діагноз – diagnōsis, is *f*
діаметр – diamēter, tri *f*
діарея, пронос – diarrhoea, ae *f*
діафрагма – diaphragma, ātis *n*
дієта – режим харчування – diaeta, ae *f*
ділити, розділяти – dividō, ěre 3
ділянка – regio, ōnis *f*
дірчастий – cribrōsus, a, um
дія, ефект – effectus, us *m*
для – ad (з *Acc.*); pro (з *Abl.*)
добре – bene
добрий – bonus, a, um
доброякісний – benignus, a, um
довгий – longus, a, um
довго – diu
довжина – longitūdo, ĩnis *f*
додавати – addo, ěre 3
додатковий – accessorius, a, um
доза – dosis, is *f*
допомагати – adiūvo, āre 1
драже – dragée *n*
дрижання – tremor, ōris *m*
дрібний – subtilis, e
дрібно – minūtim
другий – secundus, a, um
другий хребець – axis, is *m*
дуга, склепіння – arcus, us *m*
дуговий – arcuātus, a, um
дъоготь – Pix (icis *f*) liquĭda (ae)

Е

екзема – eczēma, ātis *n*
екзогенний – exogēnus, a, um
експіраторний, видихальний – expiratorius,
a, um
екстракт, витяжка – extractum, i *n*
еластичний – elastĭcus, a, um
емульсія – emulsum, i *n*; emulsio, ōnis *f*
(застар.)
емфізема – emphysēma, ātis *n*
ендогенний, внутрішнього походження –
endogēnus, a, um
епідемічний – epidemĭcus, a, um
епідемія – epidemia, ae *f*
еритроцит – erythrocytus, i *m*
еритроцитний – erythrocytĭcus, a, um
етиловий – aethylĭcus, a, um
еуфілін – Euphyllĭnum, i *n*
ефедрин – Ephedrĭnum, i *n*
ефір – Aether, ěris *m*
ефірний – aethereus, a, um

Ж

жар – calor, ōris *m*
жарознижуючий – antipyretĭcus, a, um
желатиновий – gelatinōsus, a, um

живий – vivus, a, um
живильний – nutricius, a, um
живіт – abdōmen, ĩnis *n*
жир, сало – axungia, ae *f*; adeps, ĩpis *m*
жирний, жировий – adipōsus, a, um
життя – vita, ae *f*
жінка – femīna, ae *f*
жіночий – feminīnus, a, um
жовтий – flavus, a, um; luteus, a, um
жовтяниця – ictērus, i *m*
жовч – fel, fellis *n*; bilis, is *f* (яка виливається з жовчного міхура); chole, es *f* (гр.)
жовчний – biliāris, e; felleus, a, um; felliōsus, a, um
жовчний міхур – vesīca biliāris (fellea)
жостір проносний – Rhamnus (i *m*) cathartica (-ae)

З

з (кого? чого?) – e, ex (з *Abl.*)
з, разом з – cum (з *Abl.*)
загальний – generālis, e; commūnis, e
загострення – exacerbatio, ōnis *f*
задній – posterior, ius
закінчення – terminatio, ōnis *f*
закон – lex, legis *f*
закреп, запор – constipatio, ōnis *f*
закреп звичний – constipatio habituālis
закритий – clausus, a, um
залізо – Ferrum, i *n*
залізодефіцитний – sideropenīcus, a, um
залоза – glandūla, ae *f*
западина – cavitas, ātis *f*
запаморочення (голови) – vertīgo, ĩnis *f*
запах (неприємний) – foetor, ōris *m*
(неприємний запах з рота – foetor ex ore)
запізнений – serotīnus, a, um
заразний – infectiōsus, a, um; contagiōsus, a, um
засіб, лікарський засіб – remedium, i *n*
заспокійливий – sedatīvus, a, um
застійний – congestīvus, a, um
застосовувати, вживати – adhibeo, ēre 2
затока – lacūna, ae *f*
затульний – obturatorius, a, um; obturātus, a, um
захворювання – aegritūdo, ĩnis *f*
захисний – defendens, ntis
зачаток – germen, ĩnis *n*
защемлений – incarcerationātus, a, um
зберігати – servo, āre 1
збір, чай – species, ēi *f* (*pl*)
збірний (зісм.) – collīgens, ntis
збовтувати – agĭto, āre 1
збудливий – excitans, ntis
зв'язка – ligamentum, i *n*
звичайний, спільний – commūnis, e
здоровий – sanus, a, um
зелений – virīdis, e

зернистий – granulōsus, a, um
зерновий – ventricōsus, a, um
з'єднання – junctūra, ae *f*
злаякісний – malignus, a, um
змішаний – mixtus, a, um
змішувати – misceo, ēre 2
зморщений – contractus, a, um; corrugātus, a, um
знеболюючий – anaesthetīcus, a, um
зоб – struma, ae *f*
зовнішній – externus, a, um
зоровий – optīcus, a, um
зрілий – matūrus, a, um
зуб – dens, ntis *m*
зубний – dentālis, e
зубчатий – dentātus, a, um
зубчик – dens, ntis *m*

І

і, та – et, -que (наприкінці слова)
із (чогось) – ex (з *Abl.*)
із (ким? чим?) – cum (з *Abl.*)
ізотонічний – isotonićus, a, um
ікло – dens (-ntis *m*) canīnus
ікловий – caninus, a, um
імовірний – probabīlis, e
іммунний, несприйнятливий – immūnis, e
індурація – ущільнення органа або його частини – induratio, ōnis *f*
інгаляція – inhalatio, ōnis *f*
ін'єкція – injectio, ōnis *f*
інструмент – instrumentum, i *n*
інтима, внутрішня оболонка – intīma, ae *f*
інфаркт – infarctus, us *m*
інфекційний, заразний – infectiōsus, a, um
інфантилізм – infantilismus, i *m*
інфекція – infectio, ōnis *f*
інші, решта – cetēri, ae, a
істеричний – hysterīcus, a, um
іхтіол – Ichthyōlum, i *n*

Ї

їжа – cibus, i *m*

Й

йод – Iodum, i *n*
йодид – iodīdum, i *n*
йодоформ – Iodoformium, i *n*

К

калій – Kalium, i *n*
кальцій – Calcium, i *n*
кам'янистий – petrōsus, a, um
камера – camēra, ae *f*
камфора – Camphōra, ae *f*
канал – canālis, is *m*
каналець – canalicūlus, i *m*
капсула, оболонка – capsūla, ae *f*

карбонат – carbōnas, ātis *m*
карієс – caries, ēi *f*
карликовий – nanus, a, um
каротидний – carotīcus, a, um
кашель – tussis, is *f*
квітка – flos, floris *m*
кила, грижа – hernia, ae *f*; cēle, is *f*
кисень – Oxygenium, i *n*
кислота – acīdum, i *n*
кисть, рука – manus, us *f*
кишеня (*zicm.*) – saccus, i *m*; recessus, us *m*
кишка – intestīnum, i *n*
кишка пряма – rectum, i *n*
кишка сліпа – caecum, i *n*
кишківник – intestīnum, i *n*
кількість, число – numērus, i *n*
кінець – extremītas, ātis *f*
кінцевий – terminālis, e
кінцівка – membrum, i *n*
кір – morbīlli, ōrum *m pl.*
кірковий – corticālis, e
кістка – os, ossis *n*
кістковий – osseus, a, um
клапан, заслінка – valvūla, ae *f*
клізма – clysmā, ātis *n*
клініка – clinīca, ae *f*
клубок – glomus, ěris *n*
ключиця – clavicūla, ae *f*
коваделко – incus, ūdis *f*
кодеїн – Codeīnum, i *n*
кокаїн – Cocaīnum, i *n*
колапс – collapsus, us *m*
коліно – genu, us *n*
коло кровообігу велике – circūlus sanguīnis major
коло кровообігу мале – circūlus sanguīnis minor
колотий – punctus, a, um
комірка – alveolus, i *m*; cellūla, ae *f*
комірковий – alveolāris, e
конкрементум – concrementum, i *n*
консервований – conservātus, a, um
контузія – contusio, ōnis *f*
кора – cortex, ĩcis *m*
кореневище – rhizōma, ātis *n*
корисний – utilis, e
корінь – radix, ĩcis *f*
коробочка – scatūla, ae *f*
короста – scabies, ēi *f*
короткий – brevis, e
косий – obliquus, a, um
край – margo, ĩnis *m*
крапля – gutta, ae *f*
кривина – curvatūra, ae *f*
крило – ala, ae *f*
криловий – alāris, e
крилоподібний – pterygoideus, a, um
кристал – crystallus, i *f*

кристалізований, кристалічний – crystallisātus, a, um
критичний – criticus, a, um
кров – sanguis, ĩnis *m*
кровоспинний – haemostatīcus, a, um
кровоносний – sanguīfer, fēra, fērum
кровообіг – circulatio sanguinis
кровотворення – haemopoēsis, is *f*
крохмаль – Amylum, i *n*
крохмальний – amylaceus, a, um
круглий – rotundus, a, um; teres, terētis
кукурудзяні приймочки – stigmāta Maÿdis
кулька – globūlus, i *m*
куприковий – coccugeus, a, um
кусаний – morsus, a, um
кут – angūlus, i *m*

Л

левомицетин – Laevomycetīnum, i *n*
легеня – pulmo, ōnis *m*
легкий – facilis, e; levis, e
лейкоцит – білокрівець – leucocytus, i *m*
литковий м'яз – m. gastrocnemius, a, um
листок – folium, i *n*
лихоманка, гарячка – febris, is *f*
лице, обличчя – facies, ēi *f*
лицевий – faciālis, e
лишай – lichen, ěnis *m*
лишай оперізуючий – lichen zoster
лівий – sinister, tra, trum
лікар – medīcus, i *m*
лікарський – medicinālis, e; medicātus, a, um
лікарський засіб – remedium, i *n*
ліки – medicamentum, i *n*
ліктьова кістка – ulna, ae *f*
ліктьовий – ulnāris, e
лікувальний – curativus, a, um
лікування – curatio, ōnis *f*
лікувати – curo, āre 1
лімфа – lymphā, ae *f*
лімфатичний – lymphatīcus, a, um
лімфоцит – lymphocytus, i *m*
лінімент (*рідка мазь*) – linimentum, i *n*
лінія – linea, ae *f*
лобковий – pubīcus, a, um
лобовий – frontālis, e
лопатка – scapūla, ae *f*
лопатково-під'язиковий – omo-hyoideus, a, um
лускоподібний – squamōsus, a, um
людина – homo, ĩnis *m*
людський – humānus, a, um

М

магній – Magnesium, i *n*
мазь – unguentum, i *n*
малий – parvus, a, um; minor, us
малогомілкова кістка – fibūla, ae *f*

маразм – marasmus, *i m*
марля – tela, *ae f*
маса – massa, *ae f*
масло (*тверде*) – butyrum, *i n* (застар., *див.* oleum, *i n*)
мати, володіти – habeo, *ēre 2*
матка – utērus, *i m*
медицина – medicīna, *ae f*
метод – methōdus, *i f*
мечоподібний – xiphoides, *a, um*
миготливий – fibrillāris, *e*
мило – sapo, *ōnis m*
мильний – saponātus, *a, um*
мимовільний – spontaneus, *a, um*
митральний – mitrālis, *e*
миш'яковистий – arsenicōsus, *a, um*
міастенія – myasthenia, *ae f*
міжвузловий – internodulāris, *e*
міжкістковий – interosseus, *a, um*
мікстура – mixtura, *ae f*
міліграм – milligramma, *ātis n*
мілілітр – millilitrum, *i n* (ml)
міокард – myocardium, *i n*
міоцит – myocytus, *i m*
міст – pons, *ntis m*
місце – locus, *i m*
міхур – vesīca, *ae f*
міхурець – vesicūla, *ae f*
мішок – saccus, *i m*
мішочок – saccūlus, *i m*
мозкова оболонка – mater, *tris f*
мозкова оболонка м'яка – pia mater
мозкова оболонка тверда – dura mater
мозковий – cerebrālis, *e*
мозок великий – cerēbrum, *i n*
мозок головний – encephālon, *i n*
мозолистий – callōsus, *a, um*
мозоля – clavus, *i m*
молоко – lac, *lactis n*
молоточок – malleus, *i m*
морський – marīnus, *a, um*
м'яз – muscūlus, *i m*
м'язове волокно – myofibra, *ae f*
м'язовий – musculāris, *e*
м'який – mollis, *e*
м'ясиста оболонка – tunīca dartos
м'ясистий – dartos, *on*
м'ята – Mentha, *ae f*

Н

на, в – in (*прийм. з Acc., Abl.*)
набряк – oedēma, *ātis n*
набутий – acquisītus, *a, um*
навоскований – cerātus, *a, um*
надгортанний – epiglottīcus, *a, um*
наднирковий – suprarenālis, *e*
надосний – supraspinātus, *a, um*
надпід'язиковий – suprahyoideus, *a, um*

надчеревний – epigastricus, *a, um*
назва – nomen, *īnis n*
найбільше – maxīme
найкраще – optīme
найкращий – optīmus, *a, um*
найменше – minīme
намазаний – extensus, *a, um*
напівнепарна вена – vena hemiazūgos
нарив – abscessus, *is m*
наркоз – narcōsis, *is f*
наростковий – epiphysiālis, *e*
насіння – semen, *īnis n*
настій – infūsum, *i n*
настоянка (*спиртова*) – tinctūra, *ae f*
натрій – Natrium, *i n*
натуральний – naturālis, *e*
натягнутий – tensus, *a, um*
нашатирно-ганусові краплі – liquor Ammonii anisātus
не – non
невротичний – neurotīcus, *a, um*
негайно – statim
недокрів'я – anaemia, *ae f*
недостатність – insufficientia, *ae f*
нейтрофільний – neutrophilius, *a, um*
некроз – necrōsis, *is f*
необхідний – necessarius, *a, um*
непарний – azūgos (*анат.*)
неповний – incomplētus, *a, um*
непосмугований, гладкий – nonstriātus, *a, um*
непрямий – indirectus, *a, um*
нерв – nervus, *i m*
нервовий – nervōsus, *a, um*; neurālis, *e*
нервово-психічний – nervoso-psychīcus, *a, um*
несправжній – spurius, *a, um*
нижній – inferior, *ius*
низхідний – descendens, *ntis*
нирка – ren, *renis m*
нирковий – renālis, *e*
ніжка – crus, *cruris n*
ніс – nasus, *i m*
нітрат – nitras, *ātis m*
нітрит – nitris, *ītis m*
нічний – nocturnus, *a, um*
новонароджений – neonātus, *i m*
новоутворення – neoplasma, *ātis n*
нога, стопа – pes, *pedis m*
носовий – nasālis, *e*

О

обвід – circumferentia, *ae f*
облатка – oblāta, *ae f*
обличчя, лице – facies, *ēi f*
облямівка, лімб – limbus, *i m*
оболонка – tunīca, *ae f*; investio, *ōnis f* (*зичм.*)
оболонка мозку – mater, *tris f*
оболонка внутрішня – intīma, *ae f*
обструктивний – obstructīvus, *a, um*

обхідний – collaterālis, e
огиначний – circumflexus, a, um
однокрапельний – uniguttulāris, e
ожиріння – adipositas, ātis *f*
окістя – periosteum, i *n*
окістя черепа – pericranium, i *n*
око – oculus, i *m*
окостеніння – ossificatio, ōnis *f*
оксид – oxĭdum, i *n*
окуліст – oculista, ae *m, f*
олійний – oleosus, a, um
олія – oleum, i *n*
оман – Inŭla, ae *f*
оперізуєчий лишай – lichen zoster
опій – Opium, i *n*
опік – combustio, ōnis *f*
опух, пухлина – tumor, ōris *m*
орган – orgānum, i *n*, organon, i *n*
осаджений – praecipitātus, a, um
осердний – pericardiācus, a, um
осердя, перикард – pericardium, i *n*
основа – basis, is *f* (*анат.*); tela, ae *f* (*зичт.*)
основний – basilāris, e; basālis, e
остеопластичний – osteoplasticus, a, um
остистий – spinosus, a, um
осьовий – axiālis, e
осьовий хребець – axis, is *m*
отвір – forāmen, ĩnis *n*; apertūra, ae *f*; ostium, i *n*
отруєння – intoxicatio, ōnis *f*
отруйний – toxicus, a, um
отрута – venenum, i *n*
очевидний – manifestus, a, um
очищений – depurātus, a, um (*сірка, жир*);
 rectificātus, a, um (*спирт, скипидар*); purificātus,
 a, um (*вакцина, сироватка, вода*)
очний – ophthalmicus, a, um
очноямковий – orbitālis, e

П

пазуха – sinus, us *m*
палений – ustus, a, um
палець – digitus, i *m*
пальцеподібний – digitiformis, e
папір – charta, ae *f*
парафін – Paraffinum, i *n*
парез – parēsis, is *f*
паренхіма – parenchĭma, ātis *n*
паста – pasta, ae *f*
пахвинний – inguinālis, e
пахвовий – axillāris, e
пепсин – Pepsinum, i *n*
первинний – primarius, a, um
перебіг – cursus, us *m*; decursus, us *m*
переважаєчий – dominans, ntis
перевернутий – inversus, a, um
перегородка – septum, i *n*
перед – ante (*з Acc.*)
передкінцевий – preterminālis, e

передній – anterior, ius
передньобічний – anterolaterālis, e
передпліччя – antebrachium, i *n*
передсердя – atrium, i *n*
передчасний – praematūrus, a, um
перекис – peroxydum, i *n*
переливання – transfusio, ōnis *f*
переливання крові – haemotransfusio, ōnis *f* =
 transfusio sanguinis
переродження – degeneratio, ōnis *f*
період – periōdus, i *f*
персик – Persica, ae *f* (дерево), persicum, i *n*
 (плід)
перфораційний – perforans, ntis
перцевий – piperitus, a, um
перший – primus, a, um
петля – ansa, ae *f*
печінка – hepar, ātis *n*; jecur, ōris *n* (*фарм.*)
печінковий – hepaticus, a, um
печія – pyrosis, is *f*
півкуля – hemispherium, i *n*
півмісяцевий – semilunāris, e; lunatus, a, um
півнепарний – hemiazygus (*анат.*)
підборідно-під'язиковий – geniohyoideus, a,
 um
підвищення – eminentia, ae *f*
підключичний – subclavius, a, um;
 subclaviculāris, e
підлопатковий – subscapulāris, e
піднебінний – palatinus, a, um
піднебіння – palatum, i *n*
підребровий – hypochondriācus, a, um
підслизовий – submucosus, a, um
підшкірний – subcutaneus, a, um; saphēnus, a,
 um (*нерв*)
підшлункова залоза – pancreas, ātis *n*
під'язиковий – sublingualis, e; hypoglossus, a,
 um (*нерв*); hyoideus, a, um (*кістка*)
пізній – tardus, a, um; serotinus, a, um
пілюля – pilula, ae *f*
пілюльна маса – massa pilularum
після – post (*з Acc.*)
післятравматичний – posttraumaticus, a, um
плазма – plasma, ātis *n*
плацента – placenta, ae *f*
пластинка – lamina, ae *f*; lamella, ae *f*
пластинчастий – lamellosus, a, um
пластир – emplastrum, i *n*
плече – brachium, i *n*
плечова кістка – humerus, i *n*
плід, фрукт – fructus, us *m*
плоский – planus, a, um
пляма – macula, ae *f*
пляма родима – naevus, i *m*
плями трупні – livores mortis
плямистий – maculatus, a, um
пляшка, флакон – lagena, ae *f*
пневмонія – pneumonia, ae *f*

по, порівну – ana
поверхневий – superficiālis, e
поверхня – facies, ēi f
повіка – palpēbra, ae f
повітря – aēr, aēris m
повний – complētus, a, um; absolūtus, a, um
поволі – lente
поворотний – recurrēns, ntis
повторний – recrudescens, ntis
повторяти – repētō, ěre 3
погано – male
пограничний – limitans, ntis
поділений – divīsus, a, um
подушка – pulvīnar, āris n
позаматковий – extrauterīnus, a, um
позначати – signo, āre 1
покритий оболонкою – obductus, a, um
покрівля – tegmen, īnis n
пояс – cingūlum, i n
пологи, роди – partus, us m
полоскання – gargarisma, ātis m
полярний – polāris, e
поперечний – transversus, a, um; transversālis, e
порожнина – cavitas, ātis f; cavum, i n
порок, вада – vitium, i n
порошковидний, в порошок – pulverātus, a, um
порошок – pulvis, ěris m
посмугований – striātus, a, um
поспішати – festīno, āre 1
постгеморагічний – posthaemorrhagīcus, a, um
постійний – persistens, ntis (*анат.*), permanens, ntis
посудина – vas, vasis m
потиличний – occipitālis, e
почервоніння – rubor, ōris m
пошкоджений – laesus, a, um
правець, стовбняк – tetānus, i m
правий – dexter, tra, trum
препарат – praeparātum, i n
при – ad (*з Acc.*)
приготований – praeparātus, a, um; parātus, a, um
приготовляти – praepāro, āre 1; paro, āre 1
приємно – jucunde
приймати (всередину) – sumo, ěre 3
приймочка – stigma, ātis n
приносний – affērens, ntis
природний, натуральний – naturālis, e
присередній – mediālis, e
присередня кістка – malleolus, i m
присипка – aspersio, ōnis f
присінковий – vestibulāris, e
приступоподібний – paroxysmālis, e
причина – causa, ae f
прогноз, передбачення – prognōsis, is f

пролежень – decubitus, us m
проносний – laxans, ntis; purgativus, a, um
пронизний, проколюючий – perforans, ntis
проникаючий – penetrans, ntis
пропасниця, лихоманка – febris, is f
проривний – perforātus, a, um
простий – simplex, ěcis
простір – spatium, i n
проти – contra (*з Acc.*)
протицифтерійний – antidiphthericus, a, um
протока – ductus, us m
протягом – per (*з Acc.*)
прошарок – tela, ae f
пружний, еластичний – elastīcus, a, um
пряма кишка – rectum, i n
прямий, правильний – rectus, a, um
прямокишковий – rectālis, e
психічний – psychīcus, a, um
пульс – pulsus, us m
пухирець – vesicūla, ae f
пухирчастий лишай – herpes, ětis m
пухлина, опух – tumor, ōris m
п'явка – hirūdo, īnis f
п'ять – quinque (V)

Р

рана – vulnus, ěris n
ребровий – costālis, e
ребро – costa, ae f
ревматизм – rheumatismus, i m
ревматоїдний – rheumatoideus, a, um
резекція – resectio, ōnis f
резорцин – Resorcīnum, i n
ректальний, прямокишковий – rectālis, e
реопірин – Rheopyrīnum, i n
рецидивний – recedivus, a, um
рецепт – receptum, i n
рецепт складний – formulā remediōrum composīta
речовина – substantia, ae f
риб'ячий жир – oleum jecōris Aselli
рицинова олія – oleum Ricīni
рівний, однаковий – aequālis, e
ріг, ріжок – cornu, us n
рідкий – liquīdus, a, um; (*для екстрактів*) fluīdus, a, um
різаний – incīsus, a, um; concīsus, a, um
різний, різноманітний – varius, a, um
різцевий – incisivus, a, um
робити – facio, ěre 3
рогівка – cornea, ae f
розведений – dilūtus, a, um
роздвоєння – bifurcatio, ōnis f
розділяти – dividō, ěre 3
розлитий – diffūsus, a, um
розрив – ruptūra, ae f
розсіяний – disseminātus, a, um
розтертий – tritus, a, um

розтирати – tero, ěre 3
розчин – solutio, ōnis *f*
розчинний – solubīlis, e
розчиняти – solvo, ěre 3
розширений – dilatātus, a, um
рослина – planta, ae *f*
рослинний – vegetabīlis, e
рот – os, oris *n*
ртуть – Hydrargyrum, i *n*; Mercurium, i *n*
рубець, шрам – cicātrix, īcis *f*
рубцевий – cicatricālis, e
рука, кисть – manus, us *f*
ряд – series, ēi *f*

С

саліциловий – salicylicus, a, um
салол – Salolum, i *n*
свинячий – suillus, a, um
свіжий – recens, ntis
свіжо – recenter
свічка – suppositorium, i *n*
сегмент – segmentum, i *n*
селезінка – splen, splenis *m*; lien, ēnis *m*
сепсис – sepsis, is *f*
серединний – mediānus, a, um
середній – medius, a, um
серозний – serōsus, a, um
серопозитивний – seropositivus, a, um
серце – cor, cordis *n*
серцевий – cardiācus, a, um
серцево-судинний – cardiovasculāris, e
сеча – urīna, ae *f*
сечовий – urinarius, a, um
сечогінний – diuretīcus, a, um
симптом – symptōma, ātis *n*
симфіз, зрощення, зчленування – symphysis, is *f*
синапс – synapsis, is *f*
синдезмоз – syndesmōsis, is *f*
синус – sinus, us *m*
синя пляма, синяк – livor, ōris *m*
сипати, посипати – conspergo, ěre 3
сироватка – serum, i *n*
сироп – sirūpus, i *m*
система – systēma, ātis *n*
система з'єднань – systēma articulāre
системний – systemīcus, a, um
сідничий – ischiadīcus, a, um
сідничний – gluteālis, e; glutēus, a, um
сік – succus, i *m*
сіль – sal, salis *n, m*
сіль карловарська штучна – sal carolīnum factitium
сіль морська – sal marīnus
сім'явиносний – defērens, ntis
сірий – cinereus, a, um; griseus, a, um
сірка – Sulfur, ūris *n*
сітка – rete, is *n*

сказ – rabies, ēi *f*
скелет – skelēton, i *n*
скипидар – oleum Terebinthīnae
скільки потрібно – quantum satis
складатися – consto, āre 1
складка – plica, ae *f*
складний – compositus, a, um
склепіння, дуга – arcus, us *m* (*анат.*)
склероз – sclerōsis, is *f*
склистий – vitreus, a, um
склянка – vitrum, i *n*
скроневий – temporālis, e
слиз – mucilāgo, īnis *f* (*лікарська форма*)
слизовий – mucōsus, a, um
слуховий – acustīcus, a, um; auditorius, a, um (слухова труба - tuba auditiva); auriculāris, e (слухова ділянка - regio auriculāris)
сльозовий – lacrimālis, e
смертельний – letālis, e
сморід – foetor, ōris *m*
смугастий, посмугований – striātus, a, um
снодійний, снотворний – somnifer, fēra, fērum; hypnotīcus, a, um
солодкий – dulcis, e
сонний – carotīcus, a, um
соскоподібний – mastoideus, a, um
спазм, корчі – spasmus, i *m*
спина, тил, спинка – dorsum, i *n*
спинномозковий – spinālis, e; cerebrospinālis, e
спирт – spirītus, us *m*
спиртовий – spirituōsus, a, um
сплетення – plexus, us *m*
сполучення – junctio, ōnis *f*
сполучний – communīcans, ntis; conjunctīvus, a, um; connectīvus, a, um (*зісм.*)
спонтанний – spontaneus, a, um
справжній – verus, a, um
стабілізований – stabilisātus, a, um
стадія – stadium, i *n*
стан – status, us *m*
старанно, точно – exacte
старечий – senīlis, e
стегно – femur, ōris *n*
стеноз, звуження – stenōsis, is *f*
стерилізувати – sterilīso, āre 1
стиснення – constrictio, ōnis *f*
стінка – paries, ētis *m*
стовп – columna, ae *f*
стопа, нога – pes, pedis *m*
страх – pavor, ōris *m*
стрептоцид – Streptocīdum, i *n*
стріловий, сагітальний – sagittālis, e
студент – studiōsus, i *m*
студентка – studiōsa, ae *f*
ступінь – gradus, us *m*
ступор – stupor, ōris *m*
суглоб – articulatio, ōnis *f*

суглобовий – articulāris, e
судина – vas, vasis *n*
судинний – vasculāris, e
сульфат – sulfas, ātis *m*
сульфіт – sulfis, ītis *m*
суміш – mixtio, ōnis *f*
сумка – bursa, ae *f*
сумнівний – dubius, a, um
сухий – siccus, a, um
сухожилок – tendo, ĩnis *m*

Т

таблетка – tabuletta, ae *f*
такий – talis, e
танін – Tanninum, i *n*
твердий – durus, a, um
темний – fuscus, a, um; obscūrus, a, um
теофілін – Theophyllinum, i *n*
терапія, лікування – therapia, ae *f*
терти, розтирати – tero, ěre 3
тетрациклін – Tetracyclinum, i *n*
тил, спина – dorsum, i *n*
тильний – dorsālis, e
тиф – typhus, i *m*
тифозний – typhōsus, a, um
тіло – corpus, ōris *n*
тільце – corpusculum, i *n*
тканина (анат., гіст.) – textus, us *m*
товкти – contundo, ěre 3
товстий – crassus, a, um
товчений – contūsus, a, um
токсичний – toxicus, a, um
трава – herba, ae *f*
травматичний – traumaticus, a, um
травний – digestorius, a, um (*apparātus*)
травний – digestorius, a, um; alimentarius, a, um
тремтіння – tremor, ōris *m*
третій – tertius, a, um
тремтливий – tremens, ntis
три – tres, tria
триголовий – triceps, cipītis
тригранний – triquētrus, a, um
трикольниковий – tricōlor, ōris
трикутний – triangulāris, e
трикутник – trigōnum, i *n*
тримач – retinaculum, i *n*
тресторонній – trilatērus, a, um
тричастковий – trilobātus, a, um
трійчастий – trigemīnus, a, um; trigeminālis, e
трубний – tubarius, a, um
трубочка – tubūlus, i *m*
трупна пляма – livor (ōris *m*) mortis
трупний – cadaverīnus, a, um
туберкульоз – tuberculōsis, is *f*
туберкульозний – tuberculōsus, a, um
тяжкий, важкий – gravis, e; difficīlis, e

У

у, в – in (з *Acc.* – *куди?* *Abl.* – *де?*)
у чистому вигляді – per se
уважно – attente
увесь – omnis, e
укушений – morsus, a, um
ускладнений – complicātus, a, um
утворювати – formo, āre 1
утворюватися – fio, fiēri
уявний, несправжній – spurius, a, um

Ф

фаза – phasis, is *f*
фаланга – phalanx, ngis *f*
фармацевтичний – pharmaceuticus, a, um
фасція – fascia, ae *f*
фіброма – fibrōma, ātis *n*
фільтрувати – filtro, āre 1
флакон – flacon, ōnis *f*; lagēna, ae *f*
фолікулярний – folliculāris, e
форма – forma, ae *f*
фосфат – phosphas, ātis *m*
функціональний – functionālis, e
функція – functio, ōnis *f*

Х

харчовий – alimentarius, a, um
хвилина – minūta, ae *f*
хвора – aegrōta, ae *f*
хворий – aegrōtus, a, um
хвороба – morbus, i *m*
хід, прохід – meātus, us *m*
хірург – chirurgus, i *m*
хірургічний – chirurgicus, a, um
хлороформ – Chloroformium, i *n*
холодний – frigīdus, a, um
хореїчний – choreicus, a, um
хребтовий – vertebrālis, e
хребцевий – vertebrālis, e
хронічний, затяжний – chronicus, a, um
хрящ – cartilāgo, ĩnis *f*
хрящовий – cartilagineus, a, um

Ц

центр – centrum, i *n*
центральний – centrālis, e
цинга – scorbūtus, i *m*
цинк – Zincum, i *n*
циротичний – cirrhoticus, a, um
цитоплазматичний – cytoplasmaticus, a, um
цілковитий – absolutus, a, um
цукор – Saccharum, i *n*

Ч

час – tempus, ōris *n*
частина – pars, partis *f*
частка – lobus, i *m*
часто – saepe
чепець – omentum, i *n*

чепцевий – omentālis, e
червоний – ruber, bra, brum
черв'як – vermis, is *m*
черевна водянка – ascītes, ae *m*
черевний – abdominālis, e
черевце – venter, tris *m*
через – per (з *Acc.*)
череп – cranium, i *n*
числений – multus, a, um
число, кількість – numērus, i *m*
чистий – purus, a, um
чоловічий – masculīnus, a, um
чорний – niger, gra, grum
чужий, сторонній – aliēnus, a, um
чутливий – sensibīlis, e

Ш

шар, верства – stratum, i *n*; (*анат.*) tela, ae *f*
швидко – cito
шов – (*між кістками*) sutūra, ae *f*; (*між сухожилками і м'язами, лінія зрощення двох половин органа або частин тіла*)raphe,es *f*
шийка – cervix, īcis *f*; collum, i *n*
шишка – strobīlus, i *m*
шия – collum, i *n*; cervix, īcis *f* (*нижня частина, карк*)
шкірний – cutaneus, a, um
шлунковий – gastrīcus, a, um
шлунково-кишковий – gastro-intestinālis, e
шлунок – gaster, tris *f*
шлуночок – ventricūlus, i *m*
шлях, тракт – tractus, us *m*
шрам, рубець – cicātrix, īcis *f*
штучний – factitius, a, um

Щ

щелепа верхня – maxilla, ae *f*
щелепа нижня – mandibūla, ae *f*
щитовидний – thyroideus, a, um
щілина – fissūra, ae *f*
щілина відхідникова – crena analis або crena ani
щільний – compactus, a, um
щоб – ut (з *conjunct.*)
щока – bucca, ae *f*

Я

ядуха, астма – asthma, ātis *n*
язик – lingua, ae *f*
язичок – lingūla, ae *f*; (*міхура*) uvūla, ae *f*
ямка – fossa, ae *f*; fovea, ae *f*
ячмінь – гостре гнійне запалення залози
хряща повіки – hordeolum, i *n*

Список літератури:

1. Анатомія людини: національний підручник: у 3 т. / В. Г. Черкасов, А. С. Головацький, М. Р. Сапін [та ін.]. – Вид. 4-те, доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2015. – Том 1. – 363 с. : кольорові іл., табл.
2. Англо-Український ілюстрований медичний словник Дорланда – У 2-х томах – Львів: «НАУТІЛУС», 2002. – 2688 с., 820 іл.
3. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
4. Довідник лікарських засобів / За ред. В. Т. Чумака. – У 2-х томах. – К.: МОРІОН, 2007. – 1216 с.
5. Закалюжний М.Н., Паласюк Г.Б. Латинська мова і основи медичної термінології. – Тернопіль: „Укрмедкнига”, 2004. – 224 с.
6. Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. К., «Богдан», 2008. – 176 с.
7. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium*: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – К. : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.
8. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – 4-е вид. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.
9. Латинська мова і основи медичної термінології: підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – К.: Медицина, 2008. – 360 с.
10. Латинська мова та медична термінологія (практикум) / Кісельова О. Г., Лехніцька С. І., Шпинта Г. М. – К.: Книга-плюс, 2016 – 372 с.
11. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. / За ред. В. Г. Черкасова. – Вінниця: Нова книга, 2010. – 392 с.
12. Фармакологія. Підручник для студентів медичних факультетів / Чекман І. С., Горчакова Н. О., Казак Л. І. та ін. / Видання 2-ге – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 784 с.
13. Фармацевтична енциклопедія / голова ред. ради та автор передмови В. П. Черних ; Нац. фармац. ун-т України. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — Київ : МОРІОН, 2010. — 1632 с., 16 арк. іл.
14. *Human Anatomy: Color Atlas and Textbook*. – USA, 2008. – 429 p.
15. *Medical Language for Modern Health Care* / David M. Allan, Karen D. Lockyer, Michelle A. Buchman. – New York, 2008. – 1123 p.

Для нотаток